

BENCÉS DIÁKSZÖVETSÉG

BDSZ ALMANACH 2005

ALMANACH

2005

PANNONHALMA – BUDAPEST

BENCÉS DIÁKSZÖVETSÉG
ALMANACH
2005

BENCÉS DIÁKSZÖVETSÉG

ALMANACH

2005

PANNONHALMA – BUDAPEST
2005

Szerkesztőbizottság

Deli Gergely (Ph 98)

Feiszt György (Gy 68)

Krámli Péter (Gy 82)

Szikora József (Ph 67)

Dr. Könyves Tóth Kálmán (Ph 47)
olvasó- és technikai szerkesztő

Dr. Scherer Norbert (Bp 48)
főszerkesztő

Kiadja a Bencés Diákszövetség
Felelős kiadó a szövetség elnöke
ISSN: 1218-8646
Nyomta a Béda Books, Budapest, X.; tel.: 433-5152

Tartalom

Andocsi himnusz – <i>Sík Sándor SP</i> költeménye	7
II. János Pál pápa – (1920 – 1978 – 2005)	8
XVI. Benedek pápa	9
Búvárkodás a múltban	
JUBILEUM! – Meghívó Tihanyba – 2005	13
Pax apátsága a „fehérvári hadiút” mellett – <i>Gózon Ákos, Herczeg János</i>	14
Világörökség – Magyar Örökség: Pannonhalma – <i>Dr. Jordán László</i>	19
Az esztergomi érsekségről és századonként egy-egy érsekének működéséről magyar hazánk történelmében – <i>Dr. Németh Andor</i>	21
A jezsuiták a hódolt Dunántúlon és Andocson – <i>Dr. Molnár Antal</i>	37
Egyházi „minisztérium” alakult – <i>k.a.</i>	49
Felejthetetlen tanáraink – élők és holtak	
Dr. Vanyó Tihamér OSB százéves – <i>Dr. Várszegi Asztrik</i>	53
<i>Dr. Nedeczky György</i> : A halálba induló búcsúja	54
Dr. Szunyogh Xavér Ferenc OSB (1895–1980) – <i>Dr. v. Juhász József</i>	55
Meghívó levél... <i>Szepes László, Juhász József</i>	60
Dr. Danczi József Villebald OSB (1910–1977) élete és művei – <i>Meleg Mária</i>	61
Bevezetés	61
1. Gyermekek, testvér, rokon, barát	63
2. Nyelvész, műfordító, tolmács	71
3. Néprajzkutató	86
4. Pedagógus	89
5. Lelkipásztor	94
6. Misztikus	98
Befejezés	100
Rövid összefoglaló (resumé)	101
Pillanatképek – <i>Osztie György</i>	106
Kováts Arisztid, az ember	106
Nádasi Alfonz, a gyémánt-ember	107
Nagy Julián, a tanár	108
Kiegészítés – <i>Kemenes Ottó</i>	110
Így él bennem Kapuy Vitál OSB (1913 – Eg 31 – 1995) – <i>Dr. Magassy Dániel</i>	111
Kögl Szeverin OSB (1914 – Pp 34 – 1994) – <i>Koczor László</i>	113
Meghívó Pápára – <i>Dr. Nemcsics Antal</i>	114

Jövönk reménye – ifjú diáktársaink

Bátorításul... – <i>Böjte Csaba OFM</i>	117
„Rád tekint szülőfölded népe...” – <i>Aradi László</i>	118
Időszerű példakép – <i>Dr. Márfi Gyula</i>	120

In memoriam...

Megemlékezés Endrédy Vendel (Gy 14) zirci apátról – <i>Dr. Kerekes Károly O. Cist.</i>	125
Ima Endrédy Vendel boldoggá avatásáért	125
A szeretet vértanúja: Salkaházi Sára – <i>-et-</i>	126
Gulágot szenvedett cserkészpap: Kölley György (1919 – Bp 39 – 2005) – <i>Rosdy Pál</i>	127
Farkas Virgil OSB esperes-plébános halálának 10. évfordulója – <i>Siska Gábor</i>	128
Prof. dr. Varga József (1923 – Pp 42 – 1998) – <i>Dr. Harsányi László</i>	132

Emlékezések

A Bencés Diákszövetség soproni szervezetének története – <i>Venezs Ernő</i>	141
60 éves találkozó Komáromban – <i>Dr. Somogyi Szilveszter</i>	145
A Bottyánban a freskók is beszélnek – <i>Csonka Gabriella</i> ...	149
A terem – <i>Dr. Iváskó János</i>	151

Jeles diáktársaink – „ők és róluk”

Szenior diáktársaink a Bencés Diákszövetségben – <i>Szalai Béla</i>	155
Dobszay László (Bp 52) hetvenéves – <i>T.S.</i>	156
A szőlősi templom létrehozója Dr. Horváth Lajos (Kg 54) – <i>Dr. Szerdahelyi Endre</i>	157
„Én és a Béres Csepp” – <i>Zoltai Mihály</i>	158
Fogunk között átvinni a túlsó partra – Dr. Görömbei András (Gx 66) – <i>Koncz Veronika</i> ..	161
<i>Dr. Kerekes Károly O. Cist.</i> : Tanulj meg hinni – szívvel látni !.....	162

Útkeresés

KALOT-tábor Pannonhalmán – <i>Dr. Bencze Lóránt</i>	165
A belső szabadságban meghozott döntés – <i>Kácser Anikó</i>	168

A Bencés Diákszövetség

A Bencés Diákszövetség elnöksége	173
Tiszteletbeli tagságunk	174
A BDSZ tagsága	175
A BDSZ halottai	201

Andocsi himnusz

Koldusboton, törött mankón jövünk búcsút jární,
Szűzmáriás magyaroknak kopott unokái.
Éjfél van a Duna táján, magyaroknak éjszakáján
Nincs más, ki virrasszon.
Baráttalan, testvértelen,
Hozzádver a veszedelem,
Boldogságos Asszony!

Megcsúfolták, megpöködték, ami bennünk szép volt,
Kilencfelé hasogatték, ami rajtunk ép volt,
Tépett testünk megtapossák, ragadozók ragadozzák
Édes kevesünket.
Koporsónkat faragdálják,
Eléd sírjuk, magyar árvák,
A mi keservünket.

Idegének megnevetik drága magyar szónkat,
Idegentül kéregetjük kenyerünket, sónkat.
Magyar kezek szántogatnak régi rögön, új uraknak,
Néped hegye-völgyén.
Más arat, hol mi vetettünk:
Jövevények, szolgák lettünk
Úr-apáink földjén.

Boldogasszony, ezer évig Édesanyánk voltál,
Eleink, ha Hozzád sirtak, hozzájuk hajoltál.
Száz ostorral ostorozzon, csak ez egyért, Boldogasszony,
A jó Krisztust kérd meg:
Négy-víz-parton, három hegyen
Mindörökké magyar legyen
A máriás ének!

(1922)

Sík Sándor SP

Kedves Diáktársaim!

Most, alig 12 órával **II. János Pál pápa**, Szentatyánk 2005. április 2. 21.37-kor bekövetkezett halála után, először is szomorúak vagyunk. Hogy ne lennénk szomorúak – Szent Ágoston szép szava szerint –, hiszen

– QUI LOQUEBATUR, TACET, QUI AMBULABAT, IACET –
aki beszélgetett, íme hallgat, ki ide-oda járkált, elterülve fekszik...

Az ifjúság, a gyermekek voltak szeretetének legfőbb célzottai. Már csak szájáról olvasták le szavait, mellyel a téren összegyülekezett imádkozó néphez, fiatalokhoz szólva üzent:

„Kerestelek benneteket, most eljöttetek, köszönöm nektek!”

És hallotta még a tárt ablakon át az azonnali visszajelzést, választ is:

„Kerestél minket, itt vagyunk!”

Utolsó megnyilatkozásainak egyike ez is:

„Örüljetek, mert én is örülök, és rábízom magam a Szűzanya oltalmára.”

A hírek szerint utolsó szava az **AMEN** volt...

Imádkozunk mi is az Egyházzal, Anyánkkal együtt:

Anima eius – et animae omnium fidelium defunctorum –
per misericordiam Dei requiescant in pace!
Az ő lelke, és minden hívő lelke, Isten irgalmasságából nyugodjék békében!
Amen.

Isten áldása legyen Veletek és Titekkkel!

Könyves Tóth Kálmán (Ph 47)

„Annuntio vobis gaudium magnum”

„Nagy örömet hirdetek nektek”, hangzott el ismét az angyalok betlehemi örömszózata Rómában, 2005. április 19-én este 7 óra tájban a Szent Péter bazilika erkélyéről, mert hogy:

HABEMUS PAPAM ~ ÚJRA VAN PÁPÁNK,

aki a **XVI. Benedek** nevet választotta magának.

Szeretettel és örömmel köszöntjük *Ratzinger József* új pápánkat súlyos tisztségében! Adjon neki erőt a mi Urunk Jézus Krisztus, hogy a rá váró keresztet, az Egyház gondjainak megoldását jó szívvel hordozza, hordozhassa.

Adja meg a mi Mesterünk neki, hogy valóra váljék rá vonatkozóan is az Ő mondása:

„Minden írástudó, aki jártas a mennyek országának tanításában,
hasonlít a családtyához,
aki kincseiből régít és újat hoz elő”
(Mt 13, 52),

és:

„Senkitem varr ócska ruhára nyers szövetből foltot,
különben a réginek ép részét is eltépi,
és a szakadás még nagyobb lesz.
Senkitem tölt új bort régi tömlőkbe,
különben a bor kiszakítja a tömlőket,
és így a bor is, a tömlő is tönkremegy.
Az új bor új tömlőbe való”
(Mk 2, 21-22).

Várjuk tehát az új ruhákat, az új tömlőket...

„Tartsd meg, Isten, Szentatyánkat, Krisztusnak helytartóját!”

Budapest, 2005. április 21.

A BDSZ elnöksége részéről dr. Könyves Tóth Kálmán (Ph 47)

Búvárkodás a múltban

JUBILEUM!

Meghívó Tihanyba – 2005

Amire *külön szeretném hívni* a bencés öregdiákokat, az elsősorban a **május 21-i** ünnepség, a „Könyörgés a magyarságért” **szeptember 10-én** és Szent Benedek ünnepe **július 11-én**.

Szeretettel *Richárd* (Ph 59)

03.19. szombat 10.30 – *Az apátság és népei* c. kiállítás megnyitója

05.20. péntek – A jubileumi bélyeg bemutatója

05.21. szombat – JUBILEUMI ÜNNEPSÉG

10.30 – A templom előtt köszöntőt mond *Mádl Ferenc* köztársasági elnök
I. András király és Anasztázia királyné szobrának megkoszorúzása
I. András király sírjának megkoszorúzása, a résztvevők
egy-egy szál virágot helyeznek a sírra

12.00 – Szabadtéri programok: Ferencz Éva énekművész; a Tihanyi
Gyermektáncsoport; az I. András Lovagrend harci bemutatója...

14.30 – A Magnificat Gyermekkar hangversenye a templomban

15.00 – Keresztút a IV. Károly Kálváriánál

16.00 – Szentmise

07.11. hétfő 18.00 – Szent Benedek Atyánk nyári ünnepe,

dr. Várszegi Asztrik főapát úr részvételével

08.15. hétfő 18.00 – Nagyboldogasszony ünnepe,

dr. Márfi Gyula (Ph 62) érsek úr részvételével

09.10. szombat 15.00 – Könyörgés a magyarságért,

dr. Erdő Péter bíboros prímás, érsek úr részvételével

09.18. vasárnap 17.00 – Az ELTE kórusának/zenekarának jubileumi műsora

10.23. vasárnap 11.00 – A szentmise televíziós közvetítése templomunkból

11.12. szombat – „Kézfogás”

– Egyházi iskolás öregdiákok regionális találkozója

11.17. csütörtök 17.00 – Szent Ányos-ünnepi: vesperás és szentmise

Pax apátsága a „fehérvári hadiút” mellett *

950 éves a tihanyi apátság

Kilenc és fél évszázaddal ezelőtt alapította András király a tihanyi apátságot. Az esemény nemcsak azért fontos, mert ehhez köthető az első, magyar szavakat és kifejezéseket tartalmazó nyelvemlékünk, hanem mert a rendház máig eleven kisugárzással hat környezetére, a Balaton térségére. Erről beszélgettünk dr. Korzenszky Richárd perjellel.

– Mit jelenthetett a Balaton környékén élőknek 950 évvel ezelőtt az, hogy itt egy új apátság jött létre?

– Nehéz elképzelni. 1055-ben alapítja András király a Balaton fölött emelkedő hegyen az apátságot Szent Ányos és Szűz Mária tiszteletére, és „népeket” ad az apátságnak. Bizonyára nem senkiföldje volt a félsziget, hiszen korábban rómaiak is jártak itt: a Csúcshegyen ma is látható a római kori őrtorony romja. Az élet egészen biztos rendezettebb lett azáltal, hogy létrejött itt egy új intézmény: egy szerzetesi közösség, egy apátság.

Akkoriban még nem beszélhetünk különböző szerzetesrendekről. Beszélhetünk azonban a keleti és a nyugati szerzetességről. A nyugati szerzetesek ekkor Szent Benedek Reguláját követik, a keleti – a bizánci – szerzetesek Nagy Szent Vazul regulái szerint élnek. A szerzetesség az első századokban nem konkrét feladatra jött létre: nem tanításra, nem tudományos munkára, nem betegápolásra. A szerzetesség életforma.

A papságot és a szerzetességet sokszor összemossák. Úgy szoktam fogalmazni, hogy a szerzetesség életforma, családi állapot. A papság ellenben konkrét feladat, funkció: egy vallási közösség lelki szolgálata. A szerzetesség együtt élő emberek egymásra utalt, egymásért felelősséget vállaló közössége, ahol van egy vezető, aki a közösség akaratából birtokolja az atyai (apáti) hatalmat.

Nagyon izgalmas megfigyelni, hogy Szent Benedek Regulája, amely az 5–6. század fordulóján születik meg, hogyan képviseli az európai demokrácia kezdeteit. Az elöljárót nem kinevezik, hanem a közösség választja. Attól a pillanattól kezdve, hogy a közösség megválaszt valakit elöljáróvá, a közösség elöljárója atyai hatalmat gyakorol a beosztottak fölött. Ezt „paternalisztikus demokráciának” nevezhetnénk. A vezetőnek a feladata nem az, hogy uralkodjék az egészségesek fölött, hanem – így fogalmaz Szent Benedek – hogy alkalmazkodjék a sokféle emberi természethez. Egy közösség „működőképessége” szempontjából kulcskérdés, hogy a vezető és a beosztottak milyen viszonyban vannak egymással. A vezető, aki hatalmát a közösségtől kapja, nagyon óvatosan kell, hogy bánjon a rábízottakkal. Szent Benedek így mondja: *Ha nyájamat a járásban túlsá-*

* Utánközlés az *Élet és tudomány* 2004. december 17-i számából

gosan kifárasztom, időnap előtt mind elhullik az úton. – Fontos az is, hogy Szent Benedek számára *nincsen egyenlőség*: vannak különbözőségek az emberek között.

Tihanyban egy olyan közösség jelenik meg, amely szellemiségében a szó legigazibb értelmében demokratikus. Ez a közösség hangsúlyosan ismeri az *emberi méltóságot, a személyiség méltóságát*, ugyanakkor nem ismeri az egyenlőséget.

– *Ez mit jelent?*

– Azt mondja Szt. Benedek: *szoltárt kezdeni, antifónát énekelni vagy felolvasni ne merjen akárki, csak az, akit ezzel az apát megbíz, és aki a közösség épülésére szolgál*. Tehát a közösség, a köz java megelőz minden egyéni ambíciót.

Szent Benedek regulájának központi fogalma a „*pax*”, a béke. Azt szokták mondani, hogy a bencések jelszava az „*ora et labora*”, az „imádkozzál és dolgozzál”. Szent Benedek Regulájában valóban bőven van szó a munkáról és az imádságról. Ugyanakkor az *igazi kulcsfogalom a béke, a pax*. A pax egy koraközépkori meghatározás szerint az *a nyugalom, amely a rendezettségből származik: Tranquillitas ordinis*.

Szent Benedek az élet minden területét elrendezi a Regulával. Legyen meg – például – a közösségnek a *sorrendje*. A közösség tagjainak a sorrendjét az határozza meg, hogy *ki mikor lép be a közösségbe*, ki mikor csatlakozik hozzá, *nem pedig az*, hogy ki milyen képzettségű vagy hogy ki milyen családból származik.

Különböző emberek vannak a közösségben: vannak fiatalok és vannak idősek. Szent Benedek figyelmezteti a fiatalokat, hogy az idősebbeket *tiszteljék*. Az idősebbeknek pedig azt mondja, hogy a fiatalabbakat *szeressék*. Ezek aszimmetrikus kapcsolatok. – Vagy még egy nagyon érdekes, látszólag jelentéktelen megjegyzés, de fontos. Amikor az étkezés rendjéről beszél Szent Benedek, akkor azt mondja: *főtt ételből elég legyen kettő, hogy ha valaki testi gyengesége miatt az egyikből nem tudna venni, akkor a másikkól egyék, és így lakják jól*.

Szent Benedek tehát jól tudja, hogy az emberek különbözőek. Léteznek testi gyengeségek is. A bencés szerzetesi közösségben jelen van fiatalság, öregség, vannak kézművesek, vannak olyanok, akik szellemi munkával foglalkoznak. S ha mindenki tudomásul veszi a különbségeket, akkor rend lesz a közösségben, akkor megvalósul a béke.

A Tihanyi-félszigeten a bencés közösség letelepedésével megjelenik tehát egy egészen sajátos demokrácia, aminek a célkitűzése a béke. Érdekes, hogy a Tihany szó, ha elfogadjuk a szláv eredetet – én mindenképpen elfogadom –, a csendességet jelenti. Csend, béke. Ahol a víz csendes. Vagy ahol – átvitt értelemben – az ember csendességet, békességet talál.

– *Az alapító András királynak volt valami célja a bencések letelepítésével?*

– András királynak az volt a célja, hogy legyen egy hely az országban, ahol az ő és családja földi maradványai békében nyugodhatnak. S érdemes elgondolkodni ezen az emberi vágyon: nem mindegy, hogy majd hol fogok nyugodni. Ez az interjú épp Szent András napján készül, és mi ma reggel – mint minden évben – misét mondtunk András királyunkért.

– És ez így volt évről évre, századokon keresztül?

– Igen, amikor *voltunk*. A szerzetesélet itt, Tihanyban nem volt folytonos. Az alapítás óta többször megszűnt.

Tihany nem volt soha jelentős szellemi központ. Egy aprócska apátság volt. Ha a nagy nyugati, európai apátságokkal vagy akár Pannonhalmával hasonlítjuk össze, azt mondhatnánk, hogy jelentéktelen. Tizenkét–tizennégy ember élhetett itt, nem több. Szervezett iskolája nem volt Tihanynak. Ugyanakkor a szerzetesi közösség megjelenésével és azzal a ténnyel, hogy az alapító király ennek a közösségnek működését, gazdasági létezését az alapító levéllel biztosítja, kialakul egy érdekes és nem jelentéktelen gazdasági kultúra. A szőlészet első említése a Tihanyi Alapítólevélben fordul elő, de a méhészeknek és a tímároknak a neve is itt olvasható elsőként Magyarországon. Vannak lovászok, gulyások, juhászok, kanászok, szakácsok, kovácsok, van aranyműves, kádár, esztergályos, ruhamosó, szűcs.

Egészen biztos, hogy az apátságnak fontos feladata volt a hagyományok továbbadása. Ennek módszeres, intézményesült formája az iskola. Az iskola a kolostorokhoz szervesen kapcsolódott, de itt Tihanyban, illetve Tihanyból nem nőtt ki olyanfajta iskola, ami például Pannonhalmából. *Viszont nem jelentéktelen tény az, hogy a bencés szerzetesség megjelenésével s azáltal, hogy éppen András király alapítja a monostort, egy nagyon izgalmas kulturális találkozóhely jön létre.* Tudniillik András király felesége kijevi hercegnő: *Anasztázia, Bölcs Jaroszlav* lánya. Az apátságot egy gall szent, Ányos tiszteletére alapítja, akinek a tisztelete nálunk nem volt elterjedve. Anasztázia testvére, *Anna, I. Henrik* francia király felesége volt. Így, a rokon kapcsolat révén jelenhetett meg Tihanyban a gall szent tisztelete. Kelet és Nyugat találkozik tehát ezen a helyen, a Tihanyi-félszigeten, amelynek a neve szláv eredetű, és nagy valószínűséggel Anasztáziával jönnek azok a szláv szerzetesek, akik itt az *Oroszkő* nevű helyen, a manapság barlanglakásoknak nevezett barlangkolostorban élték a maguk keleti, szláv szerzetes életét.

– *Mindez egy forgalmas út, a „Fehérvárra menő hadiút” lehetett.*

– Nem jelentéktelen út, ráadásul Tihany kezdetektől révátkelő is.

Nagyot kell ugorjunk a történelemben: elsősorban a barokk kor az, amelyből már jól ismerjük az itt folyó munkát vagy életet. A török időkben várkapitányok az urak, aztán a 17. század végén a magyar udvar képtelen fönntartani a Tihanyi apátságot, és jó néhány más, enyészetnek indult apátsággal együtt eladják. Az alsó-ausztriai Altenburg bencés apátság tulajdonába kerül. A 18. század elején Pannonhalmára visszavásárolta a Tihanyi apátságot. A Pannonhalmától függő apátságban ekkor indulnak meg itt a barokk építkezések.

Ami a középkorból megmaradt, nem sok, de nagyon értékes: az altemplom, a maga egyszerűségével, méltóságával és András király sírjával. A barokk építésnek több korszaka van. Az első barokk templom leég. Két nevet érdemes

megemlíteni a 18. századból: az egyik *Lécs Ágoston* apát, aki nagy formátumú építő volt, a másik, az ő utódja, *Vajda Sámuel*, aszkéta életű, szent, tudós ember, akinek irodalmi munkássága is jelentős. Az ő apáti szolgálata idejére esett, hogy II. József feloszlatta Magyarországon a Bencés Rendet. Nagy szomorúsággal és fájdalommal élte át ezt az eseményt. Szombathelyre költözött rokonokhoz, és onnan írta leveleit ismerőseinek, barátainak, rendtársainak, és vágyakozott Tihany után, amely újra enyészetnek indult. A templom plébániatemplomként működött, de a szerzetesélet megszűnt. Létezik egy rendkívül részletes inventárium, leltár ebből az időből. Az egész házat töviről-hegyire végigjárják, fölmérik, leírják: kinek a szobájában milyen könyvek vannak, milyen bútorok, milyen kályhakkal fűtenek, mivel van burkolva a szoba...

– *Szomorú emlék, de értékes pillanatkép.*

– Az mindenképpen kiderül, hogy a kor színvonalán álló teológiai munkákat olvastak. Jobbára német, latin és francia nyelvűt. Ami a magyar nyelvű könyveket illeti, azok inkább segédkönyvek, amelyek a prédikáló lelkipásztorokat támogathatták.

1802-ben újraindul az élet, de attól kezdve Tihany tulajdonképpen nyugdíjas otthon. Van azonban gazdasági szerepe: a magyar bencés rend birtokainak egyik jószágkormányzói székhelye. A magyar bencés rend centralizált renddé vált Pannonhalma központtal, és az úgynevezett fiókapátságok, mint *Bakonybél*, *Zalavár*, *Tihany*, *Cellőmölk* jobbára lelkipásztori feladatot láttak el. Tihanyhoz tartozott a túlsó parton *Kapoly*, *Endréd*, *Zamárdi*, *Szántód*, ezen az oldalon *Aszófő*, *Örvényes*, *Balatonudvari*, *Balatonszőlős*, aztán *Savanyúvíz–Balatonfüred*. A Tihanyi Apátság építteti a füredi Kerek-templomot, és Tihanyból irányítják. Az úgynevezett fiókapátságok apátjai általában korábban tekintélyes rendtagokból lettek. Az egész magyar rend szavazatai alapján nevezte ki őket a pannonthalmi főapát. Mellettük volt egy perjel, alperjel, plébános. Különösen is fontos szerepet játszottak a gazdaságokat irányító jószágkormányzók.

A jelentősebb tihanyi apátok között szívesen említem meg *Mázi Engelbert* apátnak a nevét, aki a két világháború között élt, nagyon buzgó ember volt. Apró betűs, kézírásos feljegyzéseiben olvasunk arról, hogyan gondolja végig az egész szerzetesi életet, miként kellene visszatérni a gyökerekhez, hogy hogyan kellene megújítani Magyarországon a bencés életet, hogyan kellene az apátságoknak ismét önállóan, Pannonhalmától független közösségként létezni, miként kellene a liturgikus élet központjaivá válniuk.

Aztán 1950-ben bekövetkezik a szerzetesrendek feloszlása Magyarországon, ekkor Tihanyt is feloszlatták. Az utolsó tihanyi apátot, *Gidró Bonifác* apát urat diákkoromban láttam Pannonhalmán; szívszorító olvasni azokat a jegyzőkönyveket, amelyek az ő aláírását is tartalmazzák, s amelyek a tihanyi apátság megszüntetéséről szólnak. 1950 után csupán Pannonhalma maradt meg és a győri bencés gimnázium. Tihany ismét az enyészeté.

Először öregotthont rendeznek itt be, majd, a Veszprém Megyei Múzeumigazgatóság kiállítóhelyévé válik. A plébánia működik, de nem bencés vezetés-

sel. Az utolsó bencés plébánosnak a hatvanas évek elején kellett elhagynia a házat, de ő sem bencésként élhetett itt, hanem mint a veszprémi egyházmegyéhez tartozó lelkipásztor, akit aztán illegális politikai tevékenység ürügyével meghurcoltak, megvonták tőle a működési engedélyt. Bélyeggyűjtő papok találkoztak nála rendszeresen. Leveleztek egymással, összejöttek hol itt, hol ott, és ez államellenes tevékenységnek minősült. *Vass Sándor Alberik*nek hívták, lelkiismeretes, hűséges lelkipásztor volt. Szerette a falut, a falu is becsülte, szerette őt. Hogy mennyire szerette a falut, arról rengeteg fotója is tanúskodik. A szociográfiai és művészi értékű hagyatékot most rendezzük.

1990-ben vehette át a bencés rend újra a plébánia vezetését, és 1994 óta élünk újra közösségben. 1994-ben kaptuk vissza az apátság épületét, tíz éve, december elején én voltam az, aki leltár szerint átvettem a múzeumtól az épületet.

Most valójában egy újrászervezés történik. Egy kis szerzetesi közösség él itt, heten vagyunk. A közösség Pannonhalmától függő perjelség, azzal a joggal, hogy növendéket vehetünk fel: ha valaki tihanyi bencés szeretne lenni, szívesen látjuk. A feladatunk elsősorban a lelkipásztori munka itt Tihanyban, illetve a környékben. Feladatunk kulturális tevékenység is: ennek fontos része a kiállítások szervezése, rendezése. Az épületet azzal a feltétellel kaptuk vissza, hogy a benne lévő „funkciót” megtartjuk.

A kulturális tevékenységnek másik fontos szelete, hogy hangversenyeket szervezünk, előadásokat rendezünk. Sok régi diákunk él itt a környéken, akiknek tanárai voltunk, ők gyakran felkeresnek bennünket. Tevékenységünkkel a régióban lakó keresztény szellemiségű vagy általában értékeket kereső értelmiségiek számára valamiképpen igazodási pontot jelentünk. Ez számunkra nagy kihívás, feladat, ugyanakkor öröm is. A kör egyre tágul, mutatja például a *Tetőtéri esték* exkluzív vendégekkel folytatott elmélyült beszélgetései iránti növekvő érdeklődés.

Az épített örökségnek lelke van. Létezik „genius loci”, van a helynek szelleme. El lehet úzni onnan a hely őrzeit, de a hely kisugárzása továbbra is megmarad. A 19. században, a reformkor idején a balatoni fürdővendégek számára Tihanyba kirándulni igazi esemény volt: találkozni a tihanyi apáttal, a szerzetesekkel. Járt itt Vörösmarty is. Létezik egy Tihany-mítosz. Itt van az alapító király sírja. S az utolsó magyar király, IV. Károly 1921 októberében ebben az apátságban töltötte magyarországi utolsó napjait. Tihany nem zarándokhely, de nemzeti szentély. Szent helye a magyarságnak.

A környékbeli halászok, amikor köd telepszik a tóra, azt keresik, hol, merre bukkan ki a magasban ritkuló párából az apátsági templom kettős tornya: *Íme a lényegünk. Jelen lenni, hitelesen. Nem a rábeszélés a feladatunk, hanem hogy igazi értékekre mutassunk rá. Hogy segítsünk mindenkét, akit erre visz az útja, hogy megtalálja a békességet.*

Gózon Ákos, Herczeg János

Világörökség – Magyar Örökség: Pannonhalma

Dr. Jordán László (Gy 36) barátunk leveléből (2004. dec. 27.):

«Istennek hála, a *Magyar Örökség* és az *Európa Egyesület* által felkért bírálóbizottság elfogadta 2004. január 20-i javaslatomat, és így a „*Világörökség Pannonhalma*” 2004. december 18-án „*Magyar Örökség*” is lett. A MTA dísztermében dr. Várszegi Asztrik főapát-püspök atya vette át a *Magyar Örökség* oklevelet és az aranyérmet.

Főapát atyánk megtisztelt „a Pannonhalmi Főapátságnak adományozott *Magyar Örökség-díj* javaslattevőjének” köszönetével. Kötelességemnek tartottam, kedves Barátaim, tájékoztatásokat, mert javaslatom lényegében a bencés diákok testvéri közösségének megnyilatkozása is.»

Előterjesztés a MAGYARORSZÁGÉRT ALAPÍTVÁNY tisztelt Kuratóriumának MAGYAR ÖRÖKSÉG kitüntető cím adományozására

Tisztelt Kuratórium!

A Bencés Rend a Kárpát medencei 1100 éves magyar létben, 1000 éves államiságunkban sorsközösséget vállalt a magyarsággal.

A rend alapítójának, Szent Benedek Regulája két szellemi pillérének, az *ora et labora* szelíd parancsának engedelmességgel, erre alapozottan a bencés szerzetesek Szent István államalapításának segítői, érdemi közreműködői voltak.

Ennek is tudható be, hogy – jelenünkben is – a Pannonhalma környékén levő tizenöt település lelkipásztori szolgálatát látja el a pannonhalmi főapát joghatósága alá tartozó önálló egyházmegye, a Pannonhalmi Területi Apátság keretében.

A bencés szerzetesek – az ÚT, az IGAZSÁG, az ÉLET és a MEGVÁLTÓ SZERETET apostolaiként – részt vállaltak nemzetünk európaiságának megalapozásában és fejlesztésében évszázadokon át.

Oktató-nevelő-lelkipásztori munkásságuk nemes – karitatív, morális, ismereteket, tudást adó – szellemiségével pedig részesei annak a sajátos, innovatív magyar alkotó erő kialakulásának, amely gazdagítója Európa és a nagyvilág szellemi-anyagi értéktárának.

Az 1002. évi pannonhalmi alapító- és kiváltságlevél tartalmazza azt a királyi szándékot is, hogy a bencés szerzetesek naponta imádkozzanak „pro stabilitate regni nostri” – az ország fennmaradásáért.

Ennek az imádságos kötelezettségnek ezer éven át való teljesítését tanúsítja, hogy népünk-nemzetünk, országunk és Pannonhalma történelmünk viharos, válságos évszázadaiban a többszörös újrakezdés hitével tudott fennmaradni.

Így lehetett Pannonhalma Európa egyik kiemelkedő szakrális-kulturális helye, értéke, és ezért VILÁGÖRÖKSÉG.

Indokolt, hogy MAGYAR ÖRÖKSÉG is legyen.

Annál is inkább, mert – Pannonhalma szellemi kisugárzásaként – a magyar bencések által Brazíliában, São Paulóban alapított Szent Gellért Apátság és – az 1700 tanulót nevelő-oktató – Szent Imre Kollégium MAGYAR ÖRÖKSÉG lett, javaslatomra és laudálásom alapján.

Ezt a MAGYAR ÖRÖKSÉG-díjat dr. Várszegi Asztrik főapát-püspök atya vette át 1999. június 19-én az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékparkban.

A bencés rendnek az államalapítástól a 21. századig átívelő hatalmas – szellemi-anyagi értékteremtő és -megtartó – munkássága, többek között

- a történelmünk tragédiáiban, a nemzetközi válságokban a népünknek lelki erőt adó, nemzetfenntartó szellemisége,
- a 20. században – megkülönböztetés nélkül – az üldözöttek hősi, evangéliumi szeretettel védelme,
- a fiatal generációknak ma is kiváló – morális, karitatív életszemléletre, életvitelre, magyarságtudatra – oktatása-nevelése

indokolják, hogy

MAGYAR ÖRÖKSÉG legyen
a *Mons Sacer Pannoniae, Pannonhalma*.

Annak reményében, hogy javaslatomat a tisztelt Kuratórium egyetértéssel lesz szíves fogadni, előterjesztésemet, laudációmat bencés köszöntéssel zárom:

PAX ET GAUDIUM.

Budapest, 2004, január 20.

Tisztelettel

Dr. Jordán László
Győrött, a Czuczor Gergely bencés gimnáziumban
1936-ban érettségizett diák.

Az esztergomi érsekségről és századonként egy-egy érsekének működéséről magyar hazánk történelmében *

Első királyunk, István, az államalapítást a Kárpát-medencében azzal kezdte, hogy országát a keresztény valláshoz kötötte. Úgy ítélte meg, hogy a magyarság fennmaradása csak ebben a formában biztosítható, népe ebben találhatja meg boldogulását. Célja megvalósításában legfőbb segítői a bencés szerzetesek voltak, élükön Szent Gellérttel, akire fiának, Imrének a nevelését is rábízta.

Előljáróban szükségesnek tartom Nemeskürty István tanár úrnak, korunk legnagyobb magyar irodalomtörténésének az „Örökségünk: Múltunk a Jelenben” című könyvéből kivonatolva idézni a következő sorokat: „Az isteni kegyelem különös jele, hogy a magyar állam alapításakor a siralmas állapotban lévő római katolikus egyház élére a művelt, széleslátókörű, mélyen vallásos ravennai püspök került II. Szilveszter néven a pápai trónra, továbbá, hogy a dán, norvég, spanyol, lengyel, orosz és cseh királyok a keresztény hitre térve megszilárdítják Európában a keresztény hitet, és hogy egyigéjűleg Franciaországból a Cluny-i bencés kolostorból egy megújulási mozgalom indul el, melyhez István királyunk is csatlakozott. Az ezredik évet, a kereszténység jubileumát akkor a keresztény civilizáció és kultúra megteremtésének igényével ünnepelték Magyarországtól Angliáig. Igazi csillagórája volt ez a magyar történelmünknek.”

Vaszary Kólos hercegprímásunk a 20. század elején így ír: „A primások szolgálták a hazát kiváló elméjükkel, törvényhozási tehetségükkel, a gazdasági ügyek nagyvonalú intézésével, a magyar érdekek védelmével.”

Szent István királyunk tíz egyházmegyét alapított:

– Elsőként az esztergomi érsekséget a Boldogságos Szűz Mária és Szent Adalbert tiszteletére, majd

– a győri és

– a váci püspökséget, mindkettőt a Nagyasszony tiszteletére,

– a veszprémi és

– az erdélyi (gyulafehérvári) püspökséget, mindkettőt Szent Mihály arkangyal tiszteletére,

– a pécsi püspökséget Szent Péter apostol tiszteletére,

– a kalocsai püspökséget Szent Pál apostol tiszteletére,

– az egri püspökséget „Olajbanfőzött” Szent János apostol tiszteletére,

– a bihari (nagyvárad) püspökséget Szűz Mária tiszteletére, és végül

– a csanádi (marosvári) püspökséget Szent György tiszteletére.

A zágrábi – horvát alapítású – érsekség Szent László királyunk alatt a két ország egyesülésekor került az esztergomi érsekség fennhatósága alá, és ez a helyzet a trianoni békeszerződésig állt fenn.

* A BDSZ budapesti szervezetében 2004. szeptember 13-án elhangzott előadás

Mária Terézia királynő – XIV. Kelemen pápa hozzájárulásával – 1771-ben Munkácson görög katolikus püspökséget alapít, melynek székhelyét 1775-ben Ungvárra helyezi át. 1776. január 1-jével pedig – ugyancsak pápai (VI. Piusz) hozzájárulással az esztergomi érsekség és a veszprémi püspökség területéből leválasztva – két új római katolikus püspökséget alapít Székesfehérvár és Szombathely székhellyel.

Feltehetjük a kérdést, miért éppen Esztergom lett az elsőséget jelentő érsekség székhelye. A válasz egyszerű és magától érthető: Itt született István király, itt kötött házasságot Gizella királynéval, innen indult el a magyar államiság.

István király Esztergomban, a Várhegy déli oldalán építtet magának királyi palotát. Ez volt a királyi székhely IV. Béla király koráig. 1137-ben itt tart országgyűlést II. Vak Béla királyunk „fényes uralkodása alatt – vasárnaponként – a nagy tölgyfa alatt ülve”, amint ezt a Krónika írja.

Esztergom csaknem három évszázadig volt királyi székhely. IV. Béla király a tatárjárás után biztonságosabb helyet keresett: 1249-ben megépítteti a budai várat, majd ide helyezi székhelyét. Esztergomi palotáját az érseknek ajándékozza.

Ettől az időtől kezdve – leszámítva azt az időt, amikor Esztergom török uralom alatt állt és az érsek Nagyszombatba kényszerült költözni – továbbra is Esztergom a magyar prímás-érsek székhelye. (Esztergom 1543. augusztus 20-án Várady Pál érseksége alatt került török kézbe, majd azok kiűzése után, 1685-ben tért vissza Magyarországhoz Széchenyi György érseksége alatt, aki rögtön intézkedett a lerombolt székesegyház és a prímási palota helyreállításáról.)

Az érseket a koronás király nevezi ki – akadályoztatása esetén az esztergomi káptalan választja meg –, de a római pápa erősíti meg ebben a méltóságban és adja részére az egyházi hatalmat. Viszont a prímás-érsek koronázza meg a királyt a Szent Koronával, mely minden jognak és hatalomnak a forrása.

A király a Szent Korona nevében hozza a törvényeket, az állampolgárok pedig minden megkülönböztetés nélkül a Szent Korona tagjai.

Az esztergomi érsek hirdeti ki a pápai bullákat, ő hozza és hirdeti ki a magyar egyházra vonatkozó rendelkezéseket, melyet az ország többi érsekei és püspökei elismerni tartoznak. Ő jogosult összehívni a nemzeti és tartományi zsinatot. Az esztergomi érsek a közjogi méltóságok között is az első helyen áll, ő a király helyettese, és így annak távollétében őt illeti meg az ország kormányzása is. Ez a jog utolsó királyunk – az ebben az évben boldoggá avatott – IV. Károly király trónfosztásáig állott fenn.

A mohácsi vész utáni idők egyik krónikása így ír: „A király jobb oldalán állnak a főpapok, elsőnek az esztergomi érsekkel, és utána következnek a többi érsek és püspökök, míg bal oldalán az elsőség a nádoré, és utána következnek a többi országos méltóságok.”

Az esztergomi érsek tagja a fő- és titkos kancelláriának, valamint a Helytartótanácsnak. Nemezszer viseli a helytartói tisztséget is. Az igazságszolgáltatásban tagja a Királyi Táblának és bírója a Hétszemélyes Táblának. Esztergom vármegye főispánja is örökletesen száll egyikről a másikra, akárcsak az egyháznemesség adományozásának a joga.

Az ország prímás-érseke a hazai keresztények első számú lelki vezetője. A Királyi Tanácsban megelőzte az országbírókat, őt illette meg és illeti meg ma is az elsőség a magyar főpapság sorában. Őt követik az érsekek – élükön a kalocsai érsekkel –, majd következnek a többi érsekek és püspökök.

Az esztergomi érsek elsőségét II. András király okmányszerűen is igazolja, amit XI. Bonifác pápa az 1399-ben kiadott bullájában a következőképpen erősít meg: „Magyarország összes püspökségei, egyházai, apátságai és prépostságai az esztergomi érsek joghatósága alá tartoznak.”

Az esztergomi érseknek jogában áll

- nemzeti zsinatot összehívni, melyen az egyházfők kötelesek megjelenni,
- minden egyházi vitás ügyben dönteni, mely ellen legföljebb a római pápához lehet fellebbezni.

Az esztergomi érseket illeti meg a király koronázásának a joga, amint ezt már említettem. Mégis hat esetben fordult elő, hogy nem az esztergomi érsek koronázott. Vegyük sorra ezeket az eseteket:

– Először: III. Béla királyt, aki a bizánci császári udvarból tért vissza, Bánfi Lukács érsek, félve az idegen, görög befolyástól, vonakodik megkoronázni, így a római pápa engedélyével a kalocsai érsek koronázza meg.

– Másodszor: Imre király kiskorú fiát, Lászlót Lukács érsek nem koronázza meg, mert illetéktelennek tartja a trónra. Mikor pedig a kalocsai érsek ezt megteszi, interdictum alá helyezi az országot. Erre még Lukács érsek működésének ismertetése során visszatérek.

– Harmadszor: II. András királyt – sógorsági alapon – Berchtold kalocsai érsek koronázza meg.

– Negyedszer: Károly Róbert király még életében meg akarja koronáztatni Lajos fiát, a későbbi Nagy Lajos királyt, amit Telegdi Tamás érsek nem talál megengedhetőnek, és nem vállalja a koronázást. Sok huzavona után XXII. János pápa azzal engedélyezi, hogyha az esztergomi érsek továbbra is megtagadná, a kalocsai érsek megkoronázhatja. Telegdi érsek következetes maradt, és így a kalocsai érsek koronázott.

– Ötödször: Zsigmond királyt 1387-ben Benedek veszprémi püspök koronázza meg, mert ekkor az esztergomi érseki szék betöltetlen volt.

– Hatodszor: II. Ulászló király esetében, akit – mivel az esztergomi érseki szék várományosa, Hyppolit még gyermek volt és nem volt felszentelve – Szentlászlói Osvát zágrábi érsek koronázott meg 1490-ben.

Az utolsó királyi koronázásra 1916. december 30-án került sor, mikor IV. Károly királyt Csernoch János esztergomi érsek koronázza meg a budavári Nagyboldogasszony-templomban. Ennek megtörténtét márványtábla hirdeti a templom Boldogasszony-kápolnájának a falán.

Országos ügyekben a király sokszor kérte ki az esztergomi érsek tanácsát, véleményét, de az is előfordult, hogy az esztergomi érsek az ország érdekében szembeszállt a királlyal, illetőleg az ország vezetőjével. Ezzel kapcsolatban is említenék néhány példát:

– A tatárjárás után IV. Béla király Bánca bíboros érsek véleményét kéri ki az ország helyreállításában.

– Jób érsek – a nemzet oldalán – szembehelyezkedik Imre királlyal, amikor az kétségbe vonja az esztergomi érsekség elsőbbségét a kalocsai javára. Az érsek személyesen megy III. Ince pápához, aki megerősíti az esztergomi érsekség elsőségét és koronázási jogát.

– Róbert érsek – az Aranybulla szerkesztője – előtt tesz esküt ennek megtartására II. Endre király Esztergomban. Mivel azonban a király továbbra sem tartja be ennek rendelkezéseit, az érsek interdictum alá helyezi az országot.

– Ladomér érsek nemzeti érdekből helyezkedik szembe IV. Kun László királlyal, aki ezután megesküszik a törvények megtartására.

– Kanizsai János érsek Zsigmond király törvénytelen intézkedései, míg

– Vitéz János Mátyás király önkénye miatt, s végül

– Mindszenty József bíboros hercegprímás (még veszprémi püspök korában Szálasi Ferenc nyilas, majd) Rákosi Mátyás kommunista diktátorral száll szembe az ország érdekében.

Az esztergomi érsek jó híre túlmutatott az ország határain, amit az is bizonyít, hogy a római pápa nemegyszer vette igénybe szolgáltatásait. Így például:

– IX. Gergely pápa Róbert érseket követének nevezi ki és a kunok közé küldi, hogy nyerje meg őket a kereszténységnek.

– IV. Ince pápa Bánca érseket Horvát- és Dalmátországba küldi, hogy ott őt személyében képviselje.

– VI. Orbán pápa Vaskuti Demeter esztergomi érseket azzal bízta meg, hogy őt követként képviselje Lengyelországban és hazánkban.

Az esztergomi érsek személyéhez kötött primási méltóság, mint a magyar egyház szervezetének zárlaköve, az egyetlen állás, melyben az egyházi és a polgári rang egyesült. Ez Mindszenty József bíboros 1949-ben történt letartróztatásáig állt fenn. Azóta megszűnt az esztergomi érsek országos méltósága, de továbbra is fennáll elsősége a magyar katolikus egyházban.

A primás-érseki rangot elsőként Mátyás érsek (1239–1241) viselte, aki a Muhi-pusztaiban vesztette életét. A hercegprímási címet először Keresztély Ágost (1707–1725) használta, aki születésénél fogva herceg volt. Az őt követő esztergomi érsekek Mindszenty bíborosig bezárólag viselhették és viselték is ezt a címet, és címerükbe bevehették a hercegi koronát. Lékai László bíborostól kezdve a primás-érseki cím illeti meg a magyar egyházfőt.

Mindszenty bíboros akadályoztatása idejében – 1950-től az 1973-ban történt lemondatásáig – hat püspök, mint apostoli adminisztrátor látta el az esztergomi érseki teendőket: Hamvas Endre (1950–1954), Endrei Mihály (1956–1958), Schwarz-Eggenhoffer Artúr (1959–1969), Szabó Imre (1969–1971), Kisberk Imre (1971–1974) és Lékai László 1974-től az 1976-ban történt esztergomi érseki kinevezéséig.

A trianoni békeszerződés következtében változtak az egyházmegyéink. A végleges rendezés 1993-ban történt, mikor is az Apostoli Szentszék módosította a magyarországi egyházmegyék határait és új egyházmegyéket is létesített. Így a jelenlegi helyzet a következőképpen alakul:

- Az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye Szent Adalbert püspök és vértanú tiszteletére,
- a Győri Egyházmegye és
- a Székesfehérvári Egyházmegye, mindkettő a Mennyekbe felvett Boldogságos Szűz Mária tiszteletére,
- a Hajdúdorogi Görög Katolikus Egyházmegye Szent István I. vértanú tiszteletére,
- a Kalocsa-Kecskeméti főegyházmegye Szent István király tiszteletére,
- a Pécsi Egyházmegye Szent Péter apostol tiszteletére,
- a Szeged-Csanádi Egyházmegye Szent Gellért püspök tiszteletére,
- az Egri Főegyházmegye Szent János apostol és evangélista tiszteletére,
- a Váci Egyházmegye, Szent István, Magyarország első királya tiszteletére,
- a Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye Szent László király tiszteletére,
- a Veszprémi Főegyházmegye Szent Anna tiszteletére,
- a Szombathelyi Egyházmegye Szent Márton, Tours-i püspök tiszteletére,
- a Kaposvári Egyházmegye Szent László király tiszteletére,

továbbá, nem tartoznak az egyházmegyék alá:

- a Pannonhalmi Területi Apátság Szent Márton Tours-i püspök tiszteletére,
- a Tábory Püspökség Kapisztrán Szent János tiszteletére és
- a Miskolci Apostoli Kormányzóság Keresztelő Szent János tiszteletére.

Az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye élén a bíboros érsek, a többi főegyházmegye élén az érsek, az egyházmegyék élén pedig a püspök áll.

Tudjuk, hogy jelenleg, 2003. január 11-e óta, Erdő Péter bíboros az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye érseke. Ő áll a Magyar Egyház élén, ő vezeti és irányítja a Magyar Katolikus Egyház működését.

Ne várják tőlem, hogy mind a 82 prímás-érsekről megemlékezzem, mert az nem fér bele előadásom keretébe, hiszen hála Istennek sokan vannak, akikről külön előadást lehetne tartani. Ezért fogadják el – amint ezt a címben is jeleztem –, hogy kiragadjak századonként egyet-egyet, és az ő működésükről tegyek rövid említést. Ezeknek sorát bencés szerzetesből lett érsekkel kezdem és zárom.

Anasztáz Asztrik érsek (1007–1012) Szent Adalbert prágai püspök munkatársa, aki püspöke halála után, 997-ben Magyarországra jön és Pécsváradon bencés apátságot kezd építeni. Ő kereszteli meg István király fiát, Imrét. A király követeként Rómába megy II. Szilveszter pápához, hogy tőle tíz püspökség létesítésére és az esztergomi szék érseki rangra emeléséhez kérje a Szentatya áldását, továbbá István királynak – független uralkodó elismeréseként – királyi koronát.

A legenda szerint a pápa álmában történt angyali tanácsra a lengyelek fejedelmének szánt koronát, valamint a kettős keresztet a következő szavakkal adta át: „Én apostoli vagyok, de ő Krisztus apostola.”

Az apostoli áldást tartalmazó oklevél és a Szent Korona birtokában 1000 karácsonyán került sor István király koronázására. Az 1001-ben kelt pannonhalmi alapítólevél szerint Asztrik apát közbenjárására fejeződött be a pannonhalmi Szent Márton-mosostor építése. A Szentföldre indult – de közben hajótörést szenvedett – Szent Gellért püspök Pécsváradra érkezik, akit Asztrik apát Székesfehérvárra kísér István királyhoz.

Mikor **Sebestyén**, az első esztergomi érsek megvakul, a király Asztrik apátot helyezi az érseki székre. Sebestyén azonban csodálatos módon visszanyeri látását és 1012-ben visszatér székébe. Ekkor a király Asztrik érseket a kalocsai püspöki székre helyezi, amely 1015-ben érsekségi rangra emelkedik, és Asztrik, mint kalocsai érsek működik az 1036-ban bekövetkezett haláláig.

Bánfi Lukács érsek (1158–1181) sorrendben a huszonötödik, és huszonhárom éven át Esztergom érseke. Kánonjogi ismereteit – melyeket hivatásában felhasznál – Prágában szerzi. Mint tudományos szakember az egyházi ügyekben bevezeti az írásbeliséget. Puritán lelkű életszentség, nagy műveltség jellemzi. Négy király alatt védi a trónt és a nemzet érdekeit, az ország és az egyház jogait.

Elvhű álláspontjára jellemző, hogy II. Lászlót, mint „trónkövetelőt” nem koronázza meg. Mikor pedig Miklós kalocsai érsek ezt megteszi, interdictumot hirdet és megtiltja a nyilvános istentiszteleteket. László király karddal követeli a tilalom visszavonását, amit az érsek megtagad. László emiatt az érseket tömlöcbe zárátja, aki III. Sándor pápa közbenjárására karácsonykor szabadul a börtönből.

László érsek innen egyenesen a bazilikába megy, megfosztja az oltárt ékességeitől annak jeléül, hogy az interdictumot fenntartja. László király jelenlétében kéri az Úr Jézust, hogy térítse meg a királyt, vagy éreztesse vele a jogtalanságot. S mi történik? László király húsz napon belül, mindössze fél évi uralkodás után meghal.

A másik trónkövetelőt, IV. Istvánt sem Lukács érsek, hanem a kalocsai érsek koronázza meg. Fél év múlva III. István, a törvényes király győzedelmeskedik, és IV. István menekülni kényszerül.

Az érsek az egyházi javadalmak sérelme miatt III. István törvényes királlyal is szembeszáll. Az egész püspöki kart a király elé vezeti, és kéri a sérelmek orvoslását. A király elmegy a bazilikába és az érsek elé járul, aki feloldozza. Az érsek ezután nem tudja visszatartani könnyeit. A király kérdésére, miért sír, így válaszol: „Azért sírok, mert mához egy évre ezen a helyen a te holttestedet fogják itt fogadni.” Ez is bekövetkezett, ha nem is pontosan egy, de másfél éven belül.

Az érsek szentség hírében állt, szenttéavatása is megkezdődött, de ismeretlen okok miatt elakadt.

Türje nembéli Szentgróti Fülöp érsek (1262–1272) nemesi családból származott, melyet a királyi család iránti tisztelet jellemzett. A királyi udvarban nevelkedett, itt lett kancellár és egyidejűleg dömösi prépost, majd zágrábi püspök. 1261-ben megüresedik az esztergomi érseki szék, és az esztergomi káptalan egyhangúlag választja érsekévé, akit VI. Orbán pápa erősít meg érseki méltóságában.

Az érsek fő gondjának tekintette a várak megerősítését, hogy egy esetleges újabb tatár támadás esetén – melynek veszélye ekkor még fennállt – az ország könnyebben legyen védhető.

IV. Béla király és fia, István között a feszültség csaknem fegyveres összetűzéshez vezetett, amit az érseknek sikerült megakadályoznia. Javaslatára apa és fia békét kötöttek, melynek szövegébe azt is felvették, hogy amennyiben a királyfi az erre tett esküjét nem tartaná be, az érsek vele szemben fenytést alkalmazhat.

Az ügyben a fő békéltető Béla király lánya, István testvére, Árpádházi Margit volt. A megkötött béke azonban olyan ingtag lábán állt, hogy ezt négy év múlva a Nyulak szigetén meg kellett erősíteni.

Margit hercegnő halálánál csak Fülöp érsek volt jelen. Szülei nem jöttek el, mert haragudtak rá. Ennek oka abban állt, hogy Margit az általuk tett házassági ajánlatokat mindig visszautasította.

1270. január 18-án az érsek – látván Margit arcán a mennyei boldogságot, mikor átlépte a halál küszöbét –, miután megvigasztalta a jelenlévőket, Margitot a Nyulak szigetén lévő kápolna Boldogasszony-oltára alá temette, majd zsolozsmát mondott érte.

Fülöp érsek halálát 1272. december 8-ában jelölik meg.

Telegdi Csanád érsek (1330–1349) a híres Bihar megyei Telegdi családból származik. Tanulmányait a váradi káptalan iskolájában végzi, majd a padovai egyetemen folytatja. Itt doktori címet szerez és a papi hivatást választja.

Hazatérése után hamarosan a váradi káptalan olvasókanonokja, majd prépostja lesz. Az egyházi hierarchiában tovább emelkedik, 1322-ben egri püspökké szentelik. A királyi családdal jó a kapcsolata, melynek alapján a királyi udvarban a bírásokban is részt vesz.

XXII. János pápa 1330 szeptemberében Esztergom érsekévé nevezi ki. 1342-ben meghal Károly Róbert király Visegrádon, akit Székesfehérváron temetnek el. A halotti beszédet a sírnál Telegdi érsek mondja, melyben hangsúlyozza, hogy „az ember halandó lett összüleink bűne miatt, aminek következtében mindenkinek a testére az enyészet vár. Ezért a Teremtő akaratával senki sem szállhat szembe. Mivel az Úr döntött, csak könyöröghetünk a lelki üdvösségéért.”

Még 1304-ben a Vencel cseh király vezetésével betört csapatok Esztergomban, és ezen belül a székesegyházban is, rendkívül nagy károkat okoztak azért, hogy kirabolták az ott őrzött kincseket és felgyújtották a székesegyházat. A károk rendbehozásában és a kincsek pótlásában az érsek oroszánrészt vállalt. Felújította a leomlott bástyákat és tornyokat. A falakat is megerősítette és egészen a Dunáig lenyúlóan körülvette azokkal a várost. Újjáépíttette az Esztergom városhoz tartozó Szent György-mezőn lévő prépostsági templomot is, melyet még külön jövedelmekkel is ellátott.

1349-ben távozott az élők sorából, halálának pontos időpontja nem ismeretes.

Szécsi Dénes érsek (1440–1464) édesapja kincstartó és tárnokmester, édesanyja Garai Ilona, Garai Miklós nádor leánya. A jogi tanulmányait a bécsi egyetemen kezdi, és itt szerez jogi diplomát.

Egyházi előmenetelét származásának és Albert király feleségének – V. László király anyjának – köszönhetette. Az ő akaratából lett nyitrai, majd győri, utána egri püspök. Az esztergomi érseki szék megüresedésekor IV. Jenő pápa Esztergom érsekévé nevezi ki. A bíbornoki kalapot személyesen veszi át a pápától.

Hazánk ebben az időben súlyos politikai helyzetben van. Ketten ülnek a trónon, a Szent Korona idegen kezekben, kíméletlen pártharcok dúlnak, közben a török veszedelmesen közeledik. Albert király halála után Erzsébet menekül I. Ulászló elől, miközben megszüli fiát, Lászlót, akit az érsek 1440 februárjában

megkeresztel, majd két hónap múlva „királyi szentségekkel” látja el a csecsemőt, aki V. László néven kerül a trónra. Az érsek V. László készséges híve volt még akkor is, amikor ugyanebben az évben – engedve a kényszernek – I. Ulászlót is megkoronázza Székesfehérváron.

Ezzel megindul a harc a két király között. I. Ulászló Esztergomot ostromolja, de nem tudja bevenni. Ekkor érkezik meg Cesarini Julián – IV. Jenő pápa követe – azzal a küldetéssel, hogy keresztes háborút hirdessen a török ellen. Közbenjárására a két király fegyverszüneti szerződést köt, de azt, hogy megbéküljenek, nem sikerült elérnie.

1442-ben meghal Erzsébet királyné. I. Ulászló király és vele együtt a pápai követ elesnek az 1444. évi várnai csatában. Ezzel megszűnik a kettős királyság.

V. László király kiskorúságára tekintettel 1446-ban a Rákos-mezőn tartott országgyűlésen Hunyadi Jánost kormányzóvá választják. A korona és a király Bécsben van, III. Frigyes császár udvarában. Az érsek és a rendek tárgyalnak a király kiadatásáról, de sikertelenül. Mikor László nagykorúvá válik, szabadul Frigyes gyámsága alól, és az érsek cseh királlyá koronázza.

III. Callixtus pápa a török elleni hadjáratban résztvevőknek bűnbocsánatot hirdet, melyet az érsek 1455. május 30-án kihirdet. 1456. június 29-én a pápa – még a nándorfehérvári győzelem előtt, mintegy könyörgésként – elrendeli a déli harangszót.

A török hadnak „Hunyadi János várból kirohanó serege elől futva kellett távoznia”. A nándorfehérvári győzelem örömét befátyolozta Hunyadi János és Kapisztrán János augusztus 11-én, a zimonyi táborban kitört pestisjárványban bekövetkezett halála.

V. László király 1457-ben a budavári Szent György téren bosszúból Cillei Ulrik megölése miatt Hunyadi Lászlót kivégezteti, Mátyást pedig Prágában őrizteti.

Az érseket kiváló diplomataként emlegették és kitűnő szónok hírében állt. Az esztergomi bazilika további építésére 8000 aranyat ajánlott fel, amit Mátyás király a török elleni hadjáratra foglalt le.

Az érsek 1465. február 1-én hunyt el, az esztergomi bazilikában helyezték örök nyugalomra.

Fráter György érsek (1551) mindkét ágon horvát családból származott. 1484-ben a horvátországi Kamičićban született. Fiútestvérei mind a katonai pályát választják, és mindegyik a török elleni háborúban vesztette életét. György nyolcévesen Corvin János udvarába kerül, aki őt Erdélybe, Vajdahunyad várába küldi. Itt tanul meg magyarul. Az egyházi pályát választja, és belép a pálosok rendjébe. Tanulmányait a budaszentlőrinci kolostorban kezdi, majd Czesztochowába küldik, ahol hamarosan a kolostor előjárója lesz. Élete végéig a pálosok fehér ruháját viseli, és a Fráter nevet használja, ami szerzetesi mivoltára utal.

1526-ban tér vissza Magyarországra és Sajóládon a pálos kolostor perjele lesz. Itt találkozik Szapolyai János királlyal, akinek élete végéig híve marad, mert úgy gondolja, hogy a vele szemben fellépő Ferdinánd király a birodalom tartományává süllyesztené Magyarországot, amit elfogadhatatlannak tart.

1534-ben nevezik ki váradi püspökké. E minőségében határozottan fellép a protestantizmussal szemben. Megerősíti a szamosújvári várat, hogy védelműl

szolgáljon a török ellen. Az állandó közdelmek mellett alig akad ideje a kultúrára, mégis megjelenteti a „Registrum”-ot, a vallásos-énekes szöveggönyvet, és kiad egy Missale-t a pálosok részére.

Az egyre fenyegetőbb török támadások miatt viszont úgy vélte, hogy Szapolyai János képtelen arra, hogy az országot az ő főhatósága alatt egyesítse, mert a török ellen csak az osztrák területek birtokosának tekintendő Habsburgok képesek felvenni a harcot. Ezért azon munkálkodott, hogy a két király között meg egyezés jöjjön létre. Igyekezete végül is eredménnyel járt: 1538-ban létrejött a Váradi Béke, mely szerint mindkét uralkodó kölcsönösen elismeri egymást, és közösen indítanak háborút a török ellen.

1551-ben III. Gyula pápa Fráter Györgyöt Esztergom érsekévé nevezi ki és egyidejűleg megküldi neki a bíboralapot is.

Ferdinánd Erdély megsegítésére Castaldo tábornok vezetésével zsoldosereget küld Fráter Györgynek. A tábornok nincs tisztában az itteni helyzettel, vagyis azzal, hogy az érsek – bár a török kiűzésére törekszik, mégis – adót fizet és ajándékokkal kedveskedik neki, amit azért tesz, hogy Erdély védelmét biztosítsa a török támadásaival szemben. A tábornok viszont ebből összeesküvésre gyanakszik, és jelentést tesz a királynak, amire azt a választ kapja, hogy szükség esetén lépjen fel Fráter Györggyel szemben, beleértve ebbe – végső esetben – annak meggyilkolását is.

Ilyen körülmények között Castaldo tábornok és társai 1551. december 17-ére virradó éjjel meglátogatják alvinci kastélyában a gyanútlan bíborost és kíméletlenül meggyilkolják. A főpap holtteste hetven napig hever temetetlenül a kirabolt kastélyban, és csak ezután helyezik örök nyugalomra a gyulafehérvári székesegyház kriptájába. Sírkövén a bíborosi kalappal és a süveggel ellátott címere ma is látható a következő felirattal: „Moriendum est omnibus 1552”.

A gyilkosság miatt a pápa vizsgálatot indított az ügyben, hiszen bíborosról volt szó, azonban ez a Habsburgok egyoldalú tájékoztatása és az igazság elkendőzése mellett felmentéssel végződött.

Pázmány Péter érsek (1616–1637) Szent László városában, Nagyváradon született 1570. október 4-én református családban. Apja, Pázmány Miklós, Bihar megye alispánja, anyja Massai Margit, aki még Péter kiskorában elhunyt. Az apa második felesége, Toldi Borbála, katolikus, és így valószínű, hogy Péter az ő hatása alatt katolizált.

Péter tanulmányait a Báthory István által alapított jezsuita kollégiumban végzi. Huszonegy éves korában felvételt kér a Jézus Társaság rendjébe. Előjárói két évre – a novíciusi idő letöltésére – Krakkóba küldik, majd innen Bécsbe irányítják, ahol elvégzi a bölcséleti kurzust. Ezután teológiai képzésre Rómába megy, és itt a Collegium Hungaricum növendékeként szerzi meg a doktorátusát.

1597-ben már a Graz-i egyetem filozófiatanára, és tíz évig tanít itt, majd 1607-ben tér vissza Magyarországra, és Forgách Ferenc esztergomi érsek mellett lesz tanácsadó. E minőségében részt vesz az országgyűléseken, és ezeken egyházi ügyekben véleményt mond.

1613-ban Pozsonyban jelenik meg a legnagyobb hatást elérő műve: „Az igazságra vezérlő kalaúz”. Ez a hittudománynak első magyar nyelvű összefoglalása.

Forgách Ferenc esztergomi érsek halála után 1616-ban II. Mátyás király Esztergom érsekévé nevezi ki, amit V. Pál pápa megerősít. Az ünnepélyes felszentelésre Prágában kerül sor, melyen a szertartást a bécsi bíboros végzi. Az egyházi beiktatása már itthon történik Nagyszombatban.

Pázmány Péter egész életében – szóban és írásban egyaránt – a hitért és a vallásos nevelésért harcolt. Idézem ezzel kapcsolatos szavait: „Éjjel-nappal azon gondolkodom, hogy hogyan lehetne előbbre vinni a vallásos nevelést, de nem látok alkalmasabb módot, mint hogy erre neveljük az ifjúságot.” Ennek érdekében az 1619-es római útja alkalmával kijárja a pápánál, hogy jezsuita kollégiumot hozzon létre Nagyszombatban, mivel Esztergom már török uralom alatt állt. A kollégium és az iskola az érsek támogatásával létrejött és virágzott. A diákok száma hamarosan meghaladta az 1000 főt. A gimnáziumi oktatás mellett ebben világi papokat is képeztek, és gondoskodtak a diákok elhelyezéséről is.

A papnevelés színvonalának emelése érdekében 1623-ban Bécsben megalapítja a Pázmáneumot, mely a bécsi egyetemen tanuló magyar papok szállása, lelki támasza és felkészülésüknek az alapja lett. A legtehetségesebbeknek azt is biztosította, hogy Rómában továbbképezhessék magukat, és ehhez az adajutásukat anyagilag is támogatta.

Az is nyilvánvalóvá vált előtte, hogy egy hazai képzést csak egy magyar egyetem eredményez, és ezért 1635-ben létrehozta a Nagyszombati Egyetemet, mely bölcsészeti és teológiai szakkal indul. A jogi és orvosi kar csak később kerül hozzá. Az egyetem a 18. században, 1777-ben költözött Budára, majd 1784-ben Pestre. 1921-ben vette fel Pázmány Péter nevét. Ma a Katolikus Egyetem viseli az érsek nevét.

Pázmány Péter 1629-ben egyházmegyei zsinatot hív össze a trienti zsinat rendelkezéseinek teljesítésére. Ennek határozata szerint az esztergomi érsek

- a magyar katolikus egyházfő,
- az ország kancellárja, és így őrzi a királyi kettős pecsétet,
- Esztergom vármegye főispánja,
- a Királyi Tábla ülnöke,
- a Királyi Pénzverde felügyelője,
- a Törvényszéken a király helyettese,
- az első zászlósúr, a nádor csak utána következik.

Az érsek összegyűjtött prédikációinak kötete 1636-ban jelenik meg. Ez száz beszédét tartalmazza és ad Szent Ignác szellemében erkölcsi tanítást a korabeli társadalom legkülönbözőbb rétegei számára. Ezt levél kíséretében a következő szöveggel küldi meg I. Rákóczi György erdélyi fejedelemnek: „Nagy böcsülettel és szeretettel ajánlom művem elolvasásra, mivel a Fejedelem aligha hallott még pápista prédikációt.” Ez a kötet évszázadokon át szolgált prédikációs mintául – az egyházi könyvtárakban – a plébánosok részére.

Pázmány Péter bíboros 1637. március 19-én – Szent József napján – halt meg Pozsonyban. Kívánságára a pozsonyi Szent Márton templomban helyezik örök nyugalomra. A szertartás Telegdi János kalocsai érsek irányításával, öt főpap segédletével folyt le. Szelepcsényi György esztergomi kanonok latin, Forró György jezsuita páter magyar nyelvű gyászbeszéddel búcsúzott tőle.

Hagyatékában fennmaradt mellkeresztje, emlékérmé és sétabotja az Esztergomi Múzeumban láthatók. Szobra Budapesten a józsefvárosi templom előtt áll.

Figyelemre méltónak tartom két ismert jeles 19., ill. 20. századbeli írónak Pázmány Péter érsek írói munkásságáról írt jellemzését – lerövidítve – ismertetni.

Toldi Ferenc így ír: „Pázmány Péter rendelkezésére a sokágú tudása, a világ és az emberi szív mély ismerete, gazdag képzelet és erős logika áll. Főképpen beszédei és Kalaúza által a magyar nyelvnek előre nem látott irányt adott. Ő az irodalomban az addig uralkodott dunántúli nyelvjárás helyett a tiszántúlit érvényesítette.

Nyelvében a grammatika szabatosságával élt, melyet új kifejezésekkel, valamint a nép szájából vett szebbnél-szebb jelentős szólásformákkal és közmondásokkal gazdagított. Irályának pedig oly teljességet, kerekdedséget és – a bőrsége mellett is – hathatóságot kölcsönzött, hogy méltán egy új korszak szerzőjének tekintik, aki a régebbi kort befejezte és egy újat kezdett meg, ami által az értőktől a «magyar bíboros Cicero» dísznevet vívta ki magának. Ő a mai köznyelv megteremtője. Utána kevesen tudták ezt mindmáig annyi eredetiséggel és egyszerűsmind új színnel kezelni.”

Kosztolányi Dezső így jellemzi Pázmány Péter irodalmi munkásságát: „Pázmány vallja, hogy «felmelegített» tintával ír. Tollán forró tinta csordogál. Kalamárisában pedig tűz van, égi szikra, de poklok kénköves lángja is. Füstölgő állapotban kotorja ki szavait, amelyekben még érzik egy barbár élet nyerssége s minden tő egy messi időről regél. Ő a magyar próza atyja és törvényhozója, öntudatos stílművész, aki már a 17. század elején becsüli a művészi gondot. Inti a prédikátorokat, nehogy rögtönözzenek. Mindig leírja beszédeit, gyalulgatja mondatait. Elődje nincs senki. Ő az első, aki egy ember lüktető gondolatait ágyazza a magyar prózába. Milyen személyes és személyeskedő, milyen egyéni minden ízében!”

Esterházy Imre érsek (1725–1745) 1663. augusztus 9-én Galántán született hasonló nevű édesapjától és Bucsányi Zsuzsanna édesanyjától, vallásos hercegi családban. Édesapját kisgyermek korában elveszti, és így édesanyja neveli, aki örömmel látja, hogy Imre fogékonyak mutatkozik a hitbeli élmények befogadására. Sokszor zarándokolnak el a vidék búcsújáráshelyeire: Bárvarra és Mária-völgybe. Itt találkozik Imre először a fehér barátokkal, a pálosokkal. Édesanyja a jezsuiták jónevű nagyszombati kollégiumába adja be, ahol Imre jól érzi magát. Tetszik neki a rend és a fegyelem, értékeli tanárai nagy tudását.

Nagyszombat tele volt templommal, és itt székelt a hercegprímás. Mindennek örült, de szeme mindig felvillant, mikor a pálosok fehér reverendáját meglátta. A középiskola elvégzése után édesanyja Sopronba küldi, hogy lásson más embereket és tájakat is.

A tanulmányok befejezése után Imre 17 évesen – édesanyja hozzájárulásával – jelentkezik a pálosok rendfőnökénél, akinek tetszik a fiatal és határozott fellépésű ifjú, és felveszi a novíciusok közé. 1681-ben teszi le az egyszerű fogadalmat. Lemond hercegi rangjáról, pompájáról, sőt még saját akaratáról is. Felsőbb-sége rendelkezék vele úgy, ahogy akar.

A kétéves skolasztika elvégzése után Bécsújhelyre küldik logikát és fizikát tanulni. 1683-ban Kara Musztafa vezér Bécs ellen indul, mivel pedig így Bécsújhely a támadás vonalába kerül, onnan menekülnie kell. Ezért két társával Horvátországba megy, és ott elvégzi a filozófia szakot. Előjárói ezután Rómába küldik a Germanicum-Hungaricumba a teológia elvégzésére, melyet „summa cum laude” doktorátussal fejez be. Itt szentelik diakónussá.

1688-ban szentelik pappá a pálosok máriavölgyi templomában. 1706-ban már váci püspök, majd két év múlva, mikor megüresedik a zágrábi püspöki szék, azt megpályázza. Itt átépítteti a székesegyház belsejét, és több templomnak ajándékoz kincset és felszerelést. 1722-ben a veszprémi egyházmegye élére helyezik, mely ekkor romhalmaz volt. Ennek rendbehozásán fáradozik, amikor III. Károly király udvari kancellárnak nevezi ki, s mivel Keresztély Ágost esztergomi érsek meghal, 1725-ben a primási széket neki ajándékozza. Ő biztos oszlopa a Monarchiának. 1741-ben ő koronázza meg Mária Teréziát. Fontos szerepe volt abban, hogy a magyarok „életüket és vérüket” ajánlották fel a királynőnek.

Mikor torokbaj kínozza, óhajára a máriavölgyi Szentkút vizéből hoznak neki. A víz csak éppen érinti a torkát, hiszen lenyelni sem tudta. S mi az eredmény? Egy napon belül visszanyeri egészségét. Ettől kezdve már csak a Szűz Mária-kútforrásból hozott vizet issza, és váltig hangoztatja, hogy torokbajából a Szűzanya gyógyította meg. Ezt azzal igyekezett meghálálni, hogy a pozsonyi dóm korhadni kezdő főoltárát Donner Rafaellal márványból készült újjal cseréltette le. A dóm két tornyát érccel fedette be, és mindegyikbe két-két harangot öntetett azzal a kikötéssel, hogy azok nagyság szerint: Krisztus Urunk, Szűz Mária, Szent József és Szent Imre nevét viseljék.

Érseksége alatt számos templom épült vagy újult meg. Legirgalmasabb támogatója volt a szegényeknek, ügyefogyottaknak, árváknak és özvegyeknek. Jövedelméből 25 000 forintot hasított ki részükre. A felebaráti szeretetet nemcsak aranyban mérte fel, hanem az isteni Mester értékelése szerint: „Beteg voltam, meglátogattatok, börtönben voltam, felkerestetek”.

1745. december 6-án, Szent Miklós napján szép csendesesen örökre elaludt. A sírfeliratát maga készítette el, mely így hangzik: „Alexandriai Szent János csodálatos és könyörületes árnyékában Benned bízva, Istenem, Irgalmam, s Édesanyám Mária közbenjárásában itt alszom és nyugszom: Fráter Imre.”

Kopácsi József érsek (1839–1847) 1775. május 30-án született Veszprémben elszegényedett nemesi családból. Középiskoláit szülővárosában végezte, míg a filozófiai és teológiai tanulmányait a pozsonyi Generális Szemináriumban sajátította el az Americana növendékeként. Ezt követően a Veszprémi Szeminárium felügyelője, majd püspöki titkár. 1798-ban Zircen szentelik pappá, majd a veszprémi teológiai főiskolán tanít egyházjogot, egyháztörténelmet és irodalomtörténetet. 1806-ban a megüresedett veszprémi plébánia plébánosává nevezik ki, ahol kitűnik szónoki képességeivel. 1821-ben székesfehérvári püspök. Egyházmegyéjében vizsgálatot tart, és elrendeli az anyakönyvvezetést.

1825-ben nevezik ki Esztergom érsekévé. Magas – 64 éves – korára tekintettel ez alól ki akar térni, de sem Ferdinánd király, sem XVI. Gergely pápa nem áll el szándékától, miért is kinevezését kénytelen elfogadni.

A már elkezdett esztergomi bazilika újjáépítését Hild József építésre bízta a következő cél megjelölésével: „A bazilika olyan látványt nyújtson, hogy harmonikus alkotással az emberi lelket első pillantásra szent megilletődéssel töltsse el.” Bár a felújítás teljes elkészültét nem élhette meg, de azt elérte, hogy a kupolára a keresztet 1845. augusztus 18-án még ő tűzhette fel.

Az országban a meglévő iskolai hitoktatás mellett elrendeli a templomi hitoktatást is. A hazai tudományos életben is részt vesz, és ezért a Magyar Tudományos Akadémia 1831-ben tagjává választja.

Az 1843–44-es országgyűlésen pályadíjként 60 aranyat ajánl fel az egyházírók legjelesebbjeinek.

Támogatta az egyháztörténet okmányainak az összegyűjtését, és kiadatta Kézai SImon Gesta Hunnorum et Hungaricum-át, valamint a Budai Krónikát.

1847-ben hunyt el Esztergomban. Koporsóját a bazilika altemplomában helyezték el. Elmondhatjuk, hogy Kopácsi József kitűnő szónok, lelkiismeretes főpásztor, jó politikus és az emberi méltóság példaképe volt.

Serédi Jusztinián érsek (1927–1945) – Serédi György 1884-ben született a Szapucsek család tizedik gyermekeként. Hat éves volt, amikor a család a Serédi nevet felvette. Középiskolai tanulmányait a pozsonyi katolikus gimnáziumban végezte el.

A legidősebb testvére 1886-ban lépett be a bencés rendbe, ahol a Marcell szerzetesi nevet kapta. Feltehető, hogy az ő példája vonzotta Györgyöt a szerzetesi pályára.

1901-ben öltözik be Pannonhalmán a bencés rendbe és kapja a Jusztinián nevet. Előljárói 1904-ben Rómába küldik az ott lévő Sant’Anselmo kolostorukba, ahonnan a doktorátus megszerzése után tér haza. Azonban alig érkezik meg, Rómából az oda visszatérését kérik, mert nagy szükségük van rá az új egyházi jogi törvénykönyv szerkesztésében.

A főapát nem szívesen, de hozzájárul a visszatéréséhez. Még indulása előtt – 1908. július 14-én, a pannonhalmi apátsági templomban – Kohl Medárd (szintén bencés) esztergomi segédpüspök pappá szenteli. Az első szentmiséjét szülőfalujában, Deákiban mondja, és utána visszatér Rómába.

Főnöke, Gasparri bíboros, nagyon megelégedett a munkájával, mert azt mintaszerű pontossággal végzi.

1909 tavaszán Erdős Renée magyar író nő azzal kopogtat be Rómában a Sant’Anselmo kolostorba, hogy katolizálni szeretne. Kellő felkészülés után húsvétkor kerül sor a keresztelésére. Az író nő megtérésének történetét az „Ave Róma” c. regényében örökíti meg, melyben mindazokat felvonultatja, akik segítésére voltak ebben a nagy lépésében. Serédiről Páter Giuliano néven ír, és így jellemzi őt: „Egyszerű volt, mint egy darab kenyér, aki hallatlanul tudott dolgozni.”

Serédinek Rómában a feladatok sokasága szakadt a nyakába. Reggel ötkor kelt és este 9 óra után térhetett nyugovóra. Feladatának zömét az adatok és jogforrások összegyűjtése tette ki. Mikor ezzel készen lett – X. Piusz pápa rendelkezése folytán –, ezt szíjjelküldte a világ összes püspökeinek, majd a tőlük visszaérkezett észrevételeket felül kellett vizsgálnia, az ezekre vonatkozó javaslatát megtenni, majd az elfogadott észrevételeket a végleges szövegbe bedol-

gozni. Hogy semmiféle hiba ne fordulhasson elő, ezt 16-szor olvasta át, ami az ő precizitását bizonyítja.

De érdemes meghallgatnunk magának a bíborosnak a végrendeletében az ezzel kapcsolatban írtakat, mely így hangzik:

„Gasparri Péter bíboros úr őminenciája kegyes meghívására – rendfőnököm hozzájárulásával – a Kánonjogi Kodifikációs Bizottság tagjaként saját magam képzésére, a magyar bencések és a haza javára a Római Katolikus Anyaszentegyház szolgálatában az új egyházi jogi törvénykönyvön és jogforrásain húsz esztendeig dolgozhattam...

Egyidejűleg a római Szent Anzelm Egyetem kánonjogi fakultásán és a XI. Piusz pápa által felállított Római Levéltárosképző Iskolán rendes tanárként működhettem, továbbá Róma több szent kongregációjában... valamint a Szentszék mellett felállított Magyar Királyi Követségen mint kánonjogi tanácsos működhettem, ugyanakkor nemcsak a Pannonhalmi Szent Benedek Rend, hanem az összes magyar egyházmegyék római kúriai ügyvivőjének a tisztét is betölthettem.”

XI. Piusz pápa Serédi Jusztiniánt 1927 novemberében nevezte ki Esztergom érsekévé. A következő hónapban a bíbornoki kalapot a pápa személyesen adta át, melynek során így méltatta: „Ki kell emelnünk munkásságát az Egyházi Kódex, e nagyszerű alkotás szerkesztésében. Mi tudjuk legjobban, hogy ennek a munkának ő volt a legjobb munkatársa.”

Nem örült viszont a kinevezésnek a magyar kormány, mert Glattfelder püspököt szerette volna az érseki székbe helyezni. Odáig ment, hogy Klebelsberg kultuszminisztert küldte el Rómába, hogy a Szentszék Serédit marasztalja kuriális bíborosként Rómában, és Glattfelder püspököt nevezze ki Esztergom érsekévé.

A miniszter arra kérte Serédit, hogy eszközöljön számára kihallgatást Gasparri bíborosnál. A bíboros azzal fogadta a minisztert, hogy bizonyára megköszönni jött Serédi kinevezését. A miniszter erre zavarba jött, és csak nehezen tudta kimondani, hogy éppen ellenkező a célja. Az államtitkár ezen szerfelett csodálkozott, és nyíltan megmondta, hogy a kormánynak semmi kifogása nem lehet Serédi személye ellen, mert akkor nem kívánta volna székesfehérvári püspöki székbe helyezni és kormányfőtanácsosi címet adni neki. Ezzel ugyanis elismerte politikai megbízhatóságát, az egyházi rátermettségéről a Szentatya meg van győződve, és éppen ezért esett rá a választása. Erre a miniszter nem tudott mit szólni, és távozni volt kénytelen.

Ezután a miniszter még Serédihez fordult, hogy írja alá az általa készített nyilatkozatot, melyben az állt, hogy ismerje el az átmeneti kormányzói állás intézményét és ne feszegetse a katolikus vallás történelmi jogait a protestánsok hátrányára. A primás átvette a cédulát, elolvasta és zsebretevette azzal, hogy nem írja alá és nem adja vissza a fogalmazványt. Egyben kijelentette: „Nem vagyok én török szultán, aki kapitulációt ír alá.”

Az érsek január 17-én indult haza. Nagy búcsúztatás a római Termini-pályaudvaron, és nagy fogadtatás itthon – a magyar határtól a fővárosig – mindenütt, ahol a vonat megállt. A Déli pályaudvaron Klebelsberg miniszter, Sipőcz Jenő polgármester, Preszly Elemér főispán és az Országos Katolikus Szövetség nevében Zichy János köszöntötték az érseket. A beszédekre együttesen vála-

szolt, melyben kiemelte: „Békességet akarok, melyhez Iustitia-ra van szükség. Programom: Adjuk meg Istennek, ami az Istené, akkor meglesz a béke mindnyájunk között.” Végül hangoztatta, hogy az ország újjáépítéséhez önzetlen munkára, az önérdék félretételére és igazi hazaszeretetre van szükség.

Január 25-én a Kormányzó kezébe letette a hivatalos esküt, majd Esztergomba utazott, hogy elfoglalja érseki székét.

Érseksége alatt gondoskodott a plébániai élet megújításáról, több új plébániát szervezett. Az egyházközségek részére országos szinten szabályzatot adott ki annak megállapításával, hogy ezek nem egyesületek, hanem az Egyház szervezetének a részei. Hazánkban 14 püspököt szentelt, köztük Mindszenty Józsefet 1944-ben veszprémi püspökké. Rómában létrehozta a Pápai Magyar Intézetet, melyet a Szentatya jóváhagyott. Ő járt közben Árpádházi Margit szenttéavatási ügyében, akit XII. Piusz pápa 1943. július 23-án avatott szentté. Ő irányította az 1938. évi Budapesten rendezett Eucharisztikus Kongresszus ünnepségeit.

1945. március 29-én távozott az élők sorából. Másnap a palotába betört orosz katonák már csak az üveggel lefedett koporsóban látták, ami azon alkalommal visszatartotta őket a palota kirablásától.

Mi, bencés diákok, büszkék lehetünk bencés hercegprímásunkra.

Befejezésül egy kis statisztika.

Esztergomi érsekeink mennyi időt töltöttek az érseki székben?

Évek száma	Érsekek száma
1 évnél kevesebb	4
1 – 2 év	16
3 – 5 év	12
6 – 10 év	14
11 – 15 év	16
16 – 20 év	11
21 – 30 év	7
31 év	1
Együtt	81
Átlagosan egy-egy érsek: 8 – 12 év	

Egy évnél kevesebb ideig voltak érsekek:	Ugrin	4 hónap
	I. Tamás	4 hónap
	Fráter György	2 hónap
	Fehérkövy István	4 hónap
A leghosszabb ideig volt érsek:	Kanizsay János	1387–1418
Bencés szerzetesből lett érsekek:	1. Sebestyén	1001–1007 és 1012–1015
	2. Asztrik	1007–1012
	3. I. Benedek	1046–1055
	4. Nehémiás	1075–1077
	5. Makár	1142–1147
	6. Fehérkövy István	1596
	7. Vaszary Kolos	1891–1912
	8. Serédi Jusztinián	1927–1945

A magyar egyház szervezete az Apostoli Szentszék 1993-ban kiadott rendelkezése szerint:

Egyházmegye, védőszent tiszteletére	Terület km ²	Lakosság ezer fő	Katolikus ezer fő	Plébániák száma	Papok száma	Keresztelés fő/év
<i>Esztergom–Budapest fő-</i>						
Szent Adalbert	1 543	2 094	1 258	149	267	7 168
Győr Boldogságos Szűz Mária	5 100	540	460	187	146	3 627
Székesfehérvár Boldogságos Szűz Mária	5 170	750	494	144	110	4 159
Hajdúdorog görög katolikus Szent István I. vértanú	–	253	253	140	187	2 618
<i>Kalocsa–Kecskemét fő-</i>						
Szent István király	8 372	537	398	113	113	3 202
Pécs Szent Péter apostol	8 195	660	440	206	123	3 429
Szeged–Csanád Szent Gellért vértanú püspök	10 851	936	440	112	103	3 214
<i>Eger fő-</i> Szent János apostol	11 500	950	600	313	203	7 958
Vác Szent István király	8 805	1 070	708	225	223	7 800
Debrecen–Nyíregyháza Szent László király	11 300	1 100	320	110	78	2 267
<i>Veszprém fő-</i> Szombathely Szent Anna	6 900	469	305	181	114	3 055
Szent Márton püspök	4 660	392	295	177	133	3 293
Kaposvár Szent László király	6 790	445	317	156	95	3 293
Pannonhalmi területi apátság Szent Márton püspök	156	24	22	15		174
Tábori püspökség Kapisztrán Szent János	–	–	–	12 lel- késztség	14	–
Miskolci Apostoli Kormányzóság Keresztelő Szent János	–	–	25	30	34	312

Felhasznált irodalom

- Beke Margit szerk.: Esztergomi érsekek 1001–2003. – Szent István Társulat, Budapest, 2004
 Erdő Péter: Csak a kegyelem. – Válasz Kiadó, 2003
 Meszlényi Antal: A magyar hercegprímások. – Szent István Társulat, Budapest, 1970
 Nemeskürty István: Mi magyarok. – Dövin Művészeti kft. 1989
 Pázmány Péter: Válogatott műveiből – Szent István Társulat, 1983
 Új Ember Évkönyv–Kalendárium 2003. – Új Ember Kiadóhivatal 2003

Dr. Németh Andor (Bp 37)

A jezsuiták a hódolt Dunántúlon és Andocson

Magyar és délszláv katolikusok a hódoltságban

Amikor a török hódoltságra, annak vallási viszonyaira gondolunk, szinte mindenkinek a reformáció jut az eszébe. Ha megkérdeznénk a történelem iránt érdeklődő, abban jártas személyeket, szinte bizonyos, hogy a török uralom alatti területeket egyöntetűen reformátusnak gondolnák, mondván: a török a protestantizmust támogatta a katolicizmussal szemben. Ez azonban korántsem ennyire egyértelmű.

Az iszlám vallás jog szerint az Oszmán Birodalomban a zsidók és a keresztények fejadó fizetése ellenében élet- és vagyonbiztonságot élveztek, megtarthatták vallásukat és helyi intézményeiket. Ennek ellenére természetesen több tekintetben alárendelt helyzetben voltak a muszlimokhoz képest, számos öltözködési és viselkedési korlátozással kellett magukat az igazhitűektől megkülönböztetniük, és a vallásgyakorlat szempontjából is több megszorítással (pl. templomépítési tilalom, harangok tiltása, vallási szertartások külsőségeinek szabályozása) kellett számolniuk. Sőt: tilos volt magasabb házat építeniük, mint a muszlimoknak. Az oszmán törvények tehát nem lehetetlenítették el a keresztény egyházak életét a megszállt országokban, de a gyakorlatban minden a helyi hatóságok jóindulatán vagy önkényén múlt.

A 16. század végére a magyarországi katolikus egyházmegyék közül részben vagy teljesen török uralom alá került a kalocsai érsekség, a pécsi, csanádi, váci, váradi, veszprémi és a zágrábi püspökség. Az esztergomi érsekség csak a székhelyét és annak környékét veszítette el, majd az 1660-as években további jelentős területi veszteségeket szenvedett. A győri és a nyitrai egyházmegye gyakorlatilag mentes maradt a török foglalástól. A török hódítás a világi papság 60-70 %-át söpörte el azonnal, a papok száma az ezt követő két évtizedben ennek is 30 %-ára csökkent. A katolikus papság veszteségei tehát mintegy 90 %-osak voltak, az arányt a szerzetesség pusztulása tovább növeli. A hódítás gyakorlati következményei ellenére a magyar jog szerint a hódoltság a Magyar Királyság elidegeníthetetlen része volt, amelyet csak ideiglenesen tartott megszállva a török. A katolikus hierarchia a magyar rendiség részeként képviselte ezt az alapvetet, ugyanakkor a hódoltság területére egyetlen püspök sem tette be a lábát a török uralom 150 éve alatt. A Szentszék a magyar jog álláspontját az állandó viták ellenére alapvetően elismerte. Róma felmérte a katolikus főpapság politikai és egyházi jelentőségét a többségében protestánsná vált Magyarországon, és ezért elfogadta a magyarországi hierarchia hódoltsági tagozatát is, a számos nyilvánvaló egyházi akadály, elsősorban a rezidencia-kötelezettség elmulasztása ellenére is.

A katolikus egyház pusztulásával keletkezett űrt a lutheri, majd helvét szellemben prédikáló lelkészek és tanítók töltötték ki: az 1540-es évektől kezdve a hódolt mezővárosok és falvak sorra csatlakoztak a reformációhoz. A berendez-

kedő török hatóságok ezt a folyamatot elősegítették, bár nem a protestantizmus iránti szimpátiából, hanem a hódítás konszolidációja érdekében, illetve a keresztény alattvalók megosztottságából származó politikai és anyagi előnyök miatt. Az új vallás azonban nem mindenhol tudta kiszorítani a régijt: Gyöngyösön és Szegeden a mezővárosi polgárságnak és a környékbeli falvak parasztságának nagyobb része megőrizte hitét, elsősorban a helyi ferences kolostorok hatására. Pécs környékén, az unitárius és református falvak gyűréjében, mintegy hatvan település maradt katolikus, az ő ellátásukról világi lelképásztorok, a későbbi licenciatások gondoskodtak. Ugyancsak több közösség maradt katolikus az egri, váci és veszprémi egyházmegyék hódoltsági területén, akiket világi papok gondoztak. Megmaradásukat a katolikus világi prédikátorok mellett a falusi népnek az ősei hitéhez való ragaszkodása is elősegítette. Minden erőfeszítés ellenére azonban a magyar katolikusok számát az állandósuló paphiány egyre apasztotta.

A magyar katolikusok számának fogyását a török hódítással egyidőben megjelenő délszláv bevándorlók ellensúlyozták. Bár ezt a kifejezést a mai horvát, szerb és bosnyák történészek és politikusok ki nem állhatják, én az egyszerűség kedvéért mégiscsak használom. A korabeli forrásokban és legtöbbször a mai történetírásban is rácnak nevezett délszláv népesség egy része nem az ortodox szerb, hanem a katolikus bosnyák és horvát etnikumhoz tartozott. A katolikus betelepülők leggazdagabb rétegét a raguzai kereskedők jelentették. A Raguzai Köztársaság 1430 óta fizetett adót a török szultánnak, ennek fejében megőrizhette szabadságát és az Oszmán Birodalom területén rendkívül széleskörű kiváltságokkal rendelkezett. A raguzaiak a török hódítással párhuzamosan Magyarországon is megtelepedtek, és belgrádi kolóniájukról kiindulva bekapcsolták a hódoltságot a balkáni kereskedelem vérkeringésébe. A rendíthetetlen katolikuságáról híres köztársaság kereskedői balkáni telepeiken is igyekeztek a maguk számára papokról gondoskodni. Nem volt ez másként a hódolt Magyarországon sem, ahol a belgrádi, budai, temesvári vagy pécsi káplánok a raguzaiak szolgálatában álltak. A katolikus délszláv bevándorlók tömegeit a bosnyák, sokác, bunyevác és horvát parasztok és kézművesek alkották, akiket követtek hűséges papjaik, a bosnyák ferencesek.

A 16. század végétől két egyházi struktúra épült ki párhuzamosan. A Szent-szék a hódolt Magyarországot, pontosabban annak déli részét missziós területnek tekintette és ezért missziós hierarchiát szervezett az itt élő katolikusok lelképásztori ellátására. A magyar főpapok viszont továbbra is saját joghatóságuk alá tartozónak tekintették a megszállt egyházmegyéket, így ők is kiépítették hódoltsági képviselési rendszerüket. A magyar katolikusokról – várakozásaink ellenére – nem a Szent-szék missziói, hanem a távollevő magyar püspökök és a hódolt területekre elmerészkedő magyar ferencesek és jezsuiták gondoskodtak.

A magyar lelképásztorok legfontosabb intézményei ferencesek szalvatoriánus rendtartományának kolostorai (Szeged, Gyöngyös, a 16. század végéig Jászberény, 1643-tól Kecskemét) voltak. A 17. század derekán a rendi névtárak szerint mintegy 30-40 magyar ferences tartózkodott állandó jelleggel a hódoltságon. A magyar egyházi intézményrendszer képviselői voltak az osztrák jezsui-

ita rendtartomány által fenntartott pécsi és andocsi missziók, illetve a gyöngyösi rezidencia, ahol a hódoltság legnagyobb középiskolája működött. A két szerzetesrend mellett elsősorban a váci és egri egyházmegyében világi papok gondozták a magyar katolikusokat. A hódoltsági lelkipásztorkodás sajátos intézményét jelentették a licenciátusok. Ők olyan világi férfiak voltak, akik a paphiány miatt átvették a katolikus közösségek vezetését, kereszteltek, eskettek, temettek, tanították a híveket és vezették imádságos összejöveteleiket. A katolikus prédikátorok működését Pázmány Péter esztergomi érsek törvényesítette 1629-ben, addig püspökeink csak hallgatólagosan túrték működésüket, mondván: még mindig inkább katolikus világiak, mint református prédikátorok gondolják a híveiket.

Jezsuiták a hódolt Dunántúlon

Történeti köztudatunkban a jezsuiták török hódoltsági működése sokkal kevésbé ismert, mint a ferenceseké. Míg a bosnyák és magyar ferencesek folyamatosan jelen voltak a megszállt országrészben, addig a Jézus Társaság csak a 17. század elején, a magyarországi katolikus reform és ellenreformáció előretörésével volt képes bekapcsolódni a török missziók munkájába. A jezsuita rend rohamos terjedését és látványos eredményeit látva a katolikus egyházi élet fennmaradásáért küzdő egyházi és világi főméltóságok Európa-szerte egymással versengve próbálták meg a rendet országaikban megtelepíteni. A jezsuiták első kapcsolatai Magyarországgal a katolikus megújulás és ellenreformáció első jelentős hazai képviselőjének, Oláh Miklós esztergomi érseknek (1553–1568) a tevékenységéhez fűződnek: az ő alapításának köszönhetően 1561-től 1567-ig működött jezsuita kollégium Nagyszombatban. A másik jelentős alapítás Báthori István erdélyi fejedelem (1571–1586) nevéhez kapcsolódik, aki a jezsuitákban látta az erdélyi katolicizmus újjáélesztésének zálogát. A páterek 1579 és 1588 között működtek Kolozsmonostoron, majd Kolozsvárott, ahol a térség egyik legkorszerűbb iskoláját működtették. Ennek a jezsuita gimnáziumnak a növendéke volt többek között Pázmány Péter. Erdélyi működésük a magyarországihoz hasonlóan nagyon fontos előkészületet jelentett a következő század látványos sikereihez. Itt mindenekelőtt a feltűnően nagyszámú erdélyi jezsuita hivatásra kell gondolnunk, akik a következő század elején a rend magyarországi előretörésének főszereplői lesznek. A nagyszombati és a kolozsvári jezsuita kollégiumokat joggal tekinthetjük a magyarországi katolikus megújulás szellemi és lelki kiinduló pontjainak, első őrhelyeinek.

A török misszió gondolata kezdettől fogva központi helyet foglalt el Szent Ignác és az első jezsuiták terveiben, hiszen maga a rend magját képező első csoport is ennek a célnak a jegyében alakult meg. A szentföldi utazás meghiúsulása után azonban világossá vált, hogy az Oszmán Birodalomban végzendő hittérítés leküzdhetetlen akadályokba ütközik, ugyanakkor a rend számára más területeken (távol-keleti gyarmatok, Amerika) szinte hihetetlen távlatok nyíltak. Mindazonáltal Ignác perspektívájából nem tűnt el a török területeken alapítandó kollégiumok gondolata, azonban ezekben az elképzelésekből a rendalapító életé-

ben semmi sem valósult meg. Az Oszmán Birodalomban csak 1583-ban sikerült a rendnek állandó missziót létesíteni.

A hódoltsági jezsuita missziók megindulásához a 17. század elejéig számos feltétel hiányzott. A török területeken élő katolikusok megsegítése megfelelő számú, nyelvtudású és képzettségű pap nélkül elképzelhetetlen volt. Emellett szükség volt egy olyan bázisra, amely kiindulópontul szolgálhat a missziók számára, és biztosítja az utánpótlást is. Végül elengedhetetlen volt a helyi egyházi struktúrák aktív támogatása és védelme, amely nélkül a missziók az első pillanattól kezdve sikertelenségre lettek volna ítélve. Az 1610-es évek elején látszólag mindhárom feltétel megvalósult. A megújuló katolikus egyház legjelentősebb missziós eredményeket felmutató rendjének, a Jézus Társaságának számos magyar és horvát nemzetiségű tagja volt, akik bátran vállalkoztak hódoltsági küldetésre is. A raguzai és magyarországi állomásokon dolgozó páterekben felébredt az érdeklődés a török területek iránt, amelyhez a megszállárduló rezidenciák alkalmas kiindulópontul szolgálhattak. Ugyanakkor a helyi egyház részéről is megindult a kezdeményezés a jezsuiták megtelepítésének érdekében.

Magyarországon a missziók megindulását elsősorban a megváltozott politikai helyzet segítette elő. A 16. század végétől kezdve megindult a magyar fő- és középnemesség katolizálása, és ez a folyamat a bécsi béke (1606) utáni évtizedekben vált szinte tömeges méretűvé. A rend új expanziós politikája és az ország megváltozott valláspolitikai helyzete együttesen alakították ki az új magyarországi stratégiát, amelynek alapelemei a főuraknál létesítendő missziók voltak. A gombamód szaporodó állomások közül hódoltsági megtelepedés szempontjából egy dunántúli vállalkozás, az alsólendvai Bánffy-misszió lett döntő jelentőségű, ahová 1609-ben érkezett meg a zágrábi kollégiumból a nagy missziós tapasztalattal rendelkező Vásárhelyi Gergely.

A 16–17. században a ferencesek és a jezsuiták gyakran folytattak orvosi tevékenységet, ezzel is növelve lelkipásztori hatékonyságukat. Vásárhelyi Gergely kitűnő képességekkel rendelkezett, és nemcsak a Bánffy-birtokok népét, hanem a Kanizsáról érkező törököket is gyógyította, különösen lelki eredetű (ma úgy mondanánk: pszichoszomatikus) betegségeken tudott segíteni. Ez a képessége tette lehetővé, hogy 1612-ben a török hatóságok Kanizsára és Pécsre is elhívják magas rangú török tisztviselők meggyógyítása érdekében. Vásárhelyi útja során megbizonyosodott arról, hogy a törökök a vártnál sokkal kedvesebben fogadták, és kifejezetten bíztatták: alapítson a rend missziót a hódoltságban.

Ennek az útnak az eredményeként a hódoltsági jezsuita misszió megszervezése két irányból indult el: a rendfőnök közvetlen irányítása alatt Rómából és Raguzából érkezett két páter Belgrádba, illetve az osztrák rendtartomány küldött két misszionáriust Pécsre. A belgrádi és pécsi állomás több száz kilométeres hatóságban működött, a misszionáriusok egész Dél-Magyarországot bejárták. Tapasztalataikról hosszú jelentésekben számoltak be Rómában, és részletes javaslatokban vázolták a hódoltsági katolicizmus újjáélesztésének lehetséges eszközeit. Terveik jól mutatják: a korszak jezsuitái még komolyan gondolták az egész világ katolikussá tételét. Abból indultak ki, hogy a török támogatásával

megtérítik a hódoltsági protestánsokat, majd a keleti keresztényekkel folytatták volna a munkát, végül a katolicizmus hódítását látva a muszlimok is elhagyták volna hitüket.

A jezsuiták nagytávlatú terveiről azonban rövidesen kiderült: megvalósításukhoz hiányoznak a feltételek. A rend nem tudta szükséges mértékben anyagilag támogatni a missziót, és a török hatóságok kezdeti jóindulata is igen ingatagnak bizonyult. A legsúlyosabb konfliktust a pécsi unitáriusokkal való küzdelem jelentette. A misszionáriusok – félreértve a török hatóságok kezdeti jóindulatát – frontális támadást indítottak az unitárius püspök és hívei ellen, akik viszont a rend megzavarásának vádjával feljelentették a misszionáriusokat. A török hatóságok erre a vádra igen érzékenyek voltak, hiszen éppen az alattvalók nyugalmanak biztosítása érdekében engedték meg a jezsuiták működését. Az oszmán tisztviselők a jezsuiták ellen fordultak, akik a veszélyt látva 1613–1614 folyamán ideiglenesen elhagyták a missziót. Hasonlóan súlyos problémát jelentettek a hódoltsági katolikus egyház képviselőivel, a bosnyák ferencesekkel, illetve a baranyai licenciátusokkal és plébánosokkal való konfliktusaik. A ferencesek kezdetől fogva elleneztek a jezsuiták munkáját, mivel veszélyes anyagi konkurenciát láttak az atyákban. A baranyai licenciátusok idős generációja sem örült a páterek megjelenésének: egyrészt elvesztették korábbi tekintélyüket, másrészt pedig az egyházi szempontból teljesen szabálytalan gyakorlattól (papi rend nélküli misézés és gyóntatás) sem voltak hajlandóak elállni.

A jezsuiták pécsi működése által kiváltott, egyre szaporodó konfliktusok közül a legnagyobb veszélyt egy látszólag jelentéktelen meggondolatlanság okozta. 1613 tavaszán Vásárhelyi egyik prédikációjában a tőle megszokott támadó hangnemben a Gergely-naptár bevezetésének szükségességét taglalta. A XIII. Gergely pápa által 1582-ben kihirdetett naptárreformot a hódolt területeken a bosnyák ferencesek vezették be, munkájuk eredményeként híveik Boszniában és a hódoltság déli részein a 17. század elejére már a módosított naptárt használták. A hódoltságban élő reformátusok és unitáriusok a régi, a Julián-naptár szerint éltek, és eszük ágában sem volt a római pápa időszámítás-reformját elfogadni. Amennyiben a magyar katolikusok a reformot átveszik, akkor város különböző felekezetű magyar keresztény lakói eltérő időszámítás szerint éltek volna. Az új naptár bevezetése ezen felül összezavarta volna a vásárok rendjét, ezért az ötlet mind a magyar kereskedők, mind a török hatóságok körében felháborodást váltott ki. Vásárhelyi ezzel a lépésével az alsólendvai misszió óta gondosan kiépített török rokonszenvet egy csapásra ellenszenvvé változtatta, és kitűnő fegyvert adott az unitáriusok kezébe, akik persze kihasználták a páter bal-lépését a jezsuiták eltávolítására. Ettől kezdve a törökök a jezsuitákat a magyar nemesek által felbérelt kémeknek és lázítóknak tekintették.

Ugyanakkor az első években a jezsuiták számára nagyjából körvonalazódtak azok a feltételek és reális lehetőségek, amelynek keretei között missziókat alapíthattak a hódolt Magyarországon. Mindenekelőtt világossá vált, hogy megfelelő előkészítés után mind a királyi Magyarországról, mind Rómából akadály nélkül jöhetnek katolikus papok a hódolt Magyarország területére – ez korábban egyál-

talán nem volt ennyire magától értetődő. Viszont az is hamarosan kiderült, hogy az Oszmán Birodalomban az írott jog és az íratlan szabályok teljesen különböznek a keresztény Európában vagy akár a gyarmatokon megszokott feltételrendszertől. A sikeres missziós munka előfeltétele volt (lett volna) az ehhez való minél tökéletesebb alkalmazkodás, vagyis mindenfajta feszültség elkerülése. A misszionáriusok hamar kiismerhették a török hatóságok természetét: alapvető érdektelenség a keresztények belügyei és vallási élete iránt, amíg az a közrendet, a tartomány békéjét és zavartalan működését, illetve a primér anyagi érdekeket nem zavarja. Ugyanakkor a török katonák és tisztviselők a zavarba ejtő jóindulat és a vérlázító zsarnokoskodás közötti skála valamennyi fokozatát produkálni tudták, tetteikben és a keresztényekhez való viszonyukban az egyetlen biztos pontot a korrumpálhatóság, a „pénzért mindent meg lehet oldani” arany szabálya jelentette. A pécsi misszionáriusok ezt nehezen értették meg, és az első hónapokban (igencsak félreértve a helyi török vezetők jóindulatát) úgy viselkedtek, mintha Spanyolországban vagy Ausztriában lettek volna: gondolkodás nélkül nekiestek a pécsi unitáriusoknak és a katolikus prédikátoroknak, be akarták vezetni a naptárreformot és buzgón leveleztek Béccsel és Rómával.

Világossá vált tehát, hogy az Oszmán Birodalomban a török minden látszólagos türelme vagy inkább közönye mellett igen korlátozottak a lehetőségeik, és veszélyek nélkül csak a katolikus közösségek lelkigondozására (sőt arra sem mindig) vállalkozhatnak. A sok akadály ellenére viszont az is nyilvánvalóvá vált, hogy a pécsi missziós központ óriási szolgálatot tehet a nagyszámú hódoltsági, elsősorban magyar nemzetiségű katolikus lelkigondozásában. Ez az érv végül minden nehézségnél súlyosabbnak bizonyult, és a misszió folytatása mellett kötelezte el a jezsuita rendet.

A pécsi állomás az 1620-as években komoly válságon ment keresztül: a bécsi jezsuita vezetést a periférikus hódoltsági állomás sorsa nem érdekelte, minden jel arra mutatott, hogy a rend kivonul a hódoltságból. 1630-ban azonban döntő fordulat következett be. Az új tartományfőnök, a magyar származású Forró György felkarolta a misszió ügyét, és nem csak a pécsi állomást erősítette meg, hanem 1633-ban megalapította a kecskeméti, majd a gyöngyösi missziókat, azzal a céllal, hogy a két alföldi mezővárosban gimnáziumot hozzanak létre és ezzel biztosítsák a katolikus középiskolai oktatást a hódoltsági katolikusok számára. A nagy ívű elképzelések csak részben valósultak meg: a kecskeméti missziót 1635-ben fel kellett adniuk, viszont a gyöngyösi alapítás rövidesen rezidenciává és teljes jezsuita gimnáziummá fejlődött. Pécsről kiindulva 1642-ben megalakult az andocsi misszió, amely a hódolt Dunántúl északi részének lelkipásztori központja lett. A római irányítású jezsuita misszióval szemben a királyságból kiinduló vállalkozás életképesnek bizonyult és meghatározó szerepet játszott a hódoltsági magyar (kisebb részt horvát-bosnyák) katolikusok lelkipásztori és kulturális életében.

A jezsuiták hódoltsági működésének elemei szervesen illeszkednek a rend kora újkori lelkipásztori és oktatási tevékenységének egészébe. Valamennyi állomásukon ők látták el a misszió székhelyének plébániáját, de még ennél is

fontosabb volt az általában igen elhanyagolt környékbeli falvak lelkipozozása. Minden jezsuita missziónak volt egy szűkebb és egy tágabb vonzaskörzete: az elsőbe a rendszeresen ellátott, általában húsz-harminc kilométer sugarú körben fekvő falvak tartoztak, a másodikba pedig több megyét átfogó területek, amelyek katolikus szórványai nem jutottak lelkipásztori ellátáshoz. Az akut lelkipásztori szükségletek ilyenformán a missziós terjeszkedés irányait is meghatározták. Míg ugyanis az Alföldön a gyöngyösi és szegedi magyar ferences kolostorok, illetve a déli területeken a bosnyák ferencesek vándormissziói valamelyest enyhítettek a világi papság hiányán, addig a Dunántúlon semmilyen szerzetesi intézmény sem gondoskodott a katolikus szigetek ellátásáról. A pécsi állomás elsődleges vonzaskörzetébe a várostól északnyugati irányból északkeletre félkörben, Somogy és Tolna határáig, illetve a Dunáig húzódó, katolikusnak maradt települések tartoztak. A misszió tágabb vonzaskörzete kiterjedt a Balatonig, illetve a Dunától keletre Kalocsáig és délen a Mohácsi szigetig.

Az andocsi misszió (1642–1684)

A pécsi jezsuitákat a hatalmas, katolikus pap nélküli területek ellátása komoly, szinte megoldhatatlan kihívások elé állította. A somogyi lelkipásztorkodás folyamatosága érdekében 1635-ben Vidóczi Fábán, horvát világi pap és a pécsi iskola volt tanítója átvette a jezsuitáktól a szigeti, kaposvári, balatoni és kanizsai kerületek gondozását. Horváth János, a pécsi misszió elöljárója és a pécsi püspök helynöke évente két-három alkalommal kereste fel a somogyi plébániákat, amelyre annál is nagyobb szükség volt, hiszen a Buzsák központtal működő Vidóczi egyedül nem volt képes a rá háruló feladatokkal megbirkózni. A következő években elhagyta Somogyot, és a pécsi és zágrábi püspökség hódolt plébániáin működött tovább.

Vidóczi vállalkozása világosan mutatta, hogy a somogyi katolikus szórványokat egyetlen pap, megfelelő anyagi és személyi háttér nélkül nem tudja ellátni. A pécsi páterek ugyanakkor a török hatóságok által mind sűrűbben elrendelt kijárási tilalmak, a nagy távolságok és az utakon leselkedő veszélyek miatt egyre kevésbé tudták a somogyi részeket látogatni, holott a paphiány az évtized második felében tovább nőtt. A helyzetet az agilis, a katolikus megújulás iránt elkötelezett veszprémi püspök, Jakusich György igyekezett megoldani: a pécsi jezsuitáktól 1639-ben egy önálló somogyi misszió megalapítását kérte. A misszió elöljárója, Horváth János ezért úgy döntött, hogy Pécssett hagyja társát, ő maga pedig átmegy Koppányba, hogy a reformátusok között élő Balaton-környéki katolikusokat gondozza. Horváth 1642 március elején, a nagyböjt kezdetekor érkezett Koppányba, nyolc hónap múlva segítőtársat is kapott Csomafai Pál segítőtestvér személyében.

Horváth azonban az eredeti tervektől eltérően a misszió székhelyét nem a koppányi török várba, hanem a közeli Andocs faluba, egy üres plébániára helyezte. A koppányi megtelepedésről a Pécssett szerzett rossz tapasztalatok miatt mondott le: a török katonai és közigazgatási székhelyen a helyi tisztviselők a jezsuitát akarták megbízni a magyar hatóságokkal és földesurakkal való levele-

zés lebonyolításával, ami nagyban akadályozta volna a lelkipásztori munkát. Másrészt a sűrűn váltakozó tisztségviselőknek minduntalan ajándékokkal kellett volna kedveskedniük, de még így sem tűnt valószínűnek, hogy a török gyanakvása miatt zavartalanul látogathatták volna a környező falvakat, illetve a környékbeliek sem kereshették volna fel őket a várban. A félreeső Andocs minden szempontból megfelelőbb székhelynek tűnt: a javarészt katolikusokból álló településen állt egy Mindenszentek-titulusú romos templom, amely helyreállítása után alkalmasnak bizonyult, hogy a környék lelki központjává váljon. A templomban egy középkori, csodatevő Mária-szobrot találtak, amelyet a reformátusok (egyedül a templom szobrai és keresztjei közül) nem pusztítottak el. A helyi hagyomány szerint a templom menedékként szolgált a környék lakosságának a török támadások alkalmával, a Mária-szobor pedig megvédte őket az üldözőktől, akik megvakultak, vagy remegni kezdett kezük és lábuk.

Andocsra 1642 és 1684 között összesen 22 jezsuita működött. A misszió fennállásának 42 éve alatt a jezsuiták folyamatosan dolgoztak a hódolt Somogyban. A rendi előírások szerint a misszióban legalább két rendtagnak kellett egyszerre tartózkodni, ennek ellenére 19 éven át csak egy-egy misszionáriust tudott a tartományfőnök Andocsra küldeni. A horvát és bosnyák betelepülők számára a hódoltságban mindig lehetett bosnyák ferencest találni, ezért sokkal nagyobb szükség volt a magyar papokra. Ezt tükrözi a misszionáriusok aránya: 14 magyar jezsuitára 8 szláv jutott. Még kedvezőbb az arány a magyarok javára, ha a nyelvtudást vizsgáljuk. Valamennyi misszionárius tudott magyarul, míg öt magyar rendtag egyáltalán nem beszélt szláv nyelvet.

A jezsuiták több évtizedes működése nyomán Andocs, az andocsi templom a somogyi katolicizmus szakrális központjává vált. Horváth János nem utolsósorban a középkori romos Mindenszentek-templom és a benne található, épen maradt és csodás hírben álló Mária-szobor miatt választotta ki Andocsot a misszió székhelyének. Az andocsi kegyhely történetének egyik legizgalmasabb kérdése tehát: mennyiben tekinthetők a jezsuiták a 18. századtól dokumentálható és ma is létező andocsi Mária-kultusz és búcsújárás megteremtőinek?

A környező falvak lakossága gyakran felkereste az andocsi templomot, ahol a misszionáriusok vásár- és ünnepnapokon magyarul és horvátul is prédikáltak. A templom szakrális tekintélyének növelésére a misszionáriusok minden, a hódoltsági körülmények között lehetséges eszközt megragadtak: rendszeresen vásároltak liturgikus felszereléseket a plébániaegyház számára. Az andocsi templomban nem volt harang, mivel a törökök elvitték, de 1644-ben engedélyt kaptak, hogy egy adományba kapott harangot a házuk elé állított tölgyfa oszlopra függeszthessenek fel. Ezt követően bevezették a napi háromszori harangszót Mária tiszteletére, illetve harangoztak a halottakért is.

A misszió igazi vonzereje azonban (akárcsak Alsólendván vagy Pécssett) a páterek gyógyító tevékenységében rejlett. A gyógyult betegek sokszor ajándékokkal kedveskedtek a jezsuitáknak vagy a templomnak. Az andocsi jezsuitákat messze földről felkeresték a katolikus, ortodox, református és muszlim betegek. Az évkönyvek sokszor hangsúlyozzák, hogy az orvosló tevékenység jelentős

mértékben növelte a misszió tekintélyét a muszlim lakosság, sőt a helyi török hatóságok előtt is. A jezsuiták gyógyításai egy idő után nyilván összekapcsolódtak a templom és a Mária-szobor megszentelő hatásával, és a gyógyulásokat a páterek szakértelme mellett nyilvánvalóan a Szűzanya segítségének is tulajdonították. A búcsújárás nagyságrendjére utal az az 1678-ból származó adat, amely szerint egy-egy búcsúra öt-hatezer ember is összejött a templomhoz a törökök ámulására és méltatlankodására, hiszen szerintük még a budai pasa sem tudna annyi embert összeharagcsolni, mint ahányan az andocsi atyák szavára összegyűjtenek. Az andocsi Mária-kultusz és a búcsújárás tehát minden bizonnyal a jezsuiták működése nyomán alakult ki, illetve esetleges középkori előzmények után az 1640-es évek elejétől kezdve újult fel. A templom gondozását 1716-ban átvevő ferencesek ezt a meglévő hagyományt folytatták és alakították tovább a barokk kori búcsújárás formái szerint.

Izgalmas talányt jelent a kegyhely eredetlegendájának és a jezsuiták andocsi működésének esetleges összefüggése. Az andocsi kápolnát és a kegyszobrot a legenda szerint angyalok menekítették a török hódítók vagy a reformáció elől (mindkét variáció előfordul) 1520 körül Kalocsáról Andocsra. Ezzel a hagyománnyal magyarázható, hogy az andocsi búcsút mindig nagy számmal keresték fel kalocsai zarándokok. A legendára vonatkozó legkorábbi írásos emlékeink a 18. századból származnak, a 17. századi jezsuita források nem emlékeznek meg róla. Ennek ellenére a 17. századi eredetet és jezsuita kapcsolatot több megfontolás is alátámasztja. Egyrészt a legendában világosan felismerhető a Loreto-motívum: az andocsi kápolnát, akárcsak a názáreti szent házat, szintén angyalok menekítették a török elől. Ez alapján az andocsi eredetlegendát néprajzi irodalmunk joggal tekintette a közép-európai törökellenes Loreto-kultusz sajátos hajtásának. Ugyanakkor a loretói szent házat (*Casa Santa*) 1554-től kezdve a jezsuiták gondozták, az európai kultusz legfőbb terjesztői is ők voltak, ilyen módon az andocsi eredetlegenda alakításában is aktív részt vállalhattak. Másrészt viszont több adatunk van az andocsi állomás kiindulópontjául szolgáló pécsi misszió tagjainak kalocsai működéséről. A pécsi atyák több-kevesebb rendszerességgel látogatták Kalocsát és környékét, felkeresve a reformátusok és szerbek között élő katolikus szórványokat. Kalocsa és Somogy tehát egyaránt része volt a jezsuita missziók köré szerveződő szakrális tájnak, amelynek katolikusait a jezsuita lelkipásztorkodás tartalmi és formai elemei fogták össze egységes vallási közösséggé. A kalocsai katolikusok között tehát már a török időkben kialakulhatott a jezsuita lelkigondozás hatására a loretói motívumot tartalmazó hagyomány, amelyet majd a 18. században új lendületet nyerő barokk Mária-kultusz hivatásos képviselői foglaltak írásba.

A környékbeli fiatalok tanítása minden jezsuita missziós állomás legfontosabb feladatai közé tartozott, de talán sehol sem ütközött olyan nagy akadályokba, mint éppen Andocson. A jezsuiták 1644-ben kezdték meg iskolai munkájukat Andocson azzal a céllal, hogy növendékeik licenciátusok legyenek a környező, pap nélküli falvakban. Az iskola működését (akárcsak a misszió pusztá létét) azonban szinte teljesen ellehetetlenítették az állandó hajdú-portyák. Forrásaink-

ból csak úgy árad a panasz a betörésekre, rablásokra, erőszakoskodásokra, amelyeket a környező végvárok hajdúkatonasága követett el a somogyi falvakban. Andocs a portyák kedvelt célpontja volt, ráadásul a jezsuiták háza a falu végén, az út mellett, teljesen védtelenül állott. A hajdúk többször a jezsuiták tudtával állítottak kelepcét a faluban a törököknek, halálos veszedelembé sodorva ezzel a pátereket. Ha akciójuk nem sikerült, annak megint csak a misszionáriusok itták meg a levét. Az iskola számára a legsúlyosabb csapást az jelentette, hogy a végvári katonák rendszeresen elrabolták a jezsuiták diákjait, és csak váltságdíjért engedték szabadon őket. A helyzet odáig fajult, hogy végül a király parancsolta meg a végvári kapitányoknak, hogy az ehhez hasonló emberablásokat akadályozzák meg, és segítsék a hódoltsági misszionáriusok munkáját. Ilyen körülmények között rendszeres tanításról szó sem lehetett, különösen azért, mivel az iskoláskorú fiúk általában az állatok őrzésében voltak befogva.

Az andocsi misszionáriusok működése kezdettől fogva szorosan összefüggött a veszprémi püspöktől kapott általános helynöki megbízatással (*vicarius generalis in spiritualibus*). Ez a tisztség nemcsak a püspök hódoltsági képviselőjét oldotta meg, hanem a jezsuiták számára is előnyökkel járt, hiszen ordináriusi joghatósággal léphettek fel az egyházmegye papjaival, licenciátusaival és híveivel szemben. Ugyanakkor a vikáriusi tiszti sokkal inkább terhet és veszélyeket, mintsem tényleges előnyt jelentett a misszionáriusok számára, hiszen a reformátusok a magyar püspökökkel való kapcsolattartás miatt többször feljelentették őket a török hatóságok előtt, a súlyos börtönbüntetést pedig csak magas váltságdíj megfizetése ellenében kerülhették el.

A misszionáriusok a közhiedelemmel ellentétben alig foglalkoztak hittérítéssel. Erre az oszmánok valláspolitikája miatt nem igazán volt lehetőségük. Jelentéseikben természetesen mindig megemlékeznek a katolizált protestánsokról, főleg reformátusokról, de ezek a számok csak a misszió első éveiben jelentősek, a későbbiekben néhány tucat megtérést regisztráltak évente. A katolizáltak létszámának csökkenésére viszonylag egyszerű a magyarázat. A jezsuiták andocsi megtelepedésük után több olyan falut találtak, amelyek a paphiány miatt protestáns prédikátort alkalmaztak és így lassanként elhagyták a katolikus vallásgyakorlatot. A beszámolók az ilyen, megszilárdult protestáns felekezeti tudattal nem rendelkező települések „visszatérítését” is büszkén sorolták a valódi térítések közé. Az első évtized végére ezek a települések megfogyatkoztak, az „igazi” reformátusok meggyőzése pedig sokkal nehezebb feladatnak bizonyult. Az áttérők nagy része ezt követően is a reformátusok között él, hitében elbizonytalanodott katolikusok közül kerülhetett ki.

Feltűnően nagy a misszió szűkebb és tágabb hatósugara. A misszionáriusok 16 plébániát, összesen 57 falut láttak el állandó jelleggel. Ezek a települések Somogy északi részén feküdtek, és három nagyobb csoportban helyezkedtek el. Az első tömböt a Koppány és Andocs körül található települések alkották, a másodikat a Balaton délnyugati partjától délre húzódó falucsoport, a harmadikat pedig a Dombóvár és Kaposvár közötti falvak. A misszió tágabb hatósugara természetesen sokkal nagyobb volt: az 1647. évi beszámoló szerint Kanizsától

Budáig és a Kapos folyótól Fehérvárig terjedt, magába foglalta a koppányi, somogyvári, kanizsai, kaposvári, simontornyai és fehérvári kerületeket. Ekkora terület rendszeres ellátását a két (sokszor egyetlen) jezsuita természetesen nem tudta megoldani, papot pedig egyáltalán nem találtak, ezért kénytelenek voltak a pécsi misszióban már kipróbált segítőkhez, a licenciátusokhoz fordulni. Míg azonban Baranyában a jezsuiták és a világi lelképásztorok együttműködése (különösen a kezdeti időszakban) korántsem nevezhető problémamentesnek, addig Somogyban egyetlen konfliktusról sem szólnak a források. Erre a különbségre szintén elég egyszerű a magyarázat. Baranyában ugyanis a jezsuiták megjelenésekor több tucat licenciátus működött, akik féltékenyen tekintettek az új papokra és nem fogadták el joghatóságukat. Ezzel szemben Somogyban a jezsuiták érkezésekor már licenciátusok sem működtek, így valamennyi licenciátust a jezsuiták hívták és állították a plébániák élére. Az utánpótlás minden bizonnyal a rend pécsi és gyöngyösi iskolájából származott, egykori tanítványaikkal pedig sokkal jobban együtt tudtak dolgozni, mint az öreg baranyai katolikus prédikátorokkal. 1650 körül elérték, hogy mind a 16 plébánián működött licenciátus, akik évi rendes elfoglaltságaik mellett adventkor és nagybőjtben külön imákra hívták össze a falvak lakosságát, majd a fiatalokat tanították a hit alapjaira. A jezsuitáknak állandóan résen kellett lenniük, egyrészt nehogy valamelyik licenciátus távozásával a református prédikátorok elfoglalják a plébániát, illetve mihelyt egy-egy református falu lelkészi állása megürült, rögtön küldtek egy diákot vagy személyesen vették birtokba a plébániát. A hódoltság utolsó évtizedeiben körülbelül 15–20 licenciátus dolgozhatott egyszerre az andocsi jezsuiták felügyelete alatt. A plébániákra vezényelt licenciátusok azonban nem pótolhatták a papi jelenlétet, hiszen nem gyóntathattak és nem misézhettek, emiatt a jezsuiták rendszeresen vizitálták a gondjaikra bízott plébániákat.

A missziós körutaknak, akárcsak az andocsi munkájuknak, a rendkívül rossz közbiztonság volt a legfőbb akadálya. Emiatt egyrészt folyamatosan őrizniük kellett a házukat, másrészt pedig az utakon állandó veszélyeknek voltak kitéve. Az utazó páttereket rendszeresen kirabolták, lovaikat és liturgikus felszereléseiket elszedték, sokszor egy szál ingben maradtak az út közepén. A portyák különösen a tavasztól őszi terjedő időszakban szaporodtak meg, mivel ilyenkor a sűrű erdők kiváló fedezékül szolgáltak a lesben álló hajdúknak. A misszionáriusok ezért nagyobb biztonságban járták a falvakat a téli és kora-tavaszi időszakban.

A jezsuitáknak ugyanakkor komoly népességmegtartó erejük volt, ennek felismerése állhatott a török hatóságok és a szpáhik támogató magatartása mögött. Forrásaink többször említik a koppányi bégek jóindulatát. Nemcsak a pátterek és a licenciátusok működése elé nem gördítettek akadályokat, hanem megtűrték az elhagyott, romos templomok helyreállítását is, amelyek több falu lelki központjává váltak. Ez azért különösen is érdekes, hiszen az iszlám vallásjog kifejezetten tiltotta, hogy a keresztények új templomot építsenek, arról pedig, hogy mindezt a muszlim katonák biztatására tegyék, nyilván az iszlám egykori törvényhozói aligha álmodtak.

A jezsuiták andocsi missziója óriási úrt töltött be a hódoltsági katolikusok ellátásában, hiszen olyan területen dolgoztak, ahol sem a ferencesek, sem a világi papok nem akartak megtelepedni. Az óriási lelkipásztori szükségletek ellenére a rend vezetőiben mégis többször felmerült a feloszlítás gondolata, és a misszió fenntartásáról sem mindig gondoskodtak megfelelően. A páterek a megtelepedés után vásároltak a házuk mellett egy kertet és egy szőlőt, amit segítség híján maguk műveltek. Ezek jövedelme azonban igen csekély volt, híveik pedig a szegénység miatt nem tudták őket eltartani. A szerény adományokat maguk cipelték haza, de sokszor a rájuk törő törökök, hajdúk és rácok ezt is elvitték tőlük.

A jezsuiták végül minden nehézség ellenére sem adták fel Andocsot, és a visszafoglaló háborúk megindulásáig dolgoztak a misszióban. Tapasztalataik világosan mutatták: ha ők eltávoznak, a somogyi magyar katolikus szórványokról többé senki sem gondoskodik. A lelkipásztorkodó papság összetétele híuen túkrözte a katolikusok etnikai megoszlását. A hódolt Dunántúl katolikusainak nagyobbik részét a horvát és bosnyák bevándorlók alkották, míg magyar katolikusokat inkább csak Baranyában és a Balaton-melléken találunk. Az ő lelkipásztori ellátásukat teljes egészében a jezsuiták és az általuk irányított licenciátusok vállalták fel, és ugyancsak ők látták el a magyar katolikus hierarchia hódoltsági képviselőjét is. Tevékenységükkel tehát nem csak a katolikus egyház, hanem a hódoltsági magyarság lelki-szellemi gondozása, megmaradása szempontjából is múlhatatlan érdemeket szereztek.

Jegyzet

Ez a dolgozat a BDSZ Mária Kongregációjának VIII. zarándoklatán, az andocsi Mária-kegyhelyen 2005. április 17-én megtartott előadásom szerkesztett változata. A hódoltsági katolikus egyház történetével több kötetben foglalkoztam, amelyekben az érdeklődő részletesebb eligazítást talál az előadásban inkább csak vázolt kérdéskörökről. A kötetek megvásárolhatók a Kis Magiszter könyvesboltban (1053-Budapest, Magyar utca 40. Tel.: 1-327-7796).

MOLNÁR ANTAL: *Katolikus missziók a hódolt Magyarországon I. (1572–1647)*. Bp., 2002. (Humanizmus és Reformáció 26.)

MOLNÁR ANTAL: *Püspökök, barátok, parasztok. Fejezetek a szegedi ferencesek török kori történetéből*. Bp., 2003. (METEM Könyvek 41.)

MOLNÁR ANTAL: *A katolikus egyház a hódolt Dunántúlon*. Bp., 2003. (METEM Könyvek 44.)

MOLNÁR ANTAL: *Tanulmányok az alföldi katolicizmus török kori történetéhez*. Bp., 2004. (METEM Könyvek 45.)

MOLNÁR ANTAL: *Mezőváros és katolicizmus. Katolikus egyház az egri püspökség hódoltsági területein a 17. században*. Bp., 2005. (METEM Könyvek 49.)

Dr. Molnár Antal (Ph 88)

Egyházi „minisztérium” alakult...*

Tizenöt éves a Püspökkari Titkárság

Másfél évtizeddel ezelőtt, 1990. február 19-én a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia úgy határozott, hogy újjászervezi a Püspökkari Titkárságot. A munka természetesen korábban, már 1989 nyarán elkezdődött. Ekkor választotta meg a Püspöki Konferencia a mai pannonhalmi főapátot, Várszegi Asztrikot püspökkari titkárnak, aki 1991 őszéig töltötte be e tiszte. Az évforduló alkalmából kérdeztük a püspök-főapátot a kezdetekről.

– Első feladatomban a titkárság megszervezése volt. Csupán három szűk helyiség állt rendelkezésre a Központi Szemináriumban, a berendezés a székeken és az asztalokon kívül egy telefonvonal és egy Erika-írógép volt. Csupán ennyi volt az örökség, és gyakorlatilag Paskai László bíborossal ketten próbáltunk eligazodni a ránk maradt iratokban, könyvekben. Ekkor kaptuk a lehetőséget, hogy az Actio Catholica termeibe beköltözhünk, és az olasz püspökkari konferencia támogatásával egy-másfél év alatt sikerült tető alá hozni az új püspökkari titkárságot.

Az intézmény termeit Angelo Acerbi nuncius áldotta meg, és ettől kezdve nevezték hivatalosan is Püspökkari Titkárságnak.

– Komoly információrobbanás következett be akkoriban, nagyon fontos volt, hogy a püspökök tartani tudják egymással is a kapcsolatot. Az első titkári ténykedésem az volt, hogy annyi fax-gépet szerezzek, ahány megyésfőpásztor volt – emlékszik vissza Várszegi Asztrik. – A titkárság új helyszínén már számítógéppel dolgoztunk, volt külön gazdasági osztály, és megkezdődhetett sejtyszerűen az építkezés. Az egyik legnehezebb feladat az volt, hogy a püspöki karral elfogadtassuk, hogy mi a titkárság szerepe. Igyekeztem a püspököket meggyőzni, hogy mintegy „egyházi minisztériumként” kellene működni. Hogy szükség van olyan, a gazdaságban, a tanügyben, a közéletben, a jogban jártas szakemberekre, akik a titkárt és a püspököket szakmai kérdésekben támogatni tudják. És hogy akár mennyire fájdalmas, ennek ára van, mert a szakembereket meg kell fizetni, egy ilyen jellegű hivatali karitatív alapon nem lehet fenntartani.

A rendszerváltozás során az egyház új helyzetben találta magát. Az új lehetőségek mellett új kihívásokkal és várákozásokkal is szembesülnie kellett. Ezek közé tartozott a múlttal való szembenézés. A cseh püspöki kar például ünnepélyesen bocsánatot kért az elmúlt rendszerben elkövetett mulasztásokért, hibákért. – Személy szerint én többször szorgalmaztam, hogy a magyar püspöki kar is tegye meg ezt – mondta Várszegi Asztrik –, de sajnos, végül ez nyíltan nem történt meg, csupán egyszer, egy fél mondat erejéig.

* Utánközlés az Új Ember 2005. február 20-i számából

A rendszerváltozás után az egyház minden addigi kapcsolatában cezúra állt be. A korábban mindent befolyásoló Állami Egyházügyi Hivatal megszűnt, új emberek kerültek a minisztériumokba, akik többségének fogalmuk sem volt arról, hogy az egyház eddig hogyan intézte ügyeit.

– Titkárként az volt a feladatom, illetve a püspököké is a maguk egyházmegyéikben, hogy felvegyük a kapcsolatot az állami szervekkel és tájékozódjunk. Nekem annyiban volt előnyöm – mondja a főapát –, hogy bölcsészkarai diplomám révén ismertem például *Szabad Györgyöt*, *Surján Lászlót*, *Andrásfalvy Bertalant* és még többeket. *Antall József* piarista öregdiák, hitét megvalló ember volt, vele is személyes kapcsolatban voltam. Mindemellett igyekeztem felvenni a kapcsolatot a varsói, a bécsi, a bonni és az olasz püspökkari titkárságokkal, és működésüket tanulmányozni. Mindezt természetesen nem én egyedül csináltam, nagyszerű világi és egyházi munkatársaim voltak.

Minden nehézség ellenére 1991 őszére, amikor Várszegi Asztrik főapáti szolgálata miatt lemondott titkári posztjáról, egy működőképes püspökkari titkárságot hoztak létre.

– Annak, hogy *úttörő*, a mi szövegösszefüggésünkben nagyon terhelt jelentése van – teszi hozzá a főapát –, mégis azt kell mondanom, hogy a magyar egyház vonatkozásában ez *úttörőmunka* volt.

k.a.

**Felejthetetlen tanáraink
– élők és holtak –**

Dr. Vanyó Tihamér OSB százéves ^{*}

[Megelőzően egy üzenet a BDSZ internetes levelező-listájáról (a szerk.):

»2005. március 8. 0.38

Kedves Diáktársak!

Most hallom a Vatikáni Rádióban, hogy a Szentatya személyes levélben köszöntötte 100. születésnapja alkalmából dr. Vanyó Tihamér OSB atyát.

Áldja meg a Teremtő igen sokunk szeretett és emlékezetes tanítóját!

Hegykő

/Kiss Gyula, PH66/«]

Magyar bencés közösségünk nesztora március 8-án töltötte be életének századik esztendejét. Feljegyzéseink és nemzedékekre visszanyúló emlékezetünk nem tudnak százesztendőss magyar rendtársról. *Vanyó Aladár* 1905. március 8-án született Szomolnokon, egy szepességi bányavároskában. Az elemi iskola után a kassai premontrei gimnázium diákja lett. Az 1918-ban bekövetkezett történelmi kataklizma a Vanyó családot is elsodorta a Felvidékről, a tisztviselő apa feleségével és két fiával együtt Budapestre települt át. Aladár a pesti piaristákhoz, Sík Sándor osztályába került. A tehetséges fiatalember hivatását belső készletéből fakadó szellemi munkában találta meg, és úgy lépett be 1923-ban a bencés noviciátusba, hogy korábban soha nem találkozott bencés szerzetessel. 1928-ban végzett a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem történelem–földrajz szakán, professzora Szekfű Gyula volt. Húsz éven át tanította a bencés főiskola növendékeit, majd 1950-től nyugdíjba vonulásáig a pannonhalmi gimnazistákat. Igazi területe azonban a történettudomány, azon belül is az egyháztörténelem lett.

Tihamér atya egyike volt azoknak a pályakezdő egyháztörténészeknek, akikre építve a professor újra akarta írni a magyar barokk történetét. Tagja lett a Szekfű köré szerveződő munkaközösségnek, a Regnumnak, amelynek tudományos tevékenysége, illetve az általuk kiadott évkönyv a magyar katolikus egyháztörténetírás egyik csúcspontjának tekinthető. A fiatal szerzetes szellemi fejlődését azonban elsősorban a hazai, pannonhalmi közeg formálta és tágította. A két háború közötti kolostorban számos európai látóköri és nagyműveltségű szerzetes élt, sokukat (*Radó Polikárp, Karsai Géza, Csóka Lajos*) ma is számontartja a tudomány. Ennek az intellektuális pezsgésnek emléke a Pannonhalmi Szemle húsz évfolyama, amelynek rendszeres írója lett. Feltűnő bátorsággal szólott hozzá kora égető politikai kérdéseire. Beledolgozta magát a pszichológia tudományá-

* Utánközlés az Új Ember 2005. március 13-i számából

ba is. Az 1933-ban megjelent fő művének forrásközlésében a magyar püspököknek Rómába küldött jelentéseit adta ki. 1935-ben és 1936-ban a bécsi nunciusok magyarországi vonatkozású levelezéséből adott ki bőséges válogatást. 1941-ben összefoglalta a plébániatörténetírás módszertanát. *Az egyháztörténész szemhatára* címmel egy évvel később megjelent írásában pedig a tudományág olyan távlatait érzékeltette, amelyhez hasonlóra máig kísérletet sem tettek. Az ő pályája is jellegzetesen 20. századi magyar sors. 1949-től 1969-ig egyetlen sora sem látott napvilágot, ezt követően pedig lassan került vissza a szakma vérkeringésébe. A Történettudományi Intézetben tartott előadásai igazi szakmai szenzációknak minősültek, az 1970-es évektől az országos folyóiratokban jelentek meg ismét tanulmányai.

Dr. Várszegi Asztrik pannonhalmi főapát

A halálba induló búcsúja

Legyenek áldottak
akik szerettek,
Legyenek áldottak
akik gyűlöltek,
Legyenek áldottak
akik megcsaltak,
Legyenek áldottak
akik csókoltak,
Legyenek áldottak
akik öleltek,
féltek, védtek
s felemeltek.
Legyenek áldottak
akik ellöktek,
rútol gúnyoltak
s kinevettek.
Legyen áldott a fa,
az erdők zöld ruhája,
a tavasz-szőke rét
sok-sok színes virága.

Legyen áldott a bérc,
a szelek zord zenéje,
a csobogó patak,
napsugár ölelése.
Legyen áldott a Föld,
a gyár, a gép, a bánya,
a fáradt öregség
s a tavasz szép leánya.
Legyen áldott az anyák méhe,
frisskeblű szűzek tiszta csókja,
bánat és öröm,
remény és csalódás,
az új kenyér
s az ősi nóta.
Legyen áldott a sír s a bölcső,
szerelmi vágy és kihűlt láva,
terv és munka,
cél és erő,
a béke örök,
boldog világa!

Budapest, 1964, május 25.

Dr. Nedeczky György (Bp 36)

Dr. Szunyogh Xavér Ferenc OSB (1895–1980)

Volt osztályfőnökünk *Szunyogh János*ként született 1895. május 13-án Tereséken, egyszerű szegény családból. Akkor az ilyeneknek csak az Egyház segítségével lehetett tanulnia. Kitűnt társai közül, felkarolta és taníttatta az Egyház. Ő ezt úgy hálálta meg, hogy egész életét Isten és az Egyház szolgálatába állította.

Tizennyolc éves korában belépett Szent Benedek rendjébe, amelyhez egész életében hűséges maradt. 1918-ban szentelték pappá és kapott magyar–latin szakos tanári oklevelet. Még ez évben kezdte meg szerzetestanári működését Komáromban, az ottani bencés gimnáziumban. A tennivágyó fiatal szerzetes itt, első állomáshelyén megalapította a Szociális Missziótársulat komáromi szervezetét, melynek egész életében alapító díszelnöke volt.

A háború elvesztése és a kommün terrorja felkavarta, ráirányította szemét a ránk zúduló zavaros időben a nemzet tragédiájára és a haza védelmének minden előtti szükségességére. Az akarással, tűzzel, lelkesedéssel és tennivágyással teli fiatal szerzetes élettete nem végződött a rendi falak között. Sok mindenre rányílt szeme a világban. Érthető, hogy 1920-ban a haza segítésére katonai lelkészi szolgálatot vállalt, amitől 1921-ben a konszolidáció után megválva tartalékos lelkész századosként baráti beszélgetéseken néha idézett részleteket a Felvidék megszállása során végzett katonai feladatairól. Ritkán említette kitüntetéseit, a *Signum Laudis*t, a *Hadi Érmét* vagy a *Croce di Benemerenzát*.

1921-ben rendi számvevő lett Pannonhalmán, majd 1922–28 között Kőszegen tanított. 1928-ban helyezte a főapát úr a fiatal budapesti gimnáziumba tanárnak, ahol húsz éven keresztül az iskola államosításáig, 1948-ig tanított.

Budapesten a fiatal szerzetestanárt tudása, emberi magatartása alapján már 1928-ban kiválasztotta *Mattyasovszky* igazgató úr az akkor induló I. osztály osztályfőnökének. Nyolc évig nagy hozzáértéssel, szeretettel nevelte tanítványait. Az alig harmachárom éves osztályfőnöknek ez a nyolc éve volt a legszebb, legeredményesebb életszakasza, amire mindig szívesen emlékezett vissza.

Az 1936-ban érettségizett osztályára még idős korában is csak szeretettel gondolt. *Horváth Kandid* igazgató – és az élet – úgy hozta, hogy az 1936. május 30-án érettségizett és az életbe bocsátott kedves diákjai után – ahogy szerette volna – nem sokáig lehetett „csak” egyszerű szaktanár, hogy a rengeteg más feladatának élhessen. 1938 szeptemberében már újra osztályfőnök volt, a mi osztályunk főnöke. Hiába próbált tiltakozni. Számára mi már nemkívánt osztály voltunk. Néhány év után ezt meg is mondta. Ha visszagondolunk diákveinkre, mégis megállapíthatjuk, hogy nemkívánt voltunk ellenére szíve egész szeretetével nevelt és oktatott bennünket a 20. század és hazánk egyik legnehezebb időszakában. Védett, óvott bennünket, okosan segítette eligazodásunkat a megzavart világban. Rendtársaival és az iskola vezetőivel együtt az osztályban sikerült olyan egészséges légkört kialakítania és fenntartania, amelyben az osztálykülönbségek vagy az emberi másságok közöttünk soha fel nem merültek. Később, amikor az állami törvények az emberek egyes csoportjait erőszakkal diszkriminálták, osztályunkban, iskolánkban ez soha, egy percig sem jelent meg. Ha most visszagondolunk nyolc kemény, de a ma távlatából mégis kellemes

évünkre, soha másként nem jelennek meg osztálytársaink, mint önmagunk, s eszünkbe sem jut azon tűnődni, ki milyen családból származik. Ma már – ismerve különösen a háború végének emberi és faji katasztrófáit – csak a legnagyobb tisztelettel és elismeréssel gondolhatunk osztályfőnökünknek és rendtársainak igazán hősi magatartására, akik életünk e fontos szakaszában az állami rangra emelt emberi gonoszságtól bátor magatartásukkal megvédték.

Szeretett bennünket. Jó tanár, jó nevelő és jó példakép volt. Ha első pesti osztályának nevelő apja volt, úgy nekünk szerető nagyapánkká vált. Mire felsősök lettünk, kedves, családias légkör alakult ki az osztályban és a szülői közösségben is. Meghatározó egyéniségével még érettségi után is képes volt az osztályt összefogni. Negyedévenkénti találkozóink mindaddig működött, míg őt először börtönbe nem zárták. Onnan kikerülve néhány kevésbé sikeres kísérlet után felhagyott vele, de a Szent Szabinán mindig volt templomában is, lakásán is és a szívében is hely számunkra. Öröme kiült az arcára minden alkalommal, amikor többünket láthatott egyszerre. Úgy érezte, az osztály – az ő utolsó osztálya – mégiscsak szereti. Diákjainak ezt a számára oly kedves megjelenését mindig felhasználta arra, hogy az érettségi után sok-sok évvel is folytassa oktató-nevelő munkáját. A világégés, az orosz megszállás, a szerzetesrendek szétszórattatása, az egyházi iskolák bezárása végül oda vezetett, hogy a mi osztályunk, a megtizedelt, a kommunizmus által rettenetes szellemi és erkölcsi nyomás alatt esetenként többé-kevésbé deformálódott tagjai lettek elsősorban az ő emberi támaszai. A kemény, hitéért és Egyházáért mindenkor határozottan kiálló és ezért kétszer is börtöntviselt és élete végéig megbélyegzett, lángoló szellemű pap csak volt diákjai körében érezhette otthon magát. Mi lettünk a családja...

Szunyogh X. Ferenc nem csak tanárunk, osztályfőnökünk, hanem – akaratunkkal vagy anélkül – lelki vezetőnk is volt. Ez a lelkivezetés nagyrészt a mindennapok példaadásában, a hittan tanításában és az iskolán kívüli együttlétek útmutatásában jelent meg. A vasárnapi iskolai szentmiséken ugyan viszonylag ritkán prédikált sok elfoglaltsága miatt, ekkor azonban *Szívós Donát* szívhezszóló, lángoló szavai helyett zengő hangon, észérvekkel prédikált.

Szunyogh X. Ferenc a hitét élete végéig egész lényével, de főleg az eszével élte meg. Ez a hit erősebb mindennél, ugyanakkor nélkülöz minden farizeusi vonást, mert nincs rá szüksége, hogy a lényeg helyett a külsőségeket fogadja el. Talán ez is vezette a liturgia megújítására, a mai emberhez közelebbállóságának kimunkálására. Lehetőségeinek megfelelően igen sokat dolgozott a magyar liturgikus mozgalom elindításán, de munkálkodása az egyetemes Római Katolikus Egyház megújulását is szolgálta. Az 1930-as évek elejei ókonzervatív magyar egyházi viszonyok mellett forradalminak számított minden ilyen kezdeményezése, például a mindnyájunk által jól ismert – és remélem, használt – Misszále magyar fordítása és kétnyelvű kiadása, vagy 1948-ban a Szent Szabina-kápolnában bevezetett szembemiséző oltár beépítése. 1957-től ezt a liturgikus munkát – elhallgattatása, börtönévei után – erejéhez mérten töretlenül folytatta, és bibliamagyarázatait, a liturgia megújítására vonatkozó dolgozatait, amelyek itthoni kiadására még gondolni sem lehetett, Svájcba küldte ki időszakonként.

Hatalmas munkabírását a hitnek alapjaiban való megújítása mellett a hit ter-

jesztésének szentelte. Életében – nem saját számontartásában – több mint 3200 prédikációt tartott – egy háromnapos lelkigyakorlatot egynek számítva. – Ennek jelentős hányadát hűséges gyorsírója, Ilonka papírra vetette. Kisebb hányadát ki is adták. (Könnyes vértanúság, *Elmélkedések és szentbeszéd a türelemről*, majd a *Szent Zsolozsma, Péter, Krisztus sziklája, Hét mennyei Üzenet* című könyvek.) Döntő hányada azonban Ilonka halálával elbűjt. A magyar egyháznak igen nagy hasznára lenne ezeknek az anyagoknak a fellelése.

A hitet terjesztő művei között a Misszále mellett *Radó Polikárral* és *Kühár Flóris*sal együtt megírta *Az egyház szentjei* című hézagpótló munkát, *A hét mennyei üzenet* című elmélkedéskötetet, *A kis Jézus elé Szűz Máriával és az Egyházzal* című karácsonyi előkészületet. Kisebb művei között meg kell emlékeznünk *A közös imádságon alapuló élet* című cikkéről, három rádióbeszédének kinyomtatott szövegéről, *A szentmisében való részvétel öt parancsa* című cikkéről, melyeket a száznál több megjelent írásból válogattunk példaként.

Szunyogh X. Ferenc a budapesti bencés gimnázium mellett több iskolában volt nagyon tisztelt tanár. Tanított pl. az Angolkisasszonyok polgári-iskolai tanárképzőjén, a Ward Kollégiumban és a Központi Kereskedelmi Tanfolyamon.

Szunyogh X. Ferenc okleveles középiskolai tanár liturgikus kutatásai nyomán a bölcsészet doktora címet nyerte el, majd beválasztotta tagjai közé a Szent István Akadémia, az Aquinói Szent Tamás Társulat és a Szent Miklós Társulat.

Nem volt aszkéta-típus. Szerette az életet, és szerzetesi lehetőségén belül élte is azt. Igényessége magas mércét állított. Nem tűrte a szürkét, a posványt, a nivótlan még akkor sem, ha az a jámborság koldusruhájában mutatkozott. Mindig voltak éles, találó, szűrő megjegyzései az ilyen estekre. Nem az ég felé fordította szemét, ha imádkozott, hanem előre. Az ő Istene nem a trónon ülő nagyszakállú uralkodó volt, hanem a mindennapi Isten, aki körülvesz bennünket, aki minden mozdulatunkban velünk van. Nem arra tanított, *hogyan*, hanem, hogy *mindig* imádkozunk. Nem szépenformált mondatokban, hanem legegyszerűbb tetteinken, napi gondolatainkon keresztül. Este békülünk meg Istennel és önmagunkkal. Ne görgessük magunk előtt bűneinket, szégyelleni való cselekedeteinket, mondatainkat, gondolatainkat. – Szerette a színházat, operát, balettet. Ma már ez, XXIII. János pápa életútját ismerve, nem izgalmas, de az akkor ókonzervatív magyar egyházban bizonyos zavart keltett. Úgy vélte, a társastánc nem bűn, hanem a kulturált mozgás iskolája, nem baj, ha a szerzetesek is elsajátítják még diákkorukban. A világi kultúrához való affinitása révén tagja volt az Actio Catholica film- és színházi, valamint valláserkölcsök szakosztályának, s ezen keresztül tagja lett az Országos Mozgófényképellenőrző Bizottságnak is. A színház-, a film- és az előadóművészet mellett kedves volt számára a zenekultúra is. Szívében nagy rekeszt foglalt el az egyházi zene, ezen belül is az ősi gregorián. De szerette és élvezte a profán zenét is. A hangversenytermek mellett élvezte és értette az operákat is. Az általa vezetett énekórákon gyakran saját lemezei segítségével ismertetett meg bennünket az operák zenei anyagával.

Egész életében megmaradt egyszerű, tisztaszemű falusi fiúnak. Nagyon szerette szüleit, édesanyját szinte imádta. Azzal a nagyon is tiszteletreméltó csodálattal csüggött édesanyján, ami csak a legjobbknak jut osztályrészül. Azt hi-

szem, ez a harmonikus, mély, mindenben átsugárzó szeretet vezette Oszi Bácsit az ezzel nagyon rokon Mária-tisztelethez. A sok minden között, amivel foglalkozott, kiemelkedik Szűz Mária iránti tisztelete, a belé vetett megdönthetetlen bizalma, amit nekünk és mindenkinek sugárzó-boldogan igyekezett átadni. A Mária-tiszteletet szétárasztotta a szerzetesnőkre is, akik Jézus menyasszonyaként tettek örök fogadalmat és áldozták életüket Istennek. Jól megértette őket, utat tudott mutatni nekik. Örömmel vállalta lelki vezetésüket. Emlékszem, a bencés apácáknál éveken át misézett reggel hétkor. Jól érezte magát itt a családi hangulatban. A szerzetesnők kedves gondoskodása a gyermek családi boldogságát, a szerzetesi élettel feláldozott saját család hangulatát adta ízeltől.

Szunyog X. Ferenc nem volt egysíkú egyéniség, nem volt könnyen sorba-beálló típus. Hogy mi volt a legnagyobb „bűne”, talán a hiúság. Szerette a társaságot, szeretett középpont lenni. Emlékszünk, amikor hazánkban még nagyon ritka volt az autó, főapát úr engedélyével sportkocsija volt. Sok munkáját, gyors helyváltoztatási igényét nézve kétségtelenül magyarázható a tény. Mégis – tőle tudom – nagyon büszke volt kocsijára. Imponált neki, amikor egy templom vagy zárda elé érve, tiszteletre méltó méretével kilépve a kocsiból, a fogadók arcán az őszinte csodálkozást látta. Szeretett és igyekezett kiemelkedni a környezetéből, nemcsak eszével és ismereteivel, hanem egyéb profán módon is.

A több nyelvet ismerő tudós férfi használta megszerzett tudását, és nem élt vissza vele. Nyolcvanéves korában is, ha meglátogattuk Szent Szabinán, sokszor találtuk profán olvasmánnyal a kezében. Nemritkán „ponyva”-regényt olvasott. Látva csodálkozásunkat, elmondta, hogy kopnak nyelvismeretei, berozsdásodnak használat híján. Ezért, főleg az olasz nyelvet, úgy igyekszik szinten tartani, hogy izgalmas, érdekes olvasmányokat vesz elő. Így a regény lebilincselő tartalma egyrészt inspirálja a továbbolvasásra, másrészt az esetleg elfelejtett szavak könnyebben előpattannak, vagy szívesen szótárazik, mert érdekli a folytatás.

Nemcsak okos, de szórakoztató ember is volt. Szerette az embereket és otthonosan mozgott közöttük. Jó humorát egész életén át megőrizte. Nem volt könnyű természete. Sok esetben szerzetestársainak is gondot okozott. A fiatalabb nemzedék viszont mind felnézett rá. Szerette éles eszét, világos ítéleteit, azt, hogy két lábbal a földön állva is felért az égig. Soha nem tett be nem tartható kijelentést, ugyanakkor soha nem tett kivétlivaló cselekedetet. Humora renden kívül állók számára sokszor ártatlan kis puha humor volt, aszkézisre hajló szerzetestársai számára viszont sokszor alig elviselhetően kemény. Ma már, ismervé XXIII. János életét, talán az ő habitusát láthattuk benne is.

A mélyen gondolkodó, kimagasló szellemi képességű emberek nyomán ő is tisztán és világosan látta a világot, mint amikor egy hatalmas eső által tisztára mosott időben nézünk körül. Ez a tisztánlátás lehetővé tette a színtelen, a szürke, a szellemtelen, a posványos felismerését, és az az ingerküszöböt meghaladó mennyiségben jelentkező kényszerítette a szellemét előbb az ellenkezésre, majd a jobbítás szándékára.

Életének hatvannyolc éves szerzetesi szakasza két nagy részre oszlik. Az első harminchat évben a bencés rend szerzetese. Az 1948. évi szétszórattatás után azonban a létszámban korlátozott rend vezetői nem adtak neki helyet a monos-

tor és a megmaradt két iskola falai között. Szunyogh X. Ferenc akkor „bencés”-ből „kincés” lett. A szókimondó papot hamarosan elvitte az ÁVH, két évet börtönben ült. Előtte közel egy évig volt lelkésze az általa újra létesített Szent Szabina-kápolnának. A környék lakóinak hitéletét igen hamar elmélyítette. A kápolna melletti telket megvette, és saját számára egy kis lakható épületet húzott fel, minthogy a rendházba nem mehetett.

A börtönévek után visszatért Szent Szabinára, de lelkészi munkáját a ÁVH a forradalomig nem engedte meg. Ezért eleinte Máriaremetén, majd Szabinán volt sekrestyés és harangozó. 1957-től újra megengedték, hogy az általa olyan nagyon szeretett Szabina-kápolna lelkésze legyen, 1963-ban való nyugalomba vonulásáig. Az akkor hatvannyolc éves szerzetest még mindig nem fogadta be szerzetesi közössége, de legalább a pannonhalmi öregpapok otthonába került, s így, ha „kincés”-ként is, de Pannonhalmán lakott 1980. október 7-i haláláig.

Az első dolgos, harminchat éves papi munka után Szunyogh X. Ferenc életének harminckettő szomorú, keserves és hányattatásokkal teli éve következett. Legjobban az fájhatott neki, hogy a rend kítaszította, pedig kevés olyan élő rendtag volt az időtájt Magyarországon, aki tudásban, tapasztalatban, európai ismertségben és gerinces szentistváni magyarságban túlszárnyalta volna. Papi életének második harminckét éve sokkal inkább hasonlított egy jezsuitáéra, mint saját rendje tagjára. A bencés rend társas élete, a rendtársakkal való együttes ima, a csoportos élet egzisztenciális és lelki biztonsága helyett egyedül, minden támasz nélkül kellett az egyre romló erkölcsű világban nemcsak tisztalelkű szerzeteseknek maradnia, hanem missziós kötelességét is ellátnia.

Érthető tehát, hogy amikor már meg kellett nyugodnia abban, hogy rövidesen visszatér Teremtőjéhez, azt kérte, hogy Tereskén, a szülőfalujában, az ősi árpádkori templom altemplomában helyezték örök nyugalomra. Kissé keserűen, de humorosnak szánva mondta, azért kéri ezt, mert a Szent Mihály kápolnában sok-sok bencés között lenne az egyik, míg Tereskén az egyetlen bencés lesz. Remélte, hogy a falu, ahonnan elszármazott, féltő szeretettel őrzi majd szeretett fia emlékét, s így élete műve sem lesz a feledés martaléka...

Reméljük, hogy lesz a rendnek olyan életszakasza, amelyben tisztelettel, szeretettel és hálával fordulnak korábbi kiemelkedő rendi elődjük felé.

Budapest, 2005. március 1.

Dr. v. Juhász József (Bp 46)

Megjegyzés. – Xavér bácsit több részletben költöztettem (saját kocsimmal) Pannonhalmára. A főapáti szárny nyugati végén, kívánsága szerint Arisztid bácsi szobája mellett lakott. Mindkét szoba a ház többi szobájával azonos színvonalú volt akkor is. Még külön kis miséző oratóriumot is kialakítottak maguknak. Ellátásukról a rendi szociális otthon gondoskodott, gazdasági-statisztikai okokból is.

1954-től a hetvenes évek végéig gyakran jártam Pannonhalmán, mert rokoni és baráti családok gyerekei tanultak ott. Soha nem hallottam panaszt „kítaszítottságról”. Vagy az tartotta volna vissza Xavér bácsi panaszát, hogy nekem Arisztid bácsi tréfásan, Xavér bácsi és Vencel bácsi helyeslésével, a „Norbert, a mi civil főapátunk” címet „adományozta”? (Éppen nem volt főapátunk!)

Egyebekben egyetérték *dr. Juhász József* diáktársunk meleghangú méltatásával. Közléséért – a szerkesztőség nevében is – ezúton mondok hálás köszönetet.

Dr. Scherer Norbert (Bp 48)

Meghívó levél...

Kedves Diáktársak!

Ebben az évben van *dr. Szunyogh Xavér Ferenc OSB* (1895.03.13–1980.10.07) születésének 110. és halálának a 25. évfordulója.

Mindnyájan, akiket nevelt, nagyon sokat köszönhetünk Neki. Életünk alakításában máig ható követendő példát mutatott igaz emberségével, mély hitével és hazaszeretetével.

Nevelése és tanítása mindig az igaz utat mutatta a szörnyű vérzivatarban is. Ezért *dr. Szunyogh Xavér Ferenc* születésének és halálának évfordulóján, **május 13-án, pénteken 18 órakor szentmise keretében emlékezünk** meg a mindnyájunk által tisztelt és szeretett Xavér atyáról, **a budai ciszterci Szent Imre plébániatemplomban** (1014 Budapest, Villányi út 25.).

A szentmisét az első budapesti osztályába járó *dr. Olofsson Placid OSB* (Bp 33) iskolatársunk mutatja be.

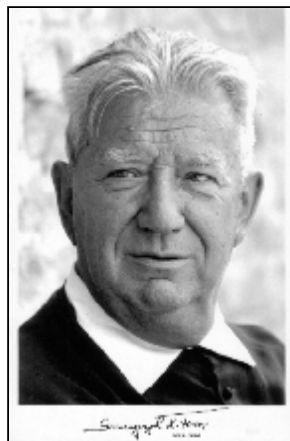
A szentmisére szeretettel várunk családdal és mindazokkal együtt, akik tisztelték és szerették Őt.

A budapesti tanítványok nevében

Budapest, 2005.04.10-én

Szepes László
(Bp 46)

Juhász József
(Bp 46)

Dr. Danczi József Villebald OSB (1910–1977) élete és művei *

Bevezetés

2000. július 31-én jártam először Pannonhalmán. A Remény újság¹ külső munkatársaként meghívást kaptam egy ötnapos újságírói tanfolyamra, amely a Háló² szervezésében került megrendezésre.

A gimnázium folyosóján figyeltem fel egy tablóképre, melyen Dr. Danczi József Villebald atyát (1910–1977) mint osztályfőnököt láttam. Danczi József a szlovákiai (Felvidék) Érsekújvár (Nové Zámky) járásbeli Kürt (Strekov) községből származik, ahonnan én is. S nemcsak falubeliek, hanem távolról – anyai nagyanyám részéről – rokonok is vagyunk. Itt döbbsentem rá, hogy én nem ismerem Villebald atyát. Édesanyám elbeszéléséből tudom, hogy a II. világháború alatt ő mentette meg Pannonhalmát az orosz katonáktól. Ez a történet már legendává vált a falunkban. Azonkívül – be kellett magamnak vallanom, sajnos, – semmit nem tudok róla. Ez a sajnálatos tény indított el azon a kutatási úton – melyet talán sohasem fogok befejezni –, hogy minél jobban megismerhessem Danczi atyát.

Abban az évben, 2000. október 16-án, volt a születésének 90. évfordulója. Ebből az alkalmából szerettem volna megemlékezni róla a Remény hetilap hasábjain, ezért szeptemberben elmentem ismét Pannonhalmára, hogy a hagyatékában kutatva megismerhessem őt, s megismertethessem az olvasókkal is³.

2002. december 21-én, halálának 25. évfordulója alkalmából ismét megemlékeztem róla⁴. Ekkor testvére, Danczi Lajos nyugalmazott lelkipásztor, volt vágai

* Köszönöm *Meleg Mária* hitoktatónőnek, Villebald atya rokonának szakdolgozata közlésre való átengedését. Ezzel méltóképpen emlékezhetünk volt osztályfőnökünkre, születésének 95. évében. A dolgozat mellékletként (másolatban) sok okiratot, fényképet stb. tartalmaz, ezek közlésétől el kellett tekintenünk. – *Dr. Könyves Tóth Kálmán* (Ph 47)

¹ A REMÉNY szlovákiai magyar katolikus hetilap. Kiadja a Glória Társulat. Főszerkesztő PaeDr. ThLic. Herdics György.

² A HÁLÓ, a kárpátmedencei magyar katolikus közösségeket összefogó szervezet

³ Megjelent a REMÉNY XI. évfolyam 48. szám, (2000. november 26.) a 4. oldalon „*Egy tudós bencés szerzetesre emlékezünk*” címmel.

⁴ Megjelent a REMÉNY XIII. évfolyam 50. szám, 2002. december 15. a 4. oldalon „*Egy falu, egy család és két paptestvér*” címmel.

(Váhovce) esperes volt segítségemre. Az ő elbeszélése alapján írtam meg cikkemet. S ez az elbeszélés szolgált alapul a szakdolgozatomhoz.

Kutatásaimat folytattam. 2003. augusztus első napjaiban ismét elmentem Pannonhalmára, és a könyvtárban újra áttanulmányoztam hagyatékát. Felkerestem hűgát, Kukorelli Gyuláné Danczi Erzsébetet, nyugalmazott tanítónőt, valamint volt bencés diákokat. Így fokozatosan feltárult előttem egy életút, egy életpálya, kialakult egy kép számomra Villebald atyáról.

A szakdolgozatom vázához Sólymos Szilveszter „*Ezer év száz bencése*” (Pannonhalma, 1997), című könyvében „*Danczi Villebald*”-ról található írás (452–454 old.) szolgált. Itt Vályi Hugó, Villebald atya egykori novíciustársa búcsúbeszédét idézi Szilveszter atya. Vályi Hugó beszédében azt fejtegette, hogy az elhunytban kit ismerhettünk meg.

„...egy szüleikhez ragaszkodó gyermeket, egy szeretetreméltó testvért és rokont, példás szerzetest, kiváló tanárt, lelkipásztort, hűséges jóbarátot, és tudományos eredményekben gazdag elmét, aki mindenkinek mindene akart lenni.”¹

Hugó atya az elhunytat az evangéliumi öttalentumosok közé sorolja, és a talentumok felhasználását konkretizálja. Ezek a talentumok a következők:

„Az első, a nyelvészet iránti különös fogékonysága volt. Szlovák, cseh és magyar egyetemeken kiváló alkalmat volt e téren képességeit kifejleszteni. Kitűnően beszélt és írt cseh, szlovák és orosz nyelven.

Második talentumaként vehetjük a nép szellemi értékeinek felismerése iránti fogékonyságát. Az 1940-ben megindult néprajzi kutatásokba lelkesen kapcsolódott be.

Harmadik talentuma pedagógus alkata, ahogy tudományát, eredményeit tovább tudta adni. Harminchat éven át tanított. Ebből tizenegy év jutott győri általános iskoláknak, ahol sok jóbarátot szerzett, tíz éven át volt a győri Czuczor Gergely Bencés Gimnázium igazgatója.

Negyedik talentuma a lelkipásztori tevékenység iránti különös érzéke volt. Ha a lelkek szolgálatáról volt szó, akkor szívesen félretette a nyelvészetet, a kutatást.

Ötödik talentuma a mélyebb lelkiesség iránti különös fogékonysága volt. Nem véletlen, hogy élete vége felé a nagy misztikusok munkáihoz nyúlt, azokat fordította, tanulmányozta.”²

Ezen az úton indultam el én is kutatásaim során. Mindenekelőtt azonban az életrajzát írtam meg. „Gyermek, testvér, rokon, barát” címmel az életrajzán keresztül szeretném bemutatni azt az embert, aki „mindenkinek mindene akart lenni.”³

¹ Sólymos Szilveszter, *Ezer év száz bencése*, Pannonhalma 1997, 452. old.

² Sólymos Szilveszter, *Ezer év száz bencése*, Pannonhalma 1997, 453–454 old.

³ Sólymos Szilveszter, *Ezer év száz bencése*, Pannonhalma 1997, 452. old.

1. Gyermek, testvér, rokon, barát ¹

A szülők Danczi Kálmán (élt 98 évet) és Fazekas Erzsébet (élt 81 évet) voltak. Az I. világháború előtt született József és Mária.

A háború kitörését² a faluban, Kürt községben (Felvidék, Érsekújvári járás) a kisbíró dobolta ki. Minden alkalmas férfit behívtak. Az édesapának is el kellett mennie. Az aratás kellős közepén vitték el őket. Az édesanya magára maradt a két kisgyermekkel. Az apa szerepét a nagypapa Danczi József vette át. Ő segített az aratási munkákban. Nagyon nehéz volt az élet az apa nélkül, aki fogságba esett és megjárta Szibériát. Volt a kínai határon, a Jeges-tengernél, végül Vlagyivosztk fogolytáborában. 1919. őszén tért haza. Hazatérése megrázó élmény volt József számára. A vele való találkozásról egy iskolai dolgozatában emlékezik meg. Ezt a dolgozatfüzetet szülei féltve őrizték egészen halálukig. Így történt:

„Ősz volt, aratás, kaszálás után. A gyerekek a réten játszottak. Észrevették, hogy valaki idegen közeledik feléjük. Vándor – gondolták. Rongyos ruhában, erősen borostás, és rettenetesen sovány volt az ismeretlen. Ahogy közelebb ért hozzájuk megkérdezte tőlük: „Kik vagytok gyerekek?” A gyerekek sorban mondták nevüket. „Én meg a Danczi Jóska vagyok” – mondta. A vándor könnyes szemmel átölelte a fiúcskát, és halkán csak ennyit mondott: „Akkor te az én fiam vagy.” Sírva ölelték egymást. Apa és fia. Nagy öröm volt odahaza is, hogy annyit év után megérkezett az édesapa.”

Az I. világháború után még négy gyermek született a családban. Terézia, Ágnes, Lajos és Erzsébet.

Az édesapa elhatározta, hogy fiát taníttatni fogja. Ez akkoriban hatalmas elhatározásnak számított, ugyanis Kütről még addig senki sem tanult tovább. A falusi gyerekek csak a 6 elemi osztályt végezték el. József volt az első gyerek, aki a faluból elment az érsekújvári Csehszlovák Állami Gimnáziumba tanulni.³ Ő utána aztán már tanultak a gyerekek, mert „a gazdák követték apánk példáját”.

¹ Dr. Danczi József Villebald OSB öccsének, Danczi Lajos nyugalmazott esperes-plébánosnak (Vága – Váhovce) elbeszélése alapján.

² Tárogató Bt., Magyar történelem (hely és dátum feltüntetése nélkül): 1914. június 28-án Ferenc Ferdinánd trónörökösét és feleségét meggyilkolják. Ez a politikai merénylet adott alkalmat a Monarchia már régóta tervezett leszámolására Szerbiával. 1914. július 28-án a Monarchia hadat üzent Szerbiának, s elrendelte a részleges mozgósítást. 1914. július 30-án Oroszország szintén mozgósítást rendelt el, amire a Monarchia július 31-én általános mozgósítással válaszolt. Németország 1914. augusztus 1-én hadat üzent Oroszországnak. 1914. augusztus 3-án hadat üzent Franciaországnak, ultimátumot intézett Belgiumhoz. 1914. augusztus 4-én Anglia és Németország között is beállt a hadiállapot. 1914. augusztus 5-én a Monarchia hadat üzent Oroszországnak.

³ Tárogató Bt., *Magyar történelem* (hely és dátum feltüntetése nélkül): 1918. október 28. Prágában a nemzeti tanács a csehszlovák állam kormányának nyilvánította magát és

Naponta vonattal utazott be a 20 kilométerre fekvő városba. A vasútállomás nagyon messze volt, három kilométerre. Ide gyalog ment, mert abban az időben még nem volt buszjárat. Gyalog és mezítláb. A cipőjét a hóna alatt vitte, és csak az állomáson húzta fel, hogy addig se kopjon. A Gimnázium 8 éves volt. A nyolc év alatt egyetlen egy napot hiányzott csak a gimnáziumból¹. 1923-tól 1931-ig tanult Érsekújvárott. A végzős diákok minden évben az iskola folyosóján levő faliújságon olvashatták a tájékoztatót, hogy hol, milyen iskolán lehet továbbtanulni. József a Pannonhalmi Bencés Rend komáromi kolostorába kérte felvételét, melyet el is nyert.

Szerzetesi pályára, pedagógusnak jelentkezett. Ezért az elhatározásáért nagyon tisztelték és szerették a faluban. Bár akkoriban több fiatal is kijelentette, hogy ő pap szeretne lenni, de szavát egy sem tartotta be. József azonban kitartott elhatározása mellett, és ezért megnőtt a tekintélye a falusiak szemében.

Teológiai tanulmányokat folytatott. Egy évet Pannonhalmán, négy évet a prágai Károly Egyetem Hittudományi Karán. Az akkori fiatal szerzeteseket Komáromból Prágába küldték tanulni. Ott az elszállásolásukról a prágai bencések gondoskodtak. Az Emmausz-ban laktak, amely a legelső cseh kolostor Prágában, s mind a mai napig fenn áll. Itt a kolostori rend szerint éltek.

Az egyetemi szünetekben Komáromban és Pannonhalmán tartózkodtak. Két hetet kaptak arra, hogy meglátogassák szüleiket, családjukat. Otthon mindennap elvégezte szerzetesi-papi kötelességeit. Misézett, breviáriumozott, elmélkedett és sokat tanult. Legfőképpen a kert végében, egy hatalmas fűzfa alatt szeretett tanulni. Itt csend volt és nyugalom, senki és semmi sem zavarta őt. Amikor otthon tartózkodott, minden évben meglátogatta őt a kürti rabbi, s ott a kert végében, a fűzfa alatt szoktak beszélgetni héberül.

Az általános reggeli teendői elvégzése után azonban levetette szerzetesi ruháját, fogta a kaszát, és beállt az aratók mellé. Az aratók, kaszálók, a falusi parasztok ezért a cselekedetéért nagyra becsülték, tisztelték őt. Szerették őt nagyon, amiért nem vetette meg a falusiakat. Sohasem felejtette el, hogy ő is közülük való.

Vasárnapokon pedig Szuhán István² esperes úr rábízta a szentmise végzését és a prédikációt. Ez a falu számára nagy élmény volt, mert a közülük valót, a

kimondta Csehszlovákia megalakulását. – Uo.: 1920. június 4. Versailles-ben a Trianon elnevezésű kastélyban a magyar béke delegáció aláírta a trianoni békeszerződést, amely megállapította Magyarország végleges földrajzi határait. – A Csehszlovák Állami Gimnázium 1919-ben épült. Ebben az épületben folyik ma is a gimnáziumi oktatás.

¹ A vasútállomásra sietve belesúszott az úszatóba. Kürt község határában volt egy nagy tó, ide hordták a libapásztorok a libákat fürödni, úszni. Innen az elnevezés: úszató. Sajnos, ide sokan beleestek, de bele is fulladtak, mert nagyon mély volt. (A hatvanas évek végén lecsapolták, s helyére futballpályát építettek, melyet 1973-ban adtak át.)

² Szuhán István 1873. március 3-án született Érsekújvárott. 1895. október 8-tól káplánként tevékenykedett Karancsságon, 1899-től a szőgyéni plébánián buzgólkodott, majd 1903-tól Budapesten vállalt hitoktatói tevékenységet. 1920. októberében került Kürtre, ahol a

maguk közé tartozót hallgathatták. Szívükbe fogadták minden szavát, mint rokonét, barátét. Ezt a lelki jó viszonyt egészen a haláláig megtartotta a néppel.

„1936-ban szentelték pappá. A kürti templomban mutatta be első szentmiséjét. Erre az eseményre nagyon emlékszem. Nagy élmény volt számomra. Az ünnepi szentmise után ebéd következett, amelyre elmentek a cigányok muzsikálni. Nagy meglepetés volt ez mindnyájunk számára, hiszen senki sem hívta őket. De ez a kürti muzsikás cigányok¹ szokása. Így tisztelik meg a magyar embert, hogy hívás nélkül, önként mennek el az ünnepségre zenélni. Elküldeni sem lehetett volna őket, mert ezzel megsértődtek volna. Így aztán, mint a lakodalomban, szólt a zene az elsőmisés pap házána²l.”

Miután pappá szentelték, József Prágában három alkalommal tényleges katonai szolgálatát töltötte. Ezután a Tanárképző Egyetemen folytatta tanulmányait. Először Pozsonyban a Komenský Egyetemen magyar–cseh–szlovák szakon. 1938-ban a magyar lakta területek Magyarországhoz való csatolásával magyar állampolgár lett³, ezért tanulmányait a budapesti Pázmány Péter Egyetemen fejezte be, ahol oklevelet szerzett magyar–cseh–szlovák nyelvből. Itt doktorált magyar nyelvből, szlavisztikából és szlovák irodalomból.

„Én gyerek voltam, ő meg felszentelt pap. Nekünk olyan volt, mint a második apánk. A legnagyobb szeretettel néztünk fel rá. Engedelmesek voltunk, jobban, mint apánknak. Nem kényszerből, hanem szeretetből.

Én is gimnazista lettem. Ő akkor, abban az időben gyakran tartózkodott Komáromban. Az édesapa szerepét Ő töltötte be felettem. Sokszor meglátogatt. Bízott, ne féljek! Felügyelt viselkedésemre. Ellátott mindennel, amire szükségem volt. Tanszerekkel, füzetekkel. Emlékszem, akkoriban olyan tollal írtunk, amelyet tintába kellett mártani. Sok gond volt vele, mert mindig elcsöppent a tinta. A töltőtoll viszont nagyon drága volt, és csak néhány gazdag család gyermekének volt. Amikor harmadik osztályos gimnazista lettem, a tanév elején

plébánosi teendőket 1939. áprilisáig látta el. A halál Kürtön érte 1939. október 21-én. Forrás: Péntes István, Kürt, Monográfia, Kiadta a Csemadok Kürti Alapszervezete, az SZK Kulturális Minisztériuma, Kürt Község Önkormányzata, az AZ PRINT Kft. Kiadó gondozásában, Érsekújvár, 2000. (100. old.) – Legnagyobb érdeme, hogy a kürti templomot megnagyobbíttatta 1927-től, mert a nép sokaságának szűknek bizonyult a férőhely. 1932-ben szentelték fel a felújított templomot, amely a mai napig a környék egyik legszebb temploma. Forrás: A plébánia hivatalban található krónika.

¹ Pepes nevű cigány muzsikás család él Kürtön. Ismertek a mai napig a széles környéken.

² Danczi Lajos atya visszaemlékezése.

³ Tárogató Bt, Magyar történelem: A müncheni egyezmény a német befolyás szempontjából döntő esemény volt. Feldarabolta Csehszlovákiát. Az egyezmény aláírói: Olaszország, Németország, Franciaország, Anglia. A német csapatok bevonultak a Szudéta-vidékre (okt.1.). Ezt követte az első bécsi döntés (nov.2.), amely Németország és Olaszország határozata alapján Szlovákia és Kárpát-Ukrajna egy részét Magyarországnak ítélte. Szlovákia déli része, Kassával, Lévával, Érsekújvárral együtt, és Munkács, Ungvár, Beregszász újra Magyarországhoz tartozott.

megajándékozott engem egy töltőtollal. Az osztálytársaimnak elállt a lélegzetük, amikor meglátták. Apai szeretettel gondoskodott rólam.”¹

1941-ben, hogy mélyebben foglalkozhasson a szláv nyelvekkel, beiratkozott a Zágrábi Egyetemre, ahol azonban nem sokáig maradhatott, mert a hitleri betörés miatt² haza kellett mennie Budapestre.

A II. világháborúban őt is behívták, mint tábori lelkész főhadnagyként a Délvidéken töltött szolgálatot. Itt nagyon gyors lefolyású volt a háború. Bácskát (Szerbia) visszacsatolták³, őt pedig leszerelték.

Hazatérése után Kelemen Krizosztom⁴ Pannonhalmára helyezte őt. Professzorként működött a Pannonhalmi Tanárképző Főiskolán, majd amikor felépült, az Olasz Gimnáziumnak lett a tanára, ahol osztályfőnökként és prefektusként is működött. A rend központjában a főmonostori házgondnok teendőit is ellátta.

Villebald atya édesapja az orosz fogságban megtanult oroszul. Ez buzdítólag hatott rá, de még az is, hogy szláv nyelvész volt, ezért 1944 őszén elkezdett oroszul tanulni. Mire az orosz csapatok elérték Pannonhalmát 1945. március 27-én nagykedden⁵, már mint tolmács működött közre. Az orosz csapatok parancsnokát, Malinovszkij marsallt oroszul köszöntötte a kolostor kapujában. Elérte, hogy az orosz katonák ne lépjenek be a kolostor területére.

A kolostor a svájci vöröskereszt oltalma alatt állt, amelyet a távozó német és az érkező orosz csapatok is tiszteletben tartottak.

Virágvasárnap nyitották meg a kolostort a menekültek részére. A pincék, a szobák tele voltak menekültekkel. A padláson voltak elrejtve a zsidók. Sőt még azok a német katonák is, akik levetették a katonaruhát és civilt vettek fel, vagyis katonaszökevények voltak. Nem lett belőlük hadifogoly. Megmenekültek.

¹ Danczi Lajos atya visszaemlékezése.

² Tárogató Bt, *Magyar történelem*: 1941. április 6-án a német hadsereg megindította a támadást Jugoszlávia ellen.

³ Tárogató Bt, *Magyar történelem*: 1941. április 10-én éjjel a minisztertanács elhatározta a magyar támadást, ami azonnal megkezdődött. A magyar csapatok április 11-ig megszállták Bácskát.

⁴ Kelemen Krizosztom, pannonhalmi főapát (Hahót, 1884. január 10. – Pittsburgh 1950. november 7.). Elemi iskolába és gimnáziumba Keszthelyen járt. 1903-ban Pannonhalmán belépett a bencés rendbe, ott szerzett tanári képesítést. 1910–16 között Pápan tanított. 1926-ig Nyalkán plébános volt, majd 2 évig Budapesten tanár. 1928-tól Győrben gimnáziumi igazgató. 1929-től Pannonhalmán koadjutor (segéd, a püspök mellé rendelt prelátus). 1933-tól ugyanitt főapát. 1947-ben Braziliába távozott. Egyházi és szépirodalmi munkái jelentek meg, cikkei főleg az ifjúság nevelésével foglalkoztak. Forrás: Internet: www.dfmk.hu/zalaiak/kelemen_k.htm

⁵ Tárogató Bt., *Magyar történelem*: 1944. szeptember 23-án a szovjet csapatok átlépték (Battonyánál) a magyar határt. 1944 őszén elfoglalja a Tiszántúlt, Észak-Magyarországot és az Alföld nagy részét. – 1945. január 1.–február 13.: Budapest ostroma. – 1945. április 4.: A szovjet csapatok az ország egész területét megtisztították a német csapatoktól és nyilas kiszolgálóiktól.

A háború után visszaállították a határokat¹, és Villebald atya magyar állampolgárként Magyarországon maradt. A határok le voltak zárva, 9 évig nem mehetett haza. A kilenc évben történelekről sokmindent csak utólag tudott meg a család. Levelet lehetett írni, így tartották a kapcsolatot, de ezek a levelek nem mindig árulták el a valóságot, ugyanis ha bajban volt, problémái voltak, sohasem írta meg – nagyon bölcsen és megfontoltan –, hogy szülei ne aggódjanak érte. A szülők ugyanígy nem a gondokról-bajokról írtak, hanem csak általános dolgokról és a szép eseményekről.

A II. világháború után Villebald atya Pannonhalmán élt.

A háborút követő években megindult a szerzetesrendek feloszlatása. A Pannonhalmi Bencés Rendet nem oszlatták fel, csak csökkentették a létszámát. Az addig mintegy 300 bencésből csak annyi maradhatott ott, amennyire a két gimnáziumnak és a Hittudományi Főiskolának szüksége volt².

Ő ott maradhatott volna, de önként lemondott egy idősebb tanártársa javára, és kiment plébániára. Ekkor került Balatonendrédre, ahol 1949–1951-ig plébánosként működött. Ebben az időben kezdődött a Földműves Szövetkezetek megalapítása, a parasztgazdálkodás felszámolása. Ő a parasztgazdák mellett állt ki a kommunisták ellen. Ezért őt letartóztatták és elítélték. Munkatáborba küldték. Kőművesek mellett malterkeverőként dolgozott. (Nem tudjuk hol, és nem tudjuk meddig.) Itt betegedett meg. Asztmás lett.

Ezáltal alkalmatlanná vált a munkára és felmentették őt a további büntetés alól. Elbocsátották a Veszprémi Egyházmegyéből is³.

¹ Tárogató Bt., Magyar történelem: 1947. február 10. A szövetségesek Párizsban aláírták a békeszerződést Magyarországgal az 1945. évi fegyverszüneti pontok alapján. (1938. évi határok, demokratikus rendszer, jóvátétel), Magyarország szuverenitásának kinyilvánítása.

² Tárogató Bt., Magyar történelem: 1948. december 10. Megkezdődik az egyházi iskolák államosítása, majd a tiltakozó egyház papjai egy részének (akik nem válnak „békepapokká”) üldözése.

³ Kukorelliné Danczi Erzsébet elmondta, és sajnálatát fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy bátyja, Danczi Lajos tévedett, amikor azt állította Villebald atyáról, hogy munkatáborban volt. Kénytelen volt helyesbíteni az elmondottakat, ugyanis ő, Erzsébet, együtt volt bátyjával, Villebalddal Pannonhalmán. Lajos atya nem tudhatott ezekről az eseményekről, csak kilenc évvel később szerzett róluk tudomást, talán akkor valamit félreérthetett, ezért tévesen maradtak meg emlékezetében ezek az események. Hogy mi is történt valójában, arra így emlékezik Erzsébet: „Amikor az orosz csapatok egyre közeledtek, Villebald eljött értem Kúrtre, mert nagyon féltett engem. Amikor Pannonhalmára érkeztek az orosz csapatok, én már ott voltam vele. Többször szemtanúja voltam, s nekem elmondta, hogy az orosz katonák számtalanszor megfenyegették, gépfegyvert fogtak rá, mivel csak ő tudott oroszul, őt vették elő mindenért. Akkor, ott Pannonhalmán kaphatta asztmáját, ott betegedett meg az állandó feszültség miatt. 1949-ben, amikor elhelyezték Balatonendrédre plébánosnak, én is vele mentem, ott voltam mellette. Balatonendrédre ért bennünket a szövetkezetesítés. Hogy ne vegyék el a parasztok földjeit, ne kínozzák az embereket, Villebald felajánlotta, hogy a templomi földeken alapítsák meg a szövet-

Győri ismerősei fogadták őt be. Szállást és kosztot biztosítottak számára. Jankó nevezetű család vette őt pártfogásába. Náluk lakott több éven keresztül. Jankó úr patikus volt, és segítette őt a betegségében is, kezelte asztmáját. Villebald pedig tanította lányukat és fiukat.

A győri rendházba bejárt titokban elvégezni a reggeli szentmisét.

1951. őszétől tanári diplomával az általános iskolában elsősöket és másodikosokat tanított.

Az ötvenes évek elején, amikor egy győri általános iskolában tanított, történt a következő eset. Május elsejei felvonulásra készülődtek. Az egész iskolának fel kellett vonulnia. Diákok, tanítók együtt vitték a transzparenszeket, zászlókat. Azonban az orosz (szovjet) zászlót, a vörös lobogót senki sem akarta vinni. A kommunisták nem tudták meggyőzni az embereket. Mindenki zsebre tett kézzel állt, senki sem akarta a kezébe venni a vörös zászlót. Egy kommunista odalépett Villebaldhoz, aki szintén zsebre tett kézzel állt, s mindenáron rá akarta erőszakolni a zászlót. De ő nem állt kötélnek. Ekkor odalépett az igazgatónője, Horváth Ottóné, Gabika, elzavarta a kommunistát, hogy ne zaklassa az ő beosztottját, s vigye a zászlóját máshová. Így nem kellett Villebaldnak a vörös lobogót vinnie a május elsejei felvonuláson. (Az igazgatónő róla írt jellemzése megvannak)

Amikor az 1956-os forradalom végigsöpört az országon¹, Jankóék fia 20 éves lehetett. A fiúnak menlevelet írt a nyugati bencés rendekhez. E menlevéllel elmehetett bármelyik kolostorba segítséget kérni. A fiú ki is szökött, és a nyugati bencések segítségével eljutott Angliába, ahol végül is letelepedett. Ír katolikus lányt vett feleségül, családot alapított, és itt él(t)².

Villebald atya hasonlóképpen még nagyon sok embernek segített. Sokan fordultak hozzá például szülőfalujából, Kürtről. Többeknek szerzett munkát, lakást, megélhetést biztosított számukra. Senkit sem utasított vissza.

kezetet. Így a kis gazdáknak megmaradtak a földjeik, s mi is jól jártunk, mert hasznóbért kaptunk a földek után. Itt kell megjegyezni, hogy Villebald rendkívül jól tudott gazdálkodni. A pénzt mindig be tudta osztani úgy, hogy maradjon is. Minden kiadást és bevételt pontosan vezetett. Az anyagiakkal való bölcs bánásmódjának, gazdálkodásának köszönhetően tudta támogatni szüleinket. S tudott juttatni a rászorulóknak is. Pl. ott Balatonendrédén, ha valaki segített neki, akkor a cigarettás dobozba még pénzt is csúsztatott, így segített másokon. A sok kis gazda később egyesült, s egy nagy gazdaságot alapítottak. Azután mi elkerültünk onnan. 1951-ben Villebaldot elhelyezték, ekkor ment Győrbe tanítani. Én pedig Tétre kerültem. Tanítónőként dolgoztam az általános iskolában. Később Győrbe mentem férjhez, s így közelebb kerültem bátyámhoz.“

¹ Tárogató Bt., Magyar történelem: 1956. október 23. Az egyetemi ifjúság kezdeményezésére és szervezésében tüntetés indult, amely estére szabadságharccá és demokratikus forradalmi felkeléssé vált. Az MDP politikai bizottsága a szovjet csapatokat hívta segítségül, de a forradalmárok, előbb a fővárosban, majd a vidéken is, felvették a harcot a magyar ÁHV és szovjet alakulatok ellen. – 1956. november 4. Megkezdődik a szovjet intervenció s leveri a forradalmat.

² A Jankó család emlékeit Villebald atya testvérei őrzik.

Az 1956-os forradalomban, Győr városában a pedagógusok is részt vettek. A pedagógusok, hogy ne legyen lövöldözés, Villebaldot küldték, hogy beszéljen az oroszokkal: Ne lőjék a várost! Az orosz csapatok parancsnoka elfogadta az ajánlatot. Nem lőttek a városra. Győrben csend volt a forradalom idején. Az orosz csapatok táborára szórólapokat szórtak szét repülőgéppel: „Nem akarunk háborút, békében akarunk élni, ne lőjetez ránk!” – szöveggel. Villebald írta a szöveget. Az orosz hadsereggel a győriek békében megfértek.

Pedagógustársaival nagyon jó viszonyban volt. Nagyszerű munkája alapján a Magyar Szocialista Munkáspárt jóváhagyásával, a Városi Tanács Művelődési Osztály engedélyével, mint általános iskolai tanító működött 1962-ig. Tanítóként sokat foglalkozott az iskolásokkal a nyári szünidőben is. Napközis nevelőként egész nap a gyerekekre vigyázott. Betegsége ellenére szünet nélkül dolgozott. Szerették is őt a gyermekek, kiváló pedagógus volt. A diákok és a szülők is jó véleménnyel voltak róla. Többen ma is szívesen emlékeznek vissza rá, volt állami iskolás tanítványai.

1962-ben visszatért Pannonhalmára, az államilag elismert rendi keretbe. A gimnázium tanárává, a diákotthon rektorává és főprefektussá nevezték ki. Egy évig tartózkodott Pannonhalmán.

1963-ban nevezték ki a Győri Czuczor Gergely Bencés Gimnázium igazgatójává és a rendház házfőnökévé. Az orosz nyelvet a Bencés Gimnáziumban is tanította. 1947-ben – amikor még Pannonhalmán tartózkodott –, írta meg az első orosz nyelvkönyvet az 5. és 6. osztály számára. Az orosz nyelvoktatás volt számára az elsődleges az 50-es, 60-as években. Még a nyári szünidőben is tartott továbbképzéseket tanárok részére.

A gimnázium hírneve igazgatósága alatt egyre nagyobb lett. Elismerésben részesítették minisztériumi szinten is. Ünnepek megrendezésére kaptak engedélyt, mint például Czuczor Gergely és Jedlik Ányos tiszteletére.

Asztmája egyre súlyosbodott. Volt egy kiváló háziorvos, Dr. Láng László, a győri kórház belgyógyász főorvosa, volt bencés diák. Ő vigyázott rá, kezelte asztmáját¹.

Betegsége miatt időnként ellátogatott a Magas Tátrába². A magaslati levegő jót tett neki, enyhítette tüneteit. Egy 1–2 hetes nyári szabadság fél évre is megkönnyítette életét. A szabadságai alatt mindig vitt magával munkát. Sohasem pihent. Két egymást követő nyáron Anonymus³ könyvét tanulmányozta. Ez a

¹ Dr. Láng László belgyógyász főorvos emlékét Villebald atya testvérei őrzik. Hálával emlékeznek rá azért az odaadó gondoskodásáért, amellyel beteg testvérüket ápolta.

² Magas Tátra, (Vysoké Tatry), hegység Szlovákiában (Slovenská republika)

³ Anonymus a legrégebb, feltehetően eredeti formájában megmaradt magyarországi latin nyelvű gesta ismeretlen nevű szerzője. A mű a magyar őstörténet mondáit és a honfoglalás történetét tartalmazza. Anonymusnak azért mondja az irodalom, mert nem nevezte meg magát, hanem a gesta első lapjának elején csak neve kezdőbetűjét (P) írta ki. A névtelenség felderítésére sokan tettek kísérletet. A kutatás jelenlegi állása szerint a

könyv kutyabőrre volt írva. A kutyabőrre írt szöveget le lehetett radírozni horzskóval. Erről is az eredeti szöveget leradírozták, és Anonymus erre írta könyvét. Azt kellett neki megállapítania, hogy mi van alája írva. A latin szöveg alatt, a bőrben beivódva halványan lehetett látni a cirill betűket. Ezt kellett volna neki megfejtenie. Végül is nem sikerült, csak néhány szófoszlányt és betűket megállapítania. Ezzel volt elfoglalva szabadsága ideje alatt. Tudományos kutatásokkal telt minden szabadsága, miközben a tátrai levegővel gyógyította magát.

„Minden hónapban egyszer meglátogattam őt. Odaautóztam Győrbe, meg vissza. Minden évben Mikulás napra mézet és méhpempőt vittem neki. Ez volt az ajándék. Segített a betegséggel szemben.

Az utolsó nyáron hazalátogatott Kültre, még az írógépét is magával hozta, mert Szeder Fábiánról írt könyvet. A könyvet azonban már nem tudta befejezni. Ezen a nyáron azzal búcsúzott, hogy majd újév után meglátogat.

1977. decemberében Mikulás-napkor vittem neki a mézet. Akkor már nagyon beteg volt. Már nem ismert meg. Megkérdezte, hogy ki vagy te? Én vagyok az öcséd. Akkor ébredt fel kábultságából. Minek jöttél? – kérdezte tőlem. Tudod, hogy a mézet hoztam. De nem írtad meg, hogy beteg vagy.

Aztán már kórházban volt. Az orvosa gondoskodott róla. Minden nap egy-egy rendtársa látogatta meg. Aztán kaptam a levelet, hogy halálos beteg. Elmentem hozzá, beszélgettünk. Megint azt mondta, hogy „újév után meglátogatlak.“ Karácsony előtt meghalt, 1977. december 21-én. Temetése 1978. január 3-án volt.

Újév után eljött látogatóba. Ahogy megígérte. Álmomban minden este megjelent. Kinyitotta az ajtót, bejött a szobámba, ágyamhoz ült és beszélgettünk. Majd elment, és becsukta az ajtót.

Eletének utolsó éveiben a misztikával foglalkozott. Misztikus szentekről írt, és ő maga is misztikus volt. Ő, mint misztikus, már előre megmondta, hogy meg fog látogatni.”¹

Villebald atya földi maradványai a győri Szent Ignác bencés templom kriptájában vannak eltemetve. A temetési szertartásra sokan elmentek szülőfalujából, Kültről is. A 92 éves édesapja is részt vett a temetésen. Az akkori kürti plébános, Molnár István esperes úr² egy vászonzacskóban hozott a kürti temető

legtöbb alapja a III. Béla jegyzőjével, a későbbi Péter mester esztergomi főegyházi préposttal való azonosításnak van. Egy barátja kérte, hogy írja meg számára Magyarország királyainak és nemeseinek származását. P vállalkozott is erre, és a 12. században nyugaton még divatos gesta formában – tehát egy történelmi esemény v. eseménysorozat regényes átdolgozásában – megírta a magyarok származását, azaz őstörténetét, és a honfoglalás eseményeit. Forrás: *Magyar Irodalmi Lexikon*, Akadémiai Kiadó, Budapest 1963 (35.old.)

¹ Danczi Lajos atya visszaemlékezése.

² Molnár István 1920. március 23-án született Medvén. 1946. június 23-án szentelték fel. Káplánként Ludányban, majd Nagytapolcán tevékenykedett. 1947-ben Érsekújvárra került. 1953-tól pedig plébánosként, illetve esperesként Kürtön tevékenykedett 1989. október 10-én bekövetkezett haláláig. Forrás: Pénzes István, *Kürt, Monográfia*, Kiadta: a

földjéből, s a feje alá helyezte a koporsóban. A kürti földön fekszik, ha nem is a kürti temetőben, Kürtön. Mindig az volt a kívánsága, hogy őt a falu mellett levő ciglédi kápolna¹ bejárati ajtajába helyezték, ahol a ciglédi remeték vannak eltemetve. Ezt a kívánságát nem lehetett teljesíteni, de kürti földön fekszik, és így meglelt a testi-lelki nyugalma. S hisszük, hogy a kevés kürti föld a temetőből a másvilági életben is nyugtatja őt.

2. Nyelvész, műfordító, tolmács

2. 1. Nyelvész

Danczi József Villebald doktori disszertációját a kürti nyelvjárásról írta. Címe: „A kürti nyelvjárás fonetikai és fonológiai vizsgálata”. Megjelent a Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 48. számában. Kiadta a Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 1939.

E művének bevezetőjében ismerteti Kürt község történetét. A kürti nyelvjárás hangtanához való bevezetőjében leírja többek között: „Kürt község a Mátyusföldön fekszik, és így földrajzilag beleesik a palóc nyelvterületbe, de a palóc nyelvjárás legkirívóbb sajátosságai nincsenek meg nyelvében. A kürti nyelvjárás palóc nyelvkeverék, amely közel áll a köznyelvhez és a dunántúli nyelvjáráshoz is.” (7. old.)

„Ez a dolgozat nem a fiataloknak az öregekéhez differenciálódott kiejtésével foglalkozik, mert az most erős forrásban van, és változékonysága miatt szabályszerűségek nem figyelhetők meg, hanem a letűnőben levő, feledésnek indult, és az öregekkel sírba szálló hangokat akarja megörökíteni.” (8. old.)

Csemadok Kürti Alapszervezete, az SZK Kulturális Minisztériuma, valamint Kürt Község Önkormányzata támogatásával az AZ Print Kft. Kiadó gondozásában, Érsekújvár, 2000, 101. old.).

¹ „Kürt és Fűr község határában, a Góré-hegy alatt található a ciglédi kápolna. A pálosoknak volt itt kolostoruk. A szőlőhegy alatt alagút vezet, veszély esetén ide menekültek. 1732-ben Esztergom megyében 6 remete élt, akik a hívek adományából éltek. Az első remete a Góré-hegy lábánál egy fakereszt alatt végezte ájtatosságait. Az ő kezdeményezésére építettek itt kápolnát 1754–61 között. 1780-ban meghalt az utolsó remete is. 1858-ban restaurálták a kápolnát. 1907-ben új kápolna épült a régi helyére neoromán stílusban. Az oltárképet – Szűz Mária a kis Jézussal – Thain János festette 1934-ben. A kápolna alatt egy kis kápolnácska található, a lourdes-i Szűzanya szobrával, amely 1935-ben épült. (Előtte egy forrás van, melynek gyógyhatású vizéhez több legenda fűződik.) A két kápolnát az 1939-ben épített kálvária köti össze. A ciglédi kápolnát a Szentháromságnak szentelték. Búcsúja pünkösdkor van. 1986-ban a környező falvak híveinek adományából, közös összefogással felújították a kápolnát.” – Részletek a kápolnában található feljegyzésekből.

Most, 60 évvel később olvasva a könyvet, az ember elcsodálkozik: valóban így beszéltek elődeink? Hová tűnt az ízes kürti beszéd? A sírba szállt – ahogyan Danczi atya írta.

Hadd idézzek néhány tipikusan kürti szót ebből a műből (9. old.): éssze, csërren, sëtít, cëllër, túllíp (túl lép), rúddá (rúddal), mernyi (merni), tiltanyi (tiltani), házbú (házból), kúđ (küđ), kúcs (kulcs), aggyá (agyjál), ënni (enni), aszongya (azt mondja), gondójjá (gondolja), mëllik (melyik), rëggé (reggel)...

A dolgozatot Pais Dezső¹ értékelte. Pais Dezsővel a későbbiek során szoros kapcsolatot létesített. Egymásnak nagy tisztelői voltak. Egymás előadásait kölcsönösen látogatták, hallgatták.

További művei:

A kiskunhalasi nyelvjárás hangtanához (Magyar Nyelv, 1940)

Népi növénynevek Kúrtról (Magyar Nyelv, 1943)

Szövegmutatvány a kürti nyelvjárásból (Magyar Nyelv, 1956)

Kutatásai elismeréséül a Magyar Nyelvtudományi Társaság tagjai közé választotta.

Ezzel a művével Villebald atya a nyelvészet, a nyelvtudományok számára értékes maradandót alkotott, melyet később több kutató is felhasznált munkájához. Többek között megtalálhatjuk Imre Samu „*A mai magyar nyelvjárások rendszere*” (Akadémiai Kiadó, Budapest 1971) című könyvében a felhasznált, legfontosabb irodalom jegyzékében.

Mint nyelvész sokat foglalkozott bencés elődeinek életével és munkásságával. Sokat tanulmányozta rendtársai, Czuczor Gergely², Jedlik Ányos¹, valamint Szeder FABIÁN² nyelvészek életét és műveit.

¹ Pais Dezső, nyelvész, Zalaegerszeg, 1886. március 20. – Budapest, 1973. április 6. Gimnáziumban 1896–1904 között szülővárosában tanult. A budapesti egyetem hallgatója, Eötvös-kollégista. 1907-ben Zalaegerszegen élt, a levéltárban nyelvészeti kutatásokat végzett. Sopronban, Cegléden tanított, 1919-től Budapesten tanár, 1924-től előadó az egyetemen. 1933–37 között az Eötvös Kollégium tanára. 1937–59 között az egyetem nyelvészeti tanszékének vezetője. 1930-tól levelező, 1941-től rendes tagja az Akadémiának. 1951-ben Kossuth-díjas. Zalaegerszeg díszpolgára, nevét utca, iskola viseli. A nyelvtudomány minden ágát művelte, legszívesebben a szószármaztatással és szótörténettel foglalkozott. Forrás: Internet: www.dfmk.hu/zalaiak/pais.htm.

² Czuczor Gergely (Andód, 1800. december 17. – Pest, 1866. szeptember 9.) költő és nyelvész, a magyar romantikus irodalom egyik kiemelkedő s hatásában nagy jelentőségű alakja. Unokafivérével, Jedlik Ányossal a bencés rendbe lépett. Ott kapja a Gergely nevet. (Eredeti neve István.) Teológiai és bölcsészeti tanulmányait Pesten végzi. Itt még felszentelése előtt feltűnik, mint költő. 1824-ben felszentelik, ugyanazon évtől kezdve tanár Győrött, majd Komáromban. 1831-ben az MTA levelező tagja, 1835-ben titkára, majd a következő évben rendes tagja lesz. 1848-ban fenntartás nélkül a forradalom mellé áll. *Riadó* c. költeménye Petőfi forradalmi költészete mellett a 48-as idők leghatásosabb verse. 1849-ben Windischgrätz elfogatja, kishíján halálra ítélik. A szabadságharc után börtönbe kerül. 6 évig vasban töltendő nehéz várfogságra ítélik. 1851-ben az Akadémia kérelmére kegyelmet kap. Élete végső másfél évtizedében szakadatlanul dolgozik

„Jedlik Ányos, mint nyelvművelő“ címmel a Jövendő 1. (Győr 1956) szeptemberi számában (71–78 old.) foglalkozik a bencés nyelvészrel. Ezt olvashatjuk: „Ha az elmélyülő, tudós Jedlikről azt olvasná valaki, hogy 79 éves korában vadászaton rókát lőtt, hosszú életén át nem dohányzott, szeszes italt csak udvariasságból ivott, hogy a szabadságharc idején életének 49-ik évében járó egyetemi tanár beáll népfelkelőnek, vesz magának puskát, töltényt, nappal a sáncolásnál dolgozik, éjjel folytatja tudományos kutatását osztógépén, s olvasná egyéb 1849-es tetteit – az illetőnek elég oka lenne a csodálkozásra. De ezek az általában ünnepélyesnek mondható lángek eltörpülnek a mellett a szenvedélyes, állandóan parázsló nyelvművelő munka mellett, amelyet félszázadon át tudatosan, megszakítás nélkül végzett nemcsak azokban a tudományágakban, amelyeket hivatásszerűen ápolt, hanem a nyelv keresztmetszetének egész területén. E téren, a nyelv területén mutatkozik Jedlik munkásságának minket érdeklő sajátossága: az új tudományos fogalmak kimondására és az új tudományos eszközök megnevezésére – mint korának minden tudósa kisebb-nagyobb mértékben – ő sem elégedett meg bármilyen szóval vagy átvett idegen szóval: új fogalmakra és eszközökre keresett vagy ő maga alkotott magyar szót vagy kifejezést.“ Dolgozatában a továbbiakban felsorol néhányat azok közül a szavak közül, amelyeket Jedlik Ányos alkotott.

Hasonlóképpen gyakran, részletes alaposággal foglalkozik a másik felvidéki származású nyelvészrel, költővel, Jedlik Ányos unokatestvérével, Czuczor Gergellyel. Több előadásának szövege megtalálható kézírataiban, így például egy, Czuczor Gergely halálának 100. évfordulója alkalmából a IV. osztályos tanulók búcsúztatására mondott beszéde. Nyomtatásban, kiadásban azonban nem találtam egy írását sem. Pedig hatalmas kutatómunka eredményét tükrözi az az

a nagy szótáron. 66. évében a kolerajárványban hal meg. (Szótára Fogarasi János szerkesztésével vált teljessé.) A magyar romantikus eposz egyik megteremtője. Forrás: *Magyar Irodalmi Lexikon*, Akadémiai Kiadó, Budapest 1963. (231.old.).

¹ Jedlik Ányos (1800–1895) fizikus, az MTA tagja, egyetemi tanár. 1827-ben elektromágneses forgó készüléket készített. Hat évvel Siemens előtt, 1861-ben egyszarki villanyindítójával elsőként alkalmazta a dinamó elvét. Galvántelepeivel, optikai rácsaival és ezek készítésére szolgáló osztógépével tette nevét külföldön is ismertté. Jelentős munkája: *A súlyos testek természettana* c. tankönyve. Forrás: *Új Magyar Lexikon*, Akadémiai Kiadó, Budapest 1962 (498. old.).

² Szeder Fábián (Csáb, 1784. június 24. – Komáromfűss, 1859. december 13.) tanár, néprajzi és egyházi író, nyelvjáráskutató, benedek-rendi szerzetes, az MTA tagja (1831–1837). Teológiát végzett Pannonhalmán. 1808-tól Esztergomban, majd Győrött gimnáziumi tanár. Nagyszombatban, Komáromban, 1830-tól Pannonhalmán teológiai tanár. 1832-től pannonhalmi levéltárnok, 1838-tól könyvtáros, 1841-től a rend fűssi jószágkormányzója volt. A Tudományos Gyűjtemény 1817-es pályázatára készült munkája az első nagyobb, önálló néprajzi tanulmány. Kéziratot hagyatékát a pannonhalmi könyvtár őrzi. Fő műve *A palócok* (Tudományos Gyűjtemény, 1819. VI.). Forrás: *Magyar Életrajzi Lexikon*, Akadémiai Kiadó, Budapest 1969. (725.old.).

előadása is, amelyet Érsekújvárott tartott 1970. március 14-én a Csemadok¹ székházában. Ez is sajnos csak kéziratban található meg hagyatékában.

A kor harmadik nagy nyelvűművelőjéről, „*Szeder Fábián életéről és szótáiról*” címmel megjelent az írása. De sajnos már csak halála után. A kiadást már nem érthette meg, ugyanis a Magyar Nyelvőr 1978. április - júniusi 2. számában közölte Villebald atya dolgozatát. Erről 1977. májusában értesítette őt a kiadó. Könyvet írt Szeder Fábiánról, de sajnos már nem tudta befejezni, s kéziratának nyoma veszett. Sehol sem találják. Főképpen húga, Erzsike kutatott utána, de ő sem tudott a nyomára bukkanni. Hatalmas érték veszett el.

Szeder János szintén a Felvidéken, az egykori Hont megyében, Csáb községben² született 1784. június 23-án. 1803-ban lépett a bencés rendbe, ekkor kapta a Fábián nevet. 1859. december 13-án hunyt el.

Szeder Fábián legfontosabb művei szótárai. Magyar – latin – német nyelvű szótárakat szerkesztett. Nagyon fontos még grammatikája, gyökszavai, nyelvtana. De írt verseket, vígjátékokat is. Szeder Fábiánnal kapcsolatban megjegyzi, hogy a palócokról írt értekezéseket. Ugyancsak a palóc néprajzi gyűjtésével magyar viszonylatban a kezdeményezők között van a helye.

„Szeder Fábián műveit, szótárait is hazafiság és józanság jellemzi. Hatalmas méretű szótárainak írása a reformkor jobb jövőt építő, haladó szelleme buzdította³ – méltatja rendtárs-elődjének munkásságát Villebald atya.

2. 2. Műfordító

Villebald atya kitűnő ismerője volt a szláv nyelveknek. Tudását fejlesztette a cseh prágai Károly Egyetemen, és a szlovák pozsonyi Komenský Egyetemen.

Hogy tudását tovább gyarapítsa, beiratkozott 1941-ben a zágrábi egyetemre is. Knieža professzor küldte őt, ösztöndíjat szerzett számára, hogy tanulmányozza a zágrábi kódexeket. A Dalmát tengerparton sok Magyarországról származó kódex található. IV. Béla király⁴ erre menekült a tatárok elől. Mivel nem tudtak

¹ Csemadok – Csehszlovák Magyar Dolgozók Klubja rövidítése –, polgári társulás, mely a mai napig ezen a néven létezik.

² Csáb község (Čebovce) a mai Szlovákia területén fekszik a Nagykürtösi (Velký Krtíš) járásban.

³ *Szeder Fábián*, Magyar Nyelvőr, 102. évf., 1978. április-június, 2. szám, 178. oldal.

⁴ IV. Béla Árpádházbeli magyar király (ur. 1235–70). Már apjával, II. Endrével szemben is fellépett a központi királyi hatalmat gyengítő nagybirtok-adományozók ellen. Uralomra jutva meg is kísérelte ezek visszavételét. Az ellene fordult nagyurakkal szemben az előrenyomuló tatárok elől Magyarországra menekült kunokban keresett támogatást, de letelepítésük és megtérítésük sikertelen kísérlete csak fokozta az urak és az egyház elfordulását tőle. A tatárjárással szemben (1241–42), melynek veszélyéről Julián barát hozott hírt (1236), az ország széttagolása miatt nem tudott megfelelő haderőt összegyűjteni, külső segítséget sem kapott. A tatárjárás után nagy eréllyel és bölcsességgel szervezte újjá az elpusztult országot, és méltán érdemelte ki a második államalapító elnevezést. – Forrás: *Új Magyar Lexikon*, Akadémiai Kiadó, Budapest 1960 (271. old.).

fizetni, mert nem volt aranyuk, kódexeket vittek magukkal. Egy kódex annyit ért, mint egy falu. Ahány lapja van egy kódexnek, annyi birkát ér, ugyanis a birka bőréből készült lapokra írták a kódexeket.

A II. világháború kitörése miatt azonban mindössze csak három hetet tölthetett Zágrábban. Ennek ellenére mégis sokat foglalkozott régi, zágrábi kódexek fordításával. Megállapítani egy kódex eredetét, nyelvezetét nem volt könnyű feladat. Az eredet megállapításához kiindulópontnak számítottak az ünnepek. Ha benne volt a kódexben, akkor az ünnep kihirdetése után keletkezett, ha nem, akkor még előtte. Ilyen ünnep például a Visitatio ünnepe 1390 előtt¹.

Villebald atya tudását, felkészültségét tükrözik elvégzett kutatásai. Minden művét, munkáját, fordítását alapos gondossággal készítette elő, számtalan könyvet, feljegyzést, szakirodalmat elolvasott egy-egy dolgozata megírása előtt. Ezt tanúsítják a felsorolt művek az irodalomjegyzékben minden munkája végén.

Egy ilyen fordítása: „A XI.–XV. századi liturgikus kódexek Zágrábban” című munkája, melyről a következőt írja: „Az Ephemerides Luturgicae 1937. IV. 363. Kunibert Mohlberg kifejezte kívánságát, hogy dolgozzam fel a zágrábi rítus külső és belső fejlődését, és mindennek előtt adjam a zágrábi liturgikus kódexek pontos és teljes leírását. A zágrábi rítus külső fejlődését leírtam 1094–1788-ig, a Katolikus Listben ebben az évben. Most a XI.–XV. század kódexeinek leírását közlöm. Erre fel lehet építeni a zágrábi rítus belső fejlődését. A fordító: Danczi Villebald.”²

Fordítói, kutatói munkásságának egyik kitűnő eredménye: „Magyar növénynevek Matthiolus – Hájek – Kamerarius Herbáriumában” (Magyar Nyelv, 1962. évi 4. számában, Budapest, 1962)³.

„A magyar növénynevekkel foglalkozó nyelvészeti irodalomhoz 35 magyar növénynévvel járul hozzá a nevezett írók fűvészkönyve.

Petrus Andreas Matthiolus (1501–1577) latinul írt Németországban. Évezredek orvosi, gyógyszerészeti és növénytan tudományát összefoglaló fűvészkönyv.

Tadeáš Hajek (1525–1600) Matthiolus művével kapcsolatban, mint fordító szerzett érdemeket.

Matthiolus Herbáriumára évezredek kultúrnépeinek tapasztalataira támaszkodik. Még nagyobb mértékben, mint Joachim Kamerarius.

Kamerarius 1596-ban kiadott Herbáriumában található a következő magyar növénynevek: Búzavirág – kek verag, cickafark – egher fark, eper – epor, kapor – kapor, köles – koles, kukorica – torok buza, medvetalp – meduatalp, rozs – ros, spárga – sparga, szarkaláb – sarkas, zab – zab.”

Dr. Danczi József Villebald atya talentumait kitűnően kamatoztatta. Kifinomult nyelvérzékkel rendelkezett. S nemcsak a szlavisztika területén, de például a latin

¹ Villebald atya egyik volt diákjának elbeszélése alapján.

² hagyatékában található kéziratban olvashatjuk.

³ Petrus Andreas Matthiolus, Tadeáš Hajek, Kamerarius XVI. századbeli írókról Villebald atya munkájában olvashatunk bővebben.

nyelv terén is, mint ahogyan azt a fenti fordítása is bizonyítja. Hiszen volt latin nyelvből vizsgálja, képesítése. De nemcsak latinból, hanem görög nyelvből is.

Visszatérve a szlavisztikához, egy újabb, igen fontos műve: „*A magyar nyelv szláv jövevényszavai Josef Dobrovský feldolgozásában*” (Magyar Nyelv 1969 – 1. számából különnyomat, Budapest, 1969)

„A cseh tudományos kutatás elindítói között találjuk Josef Dobrovský nevét” – írja Danczi atya, majd így folytatja: „A Győr közelében levő Gyarmat községben született, ahol szülei – atyja katonai szolgálata miatt – átmenetileg tartózkodtak.

Dobrovskýt szülei Csehországban német nevelésben részesítették, mégis ő lett a Cseh nemzeti megújulás egyik vezetője. Tanulmányait Prágában fejezte be (filozófia, teológia, történelem, cseh irodalom és nyelvészet). Közben belépett a jezsuita rendbe. A mi szempontunkból legfontosabb útját 1792–1793-ban tette Oroszországba. Dobrovský finnugor érdeklődése az oroszországi útját követő időszakra esik. Finn nyelvismerete alapján arra a gondolatra jutott, hogy a magyar és a finn rokon nyelv. Dobrovský állandó összeköttetésben állt kora nagy nyelvészeivel és könyvtáraival. Fontosabb műveit latinul írta. Brünmben halt meg 1829-ben.

Josef Dobrovský, akit a nyelvtudomány a „szláv filozófia atyja” néven tisztel, időrendben az elsők közé tarozik, akik a magyar nyelv szláv jövevényszavainak kérdéséhez szaktudással nyúltak. Alkotásait a felvilágosodás és a nemzeti újjászületés eszméi jellemzik.“

Danczi atya tovább ismerteti Dobrovský munkásságát, majd közli azokat a szavakat, amelyeket Dobrovský szláv jövevényszavaknak tulajdonít. Ilyenek például: ablak – oblok, abrosz – obrus, asztal – stol, bárány – baran, drága – drahy, ebéd – obed, kasza – kosa.

„A Dobrovský által összeírt szláv jövevényszavak között találunk olyanokat, amelyek a nyelvtudomány mai állásfoglalása szerint nem a szláv nyelvekből jutottak a magyar nyelvbe, sőt nem is jövevényszavak” – vonja le a végső következtetést Danczi atya.

Josef Dobrovský nevével találkozhatunk még egy másik munkájában is, melyet a Középdunántúli Napló jelentetett meg, 1960. szeptember 30-án. „*Adalékok a Budapesti Nemzetközi Finnugor Kongresszushoz*” címmel. Itt Dobrovský finnugor érdeklődésével foglalkozik. Megemlékezik róla, mint egy európai színvonalú nyelvtudósról.

Fordítói, kutatói munkáját szakadatlanul végezte, soha nem pihent, még szabadsága alatt is dolgozott – mondta róla testvére, Lajos atya, melyről az életrajzában írtam. Ennek a fáradhatatlan, kitartó munkának köszönhető, hogy megismerhetünk olyan könyveket, kódexeket, amelyeket Villebald atya fordított le a német, latin, görög, cseh, ószláv, szlovák, orosz nyelvből.

Egyik ilyen könyv a „*Cseh – német – latin nyelvű imádságos könyv 1638-ból*”. A könyvről írt ismertetője megjelent a Magyar Könyvszemle 1941. évi számában a 178–179 oldalon.

„A soproni evangélikus líceum könyvtárában található, adományozás útján került oda” – írja Villebald atya, majd ismerteti a könyvet: „Tölgyfadeszkára vont fekete bőrbbe van kötve, metszése aranyozott préselt díszítéssel. A szerző Čehovský János Vitus, aki előzőleg Holešov (Csehország) városban volt az Isten szolgája. 1638-ban írta könyvét azok számára, akik hisznek Istenben, szeretik őt és igéjét. A kéziratos kódex 3 részből áll:

1. rész: 1–70, imák cseh, latin és német nyelven.
2. rész: 71–128, katekizmus magyarázattal és liturgika.
3. rész: 129–834, elmélkedések, prédikációk csehül.

A második részben, 82–83 oldalon kottázott Miatyánk van német nyelven.

A soproni kódex Komenius műveinek idejében keletkezett. Čehovský könyvének a lelőhelyen kívül más magyar vonatkozásai nincsenek.” – fejezi be a könyv bemutatását.

Ehhez hasonló egy további kutatása: „*Beneš-féle biblia szláv szórványmondata*” címmel jelent meg a Magyar Könyvszemle 1940-es számában a 372–376. oldalon: „Az 1394-es Beneš-féle latin Biblia őriz egy nyugati szláv nyelvű mondatot, melyről nehéz volt megállapítani, cseh, vagy tót (szlovák) eredetű-e”. Ezt fejtegeti, hosszasan vizsgálja a mondat eredetét. Meg-megállva, sokáig elmélkedve a kifejezéseken. Végül is nem tudta megállapítani a sok hasonlóság miatt. Olyannyira összemósódik a két nyelv, hogy nem lehetett megfejteti a mondat eredetét. Íme a mondat:

Eredeti írásban:	Igy ejtjük:	Magyarul:
Panno Marya doustoyna twey swatthey mylosti diekugi raccila pomoczi seczty tych knih dokonaty. Amen. Bohday.	Panno Maria doustojná tvej svatej milosti děkuji žes mi ráčila pomoci šesti tych knih dokonati. Amen. Bohdaj.	Tisztelendő Szűz Mária A te szent kegyelmednek köszönöm hogy kegyes voltál nekem segíteni ezt a hat könyvet befejezni. Ámen. Adja Isten.

Villebald atya hagyatékában találtam egy rendkívül értékes művet, amely sajnos csak kéziratban olvasható, s ezt a munkáját a mai napig még nem adták ki. Pedig egy igazán értékes, napjainkban igen aktuális, sokat emlegetett témáról ír. A mű *Cyril és Metód*¹ hittérítőkről szól. Kár, hogy egy ilyen értékes írás

¹ Cyril a szlávok apostola, v. amint tulajdonképpen hitták: Konstantin és testvére Methodius Tessalonikában, a IX. sz. kezdetén, nemes görög családból születtek. Cyril már ifjú korában kitűnt tudományával s mint a keleti nyelvek kiváló ismerője 851-ben a kalifához való követséggel bízták meg. Visszatérte után bátyjával együtt a bolgárokat igyekezett a keresztény vallásra téríteni és 861-ben a bolgár királyt, Borist megkeresztelte. Hogy a keresztény vallást a szlávokkal jobban megismertesse, fölálalta 855 körül a a szláv írást, amely máig az ő nevét viseli (cirill írás), és ó-szláv nyelvre fordította az evangéliumot és a legszükségesebb egyházi könyveket. Ezalatt 861–863 között Rastislav morvai fejede-

mindenkitől elfeledve egy pince mélyén lapul. Kívánatos lenne kiadni, hogy minél többen megismerhessék e két szláv pap életét, tevékenységét, munkáját, amelyet a katolikus hit terjesztéséért végeztek először a kereszténység történetében a nép nyelvén.

A dolgozat több fejezetből áll. Hogy milyen alapos kutatást végzett, s milyen mélyen beleásta magát e két szent életének tanulmányozásába, ezt bizonyítandó álljanak itt a fejezetek címei:

- A szláv liturgia kezdetei Horvátországban
- Cyril és Metód viszonya a római Szentségekhez
- Szent Metód érseksége
- Cyril és Metód műveltsége, glagolika – cirilica
- Az első szláv irodalmi nyelv
- A népiesség elve Cyril és Metód műveiben és Cyril és Metód működésében.

Összefoglalásképpen ezt írja Villebald atya: „Cyril és Metód kiváló misszionárius képességeik mellett jelentős írók is voltak. Tudatában voltak annak, hogy ha nem a nép nyelvén hirdetik az evangéliumot, a „szélnék beszélnek“.

„III. Mihály császárnak küldetésekor Cyril azt mondta: „Örömmel megyek oda, ha vannak betűik nyelvük számára. Mert ugyan ki írhat vízre beszédet:“ Majd megalkotta a beszédet, s az első fordításuk Szent János evangéliumának prólógusa volt: „Kezdetben volt az Ige, és az Ige Istennél volt.” – „Izskoni be slovo, i Slovo be u Boga.“ (Jn. 1, 1-3)

„Cyril és Metód irodalmi működése valóban felemelte a szláv nyelvet és a szláv kultúrát az akkori más népek irodalmának szintjére. Előttük semmi sem volt!“¹

Konstantin (Cyril) hű maradt ifjú korának jelszavához: „Napjaimat nem fogom eltékozolni e világ zajában!“

A dolgozattól megtudhatjuk, hogy Cyril és Metód 863-ban érkeztek Moráviába. 869-ben meghalt Cyril. 869–70 pedig a Pannóniai–Moráviai érsekség megalapításának időpontja. Azé az érsekségé, amelybe beletartozott a jelenlegi Győri Egyházmegye is.

lem követek útján Mihály bizánci császártól szláv hittanárokat keresett már előbb megkelesztelt népe számára, mely az isteni tiszteletet szintén saját nyelvén óhajtotta hallani. Ezen kérelem folytán a két testvér, Konstantin és Methodius 863-ban Morvaországba ment, ahol őket nagy örömmel fogadták. Négy és fél évig maradtak itt és az isteni tiszteletet szláv nyelven rendezték be. A németországi latin papok a két testvért a pápánál állítólagos eretnokség miatt bevádolták, mire őket Miklós pápa 867-ben Rómába idézte. Rómában sikerült magukat ezen vádak alól tisztázni és Hadrián pápa mind a kettőt 868-ban püspökké szentelte. Cyril (Konstantin) még ugyanezen évben meghalt, míg Methodius Morvaországba visszatért. A morvai Wellehrad-ban temették el. Forrás: *Révai Nagy Lexikona*, Budapest, Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság, (dátum nincs feltüntetve) 5. kötet, 525. oldal.

¹ Olvashatjuk a kéziratban.

Továbbá megismerhetjük még Nagy-Morávia történelmét is. Végezetül pedig összehasonlíttja Villebald atya a magyar és szláv nyelvemlékeket „A magyar nyelvemlékek és biblia-fordítások időbeli viszonyulása a szláv nyelvemlékekhez“ című fejezetben.

Ezt a művét valószínűleg szent Cyril halálának 1100. évfordulója alkalmából 1969. februárjára írta.

Villebald atya legtöbb munkájában arra törekedett, hogy az adott témát, történelmi eseményt vagy történelmi személy, személyek, szentek, szerzetesek életét úgy mutassa be, hogy az mind a magyarok, mind a szlovákok számára elfogadható legyen. Mindkét nemzet magáénak mondhatta, magáénak vallhatta.

Minden igyekezetével azon volt, hogy bemutassa mindazt, ami a két nemzetet összeköti. Mindig azt a pontot, azt a mozzanatot kereste, amely összeköt, s nem pedig azt, ami szétválaszt.

Krisztusban mindnyájan egyek vagyunk! Nem az számít, hogy ki milyen nyelven beszél. A hit az, ami összeköt. Ez az, ami kell, hogy összetartsen mindnyájunkat. A hit nem ismer határokat.

Isten előtt nem léteznek országhatárok. Nézzük csak meg, hogy a történelem során hogyan alakultak a határok, hol húzódtak az államhatárok! Egybetartoz(t)unk. S bizzunk a Mindenható Mennyei Atyában, hogy hamarosan ismét megszűnnek a határok, s ismét egybetartozhatunk majd. Hiszen a történelem évszázadai során már többször megvalósult az, amire a mai Európa törekszik: az unió, az egység.

Érdekes történelmi eseményt mutat be számunkra egy másik művében Villebald atya. Sajnos ez a munkája sem jelent meg még eddig nyomtatásban. A kéziratára hagyatékában bukkantam. Csodálatra méltó Villebald atya népe, nemzete iránti szeretete, hűsége. Hihetetlen mennyi felfedezést tett, hogy összekötő kapcsolatokat találjon a két nemzet történelmében. Történelmi kutatásai, időutazásai valami fantasztikusnak tűnő világba röpítenek bennünket. Mély kutatómunka előzte meg ezt a művét is. Még a régészeti ásatásokat is át tanulmányozta, hogy minél hitelesebb képet adjon a korról.

Az „*Amandhegy*“ című dolgozatában ismét a Nagy-Morva Birodalomba viszi az olvasót. Azt fejtegeti, vajon találkozott-e az Amandhegyen Arnulf és Svätopluk. Arnulf 890 körül Karinthia és Pannónia kormányzó hercege volt. Svätopluk 882-ben vezetett hadjáratot Pannónia ellen. A kérdés, találkozott-e az Amandhegyen 890-ben Arnulf király és Svätopluk morva fejedelem? Ezt írja Villebald atya: „Szembetűnő, hogy Győr környékén a történelem folyamán az illyrek és kelták óta népek és nyelvek emlékei rétegeződnek egymás fölé. Ennek a rétegeződésnek egy adata az Omuntes-perch, Amandhegy névmegfelelés is.

A címben feltett kérdésre a rendelkezésünkre álló adatok alapján igennel lehet felelni“ – vonja le a végső következtetést a szerző.

A rendkívüli alapossággal végzett kutatómunka, földrajzi, helytörténeti adatok gyűjtése, térképek megrajzolása bizonyítja a válasz helyességét. A műben a következő fejezeteket olvashatjuk:

- Politikai és hadi események az Omuntes-perchi találkozásig
- Omuntes-perchi tárgyalások
- Az Omuntes-perchi tárgyalások után
- Az Omuntes-perchi találkozás jelentősége
- Mit mond a régészet?
- Nagy Károly nyomra vezet

Villebald atya munkásságát kutatva felfigyeltem egy igen fontos tényezőre. Arra a végtelen szeretetre, amellyel ahhoz a városhoz kötődött, amelyben élete legnagyobb részét töltötte, Győr városához. Életrajzában olvashattuk, hogy mekkora áldozatot hozott az 1956-os forradalom idején, hogy megóvja szeretett városát a vérontástól. Nem törődve a hatóságokkal, nem félve a megtorlásoktól, bátran, hősiiesen vállalta a kockázatot, s felvette a kapcsolatot a megszálló csapatok vezéreivel, hogy ne lőjenek a városra. Bátor helyállásáért soha nem kapott kitüntetést. Szerényen, alázatosan, szentekhez méltóan viselkedett a nehéz időben. Tette mindazt azzal a krisztusi szeretettel, odaadással és lemondással, amellyel egész életén át viselkedett az emberek iránt.

Hogy mennyire szerette Győr városát, az kitűnik műveiből. Fáradhatatlanul kutatta a város múltját. Ezt tükrözi az előzőleg bemutatott, kiadatlan műve, az „*Amandhegy*” is. Ezenkívül még számos helyen foglalkozik a város történelmével, nevének eredetével. E munkásságának egy külön fejezetet kellene nyitnom, mint történelmi tárgyú munkái, de mivel ezekhez a munkáihoz a felhasznált irodalom legtöbbje idegen nyelvű, úgy gondoltam ebben a fejezetben teszek róluk említést.

Kutatásai eredményeként született meg a „*Győri Kálvária-domb történelme*”, (megjelent az Új Ember c. folyóiratban, 1973. április 2-án), a „*Győr nevérdő*” (Miért nem vették át a magyarok az Arrabona elnevezést, Győr, nemzetségnév, Győr helynevek – alcímekkel) elhangzott 1971. április 2-án a Győri Czuczor Gergely Bencés Gimnáziumban. „*Győr várostörténeti tanulmányok*” címen is található hétoldalas dolgozat kéziratban a hagyatékában, amelyről nem találtam feljegyzést, hogy megjelent volna.

(S itt jegyzem meg, hogy kéziratban található még egy kiadatlan műve, egy nagy terjedelmű dolgozat „*A Pannonhalmi Vár története*” címmel.)

Villebald atya eddig ismertetett munkáiban feltűnt számomra három fontos mozzanat, amelyet ki szeretnék hangsúlyozni. Mindhárom egyidejűleg megtalálható szinte minden munkájában.

Az első a nyelvészet, a nyelvek iránti szeretete. Legyen az magyar vagy szláv (szlovák vagy cseh) vagy latin nyelv, valamennyit tökéletesen ismerte. Fordítói tevékenységével felbecsülhetetlen értékeket hagyott az utókorra.

A másik tényező a szlovák és magyar nép iránti szeretete, hűsége. Szinte valamennyi munkájában, megtalálható az a törekvése, hogy közelebb hozza egymáshoz a két nemzetet. Czuczor, Jedlik, Szeder: felvidéki származású nyelvészek, akiket egyaránt magáénak vall mindkét nemzet.

A harmadik tény pedig Győr város iránti szeretete. Hihetetlen, mennyi közös vonatkozású (szlovák-magyar) esemény fűződik e városhoz. Mennyi szlovák származású nyelvész, költő, író megfordult e városban. S Villebald atya mindennek utána járt, felkutatta, hogy tényekkel alátámassza, s bizonyítsa, hogy szellemi nagyjaink számára nem léteztek elválasztó államhatárok.

S álljon itt még egy olyan mű, amelynek nagy a jelentősége mind szlovákiai, mind magyarországi viszonylatban. Hiszen példaképeinkről, a szentekről van szó. S közöttük is találunk olyanokat, akiket mind a magyarok, mind a szlovákok magukénak tekintenek.

Szent András (Zoerard v. Szórád) és Benedek remetéről van szó. Ez a műve megjelent a Pannonhalmi Szemle 17. számában, 1942-ben, a 313–320 oldalon, „*Szent András és Benedek*” címmel: „Mind a ketten a zobori¹ apátságban kezdték meg szerzetesi életüket. A zobori apátság egyike a legrégebb magyarországi bencés apátságoknak. A két szent bencés remete élete hasonlított a pálosok életéhez is, a kamalduliakéhoz is, mégis bencés élet maradt, mert – eltekintve attól, hogy Szent Benedek rendjébe léptek – eminenter jellemző vonásuk az engedelmesség – írja Danczi atya, majd így folytatja. – A két szentnek tisztelete is mint bencés szenteké terjedt el. Nemcsak a hazai, de a szlovák, cseh, lengyel lakosságú egyházmegyék breviáriumaiban is megtalálható Szent András és Benedek vértanúk ünnepe.”

A két szenthez fűződő legendákat írja le a szerző, majd ismerteti azokat a műalkotásokat, amelyek Magyarországon tanúskodnak tiszteletükről. Ilyenek például: dombormű a túskevári pálos kolostorból, üvegfestmény a kőbányai lengyel templomban és a budapesti városmajori templomban, Pannonhalmán oltár. Így fejezi be írását Danczi atya:

„Mily tarka kép tárul elénk, ha azokra a seregekre gondolunk, amelyek Szent András és Szent Benedek segítségét századokon át kérték. A sokat szenvedő középeurópai nemzetek fiait és leányait látjuk e képben. Vajon nincs-e itt Szent András és Szent Benedek fokozott tiszteletének ideje, hogy egymásra utalt nemzetek ismét megértsék egymást, és Krisztus tanítása, a krisztusi felebaráti szeretet átélésével szép életre jusson az Ő egyházában, mint az a szerencsétlen áldozat Szent András hajlékában. Vagy nemcsak egyes ember mint a társadalom kivetettje, hanem egész nemzetek mint a nemzetközi élet kivetettjei kérhetik pártfogásukat?” – olvashatjuk a 320. oldalon.

Danczi atya műfordítói tevékenységének bemutatását folytatnám egy szintén közös vonatkozású témával. A tudományok iránti kielégíthetetlen szomjúságát jellemzi, hogy sohasem pihent, állandóan kutatott, s mindig újabb és újabb felfedezésekre jutott.

¹ A Zobor-hegy a mai Szlovákia (Felvidék) területén húzódik Nyitra (Nitra) város határában.

Megtalálta Győrben azt a házat, amelyben Ľudovít Štúr¹ lakott. „Štúr Lajos tanulóévei Győrött“ c. művében, amely megjelent az Irodalomtörténeti Közlemények 1. számában, 1959-ben (89–94 old.) arról ír, hogyan sikerült Štúr nyomára bukkannia. Megtalálta, hogy Győrött a XVI. századtól 1884-ig Evangélikus Gimnázium működött. A gimnázium archívumában kutatva először Štúr Károly nevére bukkant, aki Lajos bátyja volt, s aki 1823-tól 1824-ig tanult az Evangélikus Gimnáziumban. A latin nyelvű évkönyvekben tovább kutatva megtalálta Lajos nevét is. Štúr Lajos az 1827–28-as, valamint az 1828–29-es tanévben tanult Győrött. A XIX. században algimnázium volt. A félévi és az év végi vizsgák feljegyzéseit közli Villebald atya, amelyek latin nyelven íródtak, és szó szerint idézi.

Villebald atya sokat foglalkozott a szlovák irodalommal és annak legjelentősebb képviselőivel. A fent említett érdekes felfedezés is ennek a kutatómunkának része. Hiszen Štúr Lajos a szlovák irodalom kiemelkedő egyénisége.

A szlovák irodalom történetével a Pannonhalmi Szemle hasábjain foglalkozott. Az egyik ilyen nagyszabású műve „A pánszlávizmus első költői megjelenése“ (Kollár János² „Slávy dcéra“-ja) címmel a Pannonhalmi Szemle 17. számában, 1942-ben jelent meg a 115–128. oldalon. Ez egy hatalmas elemzés. A költő életének méltatása, és művének szakmai elemzése.

Más irodalomtörténeti munkái szlovák nyelven íródtak. Meg kell említeni az egyik ilyen szlovák nyelvű művét: „Vývoj spisovnej slovenčiny do doby Jána Hollého“ címűt. A mű címe magyarul: „A szlovák irodalom fejlődése Hollý János

¹ Ľudovít Štúr (Štúr Lajos), (Zay-Ugróc, 1815.10.29. – Modor, 1856.01.12.) szlovák költő, szerkesztő, politikus. Apja tanító volt, ő teológiát végzett. 1840-től tanított Pozsonyban, műkedvelő előadásokra, falujárásra szervezte a szlovák fiatalokat, emiatt fegyelmi úton eltávolították. 1847-ben országgyűlési képviselő lett, a jobbágyfelszabadításról mondott szép beszédéért Kossuth köszöntötte. Az 1848-as prágai szláv kongresszuson még a baloldal képviselői közé tartozott, de a magyar kormány nemzetiségi politikája elkeserítette, ezért később az osztrák oldalra állt. Sikertelen felkelést szervezett a magyar szabadságharc ellen, 1849 után önmagával meghasonlottan élt, s egy véletlennek tűnő baleset okozta halálát. Eposzai, a *Stätoboj*, *Matúš z Trenčína* (Trencsényi Máté) a kelet-európai nemzetébresztő romantika jellegzetes alkotásai. Nevéhez fűződik az egységes szlovák irodalmi nyelv megteremtése, amelynek alapja a középszlovákiai nyelvjárás. Štúr alapítja az első jelentős szlovák újságokat, a politikai Slovenskije Národnje Novini-t, valamint a szépirodalmi Orol Tatranski-t. – Forrás: *Világirodalmi Kisenciklopédia*, Gondolat Kiadó, Budapest 1976, II. kötet (367.old.)

² Ján Kollár (Kollár János) (Mosóc, 1793.07.29. – Bécs, 1852.01.24.) szlovák költő, nyelvész. Pozsonyban, majd Jénában végezte el a teológiát. 1819–49 között Pesten volt evangélikus lelkész. Ezután Bécsbe került, mint a szláv régészet egyetemi tanára. Korán felemelte szavát a magyarosító törekvések ellen. Főműve, a *Slávy dcéra* (1824) (A szlávok leánya) szonettkoszorú, disztichonos előhanggal, funkcióját tekintve lírai eposz, az ébredő szlovák nacionalizmus alapműve lett. A nyelvi kérdésben tanúsított konzervatizmusa miatt szembekerült az ifjú romantikus nemzedékkel. – Forrás: *Világirodalmi Kisenciklopédia*, Gondolat Kiadó, Budapest 1976, I. kötet (601. old.)

koráig". Egy másik pedig Hollý János¹ életével foglalkozik, címe „*Život Jána Hollého*” „Hollý János élete”. Tovább folytatva Hollý János munkásságát, a Pannonhalmi Szemle 18. számában, 1943-ban (345–352. old.) „*Hollý János Svätoplukja*” címmel Hollý e hatalmas művét ismerteti az olvasóval magyar nyelven, mert hagyatékában ugyanez a mű megtalálható szlovák nyelven is.

A szlovák irodalom történetének ismertetését folytatva a Pannonhalmi Szemle hasábjain megjelent írása „*Pázmány Péter hatása a szlovák irodalomra*” címmel. Megjelent Pannonhalmi szemle 16. számában 1941-ben a 178–283. oldalon.

Sziklai László „*A szlovák irodalom*” című könyvével foglalkozik – amely megjelent a Franklin Társulat kiadásában 1942-ben – a Pannonhalmi Szemle 18. számában 1943-ban a 234. oldalon. Idézem: „Sziklai László könyve a szlovák irodalom legfőbb irányainak bemutatására törekszik. Minden fejezetben gondja van arra, hogy rámutasson a szlovák alkotásokban élő hungarista szellemre, amitől a legmagyarellenesebbek sem tudnak szabadulni.”

2. 3. Tolmács

Ahogy azt a bevezetőmben írtam, falunkban legendává vált az a történet, mely szerint Villebald atya megmentette a pannonhalmi várat a háború ideje alatt. Ahogy testvérei, Lajos atya és Erzsike néni elmondták – azzal, hogy néhány hónap alatt megtanult oroszul –, nagy részt vállalt a kolostor megvédésében.

Erzsike néni akkor, abban az időben mellette volt. Ahogy azt már elmondta, óriási nagy felelősség hárult Villebald atyára, mivel egyedül csak ő tudott oroszul beszélni. Az orosz katonákat a vár bejáratánál fogadta. A vár tele volt menekültekkel. Főleg gyerekekkel, nőekkel, de voltak ott zsidók és német katonák is, akik levetették a katonaruhát.

Emberek ezreinek mentette meg a vár az életét. Ezek az emberek, ha nem is közvetlenül, de közvetve Dr. Danczi József Villebald atyának köszönhetik életüket.

Az ő egészsége beleroppant ebbe a hatalmas felelősséggel járó áldozatvállalásba. A háború utolsó hónapjainak történései ott a pannonhalmi várban

¹ Ján Hollý (Hollý János) (Búrszentmiklós, 1785.03.14. – Jókő, 1849.04.14.) szlovák költő, műfordító. Szegényparaszti sorból származott, Nagyszombatban végzett teológiát, majd falusi pap lett. Első jelentősebb műve antik szerzők fordítása: *Rozličné básne hrdinské, elegické a lyrické* (1824) (Különbféle hősi, elégikus és lírai költemények). A nyugatszlovák nyelvjárásból alkotott irodalmi nyelven írt, az antik auktorok formáit, képeit a nemzeti mondanivalóval ötvözi. Irodalma számára ő teremti meg a klasszikus értelemben vett nemzeti eposzt: *Svätopluk* (1833), *Cyrillo-Metodiada* (1835), *Sláv* (1839) . Az egykori nemzeti dicsőséget éneklő helyenként már a romantikát előlegező klasszicista stílusban. Elégiai, ódái és talán legértékesebb művei: idilljei is a nemzetébresztést szolgálják. E műfajokat ő teremtette meg a szlovák irodalom számára. Forrás: *Világirodalmi Kisenciklopédia*, Gondolat Kiadó, Budapest 1976. I. Kötet (494. old.)

megpecsételték egész életét. Rengeteget küzdött a betegségével, az asztmával. A sors az élethez legszükségesebbet, az oxigént mérte neki oly szűken.

Hőstettéért soha nem kapott kitüntetést. Soha nem terjesztették fel őt miniszteriumi elismerésre. Pedig sokan, nagyon sokan tudtak arról, hogy mit tett. Érdeimei elismeréséül azonban soha semmilyen jutalomban nem részesítették.

De talán el sem fogadta volna, ha valaki felterjesztette volna őt kitüntetésre. Villebald atya rendkívül szerény ember volt. Ha szóba kerültek ezek az események, szerényen arról beszélt, hogy ez nem csupán az ő érdeme, ő csak felettesei utasításait hajtotta végre. Engedelmes szerzetesként mindig alázatosan viselkedett. Erről tanúskodik az a cikk, amely az Ifjúsági Magazin VIII. évf. 12. számában, 1972. decemberében jelent meg a 44–47. oldalon. S ezt bizonyítja Tímár István¹ filmrendezővel folytatott levelezése is, akit szintén azzal utasított vissza, hogy ő csak egy volt a sok ember közül, aki akkor, ott tevékenykedett.

Villebald atya szerénységét csak egyenes jelleme múlta felül. Ez is oka volt annak, hogy soha semmilyen elismerést nem fogadott volna el, mert sohasem hajtotta meg magát az akkori rendszer hatalmának. Bármennyire próbálták, sohasem tudták őt beszervezni az ún. „béke-papok”² táborába. Pedig számtalanszor, különböző ürügyekkel próbálták őt rávenni. Eredménytelenül. Minden kísérletezés kudarcba fulladt. Ezért is nem beszélt ezekről az eseményekről, nehogy azt higgyék, hogy „bedőlt nekik”.

1976. IV. 2-i keltezés található annak az ünnepi beszédének kéziratán, amelyet az április negyedikünnepségen tartott a Pannonhalmi Gimnáziumban.

Így kezdte beszédét: „A Ph-i Gimnázium április 4-i ünnepélyére felkért az igazgató úr, azzal a céllal, hogy olyasfélét halljon a hallgatóság, aminek helyhez fűződő történelmi íze van. Amit mondani fogok nem novella lesz, nem kisregény, nem részlet valamilyen regényből, hanem ilyesfélékhez lehetne dokumentumanyag. Nem személyeket akarok emlegetni, hanem eseményeket fogok elmondani. Mégis én magamat a mindenkire kötelező szerénységen túl fogom szerepeltetni. Ezért előre is bocsánatot kérek.”

Ekkor mondja el Villebald atya azokat az eseményeket, amelyek 1945. március 27-ével, nagykedd előtt kezdődtek, s tartottak egészen júniusig. A beszédét ezekkel a szavakkal fejezte be: „A hegyen épült város nem rejthető el. Ti, diákok, s mindenki, aki itt él, a hegyen épült városnak egy-egy fáklyája. Az új világban is azt várja az itt élőtől minden vallású és ideológiájú ember, s ahol tudnak rólunk világszerte, hogy világítsunk. Aki itt él, a művelődésnek több lehetőségéhez jut, mint más, az évezredek történelemből adódó jó név fénye vetődik rá, zavartalan

¹ Tímár István filmrendezővel, s az ő tervével kapcsolatban Erzsike néni elmondta, hogy a fiatal rendező elkészítette filmjét a pannonhalmi főapátság segítségével, melyet a Magyar Televízió sugározott. Sajnos azonban a rendező, Tímár István fiatalon, hirtelen elhunyt.

² „Békepapok”-nak nevezték azokat a papokat az elmúlt rendszerben, akik hajlandók voltak együttműködni a hatalommal.

körülmények között dolgozhat. Azért kötelessége, hogy munkájával építse az új Magyarországon a kereszténységet. Mert ugyan ki építhetné más, ha nem mi!”

Az elmondott eseményeket később papírra vetette, s elküldte a Vigília szerkesztőségének. A szerkesztőség 1977. II. 19-én küldött választ az írásra. Villebald atya visszaemlékezései azonban csak 1978. áprilisában, a 43. évf. 4. számában jelentek meg a 257–265. oldalon „*És lőn este..., első nap*” címmel. Az írása megjelenését már sajnos nem érte meg.

Ezzel a történettel állít emléket Villebald atyának „*A Bencés Gimnázium tanárainak tanulmányaiból, Az Úr szolgálatának iskolája 1939–1989*” című kiadvány, mely Pannonhalmán, 1990-ben látott napvilágot. Az „*És lőn este..., első nap*” c. történetet a kötet 67–76. oldalán találhatja az olvasó.

A történet megrázó, érezni belőle azt a feszültséget, amely akkor uralkodott ott Pannonhalmán. A váratlan fordulatok, a néha komikus helyzetek hol megdöbbenetik az olvasót, hol pedig megnevetetik. A helyzet komolysága azonban a legtöbb esetben könnyeket csal az ember szemébe. Aki a történetet elolvassa, nem marad közömbös az események iránt.

S hogyan hatott az orosz katonákra maga a hely? Erre is kapunk választ két helyen is az elbeszélésben. Az egyik alkalommal, amikor egy katonának elmondja, hogy ez gyermekmenhely, az egy vászonzacskót, húzott ki csizmája szájából – melynek tartalma hétszáz pengő volt –, s odaadta a gyermekek részére. A másik pedig a következő történet:

„Június van. Már nem időzöm állandóan a kapunál. Munkahelyemen, a rektori hivatalban megszólal a telefon. A portás beszél: – Oroszok érkeztek. Tessék lejönni.

A főmonostort és a diákothont összekötő folyosóról szoktam szemlét tartani: milyen témára kell felkészülnöm. A mostanihoz hasonló alakulatot még nem láttam. Nagyszerű filmkocka. A kapun belül negyven, kopaszra nyíratkozott katona, négyes sorokban, levett sapkával, vigyázzállásban áll. Odaérek. Én kezdem a szót: – Nem szükséges a vigyázzállás, vezényelj pihenjt. A parancsnok válaszol:

– Nem kérem. Tudjuk, hogy ez szent hely. Megadjuk a tiszteletet.

Íme, a genius loci, a hely ihlető ereje! – a jóakarató emberekben.”

Az a tény, hogy Villebald atya néhány hónap alatt megtanult oroszul, bizonyítja rendkívüli tehetségét a nyelvek iránt, mely később is meghatározó volt életében. Mint azt életrajzában is írtam, az ötvenes-hatvanas években az orosz nyelv oktatása volt elsődleges számára.

Az orosz nyelv tanítása a felszabadulás után indult be az iskolákban. Sajnos azonban nem voltak tankönyvek. Villebald atyát orosz tankönyv megírására kérte fel a Szent István Társulat Könyvkiadó és Nyomda. A kérés 1946. szeptember 2-án érkezett az atyához. A felkérésnek eleget téve megírta az orosz nyelvkönyvet az V. és VI. osztály számára. 1947. január 2-án már meg is köszönte a kiadó a tankönyveket. Tehát néhány hónap alatt elkészült a tankönyvek megírásával. Micsoda zseniális tehetség! Micsoda munkatempó, munkabírás!

„Orosz nyelvkönyv a katolikus iskolák V. és VI. osztálya számára”, írta: Dr. Danczi Villebald tanár, Budapest 1947, a Szent István Társulat kiadása.

A könyvben sok-sok gyakorlat van, utána szótár. Orosz betűkkel, mellette magyarul, ahogyan kell a szavakat ejteni. Nyelvtani rész tele gyakorlatokkal. Ezek segítségével könnyebben lehet elsajátítani a nyelvet. A könyv érdekessége, hogy sok éneket tartalmaz. „Az orosz nép nagyon szeret énekelni. – írja Villebald atya, majd így folytatja: Népdalai, akárcsak a magyar népdalok, nagyon szépek. Nevezetes szerzőik is vannak. Az újabbak közül Muszorgszkij Modeszt¹ alkotásainál a népéneket veszi alapul, mint nálunk Bartók Béla” – olvashatjuk a 36. oldalon.

Az orosz nyelv kutatásával a későbbiekben is foglalkozik Danczi atya. A *Studia Slavica* a Magyar Tudományos Akadémia Nyelv- és Irodalomtudományi Osztályának közleményei Budapest 1962 közli orosz nyelvű írását „Lomonoszov retorikája” címmel a 141–147. oldalon. Ebben a művében Lomonoszov² Magyarországon talált munkájáról ír.

3. Néprajzkutató

„Villebald atya 1943. januárjában három délután kigyalogolt velünk, 14 éves pannonhalmi diákokkal a közeli Nyalkára, a 900 éves faluba. Itt népmeséket gyűjtöttünk, és a község dülőnevei után érdeklődtünk Tóth Gyuri bácsitól. Mi akkor – csaknem egy évtizeddel az Unesco hivatalos, az egész világra kiterjedő összeírási rendelete előtt – olyan dülőneveket gyűjtöttünk, amelyek még nem voltak leírva, amelyeket az ott lakó nép őrzött meg emlékezetében.

Kulturális szempontból hatalmas lépést tett – megelőzve korát – azzal, hogy gyűjteni kezdte a nép hagyományaiban élő értékeket. Tóth Gyuri bácsi mondta

¹ Muszorgszkij, Modeszt Petrovics, orosz zeneszerző, szül. Karedben, 1835.03.28., megh. Szent-Pétervárott 1881.03.28. Lángeszű újító volt, azonban terveit technikai készségének fogyatékosága miatt nem tudta megvalósítani. Főműve a *Boris Godunov* c. zenés népdrama, amelynek szövegét Puskin művéből ő maga készítette. Többi operái: *A házasság*, *A sarotsinski vásár*, *Kovanszkaja*. Kiválóan érdekesek dalciklusai: *Nap nélkül*, *Haláldalok*, *haláltáncok*, *Gyermekdalok*... – Forrás: *Révai Nagy Lexikona* Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság, Budapest (dátum nincs feltüntetve), 14. kötet, 126. old.

² Lomonoszov, Michail Vasziljevics, orosz író és nyelvújító, szül. Denjiszovkában 1711., megh. Szent-Pétervárott 1765.04.16. 1734-től kezdve a kormány költségén Szent-Pétervárott és külföldön tanult. Hazatérve, 1741-ben a Tudományos Akadémiánál kapott állást. Írt ódákat, egyházi és világi énekeket, tankölteményeket, episztolákat. Ő vetette meg alapját az orosz verstannak, mely alapjául szolgál a mai irodalmi orosz nyelvnek. Összegyűjtött munkáit a Szent-Pétervári Tudományos Akadémia adta ki 4 kötetben. – Forrás: *Révai Nagy Lexikona* Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság, Budapest (dátum nincs feltüntetve), 12. kötet, 836. old.

sorban a dűlőneveket, mi pedig szépen írtuk a füzetekbe. Este aztán kiértékel-
tük, megbeszéltük, amit gyűjtöttünk. Pl.: „zurrétye“. Ez azt jelenti, hogy „Az Úr
rétje“, mármint a pannonhalmi főapát rétje. Mindent pontosan, fonetikailag leele-
meztünk.

Egy héttel később az egyik tanár elmondta, hogy itt voltak a kis „olaszok“ (az
olasz gimnáziumról nevezték őket így), és hallgatták Tóth Gyuri bácsi hazudo-
zásait. Pedig ez nem így volt. Mi akkor olyat tettünk, ami a világon egyedülálló
volt.¹

Villebald atya már ezt megelőzően foglalkozott néprajzgyűjtéssel.

1941. júliusában folytatott gyűjtést szülőfalujában a népi használati tárgyokról.
Azok elnevezéseit, készítési módját, felhasználásának lehetőségeit jegyezte le.

Szülőfalujába mindig szívesen tért vissza. Nemcsak a nyelvjárása volt az, ami
anyyra lekötötte érdeklődését, de minden, ami a nép hagyományaival volt
kapcsolatos.

Bár a nép nyelvén, a kürti nyelvjárásban írta meg „*A kürti nyelvjárásból: a
ruházatról*“ című művét, ennek ellenére talán itt, ebben a fejezetben érdemes
megemlíteni – azért nem a nyelvészetről szóló fejezetben –, mert a nép hagy-
ományait kívánta megőrizni, lejegyezni. A ruházatról ír, az egyes női és férfi ruha-
darabokról. Részlet a műből:

„A pintli fölött keszkenyő vót tilanglébú. Mindén dísz átláccott rajta. Amöte
emlíkszek, csak vasárnap hasznáták a pintlit, valami tíz esztendejig. Rígebben
hétköznap is abba jártak. A pintlire kötöttek hajkötőt, nígy újnji szílisset szíp
ezüst virágokká. Ojan szíp vót, hoty páratlan...“

Egy másik munkájában – amely sajnos csak kéziratban található – „*Az ősfog-
lalkozás Kürt községben*“ címűben a különböző foglalkozások megnevezéseit, a
munkaeszközök neveit gyűjtötte össze és írta le.

„A kocsi részei: rúd, nyakláncartó, rúdszárnya, kiséfa. A kiséfa a férhéchez
van erősítte. A férhécét a csatlóvas köti a tengőhő.”

Hasonlóan, mint a kocsi részeit, különböző szerszámok megnevezéseit is
lejegyezte – amelyeket talán ma már nem is használnak –, például az aratással
kapcsolatban: a gabonát kaszává aratják, az ökrök járomba húznak, a lovakon
hám van, szécskavágó, a gabonát verembe rakták, mert nem vót kamra.

Aztán a ház, s minden, ami vele kapcsolatos: ki ássák a fundaméntumot, abba
teszik a falakat... A kemence száját tivő zárja... A kúpüllőben csináltak a tэфőbű
(tejfőlből) vajat... Nyalánkságnak málét, nagybőtbe kötíst sütöttek.

Öltözet részei: A mēnyecskék mēnyecskésen kötyik be a fejüköt keszke-
nyővel. Az asszonyok pruszlikot hordanak. A nőkön több szoknya van: főső, ásó
szoknya.

A kender feldolgozásával kapcsolatosan: A kendēr elvetísítű a kendēr nyövísig
nincs munka vele. Héhőn dógozzák fő.

¹ Egy volt bencés diák – aki nem kívánta, hogy megnevezem őt – elbeszélése alapján.

Szőlő művelésről: Tavasszá a szőlőt kinyitják, össze befegyik. Szüretkor sutyúba rakják, a levét kisutyújják, ebből lesz a csöngér.“

A kürti nép életében, mindennapjaiban használatos tárgyak neveit gyűjtötte össze Villebald atya, s ezzel maradandót alkotott az utókor számára. Hiszen ma már ezeket a tárgyakat nem is használják, nem is léteznek. Már csak Villebald atya írásaiból ismerhetjük ezeket a tárgyakat.

Danczi atya 1940-ben írta meg „*A kiskunhalasi nyelvjárás hangtanához*“ (Magyar Nyelv 1940) dolgozatát. Gyakran járt Kiskunhalason, s nemcsak a nyelvjárással foglalkozott, hanem a népi mesterségekkel is. Rendkívüli érdeklődéssel kutatta a néphagyományokat, s mindent, amit a nép őrzött emlékezetében.

1941. októberében 14–15-én részt vett a budapesti Kir. M. Pázmány Péter Tudományegyetem Magyarságtudományi Intézetének kezdeményezésére és rendezésében megtartott magyar nyelvkutató értekezleten. Nevét ott találjuk a résztvevők névsorában. Az értekezletről a Magyar Nyelvjárási Tanulmányok 1.sz. „*Az első magyar népnyelvkutató értekezlet határozatai*” c. kiadványban olvashatunk, melyet a Kir. M. Pázmány Péter Tudományegyetem Intézetének Kiadása, Budapest 1942, adott ki. Ez az értekezlet meghatározta a kutató körzeteket, elkészítette a közös munkatervet: tájszótár-szerkesztés, nyelvátlaszkészítés... Határozatot hozott az értekezlet állandósításáról.

Minden évben rendszeresen elment Egerbe, a néprajzkutatással kapcsolatos konferenciára. Így tartotta a kapcsolatot az ország legkiválóbb néprajzgyűjtőivel. S továbbra is bekapcsolódott a kutatásokba, a megyéjének dülönevei összeírásába. Erről tanúskodik Végh József kandidátus levele, a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetéből.

Mindent gyűjtött, amit a nép őrzött emlékezetében. A népi imádságokat is. Hagyatékában bukkantam rá olyan füzetekre, amelyekben imádságok vannak leírva, de nem Danczi atya írásával. Nem tudni, hogy ki írta, mert név nem szerepel sehol. Pedig – ismét azt kell, hogy mondjam –, felbecsülhetetlen értékek vannak ide lejegyezve. Ugyanis ezek az imádságok számomra ismeretlenek. Eredetük megállapításához azonban már szakemberre van szükség. Sajnos én ehhez nem tudok bővebbet hozzáfűzni, csak annyit, hogy érdemes lenne utánanézni.

Szintén a hagyatékában találtam rá gyermekversek, mondókák gyűjteményére. Sajnos ehhez sem találtam semmilyen magyarázatot eredetéről, elmondójáról. Pedig érdekes versek. Talán még élnek olyan emberek, akik ismerik, és gyermekkorukban mondogatták ezeket a mondókákat.

Itt szeretném megemlíteni a „*Népiségi politika és szociológia*” című előadását, melyet Pannonhalmán tartott 1941. augusztusában.

Szintén Pannonhalmán tartott előadást a „*Nép, népi, népies, népiesség*” címmel 1943. augusztus 30-án.

Ugyancsak Pannonhalmához fűződik „*A népi gondolat érvényesítése a nemzeti nevelésben*” című előadása a Pannonhalmi Gimnázium értekezletén. Az

előadásának szövege megjelent a Pannonhalmi Szemle 18, 1943. számában a 123–130. oldalon.

Danczi atya 1939-ben írta meg doktori disszertációját a kürti nyelvjárásról. 1940-ben a kiskunhalasi nyelvjárásról ír. 1941-ben szülőfalujában, Kürt községben gyűjti a népi használati tárgyak leírásait. Értekezleteken, konferenciákon vesz részt. A népi hagyományok kutatását tovább folytatja. Diákjaival kivonul dűlőneveket gyűjteni, előadásokat tart a Pannonhalmi Gimnáziumban, hogy diákjai szívébe is elvesse a nép értékei iránti szeretet magjait.

Ekkor, ebben az időben köt barátságot, létesít kapcsolatot olyan néprajzkutatókkal, akikkel barátságukat sikerült megőriznie hosszú éveken keresztül.

4. Pedagógus

Danczi József a Csehszlovák Állami Gimnázium elvégzése után szerzetesi pályára készült, pedagógusnak. Előbb teológiai tanulmányokat folytatott, majd miután 1936-ban pappá szentelték, kezdte meg pedagógiai tanulmányait.

Ez év nyarán, 1936. augusztus 30-án Kürtön tartott prédikációjában a fiatalok neveléséről szól a hívekhez: „Tudatában kell lennünk mindig annak, hogy ahogyan földi életünkben vetünk, olyan aratást ad nekünk az Úr, ha elérkezik az aratás ideje, ha erősnek talál bennünket arra, hogy e hantos földből átültessen a mennyei talajba. De ez nem így lesz, kedves ifjak, ha még 10 óra után is ocsmány tartalmú nótáitokkal háborítjátok a falut, sem azoknál a lányoknál, akik nem Szűz Mária tisztaságát és alázatosságát teszik, hanem e helyett a legújabb táncot és divatot követik. Szülők! Vigyázzatok gyermekeitekkel, mert egyszer majd út a számadás órája. Könyvet adjatok téltre a kezükbe, hogy megismerjék az Utat, az Igazságot és az Életet.

Igyekezzünk megérteni, hogy az Istent szeretőknek minden a javukra válik. Imádkozzunk, hogy a modern idők sok téves tanítását kikerülhessük és az örök Egyház tanításához ragaszkodni tudjunk. Kérjük a Szentlélek Úristent, hogy az új iskolaévben a gyermekek értelmét világosítsa meg az igazság befogadására, hogy szükséges tudás és erényes élet boldoggá tegye őket a földi és az örök életben. Ámen.“

Már ebben az időben kitűnik pedagógiai érzéke, a hivatás szeretete. Minden alkalmat megragad arra, hogy az ifjúságot nevelje.

1938. augusztus 8-án Kürtön tartott prédikációjában „A nevelés fontosságá”-ról szól a hívekhez. Idézek a homíliájából:

„Szenved az emberiség, lázas. Az emberek nagy része elfordult Istentől. Ezen a bajon egy dolog segít: visszaparancsolni mindenkit Istenhez. Ebből egy szelet minden szülőnek a kezében van a nevelés által. Nagy gondot kell fordítani a gyermekre, mert sorsának nagy része a szülők kezében van. A gyermek olyan, mint a tavaszi természet: fakad, növekszik, nemcsak a teste, de jelleme is.

Jegyezzük meg jól mindnyájan az élő Szentháromság nevében, hogy csak az a szülő rója le kötelességét gyermeke iránt, aki a vallás szellemében neveli, mert aki nem így tesz, az alattomos elrablója gyermeke jogának az üdvösségre!

Mennyire aktuálisak ezek a szavak napjainkban! Mintha nekünk írta volna! Pedig ő nem tudhatta, hogy az a probléma, amely 1938-ban foglalkoztatta őt, a 21. század küszöbén még inkább égetőbbé válik. Sok lekipásztor, hitoktató küzd azzal a gonddal, hogy hogyan „parancsolja” vissza az embereket, gyermekeket Istenhez.

1941-ben – miután megszerezte a doktori címet –, került Pannonhalmára a gimnázium és főiskola tanáraként. Első osztályát 1941–1947 között vezette, készítette fel az életre. Nevelői tapasztalatait a „*Család és nevelőintézet együttműködése*” címmel a Pannonhalmi Gimnázium 1946/47-es évkönyvében foglalja össze. Az együttműködés szükségességéről a következőket írja: „Csak ez az egyetlen helyes magatartás méltó az igazi nevelőhöz: tudjanak szívélyesen együttműködni. Ha a család és nevelőintézet szellemében ellentmondás van, ezt a körülményt a növendék nem kerülheti el károsodás nélkül. Természetes, hogy a fejlődő ifjú károsodás nélkül nem viselhet el két, nem egyirányú hatást. A nem egy felfogásról tanúskodó állásfoglalások csak szomorú eredménnyel végződhetnek. Az ilyen esetben a család és a nevelőintézet megosztják Penelopé munkáját: az egyik szétbontja a lélek és jellem szöttezését, amit a másik alkotott rajta! A szülők és nevelők álljanak természetfeletti alapon és bízunk az ima erejében. Mindkét fél imádkozzék a másikért. Szükséges az ima munkánkra, mert közös erővel műveljük ugyan a szellemet, alakítjuk a fiatal szíveket és akaratot, de az elért eredmény mégis Isten ingyenes ajándékából fakad.”

Ezeket a gondolatokat ragadtam ki Villebald atya írásából és fogalmaztam meg a mai nevelők problémáival összehasonlítva a Remény hasábjain.¹ Hihetetlen, hogy ennyi év után is aktuálisak az ő szavai, s talán ma még nagyobb szükség van megfogadni tanácsait, mint valaha.

1941-ben kapta meg első osztályát – ekkor már harmadikosok voltak –, és osztályfőnökként vezette a diákokat hat éven át. Ennek az osztálynak a tablóképe függ a gimnázium folyosóján, amely engem annyira megragadott.

1957-ben, amikor a volt pannonhalmi gimnazisták 10 éves érettségi találkozóra jöttek össze, bocsánatot kért Danczi atya volt növendékeitől a kemény szigoráért. „Gyerekek, ne haragudjatok, hogy annak idején nem éreztettem veletek szeretetemet. Ennek az volt az oka, hogy Krizosztom főapát úr, amikor harmadikos korotokban rám bízott titeket, lelkemre kötötte: Főtisztelendő úr! Ezeknek a gyerekeknek Pannonhalmán nagyon sok anyjuk van, mindenki úgy viselkedik, mint az anyjuk. Főtisztelendő úrtól azt várom, hogy apjuk legyen! Hát ezért ne haragudjatok.”²

¹ Megjelent a Remény XIV. évfolyam 39. számában 2003. szeptember 28-án „Az égre és földre tekintve” címmel az 5. oldalon.

² Volt bencés diák elbeszélése alapján.

Erről az első pannonhalmi osztályáról a következőket olvashatjuk Sólymos Szilveszter „Ezer év száz bencése” című könyvben a 453. oldalon:

„De talán lelelkesebben őrizi emlékét az első pannonhalmi osztálya, akinek osztályfőnöke volt. Ide illesztjük be diáknyelven elmondott, rögtönzött búcsúztatójukat, melyet Gyapay Dénes mondott el:

«Osztályfőnök Úr, jelenteni szeretnénk. Jelenteni úgy, mint tettük Pannonhalmán az Alma Mater falai között nap, mint nap. Itt állunk ravatala mellett megrendülve mi, egykori tanítványai, első osztályának tanulói, akik osztályfőnökünket gyászoljuk. Jelentem, hogy kiváló pedagógusnak tartottuk, aki szigorral és szeretettel nevelt. Ezt életében soha nem mondhattuk el, mert szerénysége közismert volt. Nemcsak a latin nyelvre, a deklináció szabályaira, a magyar klasszikusokra oktatott minket, hanem arra is, hogy miként kell egy bonyolult korban embernek és magyarnak lenni.

Jelentem, az Ön által elhintett mag jó talajba hullott. Jól sáfárcodtunk örökségével, a tanultakat okosan, bölcsen gyümölcsöztetjük. Öntől tanultuk: Non omnis moriar! Nem halunk meg teljesen – s biztosíthatjuk, életműve tovább él és hat bennünk.

Alig néhány hónapja így búcsúzott tőlünk a harmincadik érettségi találkozáson: Nem búcsúzunk, mert találkozunk! – Magam is így búcsúzom osztálytársaim nevében: Találkozunk, nem búcsúzunk!»

Ez az osztály, első osztálya, egykori osztályfőnöke temetése alkalmával emlékére a Pannonhalmi Gimnáziumnak egy összeget adott át, amellyel „magyar jellemében egy az ő boldog emlékű nevéhez méltó diák négyévi teljes tartásdíját fedezik.”

De nemcsak az első osztálya emlékezik ilyen nagy szeretettel és mély tisztelettel rá. A győri Czuczor Gergely Bencés Gimnázium volt diákjai is sokat meséltek róla.

Néhány visszaemlékezést hadd idézzek:

„A nyelvújításról tanultunk éppen. Az -ás, -és képző inkább magára a műveletre, az -at, -et pedig inkább a művelet eredményére utal. De a nyelvhasználat kevésbé törődik a nyelvtani besorolásokkal. Ilyen pl. a nyelvújításkor alkotott tojás szavunk. Villebald atya rögtönöz: Mit szólnátok hozzá – és tenyerét tartva, mintha rajta lenne –, mondja: tessék egy tojat.”

„Mindannyiunkat vezetéknevünkön szólított. Azért, mondta, hogy senki se érezze, hogy nem egyformán szeret mindenkit az osztályfőnöke.”

„Első, a 10 éves, érettségi találkozásonk 1957-ben. Az iskola akkori tanári szobájában (az első emeleti sarokteremben, amely a háborúban belövést kapott) volt a vasárnapi díszebéd. Villebald atya megszóllalt: «Fiúk nagyon csendesek vagytok. Hol van feleségetek és hol vannak gyermekeitek?» Azóta, a többi találkozón igyekeztünk mindnyájan, családdal együtt ott lenni.”

„Rendkívüli pedagógiai érzékkel tudott bánni a fiatalokkal. Pannonhalmi tanárként a Kalot¹ és Kalász² vezetését is elvállalta. A szentmártoni Kalotnak volt a vezetője. Nagyon jól tudott bánni a fiatalokkal. Színdarabot tanított be velük, melyet nagy sikerrel adtak elő. Az egyszerű falusi fiatalokhoz, legényekhez lehajolt, és felemelte őket. A nagy tudású tanár és a falusi ifjak. munkájának megett az eredménye. Kiváló jellemek jöttek elő ezekből a fiatalokból.“

„Villebald atyának hihetetlen volt a munkabírása, kitartása. Meggyengült egészsége ellenére fáradhatatlanul dolgozott. Egy alkalommal azt mondta: «Az ágyam kinevetne, ha éjfél előtt lefeküdnék.» Minden reggel a háromnegyed hatos misét ő celebrálta.“

„Ő vezette be a Győri Bencés Gimnáziumban minden szombaton az énekórát. 1964-ben elrendelte, hogy szombaton a 6. órában legyen egyházi ének. Az egész gimnáziumot átvezényelték a Bazilikába. Itt volt az énekóra. Fontosnak tartotta, hogy a diákok megismerjék az egyházzenét.“

„Minden szombaton, amikor vége lett a tanításnak, elment egy közeli virágüzletbe, és vett egy csokor virágot, melyet a Szűz Anyának vitt a templomba. Mivel rendszeresen ugyanabba a virágüzletbe járt, egy alkalommal az eladó megjegyezte, hogy: «milyen kiváló férfi Ön, hogy minden szombaton virágot visz a feleségének». Az eladó nem tudhatta, hogy Villebald atya hová és kinek is viszi minden héten a virágot.“³

Ezek az elbeszélések is azt bizonyítják, hogy milyen nagyszerű ember volt. Kiváló pedagógus, aki élete példájával nevelte növendékeit.

Meggyengült egészsége ellenére is fáradhatatlanul dolgozott. Azonban nem hanyagolta el egészségét. A hegyi levegő jót tett neki, ezért élt az alkalommal, hogy üdülni menjen. Egy ilyen lehetőséget ragadott meg, amikor a szakszerve-

1 Kalot, Katolikus Agrárfiúsági Legényegyletek Országos Testülete, 1935–1946 között működött. Péter Kerkai Jenő jezsuita atya által 1935-ben Szegeden elindított Kalot Mozgalomra ma, 2001-ben, főleg a nagyszerű népfőiskolái miatt emlékezünk. Katolikus, egyházi indíttatású mozgalomról lévén szó, elmondhatjuk, hogy a tevékenységében legnagyobb mértékben egyaránt helye volt az Istenhez való kapcsolat ápolásának, a kulturális önképzésnek, az anyagi boldogulást és az emberi társadalom alapját, a családot erősítő gondolkodásnak, a magyar nemzethez való ragaszkodásnak. S mindez olyan módon és fokon, hogy a kevésbé iskolázott, a kenyérkereső munkával lekötött paraszt fiatal is megértette és lelkesedni tudott érte. A Kalot négyes programja: Krisztusibb embert, műveltebb falut, életerős népet, önérzetes magyart. – (András Imre SJ: A Kalot Mozgalom megújulása és a társadalmi változások; www.vallastudomany.hu/tomka/pdf/andras.pdf.)

2 Kalász: Az 1920-as évek utáni időkben mintegy 70 népfőiskola működött az országban, és ezek elsősorban állampolgári nevelésről igyekeztek gondoskodni. A 30-as évek közepétől kezdődött a magyar népfőiskola mozgalom leggazdagabb és legmaradandóbb periódusa. Az ifjúsági mozgalmak az 1940-es évekre erőteljesen kibontakoztak, és sok haladó gondolat között felkarolói és megvalósítói lettek a népfőiskoláknak is. Ide tartozik a katolikus agrárfiúságot tömörítő KALOT, és a leányokkal foglalkozó KALÁSZ is. –

Forrás: *Kis magyarországi Népfőiskola történet*. www.nepfoiskola.hu/magyar/1.htm

³ Volt bencés diákok elbeszélése alapján.

zettől beutalót kapott. Engedélyt kért, s meg is kapta, mert kiváló pedagógus volt, aki a diákok érdekeit tartotta szem előtt, s miután minden feladatát elvégezte, kötelességét teljesítette, csak azután ment el pihenni.

Élete példájával nevelt, oktatott. Mint paptanár különösen a fiatalok üdvösségére fektetett nagy hangsúlyt. Minden alkalmat megragadott arra, hogy felhívja a fiatalok figyelmét, hogy építsék örök hazájukat, a mennyországot. A Czuczor Gergely Bencés Gimnázium igazgatójaként az egyik tanévnyitó beszédében a következőket mondta: „Megdöbbenő, kedves fiúk, hogy sokan mennyire rombolják saját hazájukat, örök boldogságukat. A vakond a föld alatt túr, járatot épít magának, s közben elrágja a szebbnél szebb virágok gyökerét, és azok elszáradnak. Mit tenne a vakond, ha Isten ész adna neki és meg tudná különböztetni a virágok gyökerét? Bizonyára elkerülné a nemesebbeket, mondva, hogy ez a rózsagyökere, ez a szegfűgyökere, ez a liliomgyökere. Fiúk! A vakond nem tud gyönyörködni a virágban, nem ismeri a gyökerét sem. De ti tudtok egyet s mást Isten országáról, a mi örök boldogságunkról. Tudjátok, hogy a bennünk levő erények a mi örök boldogságunk gyökerei. Gyenge erényeinkből pompázik majd fel számunkra mennyországnak, örök hazának. Tehát ne pusztítsuk a gyökereket: az engedelmességet, a tisztaságot, az imádság szeretetét. Szemetek a másik világra tapadjon, mint a napraforgó a napra. Védjétek tisztaságotokat, amely első szentáldozásotokkor olyan volt, mint a feslő bimbó. De vajon a feslőből nem lett-e fesletté?”

Rendkívüli finomsággal, érzékenységgel törődött, gondoskodott a fiatalok lelki életéről. Minden megnyilvánulásában a fiatalok jellemének formálása törekedett. Tette ezt határozottan, erélyesen, de nagy-nagy szeretettel. Egy példa a sok közül: 1972. május 7-én elhangzott búcsúztatója: „Elsősorban ember légy: igaz ember, őszinte ember, dolgozó ember, hozzátartozóit szerető ember, Isten felé tekintő ember! Másodsorban légy kiváló tudós, tanár, pap, művész. Mert ha kiváló jellemű ember leszel, az hivatásodnak is előnyére lesz, de ha a munkaköröd lesz az elsődleges, s csak aztán következik az ember, ez mind emberségednek, mind hivatásbeli munkádnak csökkenését jelenti... A virág virág marad, az oroszlán oroszlán, de az ember nem marad minden körülmények között ember. Van, akire azt mondják, ez nem ember!”

Fontos volt számára, hogy egyenes jellemű, igaz embereket neveljenek abban az oktatási intézményben, amelynek élén 10 évig állt. Szavait a mai fiatalokhoz kellene intézni, akik sok esetben csupán a munkakörrel, mai szóval élve a karrierükkel törődnek, s megfelelnek az egyenes jellemről. Nagy-nagy szükség van a mai világban is ilyen egyéniségekre, jellemes pedagógusokra, nevelőkre, mint Villebald atya volt. Sokat, nagyon sokat, tanulhatunk tőle! Amit ő az utókorra hagyott, felbecsülhetetlen érték!

„A nevelésben nagyban segítette a kiváló pedagógus felkészültsége, a szigorú. S nem utolsó sorban rendkívüli szociális érzéke. A kivételezésnek nagyon ellene volt. Egyformán kezelt minden diákot. Számára nem létezett úri gyerek, falusi gyerek. Egyformán kezelt mindenkit. Egy alkalommal megtörtént, hogy egy

diák ellen kifogás volt. Ám a diák nem volt vétkes. Ezért ő kiállt mellette. A diák mellett is és az igazság mellett is. Majdnem elbocsátották azt a fiút, de ő olyan határozottan kitartott mellette, hogy végül nem bocsátották el. Ezért nagy hálával tartozunk neki.”¹

Igazságos, rendkívüli szociális érzéssel megáldott, szigorú, ám igen szerény pedagógus volt, aki nagy-nagy szeretettel nevelte, formálta, alakította növendékei jellemét. Az ötvenes években, amikor rendi kereteken kívül orosz nyelvet tanított általános iskolákban, tanúbizonyosságot tett pedagógusi képességeiről. Mint ahogyan életrajzában írtam, ma is szívesen emlékeznek rá volt állami iskolás tanítványai. Kiváló pedagógusként tanított Győr egyik legjobb általános iskolájában. „Jutalmul” áthelyezték őt Győr-Gyár város egyik kevésbé jó iskolájába, ahol az egyszerű munkások egyszerű gyermekeit tanította. Azonban itt is a legmagasabb színvonalon folytatta tevékenységét, és kihozta az egyszerű tanulókból is a maximumot. Itt talált rá egy fiúra, akit később „lelki-fiává” fogadott. Ahogyan Villebald atya húga, Erzsike néni elmondta, ez a fiú rendkívül hálás volt tanítójának, gyakran látogatta őt betegségében is.

De nemcsak ezen a fiún segített Villebald atya. Nem egy esetben megtörtént, hogy jó képességű fiatal, akit szülei nem tudtak taníttatni, kitaníttatott saját költségein. Rendkívüli megérzéssel felismerte a tehetséget a fiatalokban, az akaratot, a vágyat arra, hogy tanulni szeretnének, s mindent megtett annak érdekében, hogy ezek a fiatalok kibontakoztathassák tehetségüket. Munkájának mindig meglétt a gyümölcse. Sok hálás ember gondol ma is rá nagy-nagy szeretettel és mély tisztelettel.

5. Lelkipásztor

A Csehszlovák Állami Gimnázium végzős diákjaként határozta el, hogy ő a bencés rendbe kéri felvételét. Szerzetespapnak készült, pedagógusnak. A papi-pedagógusi pályát nagyon nehéz szétválasztani, mert e kettő életében szinte egymásba szövődött. Amikor papi teendőit végezte, prédikált, akkor is pedagógusként lépett fel. A szószerűkből is oktatott, nevelt, gazdagította a lelkeket. Itt azonban már nemcsak a fiatalokét, hanem a felnőttekét és idősekét is.

1935. április 14–18 között, mint papnövendék vett részt egy lelkipásztorlaton, amelyről a következőket jegyezte fel: „Mi nekem az Úr Jézus? Az Úr Jézus engem is barátai közé sorolt és majd megjelöli lelkem az Ő barátainak közös jelével: a sacerdotiummal. Tehát övé leszek örökre. Így adjam át magam Neki. Csak egy akarat legyen előttem ismeretes: Krisztus akarata. Igyekszem egészen Ővé lenni, és ha méltó nem is lehetek erre a nagy kegyelemre, ne tegyem magam méltatlanná se. Tudjam mindig, hogy kié vagyok, és hogy a szentek társasága felé irányított az Úr Jézus.”

¹ Volt bencés diák elmondása alapján.

Amit fiatalon felvállalt, méltón teljesítette a végsőkig. Az alázatosság, a szerénység, az engedelmisség, a bencés lelkiség végig kísérte egész életén át. Minden munkájában tükröződött a papi hivatás szeretete. A rábízott nyáját féltő gondossággal terelgette.

Éppen a legnehezebb időkben került Balatonendrédre plébánosnak, a szövetkezetesítés megindulásakor. Itt is bátor helytállással kitartott a nép mellett. Bölcsen és megfontoltan döntött, amikor a templomi földeket felajánlotta a szövetkezet megalapítására. Erről életrajzában írtam.

Később is, amikor rendi kereteken kívül, állami iskolákban tanított, titokban bejárt a győri rendházba misézni, elvégezni papi teendőit.

A bencés gimnázium tanáraként, igazgatójaként pedig – mint már azt az előző fejezetben említettem – minden reggel a háromnegyed hatos misét ő szolgálta ki, minden vasárnap reggel a nyolc órás mise alatt gyóntatott.

Annak ellenére, hogy a gimnázium és rendház igazgatója volt, annak ellenére, hogy tanárként működött, s mindannak ellenére, hogy ezekben az években egyre gyakrabban betegeskedett, soha nem mulasztotta el elvégezni a szentmisét.

Hadd idézzek prédikációiból néhány gondolatot, amelyek ma is rendkívül aktuálisak, függetlenül attól, hogy hány évtizeddel ezelőtt fogalmazódott meg benne az a gondolat.

„*Tulajdonába jöve, de övéi be nem fogadák*“ című homíliájában így elmélkedik: „A Gyermek egyedül, szegényen maradt egyszerű szüleivel, senki sem akart hinni a jóakarató embereknek, hogy a Mennyország szállt a földre. Nem hittek az emberek, épp úgy, mint most sem hisznek. Nem hitték, hogy a gyenge gyermek a Gondviselés.“

A „*Meghallgatja-e Isten a halálos bűn állapotában levő ember imáját?*“ című prédikációjában egy bűnös ember példáján mutatja be Villebald atya, hogy aki jóllehet a bűn állapotában volt, Isten mégis meghallgatta imádságát, mert az ima hallhatósága nem az imádkozó lelki méltóságától függ, hanem Isten irgalmasságától és ígéretétől. „Irgalmasságot akarok“ (Mt. 9, 13). Az Úr Jézus nemcsak hív, de irgalmas szeretetében a hozzá vezető utat is megmutatja: a bűnösöket hívja bűnbánatra.“

S egy másik ma is rendkívül aktuális téma: „*Az uzsora*“. Kéziratban találtam rá a hagyatékában. „*Próbaprédikáció – Prága*“ – ez állt az iraton.

„Katolikus voltunkat mutassuk meg azzal, hogy szeretjük egymást. Ne taszítsa nyomorúságba felebarátját se a munkaadó, se a hitelező. Örüljön az ilyen ember, hogy Isten neki juttatott a földi javakból, és hogy méltatlansága miatt nem veszi el tőle, mint az evangéliumi szőlőművesektől. Nyissuk meg szívünk ajtaját az Úr Jézus tanításának befogadására, hogy vele együtt élve a földön, együtt uralkodhassunk az örökkévalóságban is.“

Mennyire igazak Villebald atya szavai a mai időkre! Mintha nekünk írta volna!

1974. december 22-én, Advent 4. vasárnapjára készült „*A földön élő Isten*“ című homíliájával: „A karácsony előtti időszak erősen rövidül. Azt mondhatnánk, hogy tetőzik, mint árvíz idején a Duna. De mi tetőzik ebben a rövidülő időben? A

lelki összeszedettség, a bűnök bánása, előkészület a lelki találkozásra Jézus Krisztussal? Ezek nem látványos dolgok. Tetőzik a hajsza, a sietés, feszülnek az idegek, tetőzik a vásárlási láz. Ez a keresztény karácsony? Természetesen nem. Teljes félreértése lenne az Adventnek és a karácsonynak. De ne vegyük rossz néven a nem hívő polgártársainktól, hogy nekik nem marad más a karácsonyból, mint a zaj, a csomag és a karácsony gyermek nélkül. Hiszen Jézust kortársai sem ismerték fel mindnyájan. De felismerni az Istent embertársainkban, ez már nehezebb – írta Danczi atya harminc évvel ezelőtt, de sajnos ez ma sincs másképpen. Sőt talán ma még nagyobb méreteket ölt az ajándékozás, ma még több pénzt költünk ajándékokra. S ma még kevesebben vannak, akik felismerik Jézust embertársaikban.

A „Teológia” című folyóirat VII. évf. 1974/2. számában a 123–125. oldalon közli a „*Gondolatok a második kánonhoz*” című írását. De írt az I. kánonról, a II. (Hypolitus) kánonról, a III. kánonról, valamint a Római kánonról is.

Ebből is látszik, hogy állandóan figyelemmel kísérte a fejlődést az Egyházban. Nagy érdeklődéssel fogadta és követte a II. Vatikáni Zsinat határozatait, minden érdekelte őt, ami az újdonság erejével hatott.

1975. február 13-án tartott előadást papi gyűlésen „*A zsoltárok költészete*” címmel. Az előadás anyaga megtalálható kézírataiban, 15 oldalon elemzi a zsoltárokat, azok felépítését. Ebből is kitűnik, hogy milyen csodálatosan összhangba tudta hozni nyelvész, irodalmár tehetségét a lelkipásztor feladataival.

Mint lelkipásztor a hitoktatásban is kivette részét. Volt idő, amikor ezt titokban végezte. Titokban keresztelt meg nagyon sok csecsemőt. Sokan, köztük pedagógustársai – az állami iskolákból – hozzá vitték gyermekeiket, hogy nála járulhassanak az elsődözshoz vagy nála bérmálkozhatnak meg.

Mint arra már az előző fejezetben utaltam, a múlt rendszerben többször is próbálkoztak az illetékesek, hogy beszervezzék őt a „békepapok” közé. Többféle módszerrel próbálkoztak. Húga, Erzsike néni elmondta, hogy több alkalommal kapott Villebald atya külföldről ajándékot, levelet. Egy különleges ajándékot nekem is megmutatott. „*Jeruzsálem virágai*” egy kis album, amelyben különféle virágok vannak lepréselve. Nevük latinul beleírva. Gyönyörű, különleges, és bizonyára nagyon értékes az album. Ő ezt az ajándékot sohasem köszönte meg. Tudta nagyon jól, hogy abban a pillanatban, amikor a levelet postára adja, elkobozzák azt, cenzúrázzák, és máris találhattak volna okot, hogy megszarolják, és kényszerítsék arra, hogy velük együttműködjön. Sohasem választott külföldről, főleg nyugatról érkezett levelekre. Mindent szépen eltett, és az ügyet lezártak tekintette. Ezt többször elmondta húgának, akit gyakran megajándékozott ilyen tárgyakkal. Sohasem találtak okot arra, hogy megszarolhatták volna őt. Sohasem találtak kifogást viselkedésében, nem tudták őt semmivel sem sarokba szorítani. Arra mindig nagyon ügyelt, hogy ne kövessen el ilyen hibát. Rendkívül óvatos, elővigyázatos, megfontolt, meggondolt pap volt. Kifogástalan jellem.

Ezért az egyenes jelleméért rendkívül tisztelték, szerették, becsülték őt szakmai körökben. Egyenes, nyílt, igaz katolikus és bencés volt. Ezért is fordultak

hozzá bizalommal az emberek. Ezért avatta bizalmába őt dr. Kacziba József¹ püspök atya, győri apostoli adminisztrátor. A püspök atya gyakran kérte ki Villebald atya véleményét, megbízott benne.

Villebald atya 1977. tavaszán a Nagyhéten, a Székesegyházban három egymást követő napon a szenvedésről elmélkedett.

Március 24-én „A szenvedő ember” címmel homíliájában így szólt a hívekhez: „Mi keresztények tudjuk, hogy a természetben semmiféle energia nem vész el, hanem átalakult formában lesz nyereség: Jézushoz kapcsolódunk, az Ő irgalmával, kegyelmével visszük a keresztünket.”

Március 25-én „A szenvedő Krisztus”-ról beszélt: „A keresztény érzület szülőföldje a kereszt: Ha minden rosszul megy, ott vagyunk otthon, ott pihenhetjük ki magunkat.”

Március 26-án „A szenvedő Szűz Anya” volt elmélkedésének témája. „A szent-hagyomány szerint a keresztúti ájtatosság 4. állomása, ahol Mária és Szent Fia találkozik. Állomásnak mondjuk nagyon helyesen. Mert itt megálltak a Szűz Anya és Szent Fia. De nemcsak ők álltak meg, mi is megállunk. De mivel elég érzéketlenek vagyunk, nem ver gyökeret a lábunk. De a keresztények lába gyökeret ver, s nem tud tovább lépni. Hallja a két szót, s nem többet: a Szűz Anya mondja: Fiam, amire Ő csak azt válaszolja: Anyám!”

Teljes mértékben átéli, átérzi a szenvedést. Az ember szenvedését, Krisztus szenvedését, a Szűz Anya szenvedését. Talán éppen azért, mert ebben az időben egyre gyakrabban betegeskedik.

„Közel harminc évig viselte nagy önuralommal a szenvedést, miközben az egyre gyakoribbá váló kórházi tartózkodások már-már évekre sűrűsödő hetei, hónapjai sok munkalehetőségtől rabolták meg. Amint azonban talpra tudott állni, az optimista ember hitével és bizakodásával látott megint hozzá az abbagyni kényszerült munkához. A betegségnek nem egykönnyen adta meg magát. Még a halála előtt pár héttel is készült fáradságos utazásokkal járó szakfelügyeleti munkáját ellátni. A betegség sajnos erősebbnek bizonyult a lobogó akaratnál” – írja Villebald atyáról Úrhegyi Emília, a Magyar Nyelv, a Magyar Nyelvtudományi Társaság Folyóirata LXXIV. évfolyam 1978. 4. számában (Akadémiai Kiadó Budapest), az 506–507-es oldalon.

Hogy mennyit szenvedett, azt legjobban hozzátartozói, munkatársai, barátai tudnák megmondani. S legfőképpen kezelőorvosa, Dr. Láng László, aki sajnos

¹ Kacziba József (Csanytelep, Csongrád vm., 1914.6.30. – Bp., 1989.8.31.) püspök. Kunmadarason a ref. el-ben, Vácott a piar. gimn-ban tanult, a teol-t a bpi egy-en végezte. Bpen 1938.3.20-án szent. váci egyhm-s pappá. 1938. Kiskunhalason kistp lelkész és hitokt a ref. gimn.-ban. 1940. teol dr. 1946. Szentesen kp, majd Cinkotán plnos. A tanítóképző hittanára és hitokt. 1967. Rákosszentmihály esp-plnosa. VI. Pál pp 1969.1.10. cufrutai cpp-ké és a győri egyhm ap. kormányzóává nevezte ki. 2.12-én Bpen szent. pp-ké. 1975.2.10. az egyhm-t Pataky Kornél pp-nek adta át, Bp-re költözött, s a kat. intézmények felügy-je lett. 1978. a MKpK titkári irodavez-je. 1983.7. az AC ig-ja. M: Az áldoztatás lit.-ja tört. és lpászt. megvilágításban. Bp. 1940. – Forrás: *Magyar Katolikus Lexikon*

már nem él. Ő bizonyára el tudta volna mondani, hogy milyen az, amikor az asztmatikus fulladási roham előtör a betegen, s kapkod a levegő után. Ezt a légszomjat is méltóságteljesen viselte. Lajos atya elbeszéléséből tudom, hogy milyen alázattal tudta kezelni rohamait. A legnagyobb nyugalommal próbált levegőt venni. Minden mozdulatát alaposan átgondolva, hogy az életet biztosító levegő a lehető leggyorsabban kerüljön tüdejébe.

Ami pedig a legmeglepőbb számomra, hogy sehol semmilyen feljegyzést nem találtam szenvedéseiről, betegségéről. Nem panaszkodott. Alázatosan viselte, tűrte. Igazi életszentségben élt.

6. Misztikus

Az „Ezer év száz bencése” című könyvben Vályi Hugó búcsúbeszédét idézte a könyv szerzője, Sólmos Szilveszter. Vályi Hugó, Villebald atya egykori novíciustársa, jellemzésében többek között ezt írja: „Ötödik talentuma a mélyebb lelkiség iránti fogékonysága volt. Nagyon érdekelte az Egyháznak a II. Vatikáni Zsinat utáni megújulása. Nem véletlen, hogy élete vége felé a nagy misztikusok munkáihoz nyúlt, azokat fordította, tanulmányozta. Így a 14. század nagy misztikusának, Tauler Jánosnak¹ meglátásait, gondolatait írásban is közzétette.”

Ez azonban nem egészen így van. Bízom benne, hogy senki sem fog rám neheztelni, ha helyesbítem állítását. Villebald atya ugyanis nem „élete vége felé”, hanem már jóval korábban, 1947-ben küldött egy kiadóba Tauler fordítást.

Ezt a fordítását megtaláltam kéziratok között. S megtaláltam a kiadóval folytatott levelezését is. Sajnos azonban a kiadó elutasította őt azzal az indokkal, hogy nem lehet lelkiségi könyveket kiadni. A cenzúra nem engedélyezte. Így tehát ez a hatalmas fordítás 56 éve kiadásra vár. Mennyi munka, mennyi erő, energia és idő fekszik benne! Méltatlanul feledésbe merült.

Tauler János „A tíz vakságról” c. művéről van szó. A bevezetőben a következőket írja: „A tíz vakságról szólnak, amely még a jó emberek nagy részét is fogva tartják. Szeretnek mennyei gyökereiről, amelyek az értelmet csodálatosan megvilágosítják, az érzelmeket pedig a Szentlélek tűzével hevesen felgyújtják.”

Néhány cím a műből:

- Mekkora a lélek eredeti nemessége – A lélek, amint a bűn által rúttá lett
- Mekkora az emberi test gyarlósága, kívánsága

¹ Tauler, Johannes, misztikus, szül. valószínűleg Strassburgban 1300 körül, megh. u. o. 1361. június 16. Korán belépett a Domonkos-rendbe s mint népszónok működött Strassburgban, Baselban. Inkább a gyakorlati kereszténységre fekteti a fősúlyt, távol áll a tétlen quietizmustól. Az egyházban elharapózott visszaéléseket azonban szigorúan ostorozta. Leginkább megnyilatkozik egyénisége *Prédikációiban*, amelyet 1498-ban Lipcsében, újra 1872-ben Prágában adtak ki. – Forrás: *Révai Nagy Lexikona*, Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság Budapest (dátum nincs feltüntetve), 18. kötet, 26. oldal.

– A lelki előrehaladás elhanyagolása, Isten jósága a szeretet első gyökere, Isten jelenléte és szeretete, Isten szeretete irántad végtelen

– Az Atya értelmének Igéje, aki Igaz Isten

– Az Úr Jézus megtestesülése és élete, Krisztus élete és szenvedése

Lehetetlen felsorolni a címeket és alcímeket. Hatalmas munka. A mű végén találunk választ „A tíz vakság“-ra: „A gonosz lélek sokszor és ránk nézve nagyon veszedelmesen arra törekszik, hogy értelmünket elvakítsa.“

Ehhez tartozik még Tauler beszédeinek fordítása: Johannes Tauler: „Isten barátai“ (Beszéddek). Aux „Amis de Dieux“ (Éd. du Cerf.) Tíz beszéd fordítását tartalmazza.

Egy szép gondolatot kiragadnék a fordításból: „Előkészület a jó halálra“ cím alatt a következőt olvashatjuk: „Nincs gondtalanabb halál, sem magasztosabb és tökéletesebb élet, mint szeretetből Isten tetszése szerint élni, mindent rábízni, akár adni akar, akár elvenni.“

Nagyon jó lenne, ha egy szakértő átvizsgálná ezt a fordítást, mert talán érdemes lenne kiadni. Hiszen, ha 1947-ben nem engedélyezték a kiadását, gondolom ma már ez nem jelentene akadályt. Ehhez azonban valóban szakértői véleményre van szükség.

A Vigília 1977. júliusi számában a 445–453 oldalon közölte Danczi atyának Tauler Jánosról írt művét „*Tauler*“ címmel. Itt részletesen ismerteti a misztikus életrajzát, az aszketikus életre nevelés módjait. Ír a misztikusok nyelvéről, Tauler helyéről a misztikában, misztikájáról tárgya szerint. Alapos részletességgel foglalkozik a témával. Sok idevágó irodalmat áttanulmányozva, mélyen beleásva magát a forrásmunkákba.

Ezután közli a folyóirat a 453–454 oldalon Johann Tauler „*A hittudós és a koldus beszélgetése*“ című írását Danczi Villebald atya fordításában. Ebben a fordításban hangzik el az a mondat, amelyet a koldus mond a hittudósnak és amelyet több helyen idéztek vele kapcsolatban, őrá vonatkoztatva: „Semmiféle dologban nem tudtam megnyugodni, ami Istennél kisebb. Istenemet már valóban megtaláltam. Őbenne van békém és örök nyugalmam.“

Ez valóban igaz Danczi atyára is. Ő sem tudott semmiféle dologban megnyugodni, ami Istennél kisebb.

Ő nem „csak“ élete vége felé foglalkozott misztikával, hanem egész életét átszötte a mélyebb lelkiség utáni vágy. Hiszen paptanárként mindig azon fáradozott, hogy hogyan is formálhatná az emberi lelkeket nemesebbé, tisztábbá, Isten felé nyitottabbá, az üdvösségre irányulóvá.

Csodálatra méltó Villebald atya sokoldalúsága, széleskörű érdeklődése, hatalmas tudása, műveltsége. A misztikában való elmélyülése is tükrözi, mennyire fontos volt számára a lélek felkészültsége az örök hazába való nagy útra.

Befejezés

Dr. Danczi József Villebald atyával sohasem találkoztam. Szülőfalumban sokat meséltek róla. Amikor Pannonhalmán megláttam fényképét a tablón, valami megmagyarázhatatlan erő arra indított, hogy keressem a lehetőségeket, amelyek segítségével megismerhetem őt. Később pedig szakdolgozatom témájául választottam életének bemutatását. Kutatásaim során azonban rá kellett jönnöm, hogy ez a feladat meghaladja képességeimet.

Sajnos nem vagyok sem irodalmár, sem történész, sem néprajzkutató. Így nem is tudtam érdemben méltatni munkásságát csak, mint laikus próbáltam összefoglalni Danczi atya életét, műveit.

Csodálatra méltó embert ismertem meg. Kifogástalan jellemet, kiváló pedagógust, nagyszerű lelkipásztort. Ő nemcsak egyszerűen pedagógus vagy lelkipásztor volt, annál sokkal több!

Egy olyan ember, aki bölcs rálátással, következetesen formálta a rábízott növendékek jellemét. Szigorúan, ám nagy-nagy szeretettel nevelte, oktatta a diákokat. Egyformán gondoskodott mindenkiről, egyformán törődött mindenkivel. Mindenkinek segítségére volt. Soha senkit nem utasított vissza.

Sokat, nagyon sokat lehetne még írni Villebald atyáról. A téma még koránt sincs kimerítve. De én nem monográfiát, nem életrajzi regényt írtam, hanem szakdolgozatot. Ebbe pedig ennyi fért bele.

Ez a szakdolgozat talán segítségül szolgálhat majd egy monográfia megírásához. Egy szakember bizonyára fel tudná használni, és érdemben meg tudná írni Danczi atya életét.

Bízom benne, hogy senkit nem bántottam meg azzal, hogy szaktudás nélkül vettem a bátorságot, s írtam Villebald atyáról.

Itt szeretném megköszönni mindazoknak segítségét, akik hozzájárultak ahhoz, hogy elkészülhettem ezzel a dolgozattal.

Mindenekelőtt köszönetet szeretnék mondani Danczi Lajos nyugalmazott, volt vágai plébánosnak, Villebald atya öccsének, aki ma 79. évében Bazinban (Pezinok – Pozsony, Bratislava mellett) él egy otthonban; Kukorelli Gyuláné Erzsike néninek, Villebald atya húgának, aki 77. évében ma Győrött él. (A hat testvér közül ma már csak ők élnek, így a legtöbb, legfontosabb információkat tőlük kaptam.)

Köszönetet mondok a volt bencés diákoknak, közülük is egynek, aki Villebald atya első osztályába járt, és sok éven át munkatársa volt, azért a rengeteg segítségért, támogatásért, biztatásért amelyet tőle kaptam.

Hálával és köszönettel tartozom a Pannonhalmi Főapátság Könyvtára igazgatójának, vezetőjének és dolgozóinak, akik kutatásaim során a legmesszebbmenőkig segítettek, rendelkezéseimre bocsátottak minden anyagot, amelyre szükségem volt. S mindenért, amit ott kaptam, amíg Villebald atya hagyatékát tanulmányoztam.

Köszönöm a győri bencés rendház szíves vendéglátását, amelyben részesítettek győri tartózkodásom ideje alatt.

Tisztelettel megköszönöm konzulens tanárom, Sándor Gábor atya segítségét, amelyet szakdolgozatom megírásához nyújtott.

Végül, de nem utolsó sorban köszönöm családom minden tagjának a megértését, türelmét, amellyel végig mellettem álltak tanulmányaim ideje alatt.

Mindenkinek a jó Isten fizesse meg!

Rövid összefoglaló (resumé)

Dr. Danczi József Villebald 1910. október 16-án született Kürtön.

A kürti elemi iskola elvégzése után

1923–1931 – Érsekújváriban, a Csehszlovák Állami Gimnáziumban tanul.

1931.08.06-án ölti magára a pannonhalmi Szent Benedek Rend ruháját.

1932–1936 – A prágai Károly Egyetemen folytat teológiai tanulmányokat.

1936-ban szentelik pappá.

1936–1938 – A pozsonyi Komenský Egyetemen szerez pedagógusi diplomát magyar nyelv és cseh-szlovák nyelvből.

1938-ban a magyar lakta területek Magyarországhoz való csatolásával magyar állampolgárként tanulmányait a budapesti Pázmány Péter Katolikus Egyetemen fejezi be.

1939-ben doktori címet kap magyar nyelvből és szlavisztikából. Doktori disszertációjának címe: „*A kürti nyelvjárás hangtana, fonetikai és fonológiai vizsgálata*“. A Magyar Nyelvtudományi Társaság kiadta 1939-ben, a Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 48. számában.

1941-ben kerül Pannonhalmára, az akkor induló gimnázium és a főiskola tanára lesz. Még ebben az évben osztályfőnök is egyben, és hat évig vezeti diákjait.

1940-ben írja meg „*A kiskunhalasi nyelvjárásról*“ című munkáját.

1941-ben néprajzi gyűjtéseket folytat szülőfalujában, Kürtön.

1941 márciusában a szláv nyelvekkel való foglalkozás végett beiratkozik a Zágrábi Egyetemre, ahonnan a hitleri betörések miatt rövid időn belül haza kellett térnie.

1941-ben rövid ideig tartó katonai szolgálata után Pannonhalmán tanít.

1943-ban a környező falvakban dűlőneveket gyűjt, diákjait is bevonja a néprajzi gyűjtésbe. Megszereteti velük a nép hagyományaiban őrzött értékeket.

1945-ben Pannonhalmán éri őt az egyre közeledő front. Rövid idő alatt megtanul oroszul, és az érkező orosz katonákat a várban már saját nyelvükön köszönti. Azáltal, hogy tolmácsként működött, nagy jelentőséggel hozzájárult ahhoz, hogy a vár, és a benne élő menekültek túléltek a háború borzalmait. Emberek ezrei köszönhetik neki életüket.

1947-ben, a felszabadulás után, írja meg az „*Orosz nyelvkönyv az általános iskolák V. és VI. osztálya számára*“ c. tankönyvét.

1949-ben megindul a szerzetesrendek feloszlatása. Ő önként vállalja a lemondást. Ekkor kerül Balatonendrédre plébánosnak. Húga, Erzsike is vele van. Itt éri őket a szövetkezetesítés. Okosan és bölcsen segít a gazdáknak.

1951-ben el kellett hagynia plébániáját. Győrbe költözik.

1951–1962 – 11 évig rendi kereteken kívül, állami iskolákban orosz nyelvet tanít. Kiváló pedagógus. Igazgatója, kollégái szeretik és megbecsülik őt. Volt tanítványai az állami iskolákból szívesen emlékeznek ma is rá.

1962-ben visszatér Pannonhalmára, az államilag elismert rendi keretekbe. Egy évet tölt Pannonhalmán.

1963–1973 – 10 éven át a Győri Czuczor Gergely Bencés Gimnázium igazgatója és a rendház házfőnöke. Vezetése alatt a gimnázium hírneve egyre erősödik. Elismerik minisztériumi szinten is.

Miközben tanít, nevel, oktat állami iskolákban, majd a gimnázium igazgatójaként, soha nem feledkezik meg papi teendőiről. Amikor titokban lehetett csak, akkor is bejárt a rendházba elvégezni a szentmisét. Majd igazgatóként is, minden reggel háromnegyed hatkor misézik.

Gyóntat, keresztel, elsőáldozásra, bérmálásra készíti fel növendékeit. Mindig készen áll, ha a lelkek szolgálatáról van szó.

Mind e mellett pedig kutat, fordít, publikálja műveit. Előadásokat tart. A nyelvészet és a szlavisztika a fő területe. Kutatja bencés elődeinek, a XIX. század nagy nyelvészeinek, Czuczor Gergelynek, Jedlik Ányosnak és Szeder FABIÁNNAK életét. Fordítja a szláv költészet nagyjainak műveit, mint például ŠTÚR Lajos, KOLLÁR János, HOLLY János.

Kódexeket, misztikusakat, szentek életét fordítja latin nyelvből.

Történelmi témájú műveket ír, Győr város történelmével foglalkozik.

Egyszemélyben szerzetes, pap, pedagógus, nyelvész, műfordító, tolmács, néprajzkutató, misztikus. Tanít, nevel, oktat, prédikál, formálja a jellemet, alakítja a lelkeket.

Közben pedig sohasem felejt el, hogy honnan indult. Egész életében szeretettel viseltetik az egyszerű nép iránt, szülőfaluja iránt. Minden körülményben, mindenkinek segít, soha senkit nem utasít el. Támogatja a fiatalokat, saját költségein diákokat taníttat.

Harminc éven át küzd a betegséggel, de sohasem panaszkodik. Alázattal tűri és viseli a rohamokat. Betegsége ellenére rendkívüli a munkabírása. Sohasem pihen. Még a rendes évi szabadsága alatt is, miközben a hegyi levegővel gyógyíttatja magát, dolgozik, kutat.

A bencés lelkület, amelyet fiatalon vállal magára, végigkíséri egész életén át. Szerény, alázatos, engedelmes, odaadó, másokat szolgáló, életet mentő ember! Rendkívüli egyéniség! Egyenes jellem!

Hazáját, népét (mind a magyar, mind a szlovák népet), szülőfaluját, a várost, amelyben élete nagy részét tölti, hűséggel szereti.

Egész életében szentekhez méltóan élt.
Betegségben megfáradt teste 1977. december 21-én feladja a harcot. A nemes lélek visszatér Teremtőjéhez.
Földi maradványai – melyet 1978. január 3-án helyezték végső nyugalomra –, a győri Szent Ignác (bencés) templom kriptájában várják a feltámadást.

Felhasznált és ajánlott irodalom

- Biblia, Újszövetségi Szentírás*, Szent István Társulat, Budapest 1996
- Magyar Irodalmi Lexikon*, Akadémiai Kiadó, Budapest 1963
- Magyar Életrajzi Lexikon*, Akadémiai Kiadó, Budapest 1969
- Új Magyar Lexikon*, Akadémiai Kiadó, Budapest 1962
- Világirodalmi Kisenciklopédia*, Gondolat Kiadó, Budapest 1976
- Révai Nagy Lexikona*, Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság, Budapest (dátum nincs feltüntetve)
- Sólymos Szilveszter., *Ezer év száz bencése*, Pannonhalma 1997, 452–454. old.
Tárogató Bt. munkaközössége: *Magyar történelem, Kronológia, Ötezer év – A kezdetektől napjainkig*, Tárogató Bt. (hely és dátum feltüntetése nélkül)
- Pénzes I.: *Kürt. Monográfia*. Kiadta a Csemadok Kürti Alapszervezete, az SZK Kulturális Minisztériuma, Kürt Község Önkormányzata az AZ Print kft. Kiadó gondozásában Érsekújvár, 2000
- Danczi J. V.: *A kürti nyelvjárás hangtana, fonetikai és fonológiai vizsgálata*. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 1939
- Danczi J. V.: *Orosz nyelvkönyv a katolikus iskolák V. és VI. osztálya számára*. Szent István Társulat, Budapest, 1947
- Danczi J. V.: *Jedlik Ányos, mint nyelvművelő*. Jövendő I., Győr, 1956. szeptember, 71–78. old.
- Danczi J. V.: *Czuczor Gergely* (kiadatlan műve)
- Danczi J. V.: *Szedes Fábrián életéről, nyelvtanáról és szótáraitól*. Magyar Nyelvőr, 102.évf. 1978. április–június, 2. szám, Budapest, 1978
- Danczi J. V.: *Magyar növénynevek Matthiolus – Hájek – Kamerarius Herbáriumában*. Magyar Nyelv 1962. 4. szám, Budapest, 1962 (különlenyomat)
- Danczi J. V.: *A magyar nyelv szláv jövevényszavai Jozef Dobrovský feldolgozásában*. Magyar Nyelv 1969. 1. szám, Budapest. 1969 (különlenyomat)
- Danczi J. V.: *Cseh – német – latin nyelvű imádságos könyv 1638-ból*. Magyar Könyvszemle, Budapest 1941, 178–179. old.
- Danczi J. V.: *XI.–XV. századi liturgikus kódex Zágrábban*, Ephemerides Liturgicae (kézirat)
- Danczi J. V.: *Beneš-féle Biblia szláv szórványmondata*. Magyar Könyvszemle, Budapest 1940, 372–376. old.

- Danczi J. V.: *Cyril és Metód – A szláv liturgia kezdetei Horvátországban* (kiadatlan műve)
- Danczi J. V.: *Amandhegy* (kiadatlan műve)
- Danczi J. V.: *Szent András és Benedek élete*. Pannonhalmi Szemle 17., Pannonhalma 1942, 313–320. old.
- Danczi J. V.: *Vývoj spisovnej slovenčiny do doby Jána Hollého*. Szlovák nyelven
- Danczi J. V.: *A pánszlávizmus első költői megjelenése, Kollár János Slávy dcéra-ja*, Pannonhalmi Szemle 17., Pannonhalma 1942, 115–128. old.
- Danczi J. V.: *Ludovít Štúr tanulói Győrött*. Irodalomtörténeti Közlemények, I. szám, Budapest 1959, 89–94. old.
- Danczi J. V.: *Studia Slaavica* 2. szám, Budapest 1962, Orosz nyelvű írása – Lomonoszov magyarországi kéziratosa műve
- Danczi J. V.: *„és lón este... első nap”*. A Bencés Gimnázium tanárainak tanulmányaiból, Az Úr szolgálatának iskolája 1939–1989, Pannonhalma, 1989, 67–76. old.
- Danczi J. V.: *A család és a nevelőintézet együttműködése*. Pannonhalmi Gimnázium 1946–47-i Évkönyvének különnyomata
- Danczi J. V.: *A nevelés fontossága*. Prédikációja, elhangzott 1938.08.29. Kürtön
- Danczi J. V.: *Prédikációi*
- Danczi J. V.: *Tauler János a misztikus*. Vigília 1977. július, Budapest, 1977, 445–453. old.
- Danczi J. V.: *A hittudós és a koldus beszélgetése*. Vigília 1977. július, Budapest, 1977, 453–454. old.
- Danczi Lajossal és Kukorelliné Danczi Erzsébettel, valamint volt bencés diákokkal készített interjúk

Internet

Mellékletek jegyzéke – Érdeklődőknek számítógépesen hozzáférhető

Írások – okiratok

1-01	Önéletrajza
1-02	A Remény újságban megjelent cikk születésének 90. évfordulója alkalmából
1-03	A Remény újságban megjelent cikk halálának 25. évfordulója alkalmából
1-04	Balatonendrédre való elhelyezés
1-05	Győri általános iskolába való elhelyezés
1-06	Horváthné igazgató értékelése 1952
1-07	Horváthné igazgató értékelése 1953
1-08	Dr. Láng László receptje
1-09	Pais Dezső értékelése
1-10	A Heti Hírlapban megjelent cikk

- 1-11 Szeder Fábiánról a kiadóval folytatott levelezése
 1-12 A latin nyelvvizsga bizonyítványa
 1-13 A görög nyelvvizsga bizonyítványa
 1-14a,b Az Ifjúsági Magazinban megjelent írás
 1-15 Tímár István filmrendezővel folytatott levelezése
 1-16 Tímár István filmrendezővel folytatott levelezése
 1-17 A Vigília szerkesztőségének válasza
 1-18 „és lőn este... első nap” (részlet)
 1-19 A Szent Istvát Társulattal az orosz nyelvkönyvről folytatott levelezése
 1-20 Köszönő levél az orosz nyelvkönyvért
 1-21 A kürti népi használati tárgyakról
 1-22 Végh József levele a Magyar Tudományos Akademiától
 1-23 Imádságok gyűjteménye
 1-24 Gyermekversek, mondókák gyűjteménye
 1-25 A Remény újságban megjelent cikk a nevelésről
 1-26 Engedélykérés az üdülésre való elutazáshoz

Fényképek

- 2-01 Dr. Danczi József Villebald OSB
 2-02 Danczi Lajos
 2-03a Kukorelli Gyuláné Danczi Erzsébet
 2-03b „Bözsike és Jóska” Balatonendrédén
 2-04a A szülők, Danczi Kálmán és Fazekas Erzsébet
 2-04b A szülői ház
 2-05a,b Az 1910-ben épült Csehszlovák Állami Gimnázium napjainkban
 2-06 Danczi József fényképe az érettségi tablón
 2-07 Prágai villamosbérlete
 2-08 A nyári szünidőben beállt az aratók közé. Hugának, Mariskának éppen el volt törve a keze
 2-09a,b A kürti Mindenszentek-plébániatemplom napjainkban
 2-10 A pozsonyi Komenský Egyetem diákigazolványa
 2-11 A doktori cím átvétele
 2-12a,b A komáromi bencés rendház napjainkban
 2-13 A katona Dr. Danczi József Villebald OSB
 2-14a,b,c Pannonhalma az 1950-es években és napjainkban
 2-15 Találkozás 9 év után, újra együtt a család Kürtön
 2-16a,b A Győri Czuczor Gergely Bencés Gimnázium és Rendház
 2-17a,b A ciglédi kápolna és a kiskápolna
 2-18 Pais Dezső
 2-19 Az első osztályának tablóképe (Pannonhalma, 1947)

Meleg Mária hitoktató

Pillanatképek

Kováts Arisztid, az ember

Arisztid bácsi egykori tanítványa voltam a pesti bencés gimnáziumban.

Néhány apró életképet szeretnék felvillantani vele kapcsolatban, az évtizedek távolából. Ezek a megnyilvánulásai jellemzik egyéniségét, ha töredékesen is. Még ma is okulhatunk belőlük.

1945, Budapest. A II. világhárorú utáni lepusztultság, háborús szenvedések nyomai, újrakezdés, számtalan nehézség. – Arisztid bácsi az iskolaigazgatás mellett angolt tanított nekünk, 12-13 éves srácoknak. Egyik órán beszédte angol-füzeteket, hogy átnézzék és értékeljék azokat. A következő órán a füzetek kiosztása során elmondta: átnézte azokat, voltak észrevételei. Szeretne azonban kiemelni valakit, akinek angol-füzeté mintaszerű. Ő mindenkinek ajánlja, hogy nézzék át és okuljanak belőle, hogyan kell egy angol-füzetet vezetni. Egyben felszólította az osztályt, találjuk ki, kinek a füzetéről beszélt. – Mondtuk a nevet, az osztályelsőkét, elismert jó tanulókat... Ő mosolyogva rázta a fejét: Nem, nem. Közben fel-s alá sétált a padosorok előtt. – Egyszerre megfordult, felém fordította arcát, és hangsúlyosan mondta: „Miszter Osztie!” – Nem hittem a fülemnek. Ő azonban megismételte és megerősítette, ismét ajánlva tanulmányozásra füzetem vezetés módját. Aztán hozzátette, hogy tanítás végén menjek be hozzá az igazgatói irodába, megjutalmazza a munkámat.

Bementem nagy örömmel és várakozással. És ő kedvesen mosolygó arccal átadott nekem jutalmul egy zacskó kristálycukrot! Örömem és elképedésem váltakozva kerekedett felül bennem. Tudtam, hogy füzetem legfőbb átlagos színvonalú és semmiféle elismerést nem érdemel. Idő kellett hozzá, amíg fokozatosan ráébredtem, hogy ez az egész egy remekül megkonstruált akció volt, amin keresztül egy szerzetestanár konkrét formában segített egy ötgyermekes családon, a háború utáni jegyrendszeres és rendkívül nehéz világban. Úgy, ahogyan éppen tudott – talán a British Councillel meglévő kapcsolatain keresztül. És ezt a gesztust megfelelő köntösbe öltöztette, hogy minden esetleges bántó éle eltűnjék.

Az egyházi iskolák államosítása után Arisztid bácsival egyszer együtt mehettünk az operaházba, Mozart egyik remekét, a Varázsfuvolát meghallgatni. Nagy élmény volt. A kor jeles énekesei, remek rendezés, csodálatos zenemű... Utána a tavaszi/koranyári este varázslatában elkísérhettem őt az akkori Szófia utcai (VI. kerület) görög követségig, ahol egy rokona révén akkor lakott. Útközben megkérdezte tőlem: Mit gondolok, hogy őneki mi tetszett a legjobban a Varázsfuvolában. Találgattam: Sarastro-ária, Tamino-ária, vagy talán Papageno tréfás figurája... Kedves mosolyával rázta a fejét: Nem, nem. Végül „feladtam” a találgatást. Mire ő: A papok kórusa! – Jellemző megnyilatkozás.

Szintén az államosítás utáni időszakban áttételesen megkért két társammal együtt, vigyük ki vállunkon a városligeti Jáki-kápolnába azt a fagerendát, ami az ott beépítésre kerülő Krisztus-alak alsó tartógerendája lesz a szentélyt a templomhajótól elválasztó diadalív vonalában. – Kivittük. Sokszor megálltunk. Nem volt könnyű. – Örülök neki ma is.

Évekkel később egyszer vele beszélgetve megemlítettem, hogy menyasszonyom is angol szakos; és csoportok kísérőjekénti tolmácsolásra gondolunk, mint leendő munkájára. – Arisztid bácsi figyelmesen meghallgatott, majd finom tapintattal kérdésbe burkolt óvatos figyelmeztetéssel kérdezte tőlem: Nem lesz-e ez kissé kockázatos tevékenység egy fiatal lánynak? Tanácsát megfogadtuk. Ma is hálás vagyok érte.

Kívánok hasonló emberi-tanári személyiségeket a mai diákoknak!
Budapest, 2004. május 31.

Nádasi Alfonz, a gyémánt-ember

1943, pesti bencés gimnázium, első osztály. Tízéves kis srácok voltunk. Ének-tanárunk, kórusvezetőnk egy magas-sovány, gyors mozgású határozott személyiség, szuggesztív egyéniség: Nádasi Alfonz. Magunk között Fonzi bácsiként emlegettük.

Nagy meggyőző erővel fejtegette nekünk a gregorián ének/zene erejét, értékeit, jelentőségét. Gyakran emlegette a Solesmes-i bencések kórusát, hang-lemezről is meghallgathattuk éneklésüket. Mi is tanultunk gregoriánt: a *De Angelis*-mise lendületes dallamai ma is bennem élnek. Az angyalokról énekeltünk, de magunk, sajnos, nem voltunk angyalok. Az éneklés se ment kifogástalanul. Ezért Alfonz tanár úr egyenként berendelt minket magához, hogy ily módon tökéletesíthessük gregorián éneklésmódunkat.

Ma is tisztán emlékszem a téli vasárnap-délelőttre, amikor becsöngettem hozzá, a Rigó utcai épületszárny földszintjén. Kedvesen fogadott. Kis lakrésze meglepően friss – mondhatni hideg – volt, puritán környezet. Harmóniuma segítségével és buzdító javításaival csiszolhattam lelkesedő, ámbár gyengécske gregorián énektudásomat.

A II. világháború 1944 őszén az iskolákat is átmeneti némaságra – kényszer-szünetre – szorította. Családunk ideiglenesen áttelepült Budára, hogy a nagyobb család együtt vészelve át a fenyegetően közelgő hadi eseményeket. – Egyik délelőtti kis élelmiszer-vásárlásra indultam. Gyanútlanul lépdetem az Alkotás úton. Egyszerre egy személyautó fékezett mellettem. Hirtelen azt vettem észre, hogy abból kilépve előttem terem egy hórihorgas, sovány katonatiszt, lábán csizma, kinyújtott jobbkezének mutatóujja felém irányul, és lépdel felém. Első rémületem után elképedve ismertem fel Alfonz tanár úrnak immár mosolygó arcát. Kedvesen, szeretettel köszöntött. – Ment a háborúba, ami szovjet fogságot is hozott számára.

Később hallottuk – nem tőle! – a hadifogsága néhány jellemző eseményét. Cigarettapapírra írta a hadifoglyok neveit éjszakai munkával és hazajuttatta a listákat, az itthoni családtagok tájékoztatására. – Fogvatartói, megtudván, hogy zenész, felszólították, vezényelje le az Internacionálét egy adott ottani „ünnepségen”. Nádasi tanár úr nem vállalta. Fogvatartói megfenyegették, ha nem vezényli el, akkor kivégzik! A halálos fenyegetés ellenére se vezényelte el. Tiszta, kemény, értékes volt, mint a gyémánt! Szókimondó maradt mindvégig. A hadifogság és az orosz tél embertelen viszonyai mellett keze fagyást szenvedett, nem tudott utána hangszeren játszani.

Gyakran emlegette nekünk Kodály Zoltánt, mindig nagy tisztelettel, így: Kodály tanár úr. Műveit, személyét, emberi tartását, átfogó tudását egyaránt nagyra becsülte, példaképnek tekintette. – Csak később tudtuk meg, hogy rendszeresen hozzá járva, görög-latin tudását felhasználva segített Kodály tanár úrnak klasszikus szövegek és művek lefordításában, megértésében. Mellesleg gyóntatója is volt Kodály Zoltánnak. – Kodály Zoltán 1967-ben bekövetkezett halála után harminc éven keresztül rendszeresen emlékmisék énekes megvalósításával adózott emlékének a Mátyás-templomban. Később könyvet is írt Kodályról.

Kórust is szervezett, természetesen belőlünk, diákjaiból. A *Schola Benedictina* saját egyenruhában „lépett fel” templomokban, nagybőjti passióktól az adventi kórusesetekig számos esetben. Énekeltünk Palestrina, Victoria és mások mellett Kodály- és Bárdos-műveket és sok más. Tőle tanultam meg azt is, mellesleg, hogy kórusban a leghátsó sorban azoknak kell állniuk, akik a legjobban ismerik a műveket, a legbiztosabban éneklük szólamukat mintegy előresüvöltve azokat, és ezáltal szinte viszik magukkal, megerősítik az előttük állókat.

Az egyházi iskolák államosítása után sötét évek következtek. Ő szemináriumban tanított. Később ismét rendszeresen, évenként találkozhattunk tanévzáró környékén: a Rókus-kápolna altemplomában Alfonz bácsi tartott Te Deumot, és szólt hozzánk a tőle megszokott hangvétellel és rendületlen szilárdsággal.

A győri bencés templom altemplomában nyugszik. Emlékét nagy szeretettel/tisztelettel őrizzük.

Budapest, 2004. június 3.

Nagy Julián, a tanár

Igencsak nehéz feladatra vállalkozik, aki egy mai gimnazista számára szeretne élethű és érthető portrét felvázolni Nagy Juliánról, egykori matematikatanárunkról (akkor a „matek”-forma még nem volt ismert). Nemcsak azért, mert időközben csaknem hatvan év telt el, hanem számos egyéb, objektív és szubjektív körülmény folytán is. Mégis úgy gondolom, hogy szembe kell nézni a kihívással, mert ez a személyiség nem akármilyen tapasztalatokat nyújthat, nem mindennapi példakép lehet. A várhatóan leszűrhető tanulságok reményében nekivágok hát a feladatnak.

1946-ban, a II. világháború utáni lepusztultságból még alig kiemelkedve, tizenhárom éves kiskamaszként fogadott az a meglepetés a pesti bencés gimnáziumban, harmadik osztályba lépésünkkor, hogy új „számtan”-tanárt kaptunk. És ez nem csupán személyi változást jelentett. Addig a finom angol úriembert számunkra megtestesítő Borbély Kamill tanította a „számtant” nekünk. Egy idő után rávettük Borbély tanár urat, hogy a feleltetés és az új anyag leadása után a tanóra végéig meséljen nekünk. Ma is látom/hallom: „Tanár úr, tessék mesélni!” És ő – kevés szabódás után – „mesélt” is nekünk. Rendszeresen. Hálából elneveztük „Fabula Bácsi”-nak.

Nos, ezután az új tanár nemcsak külsejével (sokkal alacsonyabb ember, de keménykalapban, igen gyors és dinamikus mozgással, nagyon határozott fellépéssel), de minden tekintetben szilárd és szigorú elvekkel és láthatóan sok éven át kipróbált/bevált oktatási módszerekkel, ellentmondást nem tűrő határozottsággal és keménységgel (ennek tetőfokán olykor hatalmas felpofozás is előfordult) mutatkozott be.

A hatvanhárom fős (nem elírás!) fiúosztály figyelmének lekötése, a fegyelem megőrzése, a tanórák tartalommal megtöltése egyszerre sikerült Nagy Juliánnak sajátosan egyéni módszereivel és mindenre kiterjedő figyelmével. Maga gondoskodott kellően nagyalakú kockás füzetek beszerzéséről, amikben a másodfokú egyenletek megoldásainak példáit vég nélkül csináltuk. És hogyan? Helyünkön ülve írtuk a konkrét példák megoldásait, az éppen nevén szólított osztálytárs hangosan mondta, hogy éppen most mit ír, és a nevek sűrűn – és kiszámíthatatlanul – váltogatták egymást. Mindenki kénytelen volt figyelni és folyamatos aktivitással dolgozott az egész tanórán. Így történhetett meg az is, hogy egy-egy órán többször is sorra kerülhetett mindenki. Nemegyszer került be az ellenőrzőfüzetkébe a szülővel aláíratandó beírás (Matematika: 4, 4, 4), vagyis egy tanórán akár három „szekundát”, „dacit”, „karót” is be lehetett gyűjteni Nagy tanár úrnál, akit azért magunk között csak így becéztünk: a „Julcsa”.

Ő mondta nemegyszer: ha felszólít valakit egy levezetésnek a táblánál elmondására, akkor abból, ahogyan a diák feláll a padból és kimegy a táblához (nem is beszélve arról, ahogyan kezébe veszi a krétát): ő már előre beírhatja az osztályzatot, hiszen a diákról leolvasható, hogy erről jelenleg mennyit tud.

Hallatlanul begyakoroltuk a tananyagot, muszáj volt megtanulni, tudni és alkalmazni. Bizonyos feladatoknak a táblánál végzése esetén, ha nem sikerült a válasz, nem késett a tanári szentencia: „Törülsz-mész-ülsz-írsz!”

A félelmetes tanári noteszben mikroszkópikus számjegyekkel évek sorának osztályzatai is elfértek. Tanév elején névsorban visszakérdezte tőlünk, kinek hányasa volt az előző tanév végén. Így fordult elő ötödikben, hogy a kérdésre válaszoltam: Hármás, mire ő sajátos mosolyával: „Ez négyes volt.” (Az akkori osztályozási rendszerben 1-es volt a jeles és 4-es volt az elégtelen.) Megdöbbenem: tehát el kellett volna buktatnia, de kegyelemből „átengedett”. Kamasz linkségem vagy figyelmetlenségem, netán lustaságom „eredménye” volt ez? Mindenesetre az első elképedés után elhatároztam, hogy ezt pedig jóváteszem.

És a tanév végén jelest kaptam! Nem volt nála „elkönyvelt” diák, aki az első „besorolásán” később nem tudott (szorgalommal, akaraterővel, szívós tanulással) változtatni.

Másik „nagy dobása” volt: már harmadikban elkezdte a majd nyolcadik végén esedékes érettségien szereplő témákat érettségi tételek formájában tömören összefogva „előadni”. Nemcsak érettségire készülve, de sokszor később is, építészkar egyetemistaként is használtam ezeket az A/4-formátumú lapokat, pl. geometriai szerkesztéseknél stb.

Jellemző adalék: a derékszögű háromszögekre vonatkozó klasszikus képletet egy magyarnóta/népdal (?) dallamára megtanította és együtt énekelte velünk („A-négyzet plusz B-négyzet, kisangyalom, egyenlő C-négyzettel, kisangyalom, A két négyzet összege Pythagoras tétele, kisangyalom!”). – Ma is hallom.

Ritkán saját életéből – gyerekkorából – idézett valamit okulásunkra. Ilyenkor saját magát így említette: Gyuri gyerek. Nem nélkülözte a humort, enyhe iróniát sem ilyenkor.

Később hallottuk, hogy gyorsírást is tanít. – Hegedült is, sakkozott is. – Állítólag a nyúltenyésztéshez is értett. – No meg a repülőmodellezéshez (aerodinamika?). – Ellenőrizetlen hírek szerint egy időben – testedzéseként – rendszeresen birkózott civil tornatanárunkkal, Kaposi Gyulával, aki az 1936-os berlini olimpián a magyar birkózócsapat tagja volt.

Magam az egyházi iskolák államosítása után nem voltam vele többé kapcsolatban. Személyisége, következetessége, hihetetlen szívóssága, magas követelményei, tanári módszerei felejthetetlenek maradnak számunkra. Nemegyszer megfogalmazódott: Matekból azt tudjuk, amit ő tanított nekünk, de azt még a halottas ágyon vagy éjjel álmunkból fölriadva is „kapásból” tudjuk.

És még egy következtetés: A szigorú tanár a jó tanár!

Nagy Julián tanár úr emlékét hálával és köszönettel őrizzük!

2004. május 30. Pünkösdvásárnap.

Osztie György (Bp 51)

Szeretnék én is hozzátenni valamit Nagy Julián emlékéhez. Hetedikes koromban beszéltem a tanár úrral a jövőt illetően. Én azt mondtam, orvos vagy talán katona leszek. Ő erre nagyon határozottan azt mondta. „Neked mérnöknek kell lenni, menj a Műegyetemre!” Megfogadtam a tanácsát és az lettem. Az egész életemet befolyásolta ez a tanács. Az egyetem felmentett a katonaság alól, kitelepítettek Németországba, megúsztam az orosz fogságot. Mikor hazajöttem, a Miskolci és Csepeli Magasépítő Vállalat főmérnöke lettem. Nem voltam párttag, polgári származásom és nyugatos létem csak hátrány volt. 1956-ban kimenekültem, először Új Zélandban, majd Ausztráliában dolgoztam mint statikus mérnök. Hatalmas bevásárlóközpontokat, 20–30 emeletes iroda- és lakóépületeket terveztem. Amerre járok Sydneyben, látom az én munkámat. Nagyon boldog, eredményes, alkotó életem volt, amit nagy részben Nagy Julián tanácsának köszönhetek.

Baráti üdvözléssel, 2005.03.31. – *Kemenes Ottó* (Bp 39)

Így él bennem...

Tíz éve hunyt el Kapuy Vitál OSB (1913 – Eg 31 – 1995)

Amikor eszméltem, ő már skapulárés reverendában járt. 190 cm magas, karcsú papbácsiként mindig mosolyogva, kedvesen közelített hozzám. Ugyanakkor, még felnőtt koromban is, kissé távolságtartó, tekintélyt parancsoló, bizonyos értelemben fenséges volt, talán nem csak velem szemben. Így nem csoda, ha unokaöcsként egész életemben fölnéztem rá, ám azzal a biztos tudattal éltem, hogy figyelemmel kíséri lépteimet, imáiba foglal és szeret. A kisgyermek csodálkozó rajongása az évek múltával, észrevétlenül, tisztelettel övezett szeretetbe és meghitt, férfias, de soha nem bizalmaskodó kapcsolatba ment át. Beszélgetéseink különösen elmélyültek életének utolsó évtizede során, amikor a sokat tapasztalt menedzser-pap és a három gyerekes családapa – az ágya szélén ülve – vitattuk a világ történéseit.

Torontálalmáson született, 1913-ban. Édesapja Kapuy Miksa falusi körorvosként élt és dolgozott, legtovább a Győr-Moson-Sopron-megyei Téten. A városban utca hirdeti a nevét. A település ezzel adózik emlékének és méltányolja áldozatos ténykedését. Édesanyja Écsy Irén. Az ő felmenői között találjuk Écsy Lászlót, a balatonfüredi gyógyintézetet 50 éven át fejlesztő kiváló embert, kinek kegyeleti emlékoszlopa az arácsi temetőben Lóczy Lajosé közelében áll.

Kapuy Károly az esztergomi Szent István bencés gimnáziumban kapott olyan nevelést és példamutatást, melynek nyomán maga is elhivatottságot érzett a szerzetesi életre és választotta a tanári pályát. Az érettségi után Pannonhalmán, a Szent Gellért Hittudományi és Tanárképző Főiskolára iratkozott be. Véglegesen 1936-ban kötelezte el magát bencésnek és vette föl a Vitál nevet. A következő évben szentelték áldozópappá. A magyar-német szakos tanári diplomáját a budapesti Állami Tanárképző Intézetben, 1938-ban szerezte.

Tanított Pápán, Esztergomban, Győrött, Budapesten és Pannonhalmán. Bár kiválóan felkészült, szigorú, az ifjúságot hön szerető tanár volt, a képességei és az egyénisége sokrétűbb feladatok ellátására tették alkalmassá. Előjárói ezt felismerve előbb Győrött, majd Pannonhalmán kapott házgondnoki megbízatást. 1965-ben a Pannonhalmi Gimnázium igazgatójává nevezte ki Legányi Norbert főapát. Tíz év múltán – miközben két évig középiskolai tanfelügyelő volt – a Katolikus Középiskolai Főhatóság főigazgatója lett. Ezen a poszton állt, míg a jobb oldalának bénulását okozó agyvérzés ágyba és tolókosiba nem kényszerítette.

Szerzetesi élete legszebb szakaszának a pályakezdést, a hét évig tartó pápai tanárkodást tartotta. Legnehezebbként viszont kettőt kell említeni – bár ezekről sosem szólt –, az egyik az 1951–57 közötti győri házgondnokság, a másik a KKF főigazgatósága 1975-1985-ig. Mindegyik másként volt emberpróbáló.

Az '50-es évek első felében hazánkban minden fogyasztási cikkből hiány volt. Az alapvető élelmiszerekhez is csak korlátozottan lehetett hozzájutni. A rendház és az internátus diákjainak az ellátása rengeteg nehézséggel járt. Számtalan kapcsolatot kellett kiépíteni, ápolni, nemegyszer kerülő utakat keresni ahhoz, hogy nagyobb fennakadás ne legyen a mindennapi életben. Csodás leleményességével, finom humorával, megnyerő külsejével, megbízható partnerségével mindenről gondoskodott. Az örökké titok marad, hogy mindez mennyi fejtöréssel és izgalommal járt.

Sokkal felelősségteljesebb és nehezebb feladatkör volt a KKF főigazgatósága. Nemcsak azért, mert a visszakapott nyolc egyházi iskola és hat internátus számos nehézséggel küszködött, hanem sokkal inkább, mert az Állami Egyházügyi Hivatal zsandárkodását folyamatosan el kellett hárítani. A hatalom csak megtűrte, de igazában el nem fogadta ezeket az intézményeket. Ahol tehette, megszorításokat alkalmazott, a vezetésükbe lépten-nyomon beleavatkozott, a nevelői munkát és a tanárokat figyeltette, a neki nem tetsző dolgokat kifogásolta, támadta stb. stb. Mindezek kivédéséhez diplomáciai bravúrokra volt szükség. Még inkább logikus okfejtés, határozottság, különleges tárgyaló készség kellett akkor, ha valami erkölcsi vagy anyagi előnyt akart az iskolák számára. Ami szükséges volt, amit elhatározott, azt legtöbbször sikerre is vitte.

Szervezete egy évtizedig bírta a harcot, az állandó feszültséget. Bár a külső szemlélő mindig derűs, kedvesen társalgó, előzékeny Kapuy Vitállal találkozhatott. Senki sem tudhatta, hogy az elmélkedő, imádságos órái mennyi tusakodás közepette teltek, mennyire adták meg a testi és lelki felfrissülést. Tény, hogy a küzdelmet kényszerű okból abba kellett hagynia. Mozgásában korlátozva, de szellemében épen, lélekben megnyugodva, rendtársak, barátok és rokonok megbecsülésével és szeretetével körülvéve, méltó ajándékot kapott Teremtőjétől élete maradék éveire.

Requiescat in pace!

Győr, 2005. január 15.

Dr. Magassy Dániel (Gy 57)

Kögl Szeverin OSB (1914 – Pp 34 – 1994)

Tíz évvel ezelőtt, Szeverin atya halála alkalmával São Paulo-ban, a bencés Szent Gellért Kolostorban ezt a nekrológot adták ki róla:

«Szeverin atya Mosonszentpéteren született 1914. június 20-án. Hivatását követve Pannonhalmán lett bencés szerzetes, pap és tanár. Zalaapáti plébánosaként az egyház hűségese védelmezője volt a legnehezebb időkben is.

1949-ben érkezett São Paulóba, hogy részt vegyen az oda kivándorolt magyarok lelkipásztori gondozásában. Az ottani kis bencés közösség tagjaként alapító a Szent Gellért Apátság és a Szent Imre Kollégium nagy munkájában, mint annak fáradhatatlan gazdasági vezetője és építője.

1970-től 15 éven át missziós munkát végzett az őserdő szélén: a paranái Nova Santa Rosa plébánosa, az ottani kisseminárium és a helyi iskola tanára és igazgatója. Tíz templomot épített híveivel.

1985-ben tért vissza São Paulóba, mint buzgó lelkipásztor, könyvtáros és a magyar múzeum alapítója és őre.

1994. február 13-án halt meg hirtelen, de buzgón felkészülve. Hűséges katonája volt Isten országának.»

Ezután tíz évvel, 2004. június 20-án jöttünk össze mi öregdiákok a pápai volt bencés gimnáziumban. Huszonötön voltunk jelen, az érettségink (1934) hetvenéves jubileumát viszont a helyszínen, sajnos, csak én ünnepelhettem.

Megemlékeztem itt *Kögl János Szeverin*ről, az együtt töltött diák évekről. Vele az utolsó két évben lakótársak is voltunk. Őt később nagyon távoli új hazába, Brazíliába sodorta az élet, de haláláig megmaradt igaz hű barátunk, és amikor már lehetett, szinte ő szervezte találkozásainkat.

Iskolánk 350 éves fennállásának megünneplésére nem tudott hazajönni, de akkor az alábbi sorokat küldte:

«*Magyar Testvérek, Iskolatársak!*

Testem a messzeségben, lelkem itt van köztetek. Több ezer kilométer távolságból szívemhez szorítva átölelem a 350 éves „Alma Mater”-t, szeretett tanárjaival és nagyreményű diákjaival. A szeretet millió emléke köt Pápa városhoz, és a hála ezer szála fűz iskolánkhoz. Sem idő, sem távolság nem tud elszakítani tőle. Szívembe zárva, magammal hordok sok felejthetetlen kedves emléket és drága nevet.

De szép ma visszagondolni az izgalmas latinórákra, a haragudva is mosolygó *Schaller Mátyás*ra; katonás, de tele szív *Fojtényi Emil* osztályfőnökünkre, aki hivatásbeli kötelességének tartotta, hogy apáinkat helyettesítse! Szigorú volt, de football-labdát vett osztályának. Nemcsak nyelvekre oktatott, de a helyes viselkedésre is szoktatott, hatvan évvel ezelőtt már „osztályfőnöki” órákat tartott,

amelyeken a „Kis lord” és a „Művelt ifjú” című könyveket elemezte és plántálta belénk az udvariassági szabályokat. Nemcsak a jóra nevelt, hanem a szépre is.

Pápai (!) bencés tanár akartam lenni, hogy továbbadjam egy újabb generációnak a sok jót, amit kaptam. Az Élet Magyarországon azonban másként döntött. „Ember tervez, Isten végez!” Nem zúgolódom! Ma már értem, hogy miért kellett így lennie. Sokat vesztettem, de talán még többet nyertem. Egyet azonban nem vesztettem el, a szeretetet a régi iskolához és az olthatatlan vágyat Pápa után.

Az Óceánon át magammal hoztam igazgatóim életbölcességét, osztályfőnökeim atyai jótanácsait és bölcs tanáraink tapasztalatait. Mindezt itt próbálom – immár negyven éve – az őserdő szélén és a 13 milliós São Paulóban brazil csemeték és hazátlan öreg magyarok között kamatoztatni.

Búcsúzom! – Szeressétek Hazátokat, ragaszkodjatok szülőföldetekhez és ne felejtsetek el iskolátokat! A Mindenható áldjon Benneteket, óvjon minden bajtól és az emigrálástól! A honvágy szörnyű fájdalom. Sok öreg magyart láttam sírva a honvágytól.

Ölel Benneteket szeretettel egy bencés tanár és öreg bencés diák, akit hatvan évvel ezelőtt Pápán Kőgl Jancsinak hívtak és ma Brazíliában Dom S(z)everinok. Isten Veletek!

São Paulo, 1988. március 21. Szent Benedek napján.

Dr. Kőgl Szeverin

pannonhalmi bencés, brazíliai misszionárius»

Koczor László (Pp 34)

Meghívó Pápára

Kedves Pápai Bencés Öregdiákok !

Szeretettel meghívlak mindnyájakat osztályunk 60 éves érettségi találkozója alkalmából rendezett ***Visszapillantás*** című képzőművészeti kiállításomra.

A kiállításon bemutatom diplomákba festett falképeim, színes üvegablakaim terveit, a róluk készült fotókat, fiatalkori és időskori táblaképeimet, középületek, városok színterveit, színelméleti tudományos munkám dokumentumait.

**A kiállítás Pápán,
a Fő tér 21. sz. alatt a Somogyi Galériában
június 20-tól augusztus közepéig lesz nyitva.**

2005. augusztus 25-én, szombaton, a pápai öregdiák-találkozó napján, délelőtt 10-11 órák között várlak benneteket a kiállító teremben.

Dr. Nemcsics Antal (Pp 45)

festőművész, egyetemi tanár, MTA doktora, bencés öregdiák

**Jövők reménye
– ifjú diáktársaink –**

Bátorításul...

Az egyik példaképem *Márton Áron* püspök. Ő soha nem azt nézte, hogy hogyan lehet kompromisszumot kötni, hanem azt, hogy mit kér tőle a Mennyei Atya. Ha azt kéri, hogy a papok hitoktassanak, akkor a román kommunista állam hiába mondja, hogy nem szabad. Inkább vállalja a börtönt, inkább hagyja, hogy a papjait bezárják. Megüzente nekik, hogy tőlük Isten azt kéri, hogy hitoktassunk a templomban is és a plébánián is. Ez polgári engedetlenség volt. Bezárták őt is, több munkatársát is, de *Márton Áron* püspök nem engedett. Az volt a szép benne, hogy nem harcolt, nem bujtogatott, nem lázított, nem szidott, nem átkozott senkit, de egy centit nem engedett az Isten által tőle kért dolgokból. Szeretném tőle megtanulni, hogy én is csak egyedül Istenre hallgassak. Ha azt fogja kérni tőlem az Isten, hogy alapítsunk a szegény gyermekeknek egy iskolát, óvodát, *Márton Áron* püspök szellemében, alázattal megteszem, aztán lesz, ami lesz.

Nagyon fontos az, hogy félelem, szorongás nélkül, Istenben bízva merjünk élni. Hogy érthetőbb legyen, van egy kedves példám: A tudósok beraktak ötven egeret egy nagy szobába, és ötvenet egy másikba. Arra voltak kíváncsiak, hogy a félelem, a stressz milyen hatással van az állatokra. Az egyik terembe beraktak egy cicát, de úgy, hogy az nem tudott hozzáférni az egerekhez. A cicá biztosította a félelmet, a stresszt az egereknek. Megfigyelték, hogy abban a teremben, ahol nem volt macska, az egerek szépen fejlődtek, szaporodtak, növekedtek, családokat alkottak, ment minden a maga rendjén. A másik teremben, ahol ott nyávogott a macska, szorongtak, féltek, idegesek voltak az egerek. Nem alkottak családokat, nem lettek utódaik, ha netalán voltak is, azokat az anyák megették, az életben maradt kis egerek viszont nem fejlődtek rendesen, és a homoszexualitás is sokkal gyakrabban fordult elő ezeknél az egereknél. Egyszerűen megbénította a félelem ezeket a kis állatokat.

Valamilyen módon a gonosz lélek bennünket, erdélyi, Kárpát-medencei magyarokat szeretne stressz alatt tartani, hogy féljünk, szorongjunk. Úgy érzem, hogy félelmünk a legtöbbször irreális, hogy végül is ma sokkal jobb viszonyok és lehetőségek vannak, mint régebben. A világon tíz emberből kilenc rosszabbul él, mint mi. Az embereket most ezzel az interjúval is szeretném megnyugtítani, hogy nem kell félni a holnaptól, hogy Isten velünk van, hogy merjünk bízni a Gondviselésben. Merjünk bízni egymásban, Isten egymásnak teremtett bennünket, merjünk álmodni szebb jövőt magunknak. Én meg vagyok győződve arról, hogy erre reális esélyünk van. Ne hagyjuk, hogy a félelem, a gonosz lélek kilúgozza szívünkéből a reményt, a jövőbe vetett hitet, az összefogást, a szolidaritást.

Ha azt mondja Magyarországon egymillió ember, hogy számomra fontos az, hogy mi történik a határon túli magyarokkal, ezért egy évben száz forintot adok: abból százmillió forint összejön. Ebből nálunk egy egész iskolahálózatot lehet

talpraállítani, működtetni. Megvannak a lehetőségeink arra, hogy egy békésebb, boldogabb, örömtelibb 21. századot éljünk meg mi, Kárpát-medencei magyarok. Ehhez csak az kell, hogy bízzunk egymásban, bízzunk a Jóistenben és fogjunk össze. (...)

Meg vagyok győződve, hogy a jótett jóvá teszi az embert. A jócselekedet egy nemzetet is meg tud szentelni. A rossz, a bűn viszont egy nemzetet is tönkre tud tenni. Nagy dolog lenne, ha a magyarság a harmadik évezred elején tudatosan vállalná az önzetlen szeretet, a jóság tetteit az önhibájukon kívül a határon túlra sodródott testvéreik gyermekei iránt. Ez megszentelné, felemelné népünket, és Isten áldását vonná magára.

Böjte Csaba OFM

Csaba testvér gondolatait *Révész Máriusz: Sorsfordítók Erdélyben* (Kairosz Kiadó, Budapest, 2004) c. interjúkötetének utolsó (237-239) lapjairól vettük át, köszönettel. – (A szerk.)

A múlt század végén egy német államelnök megjegyezte: „Es gibt schwierige Vaterländer. Eines davon ist Deutschland.” Talán hozzáfűzhetnénk, hogy a második nehéz szülőföld pedig a magyarok hazája, legyen az bármelyik oldalán a jelenlegi határoknak.

A decemberi határozat, *talán akaratlanul*, egy adag bölcsességről ad tanúságot (egy történelmi ritkaság, ha ez így lenne), melynek eredményeképpen Kárpát-medencei társbélrőnk idegei nem lettek túlságosan felborzolva.

Pax vobiscum!

Kutas László (Ph 58) London

„Rád tekint szülőfölded népe...” *

Hagyományainkhoz híven idén is sok színes programmal és rendezvénnyel emlékeztünk meg Pannónia szülöttjéről, a Pannonhalmi Főapátság patrónusáról, Szent Márton püspökről.

Mint minden évben, most is, november 10-én délután jótékonysági vásárral vette kezdetét a programok sorozata, melynek bevételeiből a kárpátaljai karácsonfalvi Görög Katolikus Lyceum magyar irodalom- és történelemtankönyveinek, földrajz- és történelematlaszainak megvételét támogattuk.

A kétórás vásár hangos vigalmi után kicsit elcsendesedve és magunkba szállva készültünk az ünnepre. Ebben vendégeink, *Marosi István* karácsonfalvi görögkatolikus lelkész és kísérei, a Lyceum néhány tanárja és diákja volt segítségünkre, akik Kárpátaljáról, magyarságuk és görögkatolikus kereszténységük megéléséről, valamint iskolájukról beszéltek. Öhözadjuk s az általuk kiadott

* A pannonhalmi Bencés Hírlevél 2004. téli számából. Köszönjük! – (A szerk.)

újsághoz kapcsolódott a Szent Márton-nap ezévi mottója: *Megmaradni*, utalva azokra a mindennapi küzdelmekre, amelyeket nemcsak nekik, de nekünk is meg kell vívni nap mint nap, hogy megmaradhassunk a hitben és szeretetben. A csendesóra után a bazilikában összegyűlve a szerzetesközösséggel együtt elimádkoztuk Szent Márton ünnepének első vesperását.

Kivételesen megelégedtünk az egy adag vacsorával is, hiszen nyolc órától nyitottak az osztályok szervezésében létrejött éttermek különböző jellegű és nemzetiségű ételkülönlegességekkel, s más kikapcsolódási módokra is alkalom nyílt a fél tizenegyes takarodóig. Ekkor beállt az éjszakai nyugalom, hogy a következő napot kipihenten, újult erővel kezdhesük.

Annál is inkább, hiszen másnap már reggel kilenc órakor hirdették a bazilika harangjai az ünneplésünk csúcspontját jelentő ünnepi Liturgia kezdetét, amelyet Jeremias Schröder St. Ottilien-i főpát vezetett. Prédikációjában kihangsúlyozta a keresztény ember lelkiismeretes feladatvégzésének és alázatos szeretetkészégének fontosságát, amelyben Szent Márton püspök olyan kiemelkedően és példamutatóan járt előttünk.

Közös ünneplésünk után a Pannonhalmán első évüket töltők a szent hitvalló életével ismerkedtek meg, míg a többiek a tornateremben találkoztak Jeremias főpát úrral, aki St. Ottilien monostoráról és az ottani életről, valamint az ennek fontos részét képező missziós tevékenységről mesélt nekünk. Kérdéseink nyomán érdekes történeteket is elmondott, amelyeket a világ különböző pontjain élt át e munka során.

Ebéd után tovább folytatódott az előző nap és a délelőtt kissé profánabb ünneplése a sportvetélkedőkkel, büféekkel, tolókosci- és kukahordó versennyel, táncbemutatóval, „játéktérrel” s még sok ötletes és szórakoztató programmal. Fél nyolckor a tornateremben koncert kezdődött, melynek előadóművésze *David Yengibarjan* örmény származású harmonikajátékos volt. A fergeteges hangulatú másfél órás koncerten megszólaltak Yengibarjan saját szerzeményei és más darabok is, és ráadásként eljátszotta azt a darabot, amit édesanyjától elsőként megtanult.

Az ünnep záróakkordját a Napzárta adta a lépcsőházban, melynek során kihirdetésre került az összegyűlt pénz összege: több mint ötszázezer forint! Ennyivel tudtunk tehát hozzájárulni ahhoz, hogy határainkon kívül élő magyar testvéreink anyanyelvükön tanulhassák népük irodalmát és nemzetük történetét. Végül *Tamás atya* kihangsúlyozta: Az ünnepi örömet a hétköznapiakban is meg kell őrizni, s észre kell venni a „peremen élőket”, ahogyan arra nagy szentünk, Márton is példát adott nekünk. Közös imádsággal zártuk a napot, hálát adva Istennek az ünnep öröméért, s bár kissé fáradtan, de igazi szívbeli boldogsággal és lelkünkben rengeteg élménnyel tértünk nyugovóra.

Aradi László

a Pannonhalmi Bencés Gimnázium és Kollégium
XI. B osztályos tanulója

Időszerű példakép ^{*}

A Veszprémi Főegyházmegye vértanújára, a hatvan éve orosz katonák által meggyilkolt Bódi Mária Magdolnára emlékeztek április 2-3-án Litéren – a helyi önkormányzat és a balatonfűzfői plébánia szervezésében, az érsekség támogatásával. A megemlékezés során imádkoznak azért is, hogy a tisztaságának védelmében vértanúságot szenvedett fiatal leány is a magyar boldogok és szentek sorában tisztelhesük.

A Veszprém-megyei Litéren 1945. március 23-án egy kedves, csinos és szent-életű munkáslány vértanúhalált szenvedett Krisztusért. Ennek a lánynak, *Bódi Mária Magdolnának* arcképe ott látható a krakkói Isteni Irgalmasság Bazilika magyar kápolnájának (Cappella Communio Sanctorum) a magyar szenteket és boldogokat ábrázoló hatalmas mozaikján a boldoggá avatásra várók között.

Magdi rövid, de teljesnek mondható életét a Veszprémi Főegyházmegye területén élte le. Szülei uradalmi cselédek voltak, akik vallásos nevelést nem kaptak. Az édesapa iratainak hiányában a szülők szentségi, sőt polgári házasságot sem köthettek.

1921. augusztus 8-án Szigligeten született kislányuk. A badacsonytördemeci templomban keresztelték meg augusztus 15-én. Magdi azonban a családban vallásos nevelést nem kapott, csak az iskolai hittanórákon tanult istenismeretet. Buzgón végzett elsőáldozásától kezdve Jézus maga vonzotta, vezette minden jóra-szépére fogékony lelkét. Talpraesett, vidám, jó tanuló gyermek volt. Hitoktatója és tanítója hamar fölfigyelt rá. 1934-ben költöztek Köveskálrról Mámapusztára. Olvasni nagyon szeretett. A plébánosától kapott, lelki fejlődését elősegítő vallásos könyvek révén egyre komolyabb hitbéli tudásra tett szert, amit tettekre igyekezett váltani. Magdi 14-dik életévében már nagy igyekezettel segített a háztartásban, a mezei munkában is jobbkeze lett édesanyjának, aki korán észrevette hosszantartó imádságait, apró önmegtagadásait. Ezek mind jobban erősítették Jézus iránti hűségét, edzették akaratát. Mindenütt segített, ahol csak szükségét látott. Különös szeretettel foglalkozott a kisgyerekekkel, akiket sok kedvességgel igyekezett Jézushoz vezetni.

Tizenhét éves volt, amikor Balatonfűzfőn népmissziót tartottak. Ekkor kezdett megvilágosodni előtte, hogy egészen Jézusé akar lenni. Vonzotta a szerzetesi élet, ám ennek megvalósulásában akadályt jelentett egyházjogilag törvénytelen származása. Fájó szívvel vette tudomásul, hogy az akkori rendi szabályok értelmében ezt a vágyát nem követheti.

A következő évben a fűzfőgyártelepi Nitrokémia Rt. munkásnője lett. Gyári munkája mellett otthon továbbra is ő végezte a háztartási munkák nagy részét. Három műszakos beosztása ellenére megtalálta a módját, hogy a gyártelepi templomban naponta találkozzék a szentáldozásban az Úr Jézussal. A gyárban

* Utánközlés az Új Ember 2005. március 27–április 3-i (húsvéti) számából

sokféle ember dolgozott, gyakori volt a káromkodás, az ocsmány beszéd, de gyakoriak az egyházellenes, rágalmozó kijelentések is. Munkatársai tapasztalhatták, hogy Magdi a vallásossága miatt saját személyét ért ugratásokra talpraesetten, derűvel válaszolt. Az egyházellenes vádakat biztos világnézeti tudással, okos érveléssel, de sohasem sértő módon cáfolta meg. Mivel magatartását a szelíd szerénység jellemezte, amelyhez adott esetben kellő humor is járult, munkatársai kezdeti ellenérzését tisztelet váltotta fel. Jelenlétében már vigyáztak szavaikra. A gyár vezetői is megbecsülték jó munkáját.

Csinos nő lett, akinek több kérője is volt. Nagyon szerette a kisgyerekeket, nagyra becsülte az anyaságot, mégsem ebben látta a hivatását. Húszévesen, első zárt lelkigyakorlatán, kellő megfontolás után, 1941-ben szüzességi fogadalmat tett. 1942-ben kongreganistává avatták. Ezután még nagyobb buzgalommal foglalkozott a Szívgyárda keretében az addig is általa vezetett gyermekekkel.

Fűzfőgyártelepen a polgári iskolát magántanulóként végző csoport felnőtt tagjai között sikeresen tette le a vizsgákat. Mindezek mellett találékonyan igyekezett segíteni minden rászoruló. A Katolikus Dolgozó Lányok Szövetsége vezetőképző tanfolyamának elvégzése után az iparban dolgozó munkáslányokból is csoportot szervezett, a lányokat öntudatos, katolikus világnézetre nevelte, miközben közösen végezték a szeretetszolgálatot. Háborús idők voltak. Ápolónői tanfolyamot szervezett a lányok számára, melyen maga is részt vett. Magdi és leányai öregeket, kisgyermekes anyákat, a füredi katonakórházban pedig sebészteket látogattak. Ahol segítséget láttak, segítettek.

Magdi kérte az Úrtól, hogy fiatalon halhasson meg, és halálával is közelebb segíthesse a fiatalokat Hozzá.

1944-ben Magdi családja már Litéren lakott. Decemberben a harcok zaja mind közelebből hallatszott. A nők sorsáról aggasztó híreket hallva, tisztaságuk megvédésére buzdította leánytársait, és elhatározta, hogy élete feláldozása árán is megtartja Jézusnak tett fogadalmát. Ennek ideje 1945. március 23-án jött el.

Az asszonyok az óvóhely lejárataiban tartózkodtak, amikor két fegyveres szovjet katona érkezett. Egyikük Magdira támadt. A lány ellenállt és a katonától megszabadulva menekülni igyekezett, miközben a bunker lejárataánál a többieket figyelmeztette felindult arccal, de nyugodt hangon. „Annuska, meneküljön, mert magán lesz a sor. Én már meghalok... Édesanyám, menjenek innen, én most már meghalok...” Közben a túlsó kijáratnál megjelent a katona, dühös arccal. A szeme alatt vér szivárgott, Magdi védekezésének nyoma. Magdit az udvaron meglátva azonnal lőtt. Vagy hat lövés fúródott Magdi hátába, aki az első lövésnél megállt, a második után két karját az ég felé tárta, majd összezárta e szavakkal: „Uram, Királyom! Végy magadhoz!” Zsebében újra a rózsafüzért szorította. Az utolsó golyó szíven találta.

Két hét múlva – az ostromállapot idejére adott római felhatalmazások alapján – szülei szentségi házasságot kötöttek. Az akkori állami törvények ezt polgári kötésnek is elfogadták. Szülei ettől kezdve vallásosan éltek.

Dr. Márfi Gyula (Ph 62) érsek

Szent. Primus vértanú
Pannonhalma, 1954. jún. 9.

Büky Zoltán (So 48)

In memoriam...

Megemlékezés

Endrédy Vendel (Gy 14) zirci apátról *

Száztíz éve, 1895. január 19-én született a Sopron-megyei Fertőendrédén. A ciszterci rendbe való belépésétől a Szent Bernát-i „konverzió”, a mindenestül Isten felé fordulás programját élte halála pillanatáig: visszafordulni és visszafordítani minden erőnkkel a világot és benne mindenekelőtt az embert, a Teremtő Isten felé.

Szerzetespap volt, apáttá választásáig, 1938 márciusáig a rend budapesti Szent Imre Gimnáziumának matematika–fizikatanára, végül igazgatója.

A szerzetesek szétszórása után 1950. október 29-én a nyílt utcáról rabolták el az ÁVO emberei. Koholt vádak alapján 14 évre ítélték. Megszégyenítő kínzások közepette többször verték félholtra... 1956 végén rövid időre kiszabadult, majd újból börtön következett. 1957 augusztusában „szabadult”, kijelölt kényszertartózkodási helye a pannonhalmi Öreg Szerzetesek Otthona lett, ott élt 1981. december 29-ig, halála napjáig.

*Visszapillantás*¹ című legutolsó feljegyzésében írta: „Az első, amit ebben a visszapillantásban megállapítok az, hogy nem adnám oda a hatévi börtönélet szenvedéseit semmi földi kincsért. Valami óriási értéktöbbletet kaptam. Kijártam a legmagasabb »főiskolát«, kezembem a diplomája, s rajta a pecsét: több emberiség... – A második, amit megállapítok, hogy minden szemét, ringy-rongy ember is lehet fény, örök fény, ha egyszer rásüt Isten napja, és felszabadítja gonoszsága borzalmas terheitől. Ezért nem tudok én haragudni senkire megbántóim, kíndóim közül, senki gonosz emberre. Szeretnék értük imádkozni úgy szívből, igazán, hogy megtérjenek, jó emberek legyenek.”

Ennyit mondhat röviden volt Mesteréről egy tanítvány.

Dr. Kerekes Károly O. Cist., apát

Ó, Uram, Te az alázatosokon és a sokat szenvedőkön keresztül ragyogtatod fel és közvetíted szeretetedet. A jóságos és a börtönökben Érted és érettünk megkínzott Vendel apát közbenjárása által áraszd reánk gyógyító szeretetedet.

Vegyük észre: ilyen szent emberekre van szüksége a mai kereszténységnek, hogy mi magunk, a magyar nép és a kereszténység megújuljon.

A szenvedő Krisztust követő ciszterci apát példás élete által mutasd meg, Istenünk, szereteted hatalmát a betegeknek, a kétségbeesetteknek, a hitüket elhagyottaknak, a magyaroknak és az egész emberiségnek.

Csak így találhatjuk meg az annyira keresett békét. – Amen

(Ima Endrédy Vendel boldoggá avatásáért)

* Utánközlés az Új Ember 2005. február 20-i számából

¹ A *Visszapillantás* pl. a BDSZ Almanach 2003 59., az imádság a 60. lapján olvasható

A szeretet vértanúja: Salkaházi Sára *

Éppen 60 esztendővel halála után, december 27-én emlékeztek meg *Salkaházi Sára* szociális testvéréről a budapesti Központi Szemináriumban. Az emlékülésen mintegy százötvenen vettek részt: a vértanú rendtársai, tisztelői, egyházi és civil személyek.

A fővárosi önkormányzat képviselőjében *Tirts Tamás* az üldözött embertársak iránti szeretet hősiességéről beszélt.

Schweitzer József nyugalmazott főrabbi előadásában arról szólt, mit tanít a zsidó vallás a felebarát iránti felelősségről, a szeretet érzésétől miként kell eljutnia a hívő embernek a felelősségvállalásig, amely végső esetben az önfeláldozást is jelentheti.

Székely János, a Központi Szeminárium spirituálisa azt hangsúlyozta, hogy Salkaházi Sára nem egyszerűen a bátor kiállás vértanúja: az ő személyiségének titka mélyebben rejlik. Mikor egy évvel mártíromsága előtt felajánlotta az életét, Isten ismeretlen szándékaira mondott határozott igent. Abban a biztos hitben, hogy a szenvedés és az áldozat mélységesen hozzátartozik ahhoz az élethez, amelyet Isten maga is megosztott az emberrel. Sára testvér tette nem a bátorság, hanem a hit megnyilatkozása volt.

Jelenits István piarista szerzetes mint gyakorló pedagógus és lelkiveető azt hangsúlyozta, hogy elsősorban nem áldozathozatalra, mégkevésbé hősiességre kell és lehet nevelni a gyerekeket, hanem az értékek tiszteletére, a szeretet képességére. „Áldozatot az tud hozni, akiben szeretet van” – mondotta.

Osztie Zoltán [*Osztie Zoltán* (Bp 49) fia – (a szerk.)] plébános, a KÉSZ elnöke a keresztény értelmiségi szemével tekintett Salkaházi Sára életére, az egységteremtés, a missziós lelkület és a tudatos áldozatvállalás példájára.

Sztrilich Ágnes, a Szociális Testvérek Társaságának jelenlegi elöljárója rendtársként emlékezett a személyesen ugyan nem ismert, mégis személyes ismerősének érzett Sára testvérré.

Az emlékülés utolsó előadásában *Erdő Péter* bíboros prímás Salkaházi Sára boldoggá avatásának egyházi szempontból teljességgel indokolt kezdeményezéséről beszélt.

-et-

* *Salkaházi Sára* testvért a sajátunknak tekintjük, hiszen a Szociális Testvérek Társasága szentbenedeki szellemiségű szerzetesrend; 80 éve alapította *Slachta Margit*. – (A szerk.) Utánközlés az Új Ember 2005. január 9-i számából

Gulágot szenvedett cserkészpap volt *

Kölley György (1919 – Bp 39 – 2005) halálára

Nemcsak utolsó éveiben betegsége miatt, de papi és cserkészhivatása miatt egész életében igen sokat szenvedett, életműve gazdag.

Az 1919-ben Budapesten született Gyurka bá' 1942-ben lépett a Székesfehérvári Egyházmegye kispapjai közé. A neves Köhler-család gyermeke kispapként is folytatta cserkészmozgalmi tevékenységét. 1944-ben a Központi Szemináriumban részt vett az üldözöttek mentésében. 1946-ban a Magyar Cserkész Szövetség központjában a kiscserkészek ügyeivel foglalkozó vezetőtiszt volt, amikor – a cserkészmozgalom betiltásának indoklására is – többedmagával letartóztatta az ÁVO az úgynevezett „kamaraerdei ügyben”. A vád szerint tudott egy szovjet tiszt elleni merényletről, és részt vett szovjetellenes röpcédulák előállításában. Egyik vád sem volt igaz, de átadták a szovjet hatóságoknak, és egy szovjet bíróság nyolc évre ítélte. A Gulágon töltött éveiben egy alkalommal az mentette meg, hogy az éhezéstől magatehetetlen rabokat szállító teherautó tetejére dobták, majd a következő táborban egy litván katolikus raborvos – megtudván, hogy kispap – maga mellé vette felcserként. Gulág-évei java részét a finn-karéliai Medvezsugorszkban töltötte. Papi rabtársai között volt *Olofsson Placid* bencés szerzetes.

Amikor 1953-ban, a diktátor halála után hazatérhetett, folytatta teológiai tanulmányait. Főpásztora, *Shvoy Lajos* püspök 1956-ban szentelte pappá. Dunabogdányi káplánként is folytatta a lelkipásztori munkájával párosuló „illegális” cserkészmozgalmi tevékenységét. Emiatt 1961 januárjában ismét letartóztatták, és „államellenes szervezkedés” vádjával három évre ítélték. Szabadulása után gyógykezelés céljából svájci nővérekhez utazhatott, ahonnan egykori cserkészei kérésére nem tért haza, hanem megszervezte a nyugat-európai magyar cserkészmozgalmat, és Münchenben magyar lelkipásztori munkát végzett. A rendszerváltozás után hazatért. 1992-ben Leányfalun nemzetközi öregcserkész-találkozót szervezett a lelkigyakorlatos házban – amelynek telkét családja ajándékozta a magyar egyháznak –, ahol haláláig lakott.

„Élete utolsó percéig minden cserkészgyermekének sorsa érdekelte, és jó apához híven, súlyos betegen is tanácsot adott, segített minden hozzáférhetőnek, örült neveltjei sikerének” – írja róla *Perjés Ottó*, németországi öregcserkésze. „Minden pénzét a szegény ifjúság segítésére, később közép- és kelet-európai cserkészek támogatására fordította.” A nyugat-európai magyar cserkészmozgalom vezetése alatt több mint háromezer-ötszáz főt számlált. „Fegyelmet, erkölcsöt, Isten és a természet szeretetét és embertársaink megbecsülését nevelte belénk *Baden-Powell* szellemében, a krisztusi szeretet jegyében.” (...)

Március 14-én hunyt el, és 31-én temették a leányfalui temetőben.

Jó munkát végeztél, Gyurka bá'! Nyugodj békében!

Rosdy Pál

* Utánközlés az *Új Ember* 2005. április 10-i számából

Farkas Virgil OSB esperes-plébános halálának 10. évfordulója *

Virgil Atya ma itt van velünk. Kérjük Öt, hogy segítsen bennünket az emlékezésben. Emlékezzünk egy emberre, Isten felszentelt papjára, egy szerzetesre!

Emlékezzünk Farkas Sándor Virgil esperes-plébánosra!

Emlékezzünk a „Plébi”-re! Igen, a plébire. Így hívta Öt mindenki, aki ismerte, szerette és közelebb állt hozzá. Ha valakit beosztásából adódó megnevezésében is becéznek, azt minden kétséget kizáróan szeretik.

Úgy hiszem sokan voltunk és vagyunk, akik szeretetünkbe fogadtuk, éppúgy, amint Ő bennünket, egyházközségének minden tagját. A megjelentek száma is ezt bizonyítja, pedig már nagyon sokan követték őt a Teremtőhöz. Az ittmaradtak szeretetét igazolja, hogy sírján mindig van friss virág, és ritka, ha nem ég ott egy-egy szál gyertya.

Minden jelenlétől előre elnézést kérek, amiért az elmondani kívánt gondolataim személyesek lesznek. Ennek több oka is van: egyrészt azok közé tartozom, akik megkülönböztetett módon szerették, másrészt mert sok-sok gondolata, tanácsa útmutatása, gesztusa ivódott zsigereimbe, harmadrészt – és ez a legfontosabb – lelki rokonságba is kerültünk: Ő lett a bérma-keresztapám.

Úgy hiszem sokunknak nagyon sok emléke kötődik ahhoz a szerzeteshez, aki kérlelhetetlen emberi tartással és meggyőződéssel lelkülettel, hevülettel képviselte Isten országát itt szűkebb pátriánkban.

Első emlékem róla, hogy itt térdel az oltár előtt, mint kb. 4 éves ministráns, Ő pedig meglegegedetten bólint, hogy minden rendben. Ezt követően mindig is felnéztem rá, mert volt miért felnézni rá.

Amíg a vér a szív jobb kamrájából a bal kamrába áramlik, közben a tüdőben levegővel érintkezve megtisztul, és már mint megtisztult, oxigéndús, éltető folyadék árad tovább a bal kamrából az egész testbe. Így voltunk mi mindannyian, akik ide, e templomba jártunk. Itt kaptuk a mindennapokhoz szükséges energiát, hogy azt továbbadhassuk. Azokban az években, évtizedekben csak itt, mert a templomok falai közé szorították a hitéletet. De olyan útravalót kaptunk, amit gyermekeinknek is érdemes továbbadni.

Elevenen emlékszem a hittanórákra, amelyeket akkor az állami és helyi akarat kizsorított az iskolából és a sekrestye lett azok helyszíne. Már akkor belegondoltam, hogy ezzel az intézkedéssel háttérbe akarták ugyan szorítani a hitoktatást, és mi lett az eredmény: a hét minden napján délutánonként állandó gyereksereg a templom körül, ahogy jöttünk-mentünk a hittanról. Épp ezért a legbiztosabb találkozási pont is a templom lett.

* *Siska Gábor* (Ph 82) visszaemlékezése a pannonhalmi városi templomban felavatott és megáldott emléktábla előtt 2004. szeptember 19-én

Ehhez kapcsolódik a plébános úr egy nagyon-nagyon sokszor ismételt kérése a hívek felé, hogy ha mást nem is, annyit mindenki tegyen meg, hogy vasár- és ünnepnapokon ünneplőbe felöltözve menjünk el temploma, mert – abban az időben – a legegyszerűbb, és mégis szép és hatásos kifejezése volt hovatartozásunknak, ha azt látták, hogy nekünk vasárnap hol a helyünk.

Több ilyen magvas gondolata megmaradt bennem. Hittan órákon, de azokon kívül is többször felemlgette az egyház történelmének egy jelentős epizódját, amikor Nagy Konstantin császár egy sorsdöntő csatája előtti éjszaka álmában a keresztet látta és azt a hangot hallotta hozzá, hogy „e jelben győzni fogsz”. Úgy is lett.

Nem tudom, de úgy hiszem, ez a mondat volt – vagy lehetett – Virgil atya életfilozófiája. Mindent a keresztnek rendelt alá. Manapság is mindennap eszembe jut Ő és ez a történet. Naponta több száz kilométert kell utaznom, és így naponta kétszer visz el utam egy hegy tetejére emelt hatalmas kereszt mellett. Arra felnézve mindig ez jut eszembe. A plébános úr, és amit a kerestről tanított: e jelben győzni fogsz!

Tőle tudom, tudjuk, a kereszt amellett, hogy a kereszténység legfőbb szimbóluma, egyben egy mély tartalmat hordozó jelkép is: jelképezi Isten és ember, illetve ember és ember kapcsolatát. Amint már említettem, ő mindent alárendelt a keresztnek – e tekintetben is. Vagy ott van a kerék-hasonlat, amikor a kerék-agy maga Isten, és mi emberek vagyunk a küllők. Minél közelebb vagyunk Istenhez, annál közelebb kerülünk egymáshoz és fordítva: csak úgy tudunk közelebb kerülni Istenhez, ha egymáshoz is közelebb kerülünk.

Különös gondja volt arra, hogy jó viszonyt ápoljon hívei között, és feltette életét arra, hogy Istenhez vezesse őket. Segített bennünket, hogy el tudjuk választani a búzát az ocsútól, a talmít az igaztól. Neki is köszönhető, hogy a mai Pannonhalmán vannak közösségek, amelyek szilárd keresztény erkölcsi alapon állnak, és akikre büszke lehet a város minden lakója.

Nehéz feladatot kapott és vállalt. Oly korban élt ő közöttünk, amikor a magyar katolicizmus egyik fellegrának tövében is nehéz volt kereszténynek, katolikusnak lenni, maradni. Idekerülése után pár évvel még a „Szentmárton” névtől is megfosztották a települést. Azt, hogy ezt nem fogadta lelkesedéssel, azért tudom, mert következetesen így fogalmazott: „fel kell mennem Pannonhalmára”. Eleinte nem értettem, de később világossá vált, miért nem a „Vár”-ba kellett felmennie.

Ez évben szomorú évfordulóra is emlékezünk. Ki így – ki úgy. Egy hónap múlva lesz a Szálasi-féle nyilas hatalomátvétel 60. évfordulója. Így hatvan éve annak is, hogy Farkas Virgil, mint fiatal szerzetes Pannonhalmán részt vett – az azóta legendássá vált – embermentésben. Ő ajánlotta Kelemen Krizosztom személyes védelmébe egykori osztálytársát, akit abban a tudatban hagytak Kismegyernél fogvatartói, hogy már fejbeltették. Ezt az osztálytársat később a főapát – élete kockáztatásával – saját lakosztályában bújította. Ő később egy magyarországi egyetem elismert professzora lett.

Ahogy Szent Márton köpenyének egy darabját és Szent László fejereklyéjét a csatákban a győzelem reményében elől hordozták, úgy Ő a keresztet, a jelképet tartotta maga előtt, és győzött. Mert: e jelben győzni fogsz!

A vörös tengeren át vezette híveit

Ez a szöveg került rá az emléktáblára is, mert kitörölhetetlen emlék – gondolom nem csak bennem –, amikor egy alkalommal az ószövetségi olvasmányi részlet alapján a prédikációjában arról beszélt, hogy amint Isten az egyiptomi fogságból való szabaduláskor a Vörös-tengeren is száraz lábbal vezette át népét, míg üldözőik ugyanabba belevesztek, egy pillanatra megállt a gondolattal és mondott egy nyomatékos mondatot: **megismétlem, a vörös tengeren vezette át Isten az ő népét.** Akkor ott, pontosabban itt, ebben a templomban, döbbent volt a csend, és mindenki megértette az aznapi szentírási szakasz üzenetét.

És így is lett. Mert a kereszt jelében és a szó erejével győznie kellett. Győznie kellett Szent Istvánnal, Szent Gellérttel, Szent Lászlóval, Kapisztrán Szent Jánossal, Bakócz Tamással, Kelemen Krizosztommal, Apur Vilmossal, Mindszenty Józseffel. És még sorolhatnánk.

Hitbéli kérdésekben kérlelhetetlen volt. Elvárta az isteni és egyházi törvények betartását. Az úgynevezett „divatos” vagy csupán a szokás alapján kért szentségek (keresztség, bérmálás) kiszolgáltatásánál is megkövetelte a vallási tartalom megélését. De ha kellett, ő maga volt egyik titkos szervezője a – tiltó családi háttér miatt – teljes titoktartás mellett bonyolított felnőtt-keresztesnek, amikor egy 17 éves lány kérte a keresztséget 1981-ben.

Nagyon tisztelte XXIII. János pápát. A hittanteremben ott lógott az Ő képe is VI. Pálé mellett. Sokszor elmesélte, felelevenítette megválasztásának történetét, és hogy az „ideiglenes pápa” mekkora munkába fogott. Összehívta a II. Vatikáni Zsinatot, amely a nyugati egyház egyik legnagyobb reformját hozta. Hozzá mert nyúlni az ősi falakhoz. Plébános úr a Szentlélek földi munkálkodásának egyértelmű jelét látta ebben.

És Ő is hozzá mert nyúlni az ősi falakhoz. Valódi értelemben is: Virgil Atya, plébános úr építtette át, modernizálta ezt a templomot. A mai képe neki köszönhető. A hetvenes évek elején felépítette a plébániahivatalt, a kilencvenes évek elején felújította a bástyafalat. De átvitt értelemben is fogékony volt az újra: az elsők között, de az is lehet, hogy legelsőként, itt, ebben a templomban ministráltak lányok, ami ma már természetes, de a hetvenes évek közepén jelentős újjáításnak számított.

Farkas Sándor Virgil bencés szerzetes, mindannyiunk szeretett plébános ura nem lett tanár, mint ahogy 1802 óta a bencések általában, de tudni kell róla, hogy kiváló művelője volt a latin és az ógörög nyelvnek. Nem lett tanár, de nevelt és tanított. Arra tanított bennünket,

- hogy munkánkat, küzdelmeinket, életünket szenteljük meg imádsággal;
- hogy szeressük hazánkat és szűkebb pátriánkat, családjunkat, társainkat;
- hogy legyünk fogékonyak a szépre, a jóra, az igazra, és minden tudásunkat, képességünket és tapasztalatainkat állítsuk ezek szolgálatába;

hogy gyűjtsünk erkölcsi és szellemi értékeket;
hogy tiszteljük (*sajnos ma nagyon is aktuális!*) az ember méltóságát;
éljünk szeretetet sugárzó közösségekben.

Kedves Virgil Atya! Igyekszünk megfelelni az elvárásnak, és büszkék vagyunk erre a hagyatékra.

És amikor majd a mi szinuszgörbénk is ellaposodik, és mi is átlépjük az egyenest, mindannyiunk nevében remélem, hogy szeretteink között Te is ott vársz bennünket, és azzal az egy szóval fogadsz, amit egy tőled kapott Bibliába írtál még 1971-ben: „hűségtekért”. Úgy hiszem, ha a Tőled kapott intelmeknek megfelelünk, méltóak lehetünk erre az invitálásra.

Virgil Atya könyörögi értünk!

Mi pedig ajánljuk szeretett egykori plébánosunkat a Mindenható Isten végtelen szeretetébe és irgalmába, hogy áldozatos életének jutalmaként a vértanúk és szentek társaságának örvendhessen.

Az emléktábla pedig hosszú ideig emlékeztessen mindenkit, aki belép e templomba, hogy élt itt egy bencés szerzetes atya, aki a vörös tengeren át vezette – és átvezette – híveit.

Siska Gábor (Ph 82)

Prof. dr. Varga József (1923 – Pp 42 – 1998)

pápai diák, recski rab, bécsi professzor

A recski haláltábor megszűntének emlékére

A fenti címen jelent meg múlt év szeptemberében a *Pápai Jókai Mór Városi Könyvtár* gondozásában az a könyv, amelyik *Varga József* életpályáját röviden, tudományos munkásságát bővebben mutatja be, írásaiból pedig jelentős szemelvényeket közöl.

Csupán emlékeztetőül: 1953. július 4.-én mondta el az akkor miniszterelnöknek megválasztott Nagy Imre a híres beszédét. Ebben a sztálini embertelenségek részbeni megszűnését jelentette be. Közülük az internálások és a kitelepítések feloldása a legjelentősebb.

A mai generáció – a nyomasztó médium-diktatúra viszonyai közepette, amikor szívesen hallgatnak arról, amiről beszélni kellene – szinte semmit nem tud a fél évszázaddal ezelőtti történésekről. Annyit talán tud, hogy koholt vádak alapján emberek tömegeit végezték ki vagy ítélték súlyos büntetésekre, hogy e néhány éves, vézskorszaknak tekinthető időszakban egy és negyedmillió magyar állampolgárt hurcoltak meg, folytattak ellenük eljárást, az akkori szokás szerint fizikailag súlyosan bántalmazták őket. Kisemberek szorgalommal szerzett vagyonát ellenszolgáltatás nélkül elvették, a padlásokat kisépérték. Családokat a lakásaikból – 24 órát adva a párszáz kilós személyes holmik összecsomagolására – elhurcoltak, sok esetben ugyanúgy marhavagonokban szállították a kiszemeltet a pusztaságba, mint alig egy évtizeddel korábban zsidó honfitársainkat a koncentrációs táborokba. Hogy még a koholt bűncselekmény eljárási gondjával se kelljen bíbelődni, emberek tízezreit zárták internáló táborokba. Hogy a haláltábornak tartott Recskben két éven át még a hozzátartozók sem tudhattak semmit szeretteikről, életben létükről; hogy az elhaltak (két év alatt közel egyharmaduk pusztult el) felől sem kaptak értesítést, elföldelésük helyét sem ismerhették meg, és sok esetben ma sem ismerik. Az internáltak az illemhelyen ávosok által használt újságpapírokból tudhatták meg az orosz diktátor halálát, a világpolitika néhány eseményét.

A bejelentett intézkedés-sorozatról 1953. július 26.-án jelent meg a kormányrendelet. Ez azonban pusztán a mozgási szabadságot jelentette, ezt is csak elvileg, mert a rendelkezés szerint október végéig kellett a személyre szóló szabaduló levelet megkapni, s csak ennek vétele után hagyhatták el az érdekeltek a

táborokat vagy a kitelepítési helyüket. Az érintettek Budapestre nem jöhettek, bejelentkezniük nem volt szabad, állást vidéken is csak üggyel-bajjal kaphattak, diplomás emberek is rendszerint segédmunkásként tudtak elhelyezkedni. Ezeket az ártatlanul meghurcoltakat a pártbizottságok továbbra is gyanús elemekként kezelték, s számtalan rendőri zaklatásnak voltak kitéve. Zord idők!

E szörnyűségek szenvedő érintettjei – ha még élnek – minden év szeptemberében tartják a helyszínen a megemlékezést.

Varga József életútja Recskig

A Veszprém-megyei Külsővaton született 1923-ban, mélyen vallásos családban. Elsőszülött, utána még négy testvér szaporítja a gyermekáldást. Külsővaton végzi az öt elemi, utána a pápai bencés gimnáziumba íratják, a nyolc osztályt nagyrészt bejárós diákként, kiváló eredménnyel végzi. Az osztály vezéregyénisége, a sportokban is jeleskedik, nyolcadikban az önképzőkör elnökévé választják.

Ennek a hajdani iskolai világnak fontos kulturális központjai voltak a gimnáziumok önképzőkörei. Itt próbálgathatták szárnyaikat a diákok: pályadíjra benyújtott értekezéseikkel, versekkel, zenével, szavalatokkal, majd az intézeti rendezvények műsoros estjein. Varga József az önképzőköri munkában jelentős szerepet vállalt. A kitűzött pályadíjak odaítélésénél sűrűn találkozunk a nevével.

Hetedikes korában egyik pályamunkája a legkiválóbb magyarokról szól. Régi-önként veszi sorra az alföldi, erdélyi, felvidéki, dunántúli magyart, karakterizálja őket, s levonja a saját következtetést: a „legnyugodtabb, legtisztább látású, legjózanabb, legbátrabb és legkörültekintőbb” típusnak a dunántúli és a kislétföldi magyart tartja. Már a témaválasztás is mutatja, hogy a fiatalembert a nemzet sorskérdései foglalkoztatják.

Ez az érdeklődése, témaköre mindvégig megmarad; közben a nézőpont, a horizont tágulásával, a nemzeti elkötelezettséget megtartva, annak horizontját túllépve, előbb a Duna-térség, majd egész Európa sorskérdései foglalkoztatják. Ez a karakterisztikum a későbbi, ausztriai időszakában jut éles megvilágításba. Munkássága fő jellemzőjévé válik, és a hazából kényszerűen számkivetve is élete, gondolkodása vezérfonala marad.

A jeles eredménnyel letett érettségi után 1942 őszén Budapestre megy, a Pázmány Péter Tudományegyetem jogi karára. E tanulmányokkal párhuzamosan a domonkosoknál filozófiát tanul. 1947-ben avatják doktorrá.

Az egyetemi évek külső eseménysorozata: a második világháború, a magyar hadsereg doni pusztulása, a háborúvesztés, az országnak előbb német, majd szovjet megszállása, az ostrom után az akkori idők hatalmas lendülete, amellyel a fiatalság és a lakosság nagy része új hazát akart építeni.

Egyetemi tanulmányai megkezdésekor Budapesten az Emericana diákkollégiumában lakik, ott is figyelmet kelt a közéleti érdeklődésével, rövidesen a

Széchenyi Szövetség főtitkárává választják. Az ostrom megpróbáltatásai után nagy lendülettel kapcsolódik a közéleti tevékenységbe. Ifjúsági szervezetre, a vidéki fiatal egyetemisták elhelyezésére van szükség. Az egyetemi ifjúság rövid időn belül felismeri a kommunista kelepécét a Madisz megalakításában; előbb a szociáldemokraták alakítanak új intézményeket, majd egymásután kezdik előkészíteni, szervezni a polgári gondolat, a keresztény világnézet egyetemi diákotthonait. Közben folyik a felkészülés az 1945-ös törvényhatósági, majd nemzetgyűlési választásokra. A feszült légkörben a kommunista ügynökök gyakran provokálnak botrányokat, bántalmazzák a polgári oldal híveit. Varga József tevékeny szerepet vállal: a Kisgazdapárt sikere érdekében az országot járja, szenvedélyes agitátív beszédekben szervezi a nemzeti tábor, boldogan regisztrálja a körutak eredményeit, majd ennek az oldalnak választási sikereit.

1946-ban – az idősebb Antall József és Mistéth Endre miniszter tevékeny közreműködésével – megalakul a MAKE (Magyar Kollégiumi Egyesület), vagyis a kisgazda ifjúság elhelyezésére szolgáló szervezet. E szervezetnek a főtitkárává választják.

A Kisgazdapártban még 1945-ben megismerkedik az Alföldről származó B. Rácz Istvánnal, aki ismerte Tildyt, s akit megbíztak az ifjúsági szervezet megteremtésével. B. Rácz lett a Független Ifjúság országos elnöke, az alelnökök: Varga József és Mizsey Béla. A jó szónoki képességekkel rendelkező Varga József hamar felfigyelnek. Kapcsolatba kerül a Nagy Ferenc és a kisgazdapárti főtitkár, a szinte mártírsorsú Kovács Béla szoros tanácsadói körével. Két csoportosulást talál. Az egyiket Teleki Pálosoknak nevezik, a másikat paraszt szövetségeseknek vagy Pozsonyi Utasoknak. Már alelnökként a Teleki Pálosok csoportjához kapcsolódik. Itt a legismertebb nevek: Cholnoky Tamás, Göncz Árpád, Hám Jenő, Pelsőczy Miklós, Szabó György, Vida István és Varga József.

Tennivaló tehát akad, egészen addig, míg a kisgazdák balszárnyán elhelyezkedő Ortutay gorombán fel nem szólítja a MAKE főtitkári pozíciójából történő lemondásra. (Ortutayról ma már írásos párt dokumentumokból tudjuk, hogy 1945 márciusában titkos tagként belép a Kommunista Pártba, tagkönyvet – fedőnévre – is kap, tagdíjat fizet, és éveken keresztül kisgazda politikusként gondosan végrehajtja kommunista felettesei utasításait.) Ortutay e beszélgetésen, a nyomtaték kedvéért, börtönnel fenyegeti a fiatal embert. Gyűlnek tehát a viharfelhők felette. 1947 szeptemberében a Független Ifjúság új vezetőségében semmilyen szerep nem jut neki.

A doktori diploma megszerzése után polgári foglalkozásként Pfeiffer Zoltán ügyvédi irodájába megy ügyvédjelöltnek. Pfeiffer Zoltán 1945 után igazságügyi államtitkár lett, kiváló szónok, számtalan leplező felszólalással a kommunista túlkapások ellen. Amikor a Kisgazdapárt elleni szalámi-politika őt is elérte s kizárták a pártból, nyomban megalakította a Magyar Függetlenségi Pártot. Az 1947-es – kommunista csalásokkal (kék cédulás visszaélések) lefolytatott – választáson Pfeiffer alig néhány hónapja alapított pártja 49 mandátumot szerez, s a szavazatok 12%-át kapja. Pfeiffert a választási kampányban „ismeretlen

tettesek” olymértékben bántalmazzák, hogy kórházba kell szállítani, s csak hosszas kezelés után lesz ismét munkaképes. A kórházi ápolás után – újabb fenyegetések gyötrő légkörében – családjával külföldre menekül.

Ezzel ügyvédjelöltje, dr. Varga József sorsa is megpecsételődik. Még ugyan-ezen év októberében letartóztatják, kémkedés és összeesküvés címén büntető-eljárás indul ellene, de a következő év februárjában, bűncselekmény híján, felmentik s szabadon engedik. Megnősül, felesége Kárpátukrajnából származó orvostanhallgató. Még ebben az évben újból letartóztatják, most már – vádemelés és más formaságok mellőzésével – internáló táborba zárják. Az újabb letartóztatás idején születik meg első gyermekük.

A különböző táborok végső állomása Recsk, a maga borzalmaival. Az odatelepítettek maguk építik faházaikat, fapriccseiket, az ott létesített kőbányában dolgoznak, kemény normarendszerben. A kötörés fejében napi 1300 kalória ételt kapnak. Az örök embertelensége, szadizmusa megkeseríti az amúgy is sivár életet. Verések, ütlegelések, magánzárkák a földbe vájt és talajvízzel elöntött lyukakban, kikötések, botozások napirenden vannak.

A recskiek évenkénti szeptemberi összejövetelén mindig megjelenik az a jól öltözött amerikai üzletember, akit Recskben az egyik szadista őr kikötött, a forró kályha mellé lökött, ott egyik kézfejét a forró vas úgy megégeti, hogy hónapokig munkaképtelen, ujjait amputálni kell, ma is bőrkesztyűt hord a csonka kezén. Egy másik eset: Az őrszemélyzet vezetősége megtudja, hogy az őrszemélyzet egyik tagjának – akit sorozás után oda helyeztek, – az édesapja éppen a táborban sinylődik. Az apát az őrszobán előállítják, fiának megparancsolják, hogy verje össze az édesapját. A fiú ezt megteszi, utána a körletébe vonul, s szolgálati fegyverével fejbe lövi magát. Ennek a világnak az ábrázolása Dürernek az apokalipszis lovasait ábrázoló metszetét juttatja eszünkbe. A lovasok körül a metszeten látható szenvedés, félelem, reménytelenség, kétségbeesés volt a recskiek sorsa.

Ezt az életet a fiatalok is nehezen viselték. Csak az erős akaratúak, a szilárd életfelfogással rendelkezők remélhették, hogy életben maradnak. A foglyok – világnézeti beállítottságuktól függően – a napi tíz órás munkarend után barakkjaikban ismeretterjesztő előadásokat szerveztek, szakmai ismereteik ismételéssel próbálták az elviselhetetlent elviselhetővé tenni. Mások a vallásos hitben kerestek vigaszt. Ezek között Varga József úgy szerepelt, mint a vigasztalások, lelki erősítések egyik vezető egyénisége. Sorstársai erről a későbbi visszaemlékezéseikben megható módon, hálával emlékeznek meg.

A táborból kis csoportokban engedik el a foglyokat. Ő szeptember 18.-án szabadul. A sok megpróbáltatás után a szabadulók gyalog mennek a recski vasútállomásra, s szinte kivétel nélkül megfordul fejükben, hogy a táborból kivezető úton – amíg a kanyarban el nem fordulnak – bármikor kaphatnak a hátukba egy géppisztolysorozatot. Előzőleg ugyanis két éven át azt hallották, hogy az öröknek velük nem kell elszámolniuk, s az emberélet odabenn sem ért sokat.

Összesen 63 hónapot, több mint öt évet tölt rabságban, törvénytelenül.

Recsk után

Budapestről kitiltják, a győri Vagongyárban kap segédmunkási állást. Tudjuk, hogy Győr előtt a vonatok utasait a határőrök rendszeresen igazoltatták. Vállalja a kockázatot, hogy lebukik, de rendszeresen feljár a családjához, ahol közben két ikerfia születik.

A forradalom ebben a helyzetben éri. Nem kapcsolódik be az eseményekbe, mert jól látja, hogy a nyugati rádiópropaganda csak szavakban kelti a reményt a beavatkozásra.

A forradalom leverése után nem alszik otthon, szerencséjére, mert éjszaka keresik az új hatalom emberei. Ekkor Ausztriába menekül, egyedül, családját nincsen módja magával vinni.

A bécsi évtizedek

Bécsben az emigráció szeretettel fogadja, tagja lesz az Osztrák-Magyar Nemzeti Bizottságnak, a strassbourgi Magyar Forradalmi Tanács tagjaként, az Európa Tanács meghívására üléseket tartanak, de – noha módja lenne rá – főállású politikai szerepet nem vállal. Elkezd a foglalkozást az Ausztriába menekült, család nélkül élő fiatalokkal. Erre szükség is van, mert a fiatalok jó része a hirtelen szabadság mámorában, valamelyes anyagi támogatást is kapva, a könnyű élet, esetleg a bűnözés felé sodródik. A Bécs mellett korábban osztrák fiatalok részére létesített Jugendarbeiterdorfba – közbenjárására – magyar fiatalokat is bevesznek. E fiatalok ott megszokják a rendezett életet, szakmát szereznek, leérettségiznek, némelyikük egyetemre megy.

Ez az áldozatos munka az osztrákok részéről is elismerést vált ki, mindjobban szélesednek azok a kapcsolatai, amelyek révén elismerést kap, bevonják az ausztriai kulturális életbe. 1962-ben meghívják a Bécsben létesített Europahaus tanulmányi vezetőjének. 1966-tól 1970-ig az Európához igazgatója.

Ez az időszak Varga József teremtő munkásságának fénykora. Ebben szerepet játszott személyes helyzetének jobbrafordulása is. 1961-ben megkapja az osztrák állampolgárságot. Családja is megkapja – idehaza –, de nem engedik ki őket a családfőhöz. 1956 óta külön élnek, de még két évet kell várnia feleségnek, gyermekeknek, mígnem kiengedik őket.

A rabság időtartamát már jeleztük. Ehhez jött a szétszakítottság keserű időszaka. Több mint öt év az internálótáborokban. Három év a budapesti kitiltás időszaka. 1957 után további hét éven át vannak elszakítva. Összesen tehát kereken tizenöt éven át élnek egymástól elválasztva. A megpróbáltatásokhoz ezt is hozzá kell venni.

Az Európához élén

Családtól, hazától, az itthoni barátoktól, intellektuális környezettől elszakítva dolgozik. Neve nemcsak az emigrációban, de az osztrák intellektuális körökben is ismertté válik. Az osztrák baráti kör segíti az általa végzett tudományos

munkásság széles körű megismerését. A törhetetlen akarat és tehetség eredményezi a nagyszerű teljesítményt.

Néhány számszerű adat az Európaház általa irányított tevékenységéről: Az általa fémjelzett nyolc év során 335 rendezvényt tartanak. Ezeken 73 országból több mint 15 000 résztvevő jött el, s bővíthette ismereteit. A résztvevők 22 %-a külföldi, ezek egyötöde Kelet-Európából – jelentős számban Magyarországról – jött. A megjelenteknek térítés nélkül 17 000 kötet könyvet tudnak adni.

Az Európaház a rendezvényeiről – javarészt Varga József szerkesztésében, bennük a tanulmányaival – kiadványokat készít, jó részük a konferenciák teljes anyagával, kisebb részük az előadásokról szóló kivonatos összefoglalókkal. E kötetekhez később a Bécs város kulturális hivatalában szerkesztett írások jönnek, összesen másfél tucatnyi könyv. Az Amerikából jött hallgatóknak külön szemináriumot szervez, 19 előadással.

Az Európaházban végzett működéséhez tudni kell, hogy Ausztriában nem adtak hivatalos és rendszeres támogatást, tehát a szellemi, szervezési munka mellett az anyagiakról is gondoskodni kellett.

Nemcsak az Európaházban munkálkodik. Meghívják vendégprofesszornak a prágai, krakkói, zágrábi egyetemre. A bécsi egyetem nemzetközi főiskolai kurzusain „Bevezetés Kelet-Európa jelenkori problémáinak tárgyalásához” címmel tart heti három órában 1969-72 között előadásokat.

Magyarországra 1970-ben engedik be először, édesapja temetésére, akkor még a temetőig szóló rendőri kísérettel.

1972-ben Franz Jonas szövetségi köztársasági elnök a professzori címet adományozza neki. 1979-ben a bécsi Európaház a Bécsi Európai Akadémia címet kapja.

A nyugdíj évei

1983-ban megy nyugdíjba. Megírja kétkötetes történelmi munkáját, a *Bűnös nemzet vagy kényszerű csatlós?*-t. Előbb német, majd a diktatúra bukása után magyar nyelven jelenik meg. Részletes elemzést, átfogó értékelést ad az 1919–1948 közötti Európáról és Magyarországról. A könyvnek nagy visszhangja támad, német folyóiratokban, majd az itteni megjelenés után Magyarországon is ismertetik, méltatják.

Rendszeresen közli rövidebb tanulmányait a magyarnyelvű Bécsi Napló.

1989 után Magyarországon meghívják a Pázmány Péter Katolikus Egyetemre. Hangszálainak – még a recski kőporos levegőben szerzett – betegségét nem tudják gyógyítani. Az időskor más bajai is megakadályozzák abban, hogy idehaza – tehetségéhez és munkásságához méltóan – tudjon helyet kapni a nemzet kulturális életében.

1998-ban, hetvenöt éves korában hunyt el, hamvai a bécsi Süd-West temetőben nyugosznak.

Az életút mérlege

A szabad világban a diktatúra évtizedei alatt az emigráció maradandó értékeket alkotott. Az e tárgyban Borbándy Gyula által szerkesztett lexikon több mint 2500 nevet tartalmaz. A hazai szellemi életnek ez is egyik hatalmas vesztesége.

Varga József nagyívű és nagyjelentőségű munkássága ezen belül fontos mérföldkő. Odakint is a haza, annak sorsa, eseménysorozata foglalkoztatta. Az 1940-es évek elhivatott ifjú értelmiségije a nemzet belső világát, arculatát akarta megváltoztatni. A kinti életében ez a látóhatár fokozatosan bővült. Helyet, megkülönböztetett helyet kaptak benne a Duna-térség gondjai, múltja, elképzelt jövője, mígnem – befejezésül – az egységesülő Európa kilátásai, benne a magyarság tennivalói. Ez az európai horizont tükröződik időskori írásaiban, itthoni megnyilatkozásaiban.

Varga József életének, munkásságának bemutatása nemcsak az emberi értékek és a tudományos teljesítmény megismerése szempontjából fontos. Megismert az elmúlt fél évszázad ostoba, kíméletlen, osztályharcos szemléletével, a belőle fakadó, értelmetlen gyötrelmekkel, és mint cseppben a tenger, tükrözi azt a nemzet szempontjából is mérhetetlen szellemi veszteséget, ami a kétszázézer, nyugatra menekülő személy távozásával idehaza megmutatkozott.

A Recski Szövetség is, más, a diktatúrában üldözést szenvedett szervezetek is, a Gulágok rabjai, a volt hadifoglyok évről-évre kegyeletes megemlékezést tartanak. E szervezetekről az intézményes gondoskodás, a működésük anyagi feltételei gyakran elégtelenek. A másik vészorszak, a nácizmus üldözöttei példás módon viszik tovább az elpusztultak emlékét; a tagságban és vezetésben generációváltást hajtottak végre, s ennek fényében az emlékezés az elkövetkező években is meglesz.

A kommunizmus meghurcoltjainak jó része vagy elmúlt már 80 éves, vagy efelé közeledik. Szervezeteik között az együttműködés nem éri el a kívánatos intenzitást. Összefogó keretet, ehhez mért közös fellépést, erőt kell létrehozni. Ezen belül minden szervezet megtarthatja önállóságát. A sok áldozat, megpróbáltatás ne múljék el nyomtalanul a nemzet emlékezetéből. A kiemelkedő személyek emlékére társaságokat kell alapítani, ugyancsak a korábbi neves történelmi személyiségek emlékének, ápolásának analógiájára.

A sokat szenvedett nemzet ezáltal önnön létét hosszabbítja meg, s a fennmaradás lehetőségét szolgálja.

Dr. Harsányi László (Pp 43)
ny.ig.h., v. egyetemi előadó, közíró

Emlékezések

A Bencés Diákszövetség soproni szervezetének története

A BDSZ 80 éves történetében több évtizedes kényszerű szünet keletkezett az 1948-as államosítás után. A 80-as években ugyan titokban kezdtek többen följárogatni Pannonhalmára, de formálisan csak az **1989. május 27-i találkozón alakult újjá a BDSZ**. Ez a rejtett élet valami módon a Sopronban élő és első-sorban a fiatalabb korosztályú bencés diákok csoportjára is jellemző volt. Ők szintén rendszeresen összejöttek korábban is egy-egy vendéglőben, és így (is) tartották egymással a kapcsolatot.

1989 elején szóbeszéd útján terjedt a hír, hogy **dr. Hollósy János (Gy 37) nyugalmazott főorvos lakásán szerveződik a BDSZ soproni csoportja**. A május 27-i pannonhalmi találkozóra már szép számmal mentek bencés öreg-diákok Sopronból is. Ez év szeptember 27-én többen összegyűltünk a soproni színház társalgójában és közösen megtekintettük azt a kis amatőr filmet, amelyet egyik diáktársunk készített a pannonhalmi találkozóról.

Az első formálisan is szervezett összejövetelre **december 8-án** került sor. Először közös szentmisén vettünk részt a bencés templomban, majd a társaság az egykori bencés gimnázium épületében találkozott. Természetes dolog volt, hogy elnökké **dr. Hollósy Jánost** választottuk meg. Ekkor még csak egy-két tu-catnyian voltunk, de már felvetődött a volt bencés rendház, illetve annak egy kis – a Rend kezelői tulajdonában maradt – részének visszavétele és hasznosítása.

Az **1990. március 23-án** tartott Szent Benedek-ünnep szentmiséjének celebránsa, majd a találkozó előadója **dr. Korzenszky Richárd** (Ph 59) pannonhalmi perjel úr volt. Itt egyrészt tájékoztatást kaptunk a Rend helyzetéről, másrészt felvetettük a soproni Bencés Ház létesítésének tervét. A perjel úr javaslatunkat örömmel és támogatólag fogadta. A Bencés Ház létesítése a továbbiakban jelentősen meghatározta az itteni egyre gyarapodó közösség életét, kovácsolta össze az újjáalakuló soproni közösséget! **Ez év október 20-án** egykori gimnáziumunk névadója, Szent Asztrik napján került sor az alapító szentmisére. A szentmisét **dr. Sólmos Szilveszter** (So 37) bencés atya – egykori soproni bencés diák – mutatta be. Eredetileg **dr. Várszegi Asztrik** püspök urat kértük fel, aki azonban édesanyja súlyos betegsége miatt nem tudott eljönni. A fölajánláskor az oltárra helyeztük a Bencés Ház létesítéséről szóló vállalásunkat. Ezt az ún. „Asztrik-misé” azóta minden évben megtartjuk. A szentmisén perselyezett adományokból alapítottuk meg a Bencés Ház Alapítványt. A Bencés Ház létesítésének története az 1997-ben megjelent *Historia Domus* c. kiadványban olvasható.

Mindaz, ami az egykori bencés templom és bencés rendház környékén és érdekében történt, alapvetően a BDSZ soproni csoportja tagjainak szellemi és fizikai munkája nyomán jött létre, a szervezet megalakulásától a Szent Benedek Idősek Háza megindulásáig! – Ennek a több mint egy évtizednek színes történetéből idézünk most fel egy-két jeles napot, eseményt:

1991. június 6. – A Bencés Ház Alapítvány bírósági bejegyzése. (Alapítók: *dr. Hollósy János* és *Venezs Ernő* (Gy–Ph 49), a Kuratórium elnöke: *dr. Orbán Aladár* (So 50), a főapát úr által kinevezett házgondnok: *Venezs Ernő*)

1991. július 1. – Az első csapatmunka a Házban. Tekintettel arra, hogy pénzünk alig volt, sok mindent a magunk kétkezi munkájával kényszerültünk elvégezni. Így az ilyen munkanapok igen sokszor megisméltődtek, de ugyanakkor erősítették is a közösséget.

1991. július 13. – Az épületben lévő Középkori Káptalanterem megnyitása, immár saját kezelésben. Korábban a Ciklámen-Tourist üzemeltette, mostantól a Bencés Ház része lett, és bencés öregdiákok látják el a teremőri szolgálatot.

1991. október 30. – A soproni temető bencés kriptájánál imádkozunk, amelyet a Rend anyagi támogatásával felújítottunk. Ez a temetőlátogatás azóta is éves hagyományainkhoz tartozik.

1992. április 26. – Négy diáktársunk Bad-Abbachba utazott, hogy a több évtizede külföldön tartózkodó *dr. Endrédi Csanád* (Ph 47) bencés atyát hazahívja a soproni bencés templom igazgatójának.

1992. május 2. – Buszra száll egy nagyobb öregdiákcsoport és családtagjai, hogy hálaadó zarándoklatra menjen Szent Benedek nyomában (Róma, Subiaco, Monte Cassino). A nyilvános pápai kihallgatáson – egy a Vatikánban szolgáló magyar pap, egykori bencés diáktársunk – közreműködésével átadtunk a Szent Atyának egy a Bencés Házzal készült fotóalbumot és kísérlőlevelet. Ez a közös élmény is arra sarkallt bennünket, hogy többször is tegyünk ilyen zarándokutakat különböző bencés helyekre. Így az évek során hazai, ausztriai, csehországi és szlovákiai bencés kolostorokban egyaránt megfordultunk.

1992. július 18. – Asztrik főapát úr megáldja, és megnyitjuk a Bencés Házat.

1992. szeptember 24. – Csanád atya az eltávozására 45. évfordulóján (Szent Gellért napján) hazatért és átvette a templomigazgatóságot. A különböző templomi szolgálatokban, az orgona felújításában, illetve az ezt segítő jótékonyági hangversenyek szervezésében, a templom renoválásában folyamatosan segítette tagságunk Csanád atyát.

1993. február 4-i közgyűlésünkön Hollósy főorvos úr átadta kollégájának, a nála jóval fiatalabb *dr. Varga József* (Gy 75) sebészorvosnak az elnökséget, aki ezt a tisztséget több mint 8 éven át viselte a közösség egyértelmű bizalmából.

1993. június 6-án a *Licista Diákszövetség* (a soproni evangélikus Berzsényi Gimnázium öregdiákjainak szervezete) meghívásának tettünk eleget. Velük, majd a később alakuló Soproni Széchenyi Gimnázium öregdiákjainak szervezetével, valamint az evangélikus és református lelkészekkel és civil szervezeteikkel azóta is folyamatos a kapcsolatunk. Természetesen jó kapcsolatban vagyunk a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége helyi szervezetével is, több közös rendezvényt is tartva.

1993. szeptember 11-én a BDSZ szombathelyi szervezetét fogadtuk. Ez a fajta kölcsönös kapcsolattartásunk is a különböző területi szervezeteinkkel állandó

programjaink közé tartozik. Természetesen mindkét gimnáziumunk mai tanulóinak soproni kirándulásain is szívesen vállaltunk valamiféle házigazda szerepet.

1993. október 22. – „Bencés Lelkiség” címen azóta is tartó sorozatot indítunk, melynek témái a mai egyház és hitélet aktuális problémái, ezek jeles szakértőinek előadásában. Pl.: Zsinati egyházkép és liturgia – *dr. Várszegi Asztrik*; A hívó ember és egyház a szekularizált világban – *dr. Szennay András* (Bp 39) és *Kamarás István* (Eg xx); Tanúim lesztek – *dr. Gereben Ferenc* (Ph 60), *Eperjes Károly* és *Sándor György* (Ph 74); Hagyomány és megújulás az egyházban – *Morel Gyula* és *Aszalós János*; Klerikusok és laikusok együttműködése a mai egyházban – *dr. Bíró László* (Gy 69) és *Nobilis Mária* (Ph 84), valamint *dr. Korzenszky Richárd* (Ph 59) és *Máté Tóth András*; Az egyház mozgásterei a mai Magyarországon – *dr. Tomka Miklós* (Ph 59); Azt keressük, ami összeköt – Hit-tudományi Főiskolai rektorok: *dr. Sulyok Elemér* római katolikus, *dr. Szabó Lajos* evangélikus és *dr. Vladár Gábor* református; A történelmi egyházak szerepe az 1000 éves Magyarországon – *dr. Csóka Gáspár* (Ph 56) bencés, valamint *dr. Haraszti György* izraelita és *dr. Vladár Gábor* református professzorok; Eutánázia, a „Haláljog” című film bemutatásával – *dr. Papp Lajos* szívsebész professzor és *dr. Vezsenyi Károly* főorvos, valamint *Jelenczki István* filmrendező.

1994. január 15-én a Bencés Házban köszöntöttük *dr. Lámfalussy Sándort* (So 47), a város díszpolgárát, a nemzetközi pénzügyi szaktekintélyt.

1995. március 21. – *Hites Kristóf* (Ko 34) bencés atya lelkigyakorlatot tart szervezetünk tagságának. Az évek során ez is többször megismétlődött más-más atyák vezetésével.

1995. november 17. – A Soproni Művelődési Központ által szervezett „Civil Szervezetek Fórumán” bemutatkozik a BDSZ helyi szervezete is, előadással, filmmel, kiállítással.

1996. július 2-4. – Břevnov-ban részt veszünk a fiatal pannonhalmi bencés szerzetesek által szervezett gyalogos zárándoklatuk nyitó szentmiséjén, melyet a Magyar Bencés Rend alapításának 1000 éves évfordulójára szerveztek.

1996. október 2. – A Soproni Önkormányzattól a Rend tulajdonába kerül vissza az egész egykori Bencés Rendház. A Soproni Egyetemmel történő együttműködés (kollégium) egyéves kísérlete után eldőlt az épület sorsa: Csanád atya javaslatára és anyagi támogatásával Idősek Háza lesz.

1998. április 16. – Létrejön a Szent Benedek Idősek Háza Alapítvány. Alapítók: a *Magyar Bencés Kongregáció* és *dr. Endrédy Csanád OSB* (Ph 47), a kuratórium elnöke: *Filep Gyula* (Ph 75). Mind ennek az alapítványnak, mind a korábbi Bencés Ház Alapítványnak kurátorai a BDSZ tagjai.

1998. május 11. – A „Környezetkultúra és keresztény ember” című konferencia társrendezői vagyunk.

1998. július 11. – Az egykori Soproni Bencés Gimnázium falán (ma Erdészeti Szakközépiskola) emléktáblával örökítjük meg a bencés Alma Mater emlékét.

2000. november 11. – A „Kézfogás” rendezvényen Tihanyban veszünk részt.

2000. november 13. – *Horváth Endre* fotóművész (pártoló tagunk) kiállítását mutatjuk be a Berzsenyi Dániel Evangélikus Gimnázium dísztermében (Nyugat-Magyarországi templomok az Árpád-kortól napjainkig). A képeket a szerző szervezetünknek ajándékozta.

2001. április 11. – A BDSZ hagyományossá vált „Mária zárándoklatát” fogadjuk Sopronban és vagyunk házigazdái.

2001. november 7-én a Gazdasági Minisztérium értesíti a Főapát urat, hogy az egykori Soproni Bencés Rendház épületének idősek házává alakításához jelentős összeget nyert a Rend a Széchenyi-terv pályázatán (308 millió forint). Döntően ekkor indul az építkezés.

2002. október 4-i közgyűlésünkön *dr. Varga Józseftől Venesz Ernő* veszi át az elnökséget. Közgyűléseinket és az évente kétszeri „fehér asztalos” találkozóinkat, közös vacsora keretében, eddig a JUVENTUS étteremben tartottuk, mígnem

2003. szeptember 25-én saját házunk, a nyitás előtt álló Idősek Háza ad otthont „fehér-asztalos” találkozónknak, minden eddiginél nagyobb részvétellel!

2003. október 20-án *Hortobágyi Cirill* (Ph 77) főmonostori perjel úr celebrálja „Asztrik-miséinket”, majd a „Bencés lelkiség”-sorozatban tart előadást a „Szent Benedek Idősek Háza lelkisége” címmel. Ezen már részt vesznek az új intézmény munkatársai is!

2003. december 8-án Asztrik főapát úr házszenetelő szentmiséje.

Napjainkra kialakult a soproni szervezet életének viszonylag stabil kerete, szokásrendje. Az elmúlt évtized kétségtelenül legnagyobb eredménye: a Szent Benedek Idősek Háza létrejötte, valami módon közösségünk jele és otthona.

2004. március 10-én *Jáki Teodóz* (Ph 47) bencés atya és *Cs. Varga István* (Gy 64) irodalomtörténész diáktársunk előadása a Szent Benedek Idősek háza ebédlőjében. A nagyszerű előadás témája Teodóz atya könyve: „A csángókról igaz tudósítások”. A BDSZ helyi szervezetéhez kapcsolódott immár az új ház lakossága is. Miként a következő programjaink esetében is, vagyis

2004. március 20-án a *Szilveszter atya* celebrálta Szent Benedek-ünnepi szentmisénken, a

2004. június 26-i Mariazell-i zárándoklatunkon, illetve

2004. augusztus 14-én a gyémántmisés *Placid atyával* (Bp 33) házunkban történt találkozón is.

Az év második felében felváltva kondoleáltunk, illetve gratuláltunk. Így többek közt eltávozott nesztorunk, *Zakariás Zoli* (So 28) bátyánk, s városunk díszpolgára lett *Verő József* (So 51) diáktársunk.

De ugyancsak ebben az időszakban kap az Idősek Háza különböző felügyeleti látogatásokat is, amelyek – nagy örömünkre – elismerőek.

A 2005. év eleje a tervezgetéseké: Ezek közül talán kiemelhető *Tömördi Viktor OFM* (Gy 75) diáktársunk előadása a „ferences elődök Sopronban” témakörben, valamint a Róma-Subiaco zárándoklat terve.

Venezs Ernő (Gy–Ph 49)

60 éves találkozó Komáromban

Kedves Barátaim!

Hatvan évvel ezelőtt kurtán befejeződött tanév után búcsúzott el iskolánktól egy kis csapat: alig voltunk hatvanan. A búcsú szónoka én voltam, így hát úgy gondolom, hogy hatvan év után ismét szólnom kell hozzátok.

A nyolc együtt töltött esztendő nem volt viszontagságoktól mentes. Sokan már talán nem is emlékszenek első halottunkra, a szelíd bucsi fiúra, *Sánta Lajosra*, akinek egy rosszul szelelő kályha okozta halálát a karácsonyi szünetben.

Nagy változást jelentett 1938/39. Sokan újonnan megnyílt iskolákba távoztak, vagy lakóhelyük nem került Magyarországra. Így pl. *Böhm Ottó*, aki itt tudta meg, hogy nem Otto Pöhm, mert otthon még így mondták nevét.

1939-ben új arcok, lányok-fiúk jelentek meg, s bár az osztály kettészakadt, a barátságok nem. Osztályunk színjeles tanulója, *Gyűrűsi Jóska* volt a következő halottunk, aki szívbillentyűszűkületben halt meg. Naszvadon búcsúztattam az osztálytársak nevében.

A régi tanári kar a megnövekedett osztályszám miatt bővítésre szorult. Jöttek mentek az új tanárok. Elment áldott emlékü *Gidró igazgató úr*, akinek most volna a névnapja. Igazán sajnáltuk. Jöttek bencések, sokan közülük nem a legkitűnőbbek voltak, ők el is kerültek. Sok civil tanár jött, rajtuk is megmutatkozott a minőség sokszínűsége. Később egyikük-másikuk egyetemi oktató lett, mások alig maradtak meg az emlékezetemben. Egy-kettő kivételével valamennyien eltávoztak az élők sorából. Akár pozitív, akár negatív példájukkal hozzájárultak emberré válásunkhoz. Hajtsunk fejet emlékezetükre.

Eljutottunk tehát az élet nagy fordulópontjához, a pályaválasztáshoz.

A képességek és lehetőségek kellő arányainak mérlegelésekor az ifjúság előtt lebegjenek Eötvös József gondolatai: „Előbb-utóbb átlátja mindenki, hogy a világ sorát egyesnek megváltoztatni nem áll módjában, s hogy a világon boldog csak az lehet, kinek vágyai sohasem haladtak túl körén.”

Elkövetkezett egy újabb korszak, a további életút felépítése. A megváltozott nézetek miatt néha még azt is nehezményezték, hogy papi iskolába jártunk.

Az első szétszóródás éve talán 1945 volt. Voltak, akik úgy tűntek el, hogy semmit nem tudtunk róluk. Volt akít kivégeztek, volt aki betegségben halt meg.

A nagy testvériség korában még e testvérek között is lehetetlen volt a közlekedés. Én magam 1947-től 1954-ig nem tudtam hazajönni.

Viszontagságos egyetemi évek következtek, beüvegezetlen tantermek. *Szent-Györgyi Albert* kucsmában, keztyűben, hócipőben adott elő. Boncolási gyakorlat végén a hideg vízcspnál melengettük a kezünket. Szállingóztak vissza hadifogságból a barátok, lefogyva, megkopaszodva, depressziósan. *Drobní Jóskát*, mint ahogy egyik találkozásunkkor elmesélte, úgy kellett a dékáni

hivatalba beteszkolni beíratkozás céljából. Ekkor veszítettük szem elől egymást, mindenki harcolt jövője megteremtéséért.

Egyetemi éveink alatt a hídnélküli fővárosban *ro-csókkal* (rohamcsónakkal) jégtáblák között lehetett egy darabig átkelni a Dunán. Az 1947-es tél hólapátolása segített egy darabig anyagi nehézségeinken.

Történelmi tanulmányaink nem tudták azt a következtetést levonni számunkra, hogy a világbirodalmak léggömbjei valamilyen öntörvényűség szerint szétpukkadnak. A hettita, egyiptomi, római, hún birodalom elenyészett, az oszmán a 19. században tűnt el. A nagy hitleri Németország tizenkét évig tartotta magát, epigondiktatúrájával együtt pusztult el. Nem tudom, melyik vezér volt nagyobb ripacs, Hitler vagy Mussolini.

A hatvan év előtti utolsó bencés tanév, 1943/44

1943 nyarán nyilvánvaló volt, hogy Magyarország megint a vesztesek oldalán csatlakozott a hadviselő felekhez. Itthon alig volt érezhető a háború, a front még távol volt. A hírek kozmetikázva érkeztek. Meg kellett tanulni néhány szinonimát: arcvonalrövidítés a hírekben visszavonulást, erőösszpontosítás pedig a vert hadak foszlányainak összegyűjtését jelentette.

1943 őszén szeptember helyett csak november 1-én volt a Veni Sancte. Az érettségiző osztályok számára szeptemberben és októberben három délelőtti az öt érettségi tantárgyból előkészítő tanfolyam volt nem kötelező részvétellel.

Matematika-, fizika-, magyar-, latin- és történelemóra volt. Az érettségi tételek kidolgozása történt – bölcs előrelátással. Akor még nem gondoltuk, hogy a front ilyen gyorsan közeledik. Már a tananyag „tömörítésével” kezdődtek az órák, így jók voltak az „előkészítő” napok.

A tél a romló háborús helyzet jegyében telt el.

1944. március 19-én a szokásos módon mentünk a gimnáziumból a vasárnapi diákmisére, nyolc órára. A mise orgonazenéje elnyomta a külső utcai zajokat. Kijövet megdöbbenve láttuk, hogy egy német tank áll a templom közelében, a pénzügyigazgatóság előtt. Egy másik a Baross utcában. Egy harmadik a Kosuth téren. Csak a déli rádióhírekből értesültünk a látható jeleken kívül arról, hogy a „baráti” Németország megszállt bennünket.

Néhány nappal később, március 31-én a 12 órakor kezdődő fizikaóra helyett osztályfőnökünk jött be sápadtan és közölte, hogy vége a tanévnek. Április 10-e táján volt a ballagás, 11-én a bizonyítványosztás, majd 13-14-15-én az érettségi írásbeli. Az írásbeli a rendház – ahogy a városban hívták: székház – egyik emeleti helyiségében zajlott. 13-án légiriadó volt, de nem mentünk a pincébe, mert akkor újra kellett volna írni az aznapi írásbelit. Az ablakokat kinyitottuk, repülőgépzúgást és morajt hallottunk. Gyórt bombázták, ugyanakkor Pesten a Soroksári út környékét. Két diáktársunknak kötelező volt a sárga csillag viselése. A szóbeli vizsgán áldott emlékű Dobrovich igazgató úr úgy oldotta meg a kérdést, hogy ők ketten másnak a zakójában vizsgáztak.

Az „A” osztály 24-25-26-án, a „B” 27-28-29-én érettségizett. Az „A” osztály érettségi elnöke *dr. Prónay Lajos* tanügyi főtanácsos volt, a „B” osztályán *Mado-csai Pál* tanügyi tanácsos elnökölt.

Ezzel megszűnt a nyolcéves kedves kapcsolatunk iskolánkkal. Az iskolát a német, majd a magyar katonaság használta kórházként. Személyes élményként megemlítem, hogy 1945 februárjában, mint a kórházban dolgozó medikust, kivezényeltek halottkémnek a gimnáziumba, ahol is a tanári szoba és a „matúra-terem” asztalán feküdt hat vagy hét halott: egymást részegen lelövöldöző nyilasok. Nekik kellett halotti bizonyítványt kiállítani temethetőségük miatt. Ezt az alkalmat kihasználva néhány iskolai dolgozatfüzetemet emeltem ki a polcról. Ma is őrzöm ezeket a füzeteket.

A hatvanéves érettségi találkozó

2004. május 15-én tartotta hatvan éves érettségi találkozóját az utolsó olyan osztály, amely még a Szent Benedek Rendi Gimnáziumban érettségizett. Az iskola igazgatója, *Andruskó Imre* meghitt ünnepséget rendezett. Az iskola egy diákja, *Fazekas Réka*, Tóth Árpád Takarodó című versét szavalta el, rendkívül igényes előadásban. Ezután az egyik egykori diák – *Somogyi Szilveszter* –, aki annak idején búcsúzott az osztály nevében az iskolától, rövid összefoglalót mondott részben az 1936–44 közötti időkről, részben az azóta eltelt hatvan esztendőről. Ez a korosztály történelmi változásokat vészelte át. Előbb országváltást, majd politikai diktatúrát egyik oldalról, véres háborút, újabb országváltást a másik oldalról. Át kellett vészelní a felettünk átsöprő háborút. A szélsőségek között igaz és egyenes utat járni hatalmas próbatétel volt. Az iskola nevelésének és szellemének döntő szerepe volt abban, hogy ezt az utat végigjárjuk, tisztességgel.

A történelmi viharok már szétszórtak bennünket Ausztrália, Új-Zéland és Kanada között. Ennek ellenére kevés kivétellel, még a távoliak is, egyik-másik találkozónkon megjelentek. Többen már nem élnek közülünk. Az Európában maradtok szép életutat hagytak maguk után.

Az ünnepi program következő szereplője a nálunk két évvel korábban végzett *Horváth József* barátunk volt, aki hosszú időn át volt az iskola igazgatója. Ismertette az iskola 355 éves történetét. Elmondta, hogy az iskola jelenlegi tanári kara az iskola egykori diákjaiból áll, így a hagyományaink ápolásának folyamatossága biztosított.

Ezután egyik diáktásunk, *Világi Gyula*, aki járt kint *Selye professzornál*, a tőle kapott dedikált könyvet az iskolának adta ajándékkul.

A következőkben az igazgató úr felolvasta *Várszegi Asztrik* főapát úr üdvözlő sorait, majd kiosztotta a „gyémántmatúra”-emléklapokat.

Ezután „osztályfőnöki óra” következett. *Horváth József* igazgató úr felolvasta a névsort, és az egykori diákok röviden összefoglalták élettörténetüket.

A „Ballag már a vén diák” és a „Gaudeamus” eléneklésével zárult az ünnepi összejövetel.

Különös véletlen, hogy a találkozó első igazgatónk, *Gidró Bonifác* névnapjára esett. Többen megrokkant egészségi állapotban jöttünk el, ezért igen örültünk annak, hogy még láthatjuk egymást. A távolmaradottak vagy saját, vagy házastársuk betegsége miatt nem jöhettek el.

Ezután a beszélgetés folytatódott az Európa-étteremben, majd lassacskán elbúcsúztunk egymástól azzal a halvány reménysugárral, hogy még lesz találkozásunk, ha nem is kerek, de „félkerek”.

A találkozón megjelent diáktársak:

Dr. Adorjáni Ferenc – Budapest
vitéz Biza László – Salzburg
Chemez Edit – néhány hónapja elhunyt édesapja helyett
Csudai Sándor – Sturovo
Danczi Lajos – Pezinok
Gógh Nóra (dr. Halász Aurélné) – Budapest
Dr. Győrvári Vilmos – Budapest
Dr. Horváth Magdolna – Balatonederics
Királyi Éva (dr. Varga Lászlóné) – Komárom
Paál Gyula – Christchurch, Új Zéland
Dr. Rész Raoul – Bergisch Gladbach
Dr. Rónai Ferenc – Sopron
Dr. Somogyi Szilveszter – Budapest
Tarics János – Révkomárom
Dr. Világi Gyula – Budapest

A találkozón szép számmal részt vettek hozzátartozók is. Köszönetet mondunk az iskola igazgatójának a szeretetteljes fogadtatásért.

Elszámolás:

1936-ban beiratkozott 81 nyilvános és 13 magántanuló.

1944-ben érettségizett 58.

Meghalt 24.

Eltűnt 8.

A találkozó időpontjában élünk 24-en.

2 társunkról semmit sem tudunk.

A találkozó óta 3 diáktársunk meghalt.

Dr. Somogyi Szilveszter (Ko 44)

A Bottyánban a freskók is beszélnek...^{*}

„Vezérünk Szent István az élet nagy harcán”

A Bottyán János Műszaki Szakközépiskola, az egykori esztergomi bencés gimnázium lépcsőházában lévő restaurált freskók ünnepélyes átadására 2004. június 12-én szombaton került sor.

Csató Béláné, az iskola igazgatóhelyettese, akinek az édesapja is a bencés-eknél érettségizett, köszöntötte a szép számban összegyűlteket. Szoleczky Ferenc (Eg 46) volt bencés diák, a Bencés Diákszövetség esztergomi titkára, a Freskó Alapítvány kuratóriumának tagja köszönetet mondott mindenkinek, aki hozzájárult a négy freskó helyreállításához, különösen Boromisza Péter restaurátornak és két segítőtársának, Nemescsányi Klárának és Tarcsai Kingának.

Ezt követően dr. Prokopp Mária művészettörténész professzor tartott előadást. Megtudtuk, hogy nagyapja és édesapja is a 200 éves bencés gimnáziumban érettségizett, és bátyja is itt kezdte a gimnáziumot, de az 1948-as feloszlítás miatt már nem tudta befejezni. A bencés indulót idézte: „Vezérünk Szent István az élet nagy harcán. Az Isten is velünk, mi sosem csüggedünk...” Ez a szemlélet tükröződik – tette hozzá – a lépcsőházi falképeken is. A freskókat Királyfalvy Kraft Károly vallásos lelkületű világhírű portréfestő készítette, aki pályája kezdetén négy évet az esztergomi reálgimnáziumban tanított.

Az első képen Asztrik bencés apát hozza a Szent Koronát István királynak Rómából II. Szilveszter pápától, ami az ország függetlenségét jelenti. A háttérben a Magyarok Nagyasszonya áll, karján a kis Jézussal, aki áldásra emeli a kezét.

A második képen Szent István megalapítja Pannónia szent hegyén az apátságot, ami az európai integrációnknak is fontos része. A bencések voltak a magyarság első hittérítői.

A harmadik kép Szent Imre szűzességi fogadalma: „Találd bennem a Te tetszésedet”. Szent Imre önfeláldozása hasonlít II. János Pálnak a jelmondatára: „Teljesen a Tied”. Szent István fia, a trónörökös Szűz Mária oltára előtt térdel, lelkiatya, Szent Gellért bencés apát áll mögötte. Háttérben az Esztergomvárhegyi Szent István-kápolnát örökölte meg a festő, ahol valószínűleg István királyunk is született. Szent Imre a magyar ifjúság védőszentje, jelképe a képen is megjelenő liliom. 1031-es halálával trónörökös nélkül maradt a magyarság, nem volt, aki a Szent István-i életművet továbbvigye. Ekkor ajánlotta fel az országot István király Szűz Máriának. A történelem átélése erőt ad ma is – mondta Prokopp Mária.

^{*} Utánközlés az Esztergom és Vidéke 2004. június 24(?)-i számából

A *Hazádnak rendületlenül* című negyedik kép a cserkészek fogadalomtétele. A kereszt, az ezeréves nagy Magyarország térképe és a Szent Korona előtt Istenre és a Hazára esküsznek. A háttérben az esztergomi bazilika, ami a magyar államiság és az egyház központjához való hűséget jelképezi. Ezt a keresztény magyar életprogramot kell ma is megvalósítanunk – tette hozzá a művészet-történész. Végezetül Prokopp Mária reményét fejezte ki, hogy ez a szép ünnep hagyományteremtő lesz.

Ezután *Bányai Mátyás* (Eg 53) egykori bencés diák, ma a bencés gimnázium jogutódjának, a Szent István gimnáziumnak matematika–fizikaszakos tanára *Mattyasovszky Kassziánra*, a bencés gimnázium egykori igazgatójára emlékezett, akinek az igazgatósága alatt készültek el a freskók. Méltatta nagyszerű tankönyvét, pedagógiai célkitűzését, az „Emberebb embert, magyarabb magyart”-szellemiséget. Megtudtuk, hogy a nevéhez és Esztergomhoz kapcsolódik a korabeli leghatékonyabb nevelő hatású ifjúsági mozgalomnak, a cserkészletnek megalapítása.

Végül *Szoleczky Ferenc* átadta a Bencés Diákszövetség emléklapjait a 60. ill. 55 éve érettségizett esztergomi bencés diákoknak. A bencés találkozót a bencés atyák ünnepi szentmiséjével zárult.

Csonka Gabriella

A terem

Egyik unokám nyelvvizsgája ügyében beléphettem abba az öreg épületbe, ahol 1923-tól 1948-ig a bencés gimnázium végezte áldásos működését.

A szépen felújított és átalakított ház udvarán még mindig ott áll a vöröstéglás épület, a mi tornatermünk! Hazafelé sétálva, majd az esti órákban felelevenedtek az ott átélt nyolc év eseményei és az a tízéves kislány, aki hetvennégy évvel ezelőtt kicsit félve és ijedten lépett be először a tornaterem öltözőjébe.

Ugye emlékeztek! A terem bizony nem csak a sportot szolgálta. Ott állt a „mindenes” színpad, mely ünnepeinken helyet adott annak az oltárnak, ahol szeretett tanáraink egyike bemutatta részünkre a diákmisést, melyet a terem sarkában felállított „taposó harmóniumon” kísért egyik vagy másik zongorázni tudó diáktársunk. Nekem felejthetetlen emlék maradt Gergely Feri, aki büszkeségünkre világhírű orgonaművész, a Zeneakadémia tanára és a pesti ferences templomban 28 évig szolgálta vezetésével az Úr tiszteletét.

A terem adott helyet a kultúrának is. Csodálatos élmény volt hallgatni (és részben részt venni benne) a gregorián korális énekkar, a vegyeskar és a szavalókórus előadásait. Helyet kapott a színház is! Emlékezetes esemény volt többek között 1936-ban a „Kis lord” előadása, melynek főszereplője egy szép szőke fiatalember volt, akit úgy hívtak, hogy *Mensáros Laci* (Bp 43). A szereplők között feltűnt még egy magas, sovány fiatalember: *Kirschner (Kibédi) Ervin* (Bp 43). Emlékezetes hangversenyeket tartott itt az iskola zenekara is.

Diákéletünk egyik emlékezetes eseménye a teremben a tánciskola volt. Harmadik osztályban *báró Podmaniczky Edit* tanította a táncot és főleg a viselkedést a kamaszodó fiataloknak. A hetedikes fiúknak *Krentz Gyula* bácsi vezette az iskolát és tanította az újabb táncokat. A mai napig is meghatódva nézem az 1936. évben a táncvizsgán készült fényképet, ahol a sok-sok szép fiatal között reverendáját elborító bálí emlékekkel állt a mindig mosolygó drága *Luciusz atya*.

Ugyancsak emlékezetes esemény történt még 1936-ban, mikor a távozó tanár úr helyét az iskolai vegyeskar vezetésében átvette egy fiatal, diploma előtt álló zenetanár-karmester: *Forrai Miklós*, akinek irányításával és munkájával sok-sok emlékezetes és sikeres hangversenyen szerepeltünk.

Nem felejtkezhetünk meg azonban az igazi „tornatermünkről”, a *Kaposi Gyula* bácsi vezette és irányította sportéletről. Nagyszerű csapataink sok-sok sikerrel szerepeltek a különböző versenyeken: torna, vívás stb. Persze emlékezetesek maradnak mindnyájunknak a szertorna-, a szabadgyakorlat(„kintorna”)-órák, melyeken nagy szorgalommal készültünk az évvégi ünnepélyre.

Gondolataim során előtűnt még a szeretett teremhez fűződő életem egyik (akkori legnagyobb) eseménye, az érettségi. Az ablakok alatt a szigorú, nagytekintélyű egyházi és világi elnökség, velük szemben az érettségiző nagydiák.

Remélem, hogy jó volt egy kicsit emlékezni hatvanhat év után azokra az eseményekre, melyeknek helye és tanúja volt a terem.

Budapest, 2005. január 6.

Dr. Iváskó János (Bp 38)

Jeles diáktársaink
- „ők és róluk” -

Szenior diáktársaink a Bencés Diákszövetségben

Érettségi évek: 1924–1932

Salgó László	Ko	24
Gábriel Lajos dr.	Kg	25
Dénes Andor	Kg	26
Furtner Mátyás sac.	So	26
Szentkúti Gyula dr.	Eg	27
Ágh Zoltán	Gy	28
Oláh Lászlóné dr.-né Thomschitz Sarolta	Ko	30
Palinay Gyula	Ko	30
Szépe László dr.	Eg	30
Enzsöl Lajos	So	31
Varga László	Ko	31
Boromisza Gyula	Eg	32
Duday Gedeon dr.	Bp	32
Esztergomi György	Gy	32
Fodor Ferenc Béla dr.	Gy	32
Horváth Kálmán dr.	Gy	32
Molnár Zoltán dr. vitéz	So	32

Kedves Barátaink!

Isten áldása kísérfje további életutatokat is!

A BDSZ elnöksége és tagsága nevében szeretettel

*Szalai Béla (Ph 58)
főtitkár*

Dobszay László (Bp 52) hetvenéves *

Minden csillag csak a saját csillagzatában a legfényesebb. Ezt Sziénai Szent Katalin mondta, amikor a pápa Avignonban lakott, s ő hívta vissza Rómába. Illik a mondás bárki emberfiára, aki sok talentumot kapott, s ahhoz hű akar lenni.

A most hetvenéves zenetudós talentumbősége, hit- és egyházhűsége kétségbe nem vonható, következetessége az egyház szellemi kincseinek gondozásában példamutató. Gazdag könyvei – az eddigi életmű szerves részei, a liturgia és a musica sacra területén elmondott gondolatai akkor is igazak, ha többen nem értenek vele egyet. Hét évtized az emberi életben sok is, meg kevés: a súly, mely a szolgálat nagyszerűségében telt el, eddig nagy, de az idő a tervei számára akkor sem lenne elég, ha harmincesztendő lenne. *Dobszay László* valóban „szuverén értelmiségi” – mint vallja magáról ez a mélyenjáró tudós, aki mindig vállalta/vállalja munkája felelősségét, s valóban jobbítani akar, minőséget nyújtani egy ellaposodó gondolkodású korban. Köszöntjük őt a keresztény szív örömeivel, áldást kérünk s erőt további életére, melynek legyen hosszú az útja; ne fogyatkozzék a munkában, derű koszorúzza homlokát, tudományban, hitszolgálatban.

Nagyböjt kezdetén ide illő gondolataiból idézünk: „A böjt természete: külsőleg, testben vállalt jel, mely a belső odaadásnak megnyilvánulása. Külső, testben vállalt lemondás, amely egy belső lemondásnak, a Sátánnak való ellentmondásnak megnyilvánulása. A böjtnek exorcizmus-ördögűző jellege is van (Krisztus mondja: «Ez a fajta nem megy ki, csak böjt és imádság által»). Ahogy a keresztység a Sátánnak való ellentmondással kezdődik és utána következik a szentségre való beavatás, úgy a nagyböjt is egyfajta halálán át vezet az életre.”

T.S.

* Utánközlés az Új Ember 2005. február 6-i számából

A szőlősi templom létrehozója

Dr. Horváth Lajos (Kg 54)

Szombathely gyöngyösszőlősi városrészben az 1930-ban megalakult lelkészség az 1940-es évek elején megépítette templomát. Tizennégy hónappal a felszentelés után, 1944. október 21-én bombatámadás rombadöntötte. Ezután hatvan évig eredetileg iskolának készült szükségmegoldást jelentő épületben tartották az istentiszteleteket.

1997-ben *dr. Horváth Lajos* volt kőszegi bencés diák lett a szőlősi plébánosa. Ő az első szentmisénél kijelentette: Új templomot kell építeni a hívek számát tekintve egyre gyarapodó egyházközségnek. Dr. Horváth Lajos kanonok korábbi szolgálati helyein kitűnt rendkívüli és ügyes szervezőképességével. Mielőtt szőlősi plébános lett, Kőszegen a Jézus Szíve plébániatemplom belső felújítását kísérte figyelemmel, és nagyszerűen meg is valósította.

A szőlősi templom munkálatai öt éve kezdődtek és lényegében ebben az évben be is fejeződtek. Az egyházmegyei hatóság 110 millió forinttal támogatta az építkezést. Különféle ingatlaneladásokból 42 millió, perselyadományokból 5,5 millió forint érkezett a beruházásra. A templomépítésre létrejött alapítvány 40 millió forintot gyűjtött össze. Az Amerikai Püspöki Konferencia 1000 dollárral, a „Kirche in Not” segélyszervezet 20 000 Euróval, a magyar kormány a miniszterelnöki hivatal keretéből 30 millió forinttal segítette a templom felépítését. A felszentelésen jelen volt Kiss Péter kancelláriaminiszter újabb 10 millió forintot juttat a hátralévő munkálatokra, mivel nagyrabecsülte a hívek összefogását és áldozatkész cselekedeteit.

A felépült templom a város egyik ékszere lett. Az altemplomban kialakított közösségi helyiség révén nem csupán istentiszteletek helyszíne lesz, hanem számos egyházi közösség otthonra találhat benne.

Dr. Horváth Lajos, a szőlősi plébánosa, példamutató következetességgel harcolt éveken át a tervek megvalósításáért. Magatartásával elérte, hogy a hívek áldozatvállalása sem maradt el. Áldozatos munkáját lankadatlan erővel és kitartással végezte annak ellenére, hogy számos egyéb fontos egyházi teendőt is el kellett látnia. Úgy gondoljuk, hogy ebben az emberpróbáló kihívásban bizonyára segítette a fiatal korában megismert bencés szellemisége.

E tevékenységéért a Vas Megyei Közgyűlés Emlékérmével tüntette ki.

A templom felszentelése január 29-én délelőtt fél 11 órakor kezdődött a zsúfolásig megtelt és 600 személyt befogadó szép stílusú templomban, ahol a kormány, a megye és a város vezetői is jelen voltak az egyházmegyei papság jelentős részével együtt.

Dr. Horváth Lajos meghatott hangon mondott köszönetet az adakozóknak és a templom kivitelezőinek. Bejelentette, hogy mostantól kezdve minden hónap első péntekén szentmisét mutatnak be az új templomban a támogatókért. A Bencés Diákszövetség kőszegi iskolaszervezete, mint tagjának, kifejezi örömét és további eredményes szolgálatához sok sikert kíván.

Dr. Szerdahelyi Endre (Kg 43)

„Én és a Béres Csepp” *

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy kis papírlapocska. Semmiben nem különbözött a többi papírlaptól. Méretre vágva várta sorsa beteljesedését társai-val együtt. Nem nézték le egymást, egyformák voltak, de ez nem tartott sokáig. Nyomdászok jöttek a raktárba és orvosi beutalónak való anyagot kerestek s találtak is. Az ottmaradt papírok között szóbeszéd kapott lábra. „Hű, de szerencsések ezek, nagy emberek közé kerülnek, varázslatos szavakat írnak rájuk, és nélküliük a beteg emberrel szóba sem állnak.”

Ezekután a kis papírlap elindult a karrier útján.

– Most pedig ezzel az orvosi beutalóval bemegy a rendelőintézetbe, és odaadja a belgyógyászatban.

A beteg bácsi a papírt gondosan eltette. Hazafelé menet többször is megtapogatta a zsebét, hogy a kis papír nem veszett-e el. A rendelőbe való készülődés közben a beteg felesége állandóan emlegette: „Jól eltetted a beutalót? El ne veszítsd, mert nélküle rád sem néznek!”

A rendelőintézetbe érve a kis papír előkerült a zsebből, gondosan kisimították. A beteg bácsi nem volt járatos itt az épületben, ezért először a portáshoz ment.

– Jó napot kívánok! Legyen szíves megmondani, merre van a belgyógyászat!

– Papírja van?

– Igen. Elővette és megmutatta.

– Menjen a kartonozóba. – A kartonozó előtt hosszú sorban álltak az emberek.

Egyben mind egyformák voltak: mindenkinek volt egy kis papírja. Ezt a papírt bedugták egy ablaknyíláson, ott megnézték, és adtak mellé még egy papírt. Látva, hogy a bácsika járatlan effajta dolgokban, hozzátették még: II. Belgyógyászat, I. emelet 214. Sikerült megtalálni a sok ajtó közül. Itt is voltak várakozók. Az emberek egy része az ajtó közelében tolongott, kezükben szorongatva a beutalót, a többiek ültek a széken kényelmesen. A bácsi a két csoport közé állt, gondolta, hogy megfigyeli, mit kell csinálni, hogyan kell itt viselkedni. Nemsokára nyílt az ajtó, egy fehér köpenyes nővérke jött ki.

A papírlapot szorongató emberek elindultak felé, és egymást taszigálva azon igyekeztek, hogy minél előbb odaadják beutalójukat. A bácsi erre nem volt föl-készülve, és így a papírját nem tudta időben átadni, a nővérke pedig már el is tűnt. Megkérdezte ezért a közelben álló embert, hogy meddig kell itt várni, mire bejut az ember az orvoshoz.

– A beutalót már leadta?

– Nem, az itt van nálam.

– Na, akkor várhat még egy jó ideig, csak azokat szólítják, aki már leadta.

Állt, várt, figyelt és unatkozott.

* *Zoltai Mihály* (Ph 60) barátunk végzettség szerint mentőiszt, 1962 óta van „némi” jártasága az egészségügyben. 12 évig volt polgármester, most nyugdíjas. Ez az írása 2003-ban a Béres Gyógyszergyár Rt. által meghirdetett pályázaton I. díjat nyert. Köszönjük, hogy elküldte közlésre és gratulálunk a díjhoz! – (A szerk.)

A hirdetések mind elolvasta: „Hogyan vigyázzunk egészségünkre?” „Ne dohányozzunk!” „Alkoholt ne fogyasszunk!”

A rendelési időt pedig már kívülről megtanulta. Végre, fél óra után újra megjelent a nővérke. Negyediknek sikerült a papírját leadni. Újból várakozás, unatkozás. Végre bejutott.

– Jó napot kívánok! Kedves Doktor úr, azért...

– Vetközzön le derékig, tegye szabaddá a lába szárát, feküdjön fel a vizsgálóasztalra. – Az orvos rá sem nézett, csak a papírokat olvasta, amit beadott.

Közben kis fémlapokat erősítettek a kezére, lábára, és szóltak, ne mozogjon. Az orvos odalépett egy gép elé, beindított. A gépből keskeny papírszalag kezdett kicsúszni, majd szóltak, vegyen mély lélegzetet. Valamit írtak ekkor a papírlapra.

– Kész! Öltözhet! – A szalagot átnézte a doktor, és írt valamit a beutalóra. A két papírt összekapcsolta, kezébe adta, akkor egy pillanatra ránézett. Az arca kifejezéstelen volt.

– Menjen a kórház felvételi osztályára!

– Doktor úr, valami baj van?

– Mindent leírtam, majd ott útbaigazítják. – Elköszönt a bácsi, és elindult a kórház felé, a papírok zsebbe kerültek.

A beutaló már nem volt egyedül. Kuncogtak. Kezdték érezni, hogy ők milyen fontosak. Mindig őket keresik, tüzetesen átvizsgálják őket, nélkülük az öreg bácsi egy semmi, szóba sem állnak vele.

A kórház portása szintén a papírt kereste, felmutatása után mehetett a felvételi osztályra.

A papír itt is elsőbbséget élvezett. Ő bejutott, a bácsinak meg várnia kellett. Egy idő után kiszóltak és kérték a személyi igazolványát, de őt, a beteget, még mindig nem.

Várt türelmesen és gondolkodott. Eszébe jutott, hogy élt a faluban régen egy öreg doktorbácsi, és az hogy vizsgálta annakidején őt meg. Hallgatott a fülével, kopogtatott a kezével és MEGHALLGATOTT! Volt ideje mindenki számára. Nyugalom, jóság, szeretet áradt belőle. Betért esténként az emberekhez, akkor is, ha nem hívták, elbeszélgetett velük, a gyerekek az ölébe ültek, tudott a család gondjáról, bajáról, örömről. Mikor szegény meghalt, az egész falu siratta, úgy érezték, közeli hozzátartozójuk távozott el. De ez rég volt.

Most itt ül a bácsi a felvételi iroda előtt. Írógépek kopogása hallatszik. Miért kell mindent leírni, lepecsételni?

Szinte már elfelejtünk egymással beszélni. Végre nyílik az ajtó. Papírokat nyomnak a kezébe.

– Ezekkel jelentkezzen a belgyógyászat ügyeletes orvosnál, viszontlátásra!

– Miért, itt kell maradnom?

– Nem azért jött?

– Nekem nem mondta senki, hogy a kórházba be kell feküdnöm.

– Nézze, ez nem rám tartozik, menjen vissza ahhoz, aki ideküldte!

Az ajtó becsukódott. Az írógépek kattogásának hangja megsűrve hallatszott ki a folyosóra. A bácsi tanácstalanul állt a papírlapokkal a kezében. Mit csináljon? Segítséget várt, de itt mindenki sietett. Elindult hát kifelé a kórházból. Újból

a portással találta magát szemben. Jobban megnézte: Ősz haj, nagy bajusz, körülbelül hetvenöt éves, egyszerű ember. Mindenkinek tisztelettudóan előre köszönget, néha vissza is köszönnek neki.

Egy-két ember meg is kérdezi: Hogy vagyunk Józsi bácsi?

De a választ már nem is várják meg. – Ez az én emberem!

– Portás bácsi, nem segítene nekem?

– Mondja csak, miben tudnék én segíteni?

– Nézze, engem a körzeti orvos beküldött a rendelőbe vizsgálatra, onnan átküldtek a kórházba. Arra gondoltam, hogy itt megint egy vizsgálaton veszek részt, de azt közölték velem, hogy be kell feküdni.

– Nem mondták, mi a baj?

– Nem mondták, nem is kérdezték, valószínű, a gép beszélt helyettem.

– Milyen gép?

– EKG-t csináltak, és amikor kérdeztem, van-e probléma, azt mondták, a papírra mindent ráírtak.

– Mutassa a papírt!

– Tessék! Mindketten a papír fölé hajoltak, és próbáltak valamit kihámozni belőle. Nem sokra mentek a latin szavakkal.

– Hát milyen panasszal ment az orvoshoz?

– Nézze, hetvenegy éves vagyok, és mindenem fáj, de vannak napok, amikor nincsenek panaszaim.

– No, akkor a legjobb emberre talált rá! Ennek a bajnak én vagyok a profeszszora, közvetve. Tíz éve szolt egy barátom, akinek ugyanúgy panaszkodtam, mint most ön teszi, és akkor elmondta a csodagyógyszerről a tapasztalatait.

– Mondja már a nevét a csodagyógyszernek!

– „Béres Csepp”.

– Erről már sok jót hallottam, de olyan emberrel nem beszéltem, aki huzamosan használta volna.

– Na, akkor figyeljen: tíz éve használom, kórházba csak dolgozni járok, én vagyok a „De jól néz ki, Józsi bácsi”. Tizenkét óra portaszolgálat után, akár éjjel volt vagy nappal, még besegítek a feleségemnek az otthoni munkába. Egészségesnek érzem magam, és tudja, hogy ez mit jelent: Kiegyensúlyozott vagyok, jókedvű vagyok, terveim vannak, és valóban örülök az életnek, és ezt mind-mind a „Béres Csepp”-nek tulajdonítom. Szeretném elmondani, társaságunk van a falunkban, nyolcan vagyunk, akik esküszünk erre a nagyszerű gyógyszerre, és havonta összejövünk, megbeszéljük tapasztalatainkat. Itt nem nyögünk, nyavalygunk, hanem tervezzük közös kirándulásainkat, viccelődünk, és remekül érezzük magunkat.

– Beléphetnék ebbe a társaságba én is?

– Két hónapig szedje a „Béres Csepp”-et, és akkor keressen fel, mert nyögdecselő, savanyú emberek nem jöhetnek oda, de két hónap pontos szedése a „Béres Csepp”-nek már annyira meg fogja változtatni, hogy szívesen látjuk.

És ez megtörtént, ezért áldom Béres tanár urat, a Jó Isten segítse Öt továbbra is erőben, egészségben, szeretetben!!!

Zoltai Mihály (Ph 60)

Fogunk között átvinni – a túlsó partra *

A professzor tanítása

Görömbei András (Gy 66) *József Attila- és Kossuth-díjas irodalomtörténész, tanszékvezető egyetemi tanár és akadémikus hatvanéves. Február 3-án Debrecenben tanítványai a tiszteletére összeállított könyv bemutatójával köszöntötték.*

Tíz esztendővel ezelőtt találkoztam először Görömbei Andrással. Ma is emlékszem arra a novemberi délelőtre, amikor a gimnázium régi falai között különös kíváncsisággal vártuk. Az egyetemről érkezett hozzánk, hogy negyvenöt percben rendhagyó iradalomórát tartson. Egy rövid, de annál súlyosabb költemény gyönyörű birodalmába vezetett be minket. Bevallom, nem értettem mindent azon az órán, de attól a naptól kezdve az a tizennégy sor lüktetni kezdett bennem. S bár inkább csak homályos sejtelmeim voltak a vers értelméről, többé nem tudtam elfelejteni ezt a szókapcsolatot: fölfeszülni a szivárványra.

Kiváló és a csodákat közelről ismerő magyartanárainak köszönhetem, hogy néhány év múlva abban a vágyott világban találtam magam. S ekkor már nemcsak nyitott szívvel, de nyitottabb értelemmel is hallgathattam a tanár úr óráit. A nyugatosok minden nemzedékét, a kisebbségi magyar irodalom alkotóit, vagy mondjuk Csoóri Sándor költészetét. Adytól Nagy Gáspárig, szinte mindent tőle tanultam. Pontos és tiszta fogalmai, lényeglátása, és az a roppant ismeretanyag, amit óráról-órára átadott, talán leginkább segített bennünket abban, hogy felkészült magyartanárokká váljunk.

Mit adhat ezen kívül egy professzor napjaink felsőfokú intézményeiben, ahol „nagyüzemben” folyik a tanítás? S mit mondhat a tényeken túl az irodalmár egy olyan korban, ahol az irodalom leértékeléséhez nemcsak a politika és a média, de sajnos maga a szakma is hozzájárult? Ahol az irodalom olyan divat lett, mely elég, ha van, s úgy a jó, ha nem jelent semmit? Ahol azt sulykolják belénk, *nem népben és nemzetben kell gondolkodni, hanem alanyban és állítmányban?* Ahol a költészet csak játék, s ahol regény lehet bármi? *S ahol iszonyú tudni, hogy szennyeződések árnyékolják be szavaink értelmét. Nem tudjuk, valójában mit jelent a szabadság szó, ha mindazzal kiegészítjük, amit az utóbbi évtizedekben hozzákapcsoltak nekünk. Már nem tudjuk, mit jelent a függetlenség, a forradalom, az ünnep vagy akár az ideiglenesség. ... Mit érnek utalásaink, ha azokat mindenki más és egymástól merőben eltérő, sőt ellentétes értelemmel tölti ki?*

E sok kérdésre Görömbei Andrásnak egyetlen válasza van, melyhez hosszú évtizedek óta hűséges akkor is, ha mások értetlenül fanyalognak a kultúrpeszizmizmus vagy az öncélú művészet hamis bástyái mögül. Irodalom- és világszemléletének tartópillére ez a tény: *Az irodalom nem lehet más, mint létértelmezés és létformálás, melyben a remekművek olyan értékek, amelyek az egyéni és a közösségi sorsot alakítani képesek. S teszik mindezt az erkölcs és a minőség*

* Utánközlés az Új Ember 2005. február 20-i számából

jegyében. Etika és esztétika egymást feltételező és egymásba fonódó fogalmak. S egy-egy irodalmi mű az emberi létezésnek azt az igazságát hozza fényre, amelyik az alkotót foglalkoztatja. És ez így van jól. Az irodalom tárgya lehet, és kell is hogy legyen, az ember Istenhez való viszonya vagy az Isten-eszmével való küzdelme éppúgy, mint öröme és bánata, szegénysége vagy kiszolgáltatottsága. De tárgya az alkotó közösség sorsa is. Ezért nem létezik irodalmon kívüli terület.

Felelősek vagyunk azért, amit kimondunk, s felelősek vagyunk a formáért is, amelyben kimondjuk. Ennek a tiszta és igaz szemléletmódnak a hite s szüntelen megvallása az a többlet, amit Görömbei Andrásról kaptam, s amit most megköszönök neki. Azt a talán halálíg tartó feladatot, hogy meggyalázott fogalmaink és bemocskolt szavaink valódi értelmét keressem. Es megtalálva, ha kell, fogam közt tartva vigyem át a túlsó partra.

Koncz Veronika

Mater Ecclesiae, ora pro nobis!

(A pápua-szótár készítésekor...)

Mottónk: **Tanulj meg hinni – szívvel látni !**

A pápuák nyelvében nem volt méltó ige a 'hinni' szóra;
egy agg a misszióshoz így szólt:
„Atyám, figyelj, vedd fontolóra.

Szavad nyomán biztosra vettem,
hogy Jézusunk legjobb barátod,
s hogy láttad őt emberi testben,
s így közlöd őt, mint Valóságot.

De rájöttem, nem testi szemmel
láttad őt, hanem szíveddel.
Mikor megvallom őt hitemmel,
így látom én is, a szívemmel...

Írd hát könyvedbe, Atyám: 'hinni'
egyenlő: 'szívvel látni'. Így jó,
ennél bölcsebbet nem tudsz írni." –
Így szólt az agg, s így él az új szó.

–

Urunk, taníts meg hinni mélyen...
Taníts meg 'szívvel látni' mindent,
mi létezik földön vagy égben,
csak szívvel lássunk: embert, Istent!

S boldog világ lesz, örül minden; –
„Örömforrásunk”: maga az I S T E N !

Dr. Kerekes Károly O. Cist. apát

Útkeresés

KALOT-tábor Pannonhalmán *

2004. július 13. P. Kerkai Jenő S.J. sírjánál

Adjonisten, Kedves KALOT-tábor!

Adjonisten itt és most ezen a szent helyen!

Emlékezünk és imádkozunk. Kerkai Jenő atya a halála előtti hetekben is csak a jövőre gondolt, csak a jövőt szövögette elméjében. A magyarság jövőjét, a magyar egyház jövőjét. És az akkori jövő ma jelen. Emlékezésünk és imádságunk ezért most nekünk sem a múlt, hanem a jövő.

Miért van még mindig szükség a KALOT négy alapelvére?

Mert

– ma is és a jövőnkben is ki vagyunk szolgáltatva, legföljebb más módon, avagy hasonlóan is, mint amikor Kerkai Jenő atya megalkotta négy alapelvét;

– mert ma is és a jövőnkben is meg kell tanulnia mindegyikünknek élni és boldogulni;

– mert ma is és a jövőnkben is égetően szükséges a kritikai érzék, mi a fontos és mi a mellékes, sőt hogy a legfontosabb fontosabb, mint az összes többi;

– mert ma is és a jövőben is magára van hagyatva az EU-ba becipelt tehetős magyar nép;

– mert ma nemhogy nem jut földhöz, hanem éppen a közeljövőben húzzák ki az utolsó talpalatnyi földet is a talpa alól.

És még mennyi *mert!* Keressük a további *merteket* a mostani tábor eljövendő néhány napjában, és egészítsük ki fősorolásomat. Azután rajzoljunk folyamatosan kérdőjeleket magunknak: vajon hogyan fogja mindezt túlélni a magyarság?

Nemcsak divatos is, de egyre gyorsabban terjedő is a szolgáltatóipar. A KALOT eleve szolgáltatásnak alakult, nem irányításnak. Szolgáljunk tájékoztatással egész népünknek. De hol és hogyan? És mit? Hogyan legyünk kevesen sokak vezetői? Akik most emlékezünk és imádkozunk ötvenen-hatvanan?

A válasz: A KALOT-elvek naprakész újragondolásával az Interneten. Így kevesen is sokakat elérünk. Kevesen is hatékonyan érünk el sokakat. Egy-két sejt-ként sok sejtet építhetünk ki az interneten. Egy-két KALOT-vezető sok helyütt lehet kezdeményező, ráadásul egyidőben. A markunkban a hatékony eszköz, hogy megkeressük a kívülállókat. Hogy sikeresen megkerüljük az állam- és a tőkeuralmat! Hogy megküzdjünk a média-előítéletekkel, a propagandával, a manipulálással, a fogyasztói idiotizmussal, a szekuláris mítoszokkal – mint amilyen a tudomány mítosza, a demokrácia mítosza, a boldogság, a történelem, a rambóhősök mítosza, az ifjúság bőrplasztikázott mítosza. Tegyük KALOT-otthonná az

* Köszönjük Szilágyi Ákosnak, Szilágyi Ákos (Gy 89) édesapjának, hogy az előadás szövegét közlésre rendelkezésünkre bocsátotta. – A szerk.

internetet! Álljunk már végre újra a céltalanul bolyongó, ötletszerűen böngésző ifjúság mellé! Internetezzünk hangyaszorgalommal!

Hogyan kell hát a négy alapelv ma? Hogyan értelmezzük a négy alapelvet a jövőben? Hogyan legyünk az elméletekkel való bíbelődés helyett bátrak? Újra kovásza, újra erjesztője szomszédnak, rokonnak, barátoknak – az egész magyar társadalomnak?

Egyik lehetséges értelmezés, hogy a KALOT négy alapelve túlélésünk négy szabályaként legyen ott munkánkban, mindennapjainkban. Olofsson Placid bencés atya túlélte a Gulágot, hazajött Szibériából, magával hozva a túlélés négy szabályát. Nekünk túl kell élnünk a globalizációt, és haza kell találnunk Európában is. Ezt a négy szabályt feleltessük meg ezekben a napokban a KALOT négy alapelvének. Legyen ez a túlélés-megfeleltetés elmélyedésünk központi gondolata, vitáink témája, játékaik része a mostani táborban, az elkövetkező percekben és órákban. Így lehet azután további munkánk, szervezésünk mozgatója is.

Olofsson Placid OSB: A túlélés négy szabálya¹

1. A szenvedést nem szabad dramatizálni. Nem szabad panaszkodni, mert attól gyengébb lesz az ember.
2. Az öröm szükséges a túléléshez. Ezért észre kell venni, és tudatosan kell keresni az élet apró örömeit.
3. Nem vagyunk tökéletesek, de itt és most kell megmutatnunk, hogy különbek vagyunk rabtartóinknál. Ez mozgósítja az életenergiákat.
4. A negyedik szabály kicsit vallásos: akinek van hova kapaszkodnia, annak könnyebb. Mi hívők, ha a Jóistenbe kapaszkodunk, rájövünk, hogy Ő is akarja túlélésünket.

A KALOT négy alapelve – Tudjuk, nem lehet elégszer ismételni.

1. Krisztusibb embert!
2. Műveltebb falut!
3. Életerős népet!
4. Önérzetes magyart!

Melyik melyiknek felel meg?

KALOT 1. – PLACID 4.	Krisztusibb ember – Istenbe kapaszkodó ember! Krisztusban az egész emberiség Istenbe kapaszkodott szétválaszthatatlanul és összekeverhetetlenül.
KALOT 2. – PLACID 1.	------(Ezt utóbb külön kifejtem.)
KALOT 3. – PLACID 2.	Életerős nép – öröm – a mindennapok evangéliumi öröme, egészséges örömkeresés, nem a média szájbarágta mindenáron való boldogságkeresés.
KALOT 4. – PLACID 3.	Önérzetes magyar – euroszolgák és amerikanoszolgák vagyunk, legyünk különbek rabtartóinknál!

¹ Ézsaiás Erzsébet: A hit pajzsja. Olofsson Placid atya élete. Papirusz kiadó, 2004. 104-105. lap

Kerkai atya sírjánál emlékezve és imádkozva a KALOT 2. és a PLACID 1. megfeleltetéshez legyen ösztöke beszédem, mert ez a megfeleltetés nem annyira magától értetődő – a többről csak nyúlfarknyian szóltam, mert azok magától értetődőek. Ugyan mi köze van egymásnak a „*Műveltebb falut!*” és „*A szenvedést nem szabad dramatizálni, nem szabad panaszkodni, mert attól gyengébb lesz az ember*” felszólításnak?

A SOTE és az AVKF közös kutatásai kimutatták, hogy minél iskolázottabb valaki, annál nagyobb az ún. „megbirkózási indexe”, azaz ha nagy nyomás nehezedik rá, betettség, munkanélküliség, családi perpatvar, munkahelyi áskálódás és így tovább, minél műveltebb, annál kevésbé lesz depressziós, alkoholistá, kábítószerfüggő, öngyilkos.

Így és ehhez hasonló megfeleltetésekkel készülünk föl ezeknek a napoknak együttlétében és magányában, és imádkozunk, hogy a szó szépségén keresztül újra meggyűjtsuk a jószág újjongó örömét a szívekben. Könnyörgjünk, hogy a Lélek forrasozta élet vizével enyhíthessük az igazság utáni szomjúságot a lelkekben, és az élet kenyerét oszthassuk szét, látva az élet igéjének éhségét. Kérjük, hogy gyenge emberként is isteni biztosságot tudjunk közvetíteni a vergődőknek! Hogy fölébresszük magunkban a Lelket, és egyesítő kötelékké váljunk összefüggéstelen részekre hulló társadalmunkban. Hogy keresztény mázsolmány helyett hiteles hitet, veretes reményt és odahajló szeretetet mutassunk föl a világnak. Hogy elkezdhessünk az elviselhetetlen nyomorban bóklászóknak, az ijesztően buta öntudatnak, az eszmenyomoroncoknak, a flaszkoptató entellektüeleknek felragyogtatni az érdekfeszítő másságot, a más világot! Hogy a liberálisokkal megízeltessük a szabadságot, miről fogalmuk sincsen! És a 20. század zsarnokságai által tanult tehetetlenségbe taszítottságunk ráérezzen a szubszidiaritás ízére! Meddő gyűlölködésünk, piciny piszkoskodásunk fölfigyeljen a szolidaritás élvezetére! Az élethosszig tanulás távlataira! Az életfogytig nevelés keresztény távlatára! Arra a határtalan és végtelen távlatra, amelyben Isten emberré lett Fia, Jézus Krisztus által mi is elnyertük az isteni fiúságot, és Istent Atyának szólíthatjuk.

Szólítsuk hát egy szívvel, egy lélekkel, egy szájjal: „Mi Atyánk...”,

szólítsuk Anyánkat: „Üdvöz légy, Mária”, ...

Dr. Bencze Lóránt (Ph 58)

Bencze Lóránt nyelvész tanár. Pannonhalmán gimnáziumban kezdte pedagógusi pályáját. Átmeneti könyvtáros munka után az ELTE oktatója. 1992-től Zsámbékon a Katolikus Tanítóképző főigazgatója és több pedagógiai kezdeményezés elindítója. A Keresztény Pedagógusok Egyesületének elnöke, a KALOT alelnöke. A főiskola kényszerű Vácra költöztetése miatt mond le vezetői szolgálatáról. (1939-ben született Sellyén, ahol református vallásúnak keresztelték, később lett római katolikus.) – *Szilágyi Ákos* – [Lásd Bencze Lóránt „Önvallomás”-át és bemutatását még a BDSZ Almanach 2004 kötetben a 130. lapon is. – *(A szerk.)*]

A belső szabadságban meghozott döntés *

Gondolatok a Szociális Testvérek Társasága hivatástisztázó kurzusáról

Amikor már találkoztunk Istennel, de még nem értjük, mit kíván tőlünk, elindulunk egy úton, mint az emmauszi tanítványok, hogy megkeressük a dolgok értelmét és az ígért békét. Jó, ha ilyenkor van valaki mellettünk, és beszélgethetünk egymással „mindarról, ami történt”. A szociális testvérek hat éve vezetnek hivatástisztázó kurzusokat fiatal, húsz és harminc év közötti nők számára, hogy segítsék azokat, akik döntéshelyzetben vannak – a szerzetességet vagy a házasságot válasszák –, vagy akik nem látják, hogyan találják meg valamelyik útra lépve a boldogságot.

A társaság mint „szentlelkes” közösség, mindig különösen figyelt arra, hogy az adott történelmi, társadalmi helyzetben mire hív a Lélek, mik az idők jelei. A fiatalok ma nehezebben döntenek, nem találják útjukat – ebben próbálnak segítséget nyújtani a szociális testvérek. Ahogyan hallani arról, hogy sok házasság felbomlik, ugyanúgy megvan ez a tendencia a szerzetességben is, sokan kilépnek a rendekből: nem sikerül az elkötelezettség.

– Ebben közrejátszik az is, hogy a fiatalok téves ismeretekkel indulnak el valamerre – mondja *Szentes Judit* szociális testvér, a kurzus vezetője, aki korábban négy évig segítőként vett részt ebben a munkában. – Nekem azért is fontos, hogy feladatot vállalhatok ebben a kurzusban, mert itt segíthetem a fiatalokat, hogy egy valóságyszerű elképzelés alakuljon ki bennük a házasságról és a szerzetességről. Azokat, akik jelentkeznek a hivatástisztázó kurzusra, már megérintette Isten, és rádöbbenek, hogy életük célján gondolkodniuk kell, hogy tudatosan kell majd dönteniük. Ám mindannyian hordozzák azokat a sebzettségeket, amelyek meggátolhatják őket az elhatározásuk meghozatalában, és sok olyan teher van rajtuk, amelyek a korábbi nemzedékeket nem érintették.

A harmincas években is volt hasonló munkája a Szociális Testvérek Társaságának – háromnapos intenzív lelkigyakorlatokat tartottak –, és az illegalitás éveit alatt is folyamatosan foglalkoztak a fiatalokkal és hivatáskeresőkkel. Ennek a tapasztalataiból szűrődött le ez a hét hónapos kurzus, amelyet minden évben augusztus végén, szeptember elején hirdet meg a közösség. A csoport kéthetente, esetleg hetente találkozik egy este a három vezetővel. Ennek intenzív változata a nyári, egyhetes hivatástisztázó lelkigyakorlat, amit a közösség

* A Szociális Testvérek Társasága szentbenedeki szellemiségű női szerzetesrend. Tagjai a világban élnek és dolgoznak. – *(A szerk.)*
Utánközlés az Új Ember 2005. március 27–április 3-i számából

tagjai közül mások vezetnek. Gyakran a harminchoz közelebbi életkorban lévők járnak a kurzusra. Ennek oka lehet talán, hogy egyre inkább eltolódik ma a döntéshozatal időpontja – egyre később házasodnak vagy lépnek be közösségekbe a fiatalok.

– Sok minden változik a kurzus menetében – mutat rá Szentés Judit. – Az időbeosztás, hogy kik és hányan vezetik, milyen témákról beszélgetünk. A legfontosabb, hogy minél inkább személyre szabottak legyenek a találkozások: ahhoz igazodjanak, amit az adott csoport igényel, bár természetesen vannak állandó témák. Az alap gondolat, hogy mindannyian az életszentségre hívtunk, hogy a magunk egyszerűségében és törekvésében szentek legyünk. Am hogy ezen belül az Isten merre hív, az már egyéni útja valamennyiünknek.

Hogyan tudom meg, hogy Isten mit akar tőlem? Mi motivál engem, hogy szerzetes legyek vagy éppen miért nem akarok az lenni? Mi lehet rossz ok a házasságra? Mikor jön el a döntés pillanata, és hogyan kell dönteni? Ehhez hasonló kérdések is előkerülnek a beszélgetéseken.

– Főleg a második félévben több szó esik speciális témákról: Mit jelent a szemlélődő hivatás, az apostokodás, a családi élet, a közösség – mondja a kurzus vezetője. – A mostani csoportban például többen is mondták, hogy teljesen felforgattuk azt a képet, amely a szerzetességről bennük élt. Ennek nagyon örültem, mert sikerült megfosztanunk a „rózsaszín máztól” a szerzetesség fogalmát. Ugyanezt igyekszünk elérni a házasságról alkotott kép esetében is. Megmutatni azt, hogy mindkettőben, a természetes és a természetfeletti útban közös, hogy nem kell magunktól olyan cselekedeteket, érzéseket elvárni, amelyek hamisságokat eredményeznek. Az életszentségre törekvésben nagyon fontos, hogy önmagunk legyünk, önmagunkat fogadjuk el és így adjuk magunkat teljesen Istennek. Ez feltételezi azt, hogy szembenézzünk önmagunkkal, és ez nem is olyan könnyű találkozás.

A kurzust vezetőik különösen figyelnek arra, hogy párhuzamosan mutassák be a szerzetességet és a házasságot, hogy a fiatalok valóban szabadon dönthesse-
senek. A görcsös dönteni akarást is próbálják feloldani, hiszen a belső szabadságban születhet csak igazi elhatározás. A testvérek vendégeket is hívnak, a házasságról házas asszony beszél, és különböző szerzetesrendekből is jönnek nővérek, hogy más típusú közösségeket is megismerjenek a fiatalok. Természe-
tesen a kurzus elvégzése nem garantálja, hogy az ember megtalálja az útját, de elindul egy folyamat, és vannak támpontok, amelyek adott esetben segítséget jelentenek.

– Sokat segített a döntéshozatalban – emlékszik vissza *Jásper Éva*, aki 2000-ben vett részt a hivatástisztázó kurzuson és ma szociális testvér novícia –, hogy volt lehetőség a vezetőikkel egyénileg beszélni, és hogy az egész érezhetően Isten előtt zajlott, hogy folyamatos ima kísérte. Számomra döntő mozzanat volt, amikor összehasonlítottuk: mi az, ami ugyanaz a házasságban és a szerzetes-
ségben, és mi az, ami különböző. Nagyon fontos volt, hogy ennek folyamatosan a párhuzamát néztük. És azt hiszem, hogy legtöbbünknel egy-egy mondat volt

az, ami döntően megérintett. Nekem sokat jelentett az a mondat a kurzuson, hogy a két jó közül a nekemvaló jót kell választanom, és ez a választás mindenképpen lemondással jár. Nagyon megsegített, hogy megértettem: természetes, hogy minden döntés fájdalmas is. Ezt sajnos nemigen tanítják meg a fiataloknak. Sokan vágyakoznának egy radikálisabb istenkövetés után, de vágnak egy kedves után is, aki csak őket választja. A szerzetes életében adódnak pillanatok, amikor úgy érzi, jó volna családban élni. A házas ember is vágyik majd egy-egy mélyebb, csendesebb, imádságosabb időszakra. Kevésbé tudjuk, mint nagyanyáink, hogyan lehet úgy dönteni, hogy elfogadjuk abban a lemondást is. Kevésbé vagyunk felkészültek arra az áldozatra, hogy valamelyik úton hátrpillantás nélkül, teljes odaadással haladjunk.

– Fel kell fedeznünk – teszi hozzá Szentés Judit –, hogy ajándék az, ha szeretünk valami olyasmit tenni, amit más áldozatnak tart, hogy például szeretünk templomba járni, imádságban elmerülni, Jézust szolgálni az emberekben, vagy éppen hogy vágyunk arra, hogy odaadjuk az életünket egy párkapcsolatban. A fiatalok döntéseiben nyilván segít ez a kurzus, az előadások, de a legnagyobb segítséget ők maguk adják egymásnak. Azzal, hogy tudják: más is gondolkodik ezeken a kérdéseken, hogy más is tart valahol a döntéshozatalban, és megoszthatják egymással mindazt, ami bennük történt.

Kácser Anikó

A Bencés Diákszövetség

A Bencés Diákszövetség elnöksége

Fővédnökünk

Várszegi Asztrik dr. OSB pannonhalmi főapát, püspök

Elnök

Faber Miklós (Bp 48)

Ügyvezető elnök

Németh Szilárd dr. (Ph 81)

Rendi alelnök

Hortobágyi Cirill OSB (Ph 77)

Alelnökök

*Bischof Péter (Ph 75)
Harangozó Bertalan (Gy 73)
Sója Szabolcs dr. (Ph 58)*

Főtitkár

Szalai Béla (Ph 58)

Elnökségi tagok

*Abért János (Ph 98)
Horányi Márton (Ph 83)
Korzenszky Richárd dr. OSB (Ph 59)
Szikora József (Ph 67)*

Feladatra kooptált elnökségi tagok

*Eszes István dr. (Ph 70)
Könyves Tóth Kálmán dr. (Ph 47)*

Ellenőrző bizottsági elnök

Muzsay Géza dr. (Gy 49)

tagok

*Laczus Péter (Gy 89)
Németh László (Ph 84)*

A területi szervezetek vezetői

(* jelöli az „önálló jogi személy”-eket)

Bácska (Baja)

Vancsura László (Ph 84)

Budapest

Ember Károly (Bp 51)

Debrecen

Surányi Béla dr. (Ph 61)

Délkelet-Magyarország (Szeged)

Atlasz Henrik (Ph 52)

Eger

Hanis Béla dr. (Gy 75)

Északkelet-Magyarország (Miskolc)

Sója Szabolcs dr. (Ph 58)

Fővároskörnyék (Csepel)	<i>Kovács Dezső (Cs 51)</i>
*Győr – BDGYE	<i>Molnár Zsolt (Gy 85)</i>
Keszthely	<i>Benkő Zoltán (Gy 84)</i>
Komárom–Esztergom megye	<i>Domnanovich Tamás (Kg 49)</i>
Kőszeg	<i>Szerdahelyi Endre dr. (Kg 43)</i>
Nyíregyháza	<i>Gondos Lajos (Ph 57)</i>
*Pécs – BDPE	<i>Hábel János (Ph 82)</i>
Piliscsaba	<i>Maróth Miklós dr. (Ph 61)</i>
Somogy megye	<i>Antal László dr. (Ph 73)</i>
Sopron	<i>Venesz Ernő (Gy-Ph 49)</i>
Székesfehérvár	<i>Kovács János (Ph 86)</i>
Szentendre	<i>Kovács Attila dr. (Ph 55)</i>
Szombathely	<i>Harangozó Bertalan (Gy 73)</i>
Tolna megye	<i>Antal Géza sac. (Ph 66)</i>
Vác	<i>Laczus Géza (Ph 58)</i>
*Veszprém (Tihany) – BDVE	<i>Bischof Péter (Ph 75)</i>

A Szent Benedek Kulturális Alapítvány részéről
Soproni Géza (Bp 48)

Iskolaszervezeteink vezetői	
Esztergom	<i>Szoleczky Ferenc (Eg 46)</i>
Komárom	<i>Halász Aurél dr. (Ko 42)</i>
Pannonhalma	<i>Geszler Ödön (Ph 57)</i>
Pápa	<i>Harsányi László dr. (Pp 43)</i>

Tiszteletbeli tagságunk

(A zárójelben megválasztásuk éve)

Tiszteletbeli elnökségi tag	<i>Habsburg Ottó dr. (1989)</i>
Tiszteletbeli választmányi tagok	<i>Galambos Iréneusz dr. OSB (1990)</i> <i>Olofsson Placid dr. OSB (1990)</i> <i>Jáki Szaniszló dr. OSB (1991)</i> <i>Jávor Egon dr. OSB (1991)</i> <i>Kozma Imre sac. (1992)</i> <i>Kölley György (1993)</i>
Tiszteletbeli tagok	<i>Bajzáth Ferenc sac. (1990)</i> <i>Torda Lajos (2002)</i>

A BDSZ tagsága

A három adat:

1. Név
2. Bencés iskolája székhelye
3. Osztálya érettségi éve

Rövidítések:

Budapest	Bp
Csepel	Cs
Esztergom	Eg
Győr	Gy
Komárom	Ko
Kőszeg	Kg
Kremsmünster	Kü
Pannonhalma	Ph
Pápa	Pp
Sopron	So
Pártoló tag	Ptl
Tiszteletbeli tag	Tb

Abért János dr.	Ph	98
Ács András dr.	Gy	73
Ádám György	Ko	41
Adamovich Károly dr.	Ph	72
Adamovich László R.P.F., P.Eng.	So	40
Adorján József	Ph	52
Ágh Zoltán	Gy	28
Akaró Ferenc	Ph	83
Albert Mihály	Ptl	
Alex László dr.	Ph	55
Alföldi László	Ph	98
Alkér Miklós	Bp	47
Almássy Endre	Bp	51
Almásy László	Bp	51
Almay Béla dr.	Bp	44
Alpár Geyza ev. lelkes	So	43
Alpár János dr.	So	44
Altai József	Kg	35
Altwater Paul dr.	Ph	70
Amberg József	Ph	57
Ámon Ottó	Gy	45
Andor Ferenc dr.	Gy	62
Andor Szabolcs dr.	Ph	92

Andrásfalvy András dr.	So	47
Andrásfalvy Bertalan dr.	So	50
Andrássy Péter	Ptl	48
Andréka Bertalan dr.	Gy	
Andréka Tamás	Ph	98
Andrónyi Balázs	Ph	89
Andrónyi László		
Andrónyi Miklós	Ph	
Andrónyi Tamás dr.	Ph	58
Andrónyi Tibor dr.	Ph	59
Angyal Anikó dr.	Ptl	
Angyal Ernő dr.	Ph	81
Ankerl Géza dr.	So	51
Antal Géza sac.	Ph	66
Antal István	Ph	66
Antal Károly dr.	Ph	75
Antal László dr.	Ph	73
Aporfi László	Gy	51
Aradi István	Ph	88
Arató Péter		
Árpásy Endre dr.	Gy	56
Artner Péter sac.	Gy	93
Árvai István sac.	Gy	92
Árvay László	Bp	47
Atkári Ferenc	Gy	82
Atkári Gábor	Gy	83
Atlasz Henrik	Ph	52
Atlasz Henrikné Lénárd Ágnes	Ph	52
Auer Tibor	Ph	99
Baán Lajos SVD sac.	Kg	50
Babán József	Cs	
Bábiczy József	Bp	51
Babics László	Ph	57
Babik József László	Cs	54
Babik Zoltán	Cs	52
Babócsi László	Kg	48
Babos János	Bp	45
Bács Aurél	So	51
Bács Tamás	So	54
Bácskay Miklós	Gy	52
Bagdy György	Bp	48
Bagó Attila dr.	Ph	88
Bagó Ferenc	Ph	60
Bagó György dr.	Ph	63

Bagó László	Ph	57	Bárdos László	Bp	48
Bagó Zoltán	Ph	90	Bari József	Ph	80
Baják István	Eg	48	Barok József dr.	Ph	69
Baján György dr.	Ph	59	Baróthy Béla dr.	Ph	67
Baján László	Ph	81	Barta József dr.	Ph	80
Bajnay László	Bp	48	Bartal Ferenc	Gy	45
Bajor Rezső	Bp	35	Bártfai István	Bp	50
Bajzát Ferenc sac.	Tb		Bartha Béla	Ph	67
Bakos György	Ptl		Bartha Gábor	Ph	70
Bakos Károly dr.	Kg	41	Bartha István dr.	Bp	36
Bakos László	Ph	65	Bartos Béla dr.	Ph	63
Bakos Péter	Ph	62	Bartos László	Gy	38
Bakos Péter Kenéz	Ph	89	Básthy Béla	Ptl	
Bakos Tamás	Ph	60	Básthy Tamás	Ptl	
Bakos Tibor			Básthy Zsolt	Gy	90
Balaton László	Gy	74	Bata Nándor	Ph	90
Balázs Béla	Kg	50	Báthory Gábor	Ph	99
Balázs József	So	47	Batkay László	Ph	65
Balázs László	Pp	48	Bátovszky Róbert	Gy	62
Balázs Szilárd	Eg	52	Baumann Pál	So	46
Bálint Árpád	Ph	52	Baumann Tibor dr.	So	50
Bálint Bánk	Ph	76	Beck József	Ph	57
Bálint Béla	Gy	92	Becsei Lajos	Ph	72
Balogh Ádám	Gy	54	Bedő Miklós	Bp	50
Balogh Béla dr.	Cs	52	Békássy Tamás	Ph	75
Balogh Gergely	Ph	95	Belák Péter	Ph	93
Balogh Gyula	Ph	54	Béli László dr.	Ph	71
Balogh Gyula	Ph	55	Bélik István	Gy	91
Balogh Gyula	Gy	78	Bella Gábor	Gy	90
Balogh Jenő	Pp	42	Bellér Lajos SVD sac.	Kg	49
Balogh József	Pp	40	Béliné Rohonyi Vera	Ko	39
Balogh Lajos	Gy	73	Bencze Imre	Bp	48
Balogh László	Pp	43	Bencze Lóránt dr.	Ph	58
Balogh László	Ph	68	Bencze Pál dr.	Ph	49
Balogh Pál	Gy	62	Bencsics Miklós	Gy	76
Balogh Zoltán sac.	Ph	65	Bende András	Ph	57
Balogh Zoltán dr.	Ph	54	Bende Györgyné Bardocz Julianna	Ko	39
Balthazar Zsolt	Ph	58	Bendesy Gyula	Bp	51
Bancsó Máté	Gy	04	Bene Gábor	Ph	62
Bandinter Tamás			Bene László dr.	Gy	84
Bánhegyi Endre	Bp	48	Bene Lóránt	Cs	53
Bankó Károly	Gy	45	Benedetti Tibor dr.	Gy	48
Bánsági Béla			Benke Kálmán	Ph	83
Bánsági-Amend László dipl. Ing.	Bp	47	Benkő András dr.	Gy	86
Bányai Mátyás	Eg	53	Benkő István Zoltán	Ptl	
Baracsi Gábor	Ph	77	Benkő Károly	Ph	65
Baracska Péter	Ph	02	Benkő Zoltán	Gy	84
Baranyai Rudolf	Ph	60	Beóthe Tamás Zsolt dr.	Ph	91
Barassevich Antal	Ph	80	Beran Lajos	Bp	35
Barassevich Péter	Ph	82	Bercsényi L. György	Bp	42
Baráth Zoltán	Pp	48	Berecz Loránd dr.	Ph	88
Bárczy Zoltán	Ph	67	Beregi Attila dr.	Ph	81
			Beregi István gk. pap	Ptl	
			Beregi István gk. pap	Ph	79

Beregi Péter	Ph	89	Bogdán Kálmán	Ptl	
Beregszászy Attila dr.	Bp	49	Bogdányi István	Gy	66
Berend István	Ph	58	Bognár András	Ph	86
Béres Tamás ev. lelkész	Ph	83	Bognár Béla dr.	Pp	40
Berg Taszilo	Gy	50	Bognár Ferenc	Bp	44
Berkes László dr. sac.	Gy	72	Bognár Ferenc	Cs	51
Berta László	Ph	74	Bognár Géza dr.	Kg	45
Bertalan Szilárd	Ph		Bognár József	Cs	50
Bertalanffy (Bock) Tibor dr.	Bp	41	Bogyó Pál	Bp	45
Bértics Lajos	So	34	Bohon Tibor	Ph	60
Berty Tamás E.	Bp	49	Bojtos Zsolt	Ph	83
Béry Géza	Gy	67	Boksay Györgyné	Ph	47
Besenyei Pál	Gy	78	Bolla Dezső	Gy	47
Bicsár László sac.	Gy	77	Bolla Ferenc	Gy	59
Bíndes Ferenc sac.	So	53	Bolla István dr.	Pp	43
Binzer Károly	Bp	44	Bóna László dr. sac.	Gy	46
Birher Nándor	Ph	91	Bonta Kálmán		
Biritz László dr.	Kg	45	Bontó Ferdinánd	Gy	87
Birkus Imre	Ph	80	Borbáth György	Bp	43
Bíró Gáspár dr.	Ph	69	Borbély Barnabás	Gy	85
Bíró László dr.	Ph	58	Borbély Imre	Gy	49
Bíró László dr. püspök	Gy	69	Borbély József	Ph	71
Bíró Sándor	Bp	48	Borián Bálint Gergely	Ph	94
Bíró Vilmos dr.	Ph	55	Borián Elred OSB sac.	Ph	80
Bíró Zoltán dr.	Ph	66	Borián György	Ph	77
Bischof Péter	Ph	75	Borka József	Bp	42
Bitay István	Ptl		Born András dr.	Ph	64
Bitskey Gábor	Ph	80	Borókai László	Gy	40
Bizse Gábor	Ph	65	Boromisza Gyula	Eg	32
Bizse László dr.	Ph	66	Boromisza Tibor dr.	Eg	45
Blaskovics Gyula	Ph	55	Boros János	Ph	82
Boa József	Kg	50	Boros László	Kg	48
Boa László	Ph	64	Boros László	Ph	64
Bobok György dr.	Ph	63	Boross János	Gy	62
Bobok Tivadar	Ph	65	Boross Kálmán	So	51
Bocsek Zsuzsa	Ko	38	Borsa József	Ph	71
Bocsi Sándor	Bp	48	Borsányi Balák Pál	Bp	43
Bocskor Ádám	Bp	50	Borsodi János	Ph	02
Boda György	Ph	47	Borsos Ferenc dr.	Gy	38
Boda Imre	Gy	73	Borsos József	Ph	84
Boda Károly	Gy	62	Borsos László	Ptl	
Bodnár Zoltán dr.	Ph	94	Bosnyák Ede	Bp	51
Bodó János	Gy	61	Botló Sándor	Ph	68
Bodor Csaba	Ph	88	Bózsik András	Ph	89
Bodor Endre dr.	Bp	39	Bózsik Béla Pál dr.	Bp	
Bodor István	Ph	57	Böde Flórián	Ph	75
Bodroghközy László	Ph	48	Bödi Ferenc	Gy	72
Bodroghközy György dr.	Pp	43	Böjtös Ferenc	Gy	82
Bódy István	Gy	50	Bőr Péter	Ph	86
Boér Miklós dr.	Ph	54	Böröcz Csaba	Ph	98
Bogár Gáspár dr.	Ph	66	Böröcz Ferenc	Gy	61
Bogár István	Gy	65	Böröcz László	Bp	50
Bogárdi László	Ph	73	Böröcz László dr.	Ph	98
Bogáthy Ferenc dr.	Gy	35	Börtetics Sándor	Gy	50

Bősze Béla	Pp	39	Csányi Gyula	Bp	44
Bősze István	Kg	45	Csányi Zoltán	Gy	74
Bősze Tamás	Gy	56	Csapó Tibor	Gy	49
Brayer Gyula dr.	Bp	45	Császár György	Ph	54
Brecherer András SVD sac.	Kg	52	Császár Zsolt	Gy	83
Breglovics Tamás	Gy	67	Csáthy Tamás	Bp	49
Brieber László sac.	Gy	55	Csatlós István sac.	Ph	80
Budai Imre	Ph	89	Cséfalvay Gyula	Ph	74
Budai Miklós	Eg	42	Cséfalvay Pál sac.	Ph	53
Budai Zoltánné Simonyi Katalin	Cs	52	Csegezy Miklós	Ph	60
Budavári Miklós	Ph	66	Cseh Gellért György dr.	Gy	92
Budavári Solt	Ph	04	Csehi Lóránt	Ph	91
Budavári Zoltán	Ph	65	Csenár Márton dr.	Kg	77
Bujda Miklós	Bp	43	Cserhádi Balázs	Ph	90
Bujdos Béla	Gy	86	Cséri Tamás dr.	Ph	86
Bujdosó Géza	Gy	54	Csermák András	Ph	98
Bujtás László dr.	Gy	70	Csermely Szabolcs	Ph	74
Bukits Miklós	Gy	88	Csernus Zoltán	Cs	51
Bukits Norbert	Gy	91	Cserpán Imre	Ph	75
Bukor Ferenc	Ph	66	Csertán Ferenc	Ph	53
Bulkai Lajos dr.	Gy	39	Cséry Viktor dr.	Ko	47
Bulkai Pál	Gy	48	Csiba Gábor dr.	Ph	74
Bundics Antal	Gy	76	Csiba László dr.	Ph	76
Burián László sac.	Eg	41	Csiba Tamás	Ph	82
Burián Miklós	Gy	01	Csibi Imre sac.	Ph	88
Burkus Béla	So	39	Csiky Balázs	Ph	97
Busa János	Gy	75	Csiky Gábor	Ph	69
Buschbach László	Ph	64	Csiky Gábor	Gy	94
Busics György	Ph	94	Csiky Lajos	Ph	68
Buttyán Kornél	Ph	65	Csiky László dr.	Pp	34
Búza Kristóf	Ph	85	Csillag Kristóf	Ph	78
Buzás Antal	Ph	64	Csillag László dr.	Ph	52
Bükkfalvy János	Ph	65	Csillag Lászlóné dr.-né Faggyas Janka	Ph	52
Czakó Károly dr.	Ph	70	Csillag Péter dr.		79
Czapáry Miklós	Ph	47	Csiz András	Ph	99
Czappán Elemér	Bp	50	Csizmadia István dr.	Ph	59
Czeglédy Ferenc dr.	Ph	69	Csizmazia Antal	Gy	35
Czémán Miklós	Gy	80	Csizmazia Imre dr.	Gy	50
Czigány György	Gy	48	Csóka Gábor	Ph	81
Czigány István	Ph	76	Csollány Jenő dr.	Gy	60
Czigler Ágoston	Ph	72	Csongor György	Bp	48
Czike Imre dr.	Ph	61	Csonka Dénes dr.	Gy	95
Czinger Csaba	Gy	61	Csonka Dénes	Ph	98
Czingráber András	Gy	03	Csonka Gábor	Ph	99
Cziráky Antal	Ph	65	Csontai Ágoston dr.	Bp	51
Cziráky József dr.	Pp	41	Csontos Lajos dr.	Bp	40
Czömpöly Tamás	Ph	94	Csordás György	Gy	73
Czvitkovics Gábor	Gy	87	Csordás Tamás	Gy	90
Cs. Varga István dr. habil.	Gy	64	Csornay László	Eg	51
Csákány Antal	Bp	51	Csász János	Cs	53
Csala Benedek	Gy	55	Csúcs László dr.	Ph	60
Csanády Zsolt	Ph	67	Csudai Sándor sac.	Ko	44
Csanaki Vida István	Gy	79	Csuka Pál	Gy	83
Csányi György dr.	Bp	46	Csukás Hilda	Ko	46

Csukás László	Ko	35	Dobos István	Gy	70
Csurgay Árpád dr.	Cs	54	Dobos László	Gy	67
Csurgay Árpádné Gereben Ildikó	Cs	58	Dolinka József	Gy	74
Csuti József	Ph	63	Dombi Sándor	Ph	53
Csutorás Attila	Gy	65	Domnanovich Tamás	Kg	49
Dakos László	Ph	79	Domokos György dr.	Ph	58
Dalanics Zoltán gk. pap	Ph	87	Domokos Zsolt	Ph	85
Dallos Sándor	Ph	79	Domonkos Dezső dr.	Gy	43
Damjanovich József gk. pap	Ph	66	Domonkos László SVD sac.	Kg	43
Damjanovich Pál gk. pap	Ph	62	Donáczai Béla	Ph	74
Danielfy Tibor	Bp	49	Dormán András dr.	Bp	40
Danner-Stipkovits Gerhard dr.	Ph	59	Doromby Géza	Ph	65
Dányi Dezső	Bp	46	Dosztáiné Szily Magda	Ko	43
Daubner Lóránt	Ph	04	Dovicsák Tamás	Ph	82
Dávid Kiss Ferenc	Ph	55	Döbörhegyi F.-né dr.-né Monspart Xénia	Cs	49
Dax Károly	Cs	50	Dragonits Tamás dr.h.c.	Bp	42
Dax Károlyné Selmeczi Mária	Cs	52	Draskovics Tibor dr.	Bp	46
De Sommer József	Bp	45	Draskovits Imre	Ph	55
Deák András	Ph	82	Dreisziger Miklós	Ph	51
Deák András	Ph	97	Drevenka Gusztáv	Cs	52
Deák Ferenc	Ph	83	Drevenka József	Cs	53
Deák Mihály	Ph	85	Drevenka Róbert	Cs	52
Deák Sándorné	Ph	47	Dsida Ottó	Gy	62
Debrődy István	Ph	73	Duday Gedeon dr.	Bp	32
Decze Tibor Csongor	Ph	89	Dukai Miklós	Gy	66
Decs István sac.	Ph	69	Dukán Gergely	Ph	98
Dekovics Sándor	Pp	43	Dukavits István	Bp	53
Deli Ferenc	Ph	72	Dura Kornél	Ph	89
Deli Gergely dr.	Ph	98	Éder Zoltán dr.	Cs	50
Dely Dezső	Ph	65	Édl Medárd	Pp	39
Dely Ernő	Gy	50	Egenhofer Tamás dr.	Ptl	
Dénes Andor	Kg	26	Egri József sac.	Gy	68
Dénes Gyula	Ph	81	Egri Péter		
Dénes Tamás	Ph	58	Einbeck József	Kg	52
Dénesfalvy József	So	43	Elischer Zoltán dr.	Ph	63
Denk Stefan dr.	Gy	47	Ember Károly	Bp	51
Derényi Jenő Eugene	So	50	Emódi Pál	Gy	49
Déri Tamás	Ph	84	Emódi Sándor dr.	Gy	50
Derzsy Tamás	Ph	98	Emszt Mihály dr.	Bp	39
Detre Ferenc	Ph	59	Encsy Balázs	Ph	59
Dezse Péter	Ph	90	Endrédy Csanád dr. OSB sac.	Ph	47
Dezsőfi (Gottl) Tivadar dr.	Bp	43	Endrédy István dr.	Ptl	
Dinnyés Tamás	Ph	98	Endrédy László	Gy	36
Diós István dr. sac.	Ph	61	Endrődi István	Ph	63
Disztl Gábor			Endrődi József	Ph	66
Divós Lajos dr.	So	51	Endrődi Miklós	Gy	74
Dobák Lajos	Bp	46	Enzsöl Lajos	So	31
Dobis Ervin SDB sac. (szalézi)	Eg	41	Eördögh István dr.	Ptl	
Dobó Ferenc Tibor dr.	Cs	52	Epinger Emil Balázs	Ph	86
Dobos András gk. pap nőv.	Ph	00	Erb Ottó Valér	Gy	66
Dobos Becsei Apollónia Franciska	Ph	53	Erdei Sándor dr.	Ph	84
Dobos Gábor	Ph	77	Erdélyi Attila dr.	So	51
Dobos Imre	Bp	38	Erdélyi Géza	Ph	62
Dobos Imre gk. pap	Ptl		Erdélyi Iván	Ph	63

Erdész Ferenc sac.	Gy	47	Felcser István dr.	Ph	72
Erdődy Imre	Ph	57	Félegyházy Megyesy Ágoston	Ph	63
Erdődy László gróf	Ph	56	Feller Antal dr.	Ph	76
Eredics Tamás dr.	Gy	80	Fend Ferenc	Ph	62
Érseki Gábor			Fentős Attila	Gy	85
Eszes István dr.	Ph	70	Fenyőházi Ernő dr.	Bp	36
Eszter István	Ph	67	Fenyvesi Imre dr.	Gy	83
Esztergomi György	Gy	32	Ferencz Pál	Ph	80
Eszterhás Endre (Fölker Endre)	Gy	39	Ferencz Péter dr.	Ph	75
Ézsöl György	Ph	68	Ferenczi György dr.	Bp	40
Faber Miklós	Bp	48	Ferenczi Huba	Gy	58
Fábián Árpád dr.	Ph	76	Ferenczy Géza	Ph	62
Fábián István dr. SJ sac.	Pp	42	Fertsek Miklós	Bp	42
Fábián József dr.	Ph	78	Filep Gyula	Ph	75
Fábián Lóránt	Ph	01	Filiczky István dr.	Gy	83
Fábiánné Csósz Lukrécia	Cs	53	Finck Antal	So	45
Faith Mihály dr.	Bp	48	Fineiszné Bauer Zsuzsa	Kg	60
Falus Imre (Henri Faltin)	Ph	51	Fischer G. Tamás	Bp	49
Faragó Gábor	Bp	44	Fitz Jenő dr.	Bp	39
Farkas Gábor	Ph	81	Flasch János	Ptl	
Farkas Géza dr.	Ph	78	Fodor Attila	Ph	65
Farkas György	Ph	51	Fodor Attila	Ph	91
Farkas Gyula dr.	So	44	Fodor György dr. gk. pap		
Farkas János dr.	Eg	47	Fodor István	Ph	74
Farkas Jenő dr.	So	42	Fodor László	Ph	80
Farkas József dr.	So	39	Fogarasi Gyula dr.	Bp	55
Farkas Kálmán	Ph	35	Fonai Tibor	Ph	75
Farkas László	Ph	84	Fornet Béla dr.	Ph	62
Farkas László	Ph	94	Fornet László	Ph	64
Farkas László Pál dr.	Kg	39	Forrai István dr.	Gy	77
Farkas Ramón dr.	Ph	96	Földesi Ferenc	Gy	80
Farkas Roland	Ph	93	Földi Márton	Ph	00
Farkas Tibor	Gy	70	Fölsz Attila	Bp	52
Farsang László	Gy	74	Főző Mihály dr.	Gy	54
Fatalin Gyula dr.	Ptl		Frang Dezső dr.	So	51
Fáth Gyula Péter	Bp	51	Fráter Loránd	Ph	66
Fáthné Szauer Margit	Ptl		Friedl Ferenc	So	42
Fátyol Tibor	Ph	98	Frittmann Gyula	Cs	51
Fedina László dr.	Cs	52	Fröhlich Károly	Kg	50
Fehér Gyula	Gy	50	Fukszberger Imre	Gy	78
Fehér János dr.	Gy	52	Furtner Mátyás sac.	So	26
Fehér József	Gy	79	Füleky Tibor dr.	Bp	46
Fehértói-Nagy Attila Kázmér	Gy	91	Fülöp Géza	Gy	57
Fehértói-Nagy Iván Péter	Ph	89	Fülöp István dr.	So	48
Feiszt György	Gy	68	Fülöp Kálmán	Gy	41
Feiszt Ottó	Gy	70	Fülöp Tibor dr.	Ph	83
Fejes Antal dr.	Ph	63	Fülöp Viktor	Gy	00
Fekete András	Ph	93	Füredi Mihály	Ph	69
Fekete György dr.	Eg	45	Fűri Ferenc	Ko	45
Fekete Gyula	Gy	56	Fűvessi József	Eg	40
Fekete Imre dr.	Eg	46	Fűzesi Sándor dr.	Gy	70
Fekete László	Gy	52	Fűzi Gyula dr.	So	47
Fekete Miklós gk. papnöv.	Ph	00	Fűzy István	So	43
Felber Gyula	Ph	84	Gaál György dr.	Ph	72

Gaál Győző	Ph	66	Gerzson István	Kg	51
Gaál Imre dr.	Gy	76	Gerzson Pál	Kg	49
Gaál Jenő P. SVD sac.	Kg	48	Geszler Ödön	Ph	57
Gaál László	Gy	70	Ghéczy Iván	Bp	49
Gábrriel Lajos dr.	Kg	25	Ghyczy Miklós dr.	Ph	56
Gacs Jenő	Pp	45	Giczy József	Kg	51
Gádory Elemér dr.	Ph	57	Gigler András	Ph	91
Gajda Péter	Ph	82	Gimesi István Miklós	Ptl	70
Gál László	Gy	82	Ginti József	Gy	39
Galambos Ferenc Iréneusz dr. OSB sac.	Bp	38	Ginzer Zoltán	Gy	66
Galambos Imre dr.	Ph	63	Glattfelder György	Ph	58
Galambos János dr.	Bp	50	Glóner Csaba	Gy	89
Galántai István	Ph	62	Glósz Ferenc	Ph	51
Galba Béla	Gy	60	Góczán Károly	Gy	45
Gálffy Pálné	Ko	36	Goda Károly sac.	Eg	42
Galgóczy László dr.	So	44	Goda Miklós dr.	Gy	41
Galla Endre dr.	Eg	45	Godó Ferenc	Eg	51
Galla Ferenc dr.	Eg	48	Godó Józsefné Némethy Borbála	Cs	51
Gallyas Ferenc dr.	Gy	55	Godzsa József dr.	Ph	67
Gallyas László	Gy	52	Goller Attila	Ph	89
Gálos József sac.	Gy	36	Gólya László dr.	Ph	58
Gánitz Endre gk. pap	Ph	91	Gondi Ferenc	Ptl	
Gara István	Gy	66	Gondos Lajos	Ph	57
Gara István dr.	Gy	89	Gosztonyi Károlyné dr.-né	Ptl	
Gárdonyi György	Gy	80	Gosztonyi Miklós	Gy	74
Gáspár Csaba	Ph	58	Gotthárd Dezső	Ph	55
Gáspár István dr.	Eg	47	Gótzty Pál	Gy	41
Gáspár Károly	Gy	79	Göggös Béla	Pp	43
Gasztonyi Károlyné dr.-né	Ptl		Gönczi Béla	Bp	52
Gáti László	Pp	44	Gönczi Tamás	Bp	49
Gauder Tivadar	Gy	52	Göndics János	Gy	92
Gayer Ferenc	Kg	48	Göndics Márton	Gy	96
Gebauer Béla dr.	Ph	67	Göndöcs József	Gy	66
Gebauer István	Ph	71	Görhely Sándor	Ph	60
Gedeon Csongor	Ph	90	Görög Gézáné dr.	Bp	36
Gedeon József	Ph	64	Görög János	Gy	79
Gedeon Miklós	Ph	80	Görög Sándor dr.	Kg	52
Gedeon Péter	Ph	68	Görömbei András dr.	Gy	66
Gelencsér Ferenc dr.	Bp	49	Grábics Frigyes	Gy	43
Gelencsér Ferenc dr.	Cs	53	Grátzer Mihály	Ph	67
Gera Dániel	Ph	02	Gréger Árpád SVD sac.	Kg	48
Gera Ferenc	Ph	84	Gregosits Gábor	Ph	95
Gerber István	Gy	83	Greguss László	Ptl	
Gereben Ferenc PhD	Ph	60	Griniusz Ádám dr.	Ph	97
Gereben István	So	51	Grunda János gk. pap	Gy	75
Gereben Zoltán	Ph	52	Gubicza László dr.	Ph	69
Gerebenics Tamás	Gy	77	Gudenus János	Ph	65
Gerencsér Sándor	Ph	83	Gulácsy Róbert	Cs	53
Gergátz Elemér dr.	Gy	60	Guld József	Gy	77
Gergely Hugó	Ph	57	Gulyás Gábor	Ph	76
Gergely Kálmán	Ph	63	Gulyás Miklós dr.	Ph	78
Gergelyi Ferenc	Ph	67	Gulybán Tibor gk. pap	Gy	68
Gergy Péter Pál	Kg	44	Guzslován Lajos	Ph	94
Gérnyi József	Gy	89	Günter Tamás	Gy	94

Gyárfás Tamás	Ph	64	Harkay Máté	Ph	62
Gyarmati László	Gy	62	Harmath Arisztid Sándor dr.	Bp	38
Gyenes Szilárd dr.	Ph	86	Harmath Ede	Ph	86
Gyenes Zoltán	So	52	Harmath László	Ph	72
Gyermek István	Bp	49	Hárs Antal	So	51
Gyóni András	Gy	73	Harsányi László dr.	Pp	43
Gyökér András	Ph	90	Harsányi Lehel dr.	Pp	49
Gyöngyösi Gábor dr.	Ph	84	Háry Antal	Ph	77
Györfly Lajos	Ko	46	Háry Dezső Pál Lajos	Gy	48
György László	Ph	60	Hatos Iván	Ph	
Györgyi János	Ph	75	Hatos J. Péter	Ph	
Győri László dr.	Gy	63	Hatos László	Ph	74
Györkös Imre dr.	Ph	87	Hatos Tibor	Gy	68
Gyulai György Imre	Ph	84	Hauberl Gergely László	Ph	98
Gyulai Oszkár sac.	Eg	46	Hauser Péter dr.	Ph	89
Gyuricza József	Ph	61	Hauzer György	Gy	70
Gyurkovics István dr.	Ph	61	Haydu Zsolt dr.	Ph	65
Gyurok Ernő	Ph	81	Hécz Lajos	Gy	67
Gyűrű László	So	50	Hedry Béla	Ph	66
Haász Csaba	Ph	98	Hegedűs Balázs dr.	Ph	82
Hábel János	Ph	82	Hegedűs Odó OSB	Ph	78
Habsburg von, Otto dr.	Tb		Hegyi Adorján	Bp	48
Hadarics Vilmos dr.	Ph	73	Hegyi János dr. SJ sac.	Gy	38
Hadnagy János dr.	Ph	62	Heidelsperger István sac.	Gy	76
Hadobás Zoltán	Ph	91	Heil Ádám dr.	Ph	78
Hahn Oszkár dr.	Gy	59	Heim Gábor	Gy	79
Haják Gyula	So	42	Heinrich Pál	Bp	52
Hajdú Andor	Eg	49	Heintz János	Bp	49
Hajdú József dr.	Bp	34	Heintz Pál	Bp	45
Hajdú Lajosné Szendrő Katalin dr.	Cs	51	Héjjas Iván	Ph	55
Hajós Bence	Ph	96	Heller György	Gy	40
Halachy Lóránd	Bp	51	Heltai Nándor	Gy	45
Halász Aurél dr.	Ko	42	Heltovics Ede dr.	Ph	96
Halász Ernő	Ph	76	Hencz Gyula	Ph	81
Halász Lajos SVD sac.	Kg	46	Henczi László	Ph	73
Halmi Nándorné Szíjj Margit	Ko	37	Héray József	Bp	53
Halmos Imre	Gy	50	Herbak Antalné Elzászer Paula	Cs	53
Halmos István dr.	So	47	Herber Endre	Ph	59
Halmos Pál dr.	Gy	67	Herczku József	Ph	67
Halmosi Róbert dr.	Ph	91	Herendi János sac.	Gy	59
Hamrák Sándor	Bp	46	Herkli Antal	Ph	65
Hamság Ernő dr.	Bp	48	Hermann Sándor dr.	Ph	71
Hanák József sac.	Gy	70	Herszényi Bálint	Ph	66
Hancz Dániel	Gy	04	Herszényi Imre	Ph	68
Hancz Ferenc	Ptl		Hertelendy László	Ph	78
Hanis Béla dr.	Gy	75	Hess László	Gy	85
Hansághy Péter	Ph	69	Hetényi Gábor	Ph	91
Hanusz Zsolt	Ph	88	Héthársy Frigyes v.	Bp	46
Hanvay Zoltán	Ph	98	Hetyey György	Ph	99
Hanzséros Sándor	Gy	74	Hevér Zoltán	Ph	81
Harangozó Bertalan	Gy	73	Hidvégi Imréné dr.-né Angyal Anikó dr.	Ptl	
Harangozó Ferenc	Kg	54	Hikó Lászlóné dr.		
Harczi Dániel	Ph	02	Himberger István	Bp	44
Harkay János	Ph	66	Hinterdorfer János	Gy	67

Hír József Gyula	Ph	68	Horváth Gyula	Ph	98
Hirka Antal OSB sac.	Ph	64	Horváth Gyula	Gy	78
Hirschmann József	Gy	70	Horváth Gyula dr.	Ph	68
Hirth Vilmos SVD sac.	Ph	52	Horváth Imre sac.	Ph	89
Hittner Gábor dr.	Ph	70	Horváth Imre	So	41
Hittnerné dr.-né Iványi Ágota	Ko	41	Horváth István		42
Hluchány József	Gy	69	Horváth István	Gy	59
Hodász István	Ph	86	Horváth István	Ph	65
Hódi Rezső Farkas	Ph	89	Horváth István	Ph	88
Hódi Rezső István	Bp	47	Horváth István Sándor sac.	Ph	55
Hodinka Dénes dr.	Bp	35	Horváth János	Ph	96
Hoffer Lajos dr.	Ph	58	Horváth János	Ph	58
Hoffmann Ottó dr.	So	45	Horváth János dr.	So	37
Holdampf Róbert	Eg	41	Horváth József	Gy	71
Holl Nándor	Ph	73	Horváth József dr.	Gy	76
Holló (Bruckner) Tamás	Kg	40	Horváth József dr.	Gy	32
Holló Szabó Lajos	Ph	83	Horváth Kálmán dr.	Cs	56
Hollósy János dr.	Gy	37	Horváth Kornél	Kg	54
Hollósy János dr.	Ph	49	Horváth Lajos dr. sac.	Gy	39
Holop Géza	Eg	47	Horváth Lajos vitéz	Ph	81
Holvay Endre dr.	Bp	36	Horváth Lajos Csaba	Gy	58
Hóman Bálint dr.	Bp	40	Horváth László	Ph	72
Homolya László dr.	Ph	55	Horváth László	Gy	66
Honffy Pál dr.	Bp	51	Horváth Lehel	Eg	40
Hoós Flórián	Gy	89	Horváth Márton dr.	Gy	33
Hoós Norbert	Gy	92	Horváth Mihály dr.	Ph	68
Hopp Viktor dr.	So	39	Horváth Miklós	Ph	75
Horányi György	Ph	86	Horváth Miklós (Tibor?)	Ph	77
Horányi Márton	Ph	83	Horváth Miklós	Gy	71
Horányi Tamás	Ph	90	Horváth Nándor	Gy	75
Horn Gábor	Ph	80	Horváth Ottó	Gy	66
Hornung Tamás	Gy	75	Horváth Pál	So	45
Horogi Ottó	Eg	40	Horváth Róbert	Gy	94
Hortobágyi Attila	Gy	94	Horváth Sándor	Gy	71
Hortobágyi Cirill OSB sac.	Ph	77	Horváth Sándor dr.	Gy	77
Hortobágyi Károly	Eg	41	Horváth Sándor dr.	Ph	49
Horváth Andor	Gy	48	Horváth Tamás	Gy	92
Horváth Attila dr.	Bp	46	Horváth Tamás	Gy	39
Horváth Balázs	Ph	90	Horváth Tibor dr.	Ph	51
Horváth Balázs			Horváth Tibor dr.	Ptl	
Horváth Béla dr.	Gy	66	Horváth Tihamér	Ph	75
Horváth Béla dr.	Ph	66	Horváth Tivadar dr.	Kg	50
Horváth Dezső	Gy	42	Horváth Vidor	Gy	75
Horváth Endre	Ptl		Horváth Viktor dr.	Ko	35
Horváth Endre	Ph	57	Horváth Zoárd dr.	Ph	58
Horváth Endre ifj.	Ph	86	Horváth Zoltán	Ph	80
Horváth Ferenc	Ph	69	Horváth Zoltán	Gy	72
Horváth Ferenc	Ph	78	Horváth Zsolt	Ph	82
Horváth Ferenc Ciprián dr. OSB sac.	Gy	57	Hosszú István		
Horváth Ferenc v. prof. dr.	Pp	42	Hölczl Róbert	Bp	47
Horváth Gábor	Ph	60	Hritz István dr.	Ph	95
Horváth Gábor	Gy		Hrotkó Géza sac.	Ph	53
Horváth Gellért	Ph	98	Hulyák Géza	Ph	69
Horváth Gyula	So	35			

Hummer Lászlóné Kaubek Edit	Ko	43	Jantyk Pál	Ph	74
Hunyadi Géza	Gy	80	Jász Zsigmond	Gy	50
Husztai Ádám	Ph	84	Jávor Egon dr. OSB sac.	Kg	35
Hutton-Mills, René	Ph	85	Jávörík Dénes István	Gy	65
Hülber Lajos	Gy	64	Jelfy Lóránt dr.	Bp	50
Ifi Ferenc dr.	Ph	65	Jeney Iván dr.	Gy	63
Ignác Péter	Ph	81	Jenkei Ede	Ptl	
Illés Ferenc	Ph	63	Jeviczki Attila dr.	Ph	83
Illés Ferenc	Gy	67	Jeviczki Simon dr.	Gy	68
Illés Pál Attila	Gy	84	Jevitzki Ferenc gk. pap	Ph	82
Illy József	Ph	55	Jezsó Béla	Ph	67
Illyés László	Gy	63	Jobaházi Jenő dr.	Bp	46
Iliczky József	Ph	52	Jobbágy Lajos dr.	Ph	69
Ilosvai Gábor dr.	Ph	88	Jókay László dr.	Bp	51
Ilosvay Tamás dr.	Bp	38	Joó István	Ph	92
Imre Béla	Gy	42	Jordán László dr.	Gy	36
Imrik Sándor	Ph	53	Juba Ferenc dr.	Ko	34
Iski István gk. pap	Gy	81	Juhász András	Ph	55
Istvánffy Miklós	Ph	85	Juhász Egon dr.	Bp	44
Istvánffy Miklós dr.	Gy	47	Juhász Ferenc dr.	Kg	43
Isztovics Dénes	Gy	48	Juhász Imre	Ph	74
Iván László	Gy	47	Juhász János	Gy	01
Ivancsics János	So	50	Juhász József dr.	Bp	46
Ivancsó Bazil gk.papnöv.	Ph	01	Juhász Lajos	Ph	72
Ivancsó István gk. pap	Ptl		Juhász László dr.	Gy	52
Ivancsó Sándor gk. pap	Piar	81	Juhász Norbert	Ph	67
Ivanich Miklós	Ph	50	Jungi Csaba	Gy	
Ivánkay József dr.	Gy	39	Kádár Sándor	Gy	65
Iványi Attila	Ptl		Kaizer Jenő	Gy	73
Iványi Endre	Gy	49	Kajfís László dr.	Ph	85
Iványi Gábor	Ph	66	Kajtor János	Ph	76
Iváskó János dr.	Bp	38	Kakas József	Ph	69
Jaczkó József dr.	Ph	85	Kalácska József dr.		
Jaczó Győző	Ptl	58	Kalapos István	Ph	65
Jagasits András	Ph	71	Kalapos István	Gy	00
Jager Lajos	Ph	89	Kálmán István	Ph	72
Jagicza Alajos	Ph	55	Kálmán Pál	Ph	65
Jakab László	Gy	68	Kalmár Ferenc	Gy	74
Jakab Zoltán dr.	Gy	48	Kalmár Gáspár	Gy	62
Jáki Szaniszló dr. OSB sac.	Gy	42	Kalmár Imre	Gy	76
Jáky György	Gy	48	Kámán Attila dr.	Ph	82
Jalcs Jenő Alfréd	Cs	54	Kámán Imre	Ph	86
Jancsó Alexander	Ko	47	Kammermann Csaba	Ph	86
Janka Ferenc dr. gk. pap	Ph	84	Kamocsai Ignác	Gy	53
Janka Gábor dr. gk. pap	Ph	90	Kanizsai András	Ph	94
Janka György dr. gk. pap	Ph	86	Kanta Tamás dr.	Ph	78
Jankovich László	Ptl		Kántor Aurél dr.	Gy	89
Jankovics Marcell	Ph	59	Kántor József	So	42
Jankovits Gyula	Ph	65	Kántor Tibor dr.	Ph	54
Jankovits Gyula dr.	Gy	38	Kapiller Ferenc	Gy	73
Jankovits Tibor	Gy	66	Kapiller Péter dr.	Ph	84
Jánoki Miklós	Ph	74	Kapin István gk. pap	Ph	88
Janovich István	Ph	55	Kapitány Alfréd	Gy	39
Jantsits Gabriella dr.	Ptl		Káplár Mihály	Ph	85

Kaposi András	Ph	78	Keresztes József	Ph	77
Kapp Pál dr.	Gy	43	Keresztes Péter	Ph	94
Kapuváry Gusztáv	Bp	48	Keresztúry Imre	Ph	83
Karácsonyi Béla	Bp	48	Kéri Ferenc	Ph	75
Karászi Gábor dr.	Ph	96	Kéri Gyula	Ph	78
Kardos Dezső	Ph	59	Kéri Vilmos dr.	Ph	75
Karloviits János	So	47	Kerkay Gyula dr.	Gy	52
Károly István dr.	Bp	40	Kern József	Kg	42
Károlyi György dr.	Ph	68	Kernyáné Peidl Mária	Ph	55
Károlyi Sándor	Gy	50	Kerper Béla	Pp	50
Karosi György	Ph	66	Kerteszy Endre dr.	Bp	45
Karosi Imre	Ph	69	Kertész Imre M. Dr.	Bp	39
Kárpáti Gyula	Bp	42	Kéry László András	Gy	53
Kárpáti József	Eg	48	Keszei Péter dr.	Ph	78
Karsai Márton	Ph	69	Keszthelyi Gyula	Gy	64
Kassai Gábor dr.	Ph	86	Kiácz György	Bp	50
Kasza László Levente	Ph	55	Kiffovics Alajos	Gy	74
Kaszap László dr.	Bp	47	Király Árpád	Pp	41
Káta Antal	Eg	40	Király Géza dr.	Gy	62
Káta Balázs	Ph	67	Király István	Gy	58
Káta Gergely	Gy	72	Király László	Ph	77
Katona Gyuláné özv.	Ph	75	Király László dr.	Ph	
Kauker József	Ph	54	Király Miklós dr.	Ph	58
Kavalecz Attila Tamás	Ph	98	Kis Horváth János	So	48
Kecskés Endre	Eg	47	Kis Norbert dr.	Ph	94
Kehrling Béla	Bp	35	Kisida István	Gy	68
Kelemen Attila	Gy	90	Kiskéry Lóránd dr.	Ph	53
Kelemen Lajos	Gy	75	Kisnemes János dr. sac.	Gy	57
Kelényi Gábor dr.	Bp	44	Kiss Elemér Vilmos	Bp	39
Kelényi István dr.	Ph	64	Kiss Éva	Ko	46
Keller Péter	Ph	74	Kiss Ferenc		
Keller Tamás	Ph	99	Kiss G. Barnabás OFM sac.	Gy	71
Kemenes Ottó	Bp	39	Kiss Gergely	Ph	03
Kemény András	Ph	80	Kiss György	Ph	67
Kemény Béla	Ph	51	Kiss György dr. sac.	Eg	49
Kemény Gábor	Ph	98	Kiss Gyula	Ph	66
Kemény Gyula dr.	Ph	54	Kiss Imre	Gy	45
Kemény István	Ph	58	Kiss Imre	Eg	50
Kende György	Bp	52	Kiss Iván sac.	Gy	67
Kenéz György	Ptl		Kiss János	Gy	50
Kenéz Károly	Gy	88	Kiss József	Gy	69
Kensey Hápka Dániel	Ko	41	Kiss József dr.	Ph	77
Keöves Ferenc	Ph	59	Kiss József dr.	Ph	80
Keöves György	Ph	62	Kiss Károly	Ph	86
Kepler László	Bp	37	Kiss László	Ph	52
Kerekes Ferenc	Pp	49	Kiss László	Gy	80
Kerekes József			Kiss László sac.	Gy	85
Kerekes László	Ph	56	Kiss László dr.	Ph	60
Kerényi A. Ödön	Bp	37	Kiss László sac.	Gy	69
Kerényi Ervin dr.	Ph	70	Kiss Miklós	Kg	53
Kerényi Imre	Gy	61	Kiss Péter dr.	Ph	75
Kerényi Zoltán	Ph	91	Kiss Róbert dr.	Gy	85
Keresztes Gábor gk. pap	Ph	56	Kiss Sándor	Kg	40
Keresztes Imre	Ph	50	Kiss Zoltán Géza BSC	Bp	41

Kiss Zsolt gk. pap	Ph	87	Korner Viktor	Kg	42
Kiss Zsolt	Gy	86	Korzenszky Emőd dr.	Ph	66
Kiszel Mihály sac.	Ph	63	Korzenszky Richárd dr. OSB sac.	Ph	59
Kizman István	Ph	74	Kós Rudolf dr.	Bp	33
Klaibán Sándor	Ph	74	Kósa András	Ph	49
Klasz Iván	Gy	44	Kotz László dr.	Pp	47
Kleininger József	Kg	54	Kovács Albert	Ptl	
Klemm Emil			Kovács Attila dr.	Ph	55
Knáb János	Ph	83	Kovács Attila dr.	Gy	83
Knáb József	Ph	88	Kovács Balázs	Ph	02
Kobia Helmut sac.	Gy	57	Kovács Béláné Krausz Mária	Cs	51
Kóbor András	Gy	03	Kovács Bence	Ph	04
Kóczán István	Ph	73	Kovács Dezső	Cs	51
Kóczán Lajos	Ph	75	Kovács Endre dr.	Ko	34
Koczfán Ferenc	Ph	62	Kovács Ernő dr.	Bp	44
Koczka Péter	Ph	02	Kovács Ferenc	Kg	38
Koczor László	Pp	34	Kovács Ferenc	Gy	68
Kocsi György	Gy	72	Kovács Ferenc dr.	Ph	57
Kocsis Andor	Gy		Kovács Ferenc László	Ph	60
Kocsis András	Ph	76	Kovács Gergely	Ph	00
Kocsis András	Gy	97	Kovács Géza	Ph	96
Kocsis István gk. pap	Ph	87	Kovács György	Gy	64
Kohányi Balázs	Ph	81	Kovács György	Ph	78
Kohányi Gábor dr.	Ph	61	Kovács Győző	Ph	58
Kokas Endréné Jákóy Zsuzsanna	Ko	43	Kovács Imre	Ptl	
Kókay Józsefné dr.-né Bácsi Éva	Cs	53	Kovács István dr.	Ph	77
Kolbert Mátys sac.	Ph	55	Kovács János	Ph	86
Kolonics Gyula dr.	Ph	61	Kovács János		
Koloss István	Bp	50	Kovács János	Gy	92
Kolossváry Gábor	Ph	74	Kovács János dr.	Gy	83
Kolozsár József	Ph	63	Kovács Jenő dr.	So	53
Koloszár Sándor dr.	Gy	69	Kovács József	Ph	63
Koltai Jenő sac.	Gy	62	Kovács József sac.	Gy	74
Komán Béla	Eg	41	Kovács József Ferenc		
Komárik Dénes dr.	Bp	47	Kovács József László dr.	So	51
Komáromi László	Eg	38	Kovács Kornél	Ph	92
Komáromi Zsolt	Ph	98	Kovács László	Gy	81
Komlós Ferenc	Bp	51	Kovács Péter sac.	Gy	80
Komlóssy Attila dr.	Ph	67	Kovács Tibor	Gy	71
Kommenda Lajos	Kg	46	Kovács Tibor dr.	Gy	50
Komonczy Béla	Ph	56	Kovács Tibor dr.	Ph	84
Koncz Ottó dr.	Ph	56	Kovács Tibor István	Gy	84
Kondás Sándor gk. pap	Gy	74	Kovács Tibor dr.	Ph	70
Kondé László	Gy	46	Kovács Ferenc	Bp	50
Kondor Antal dr.	Kg	40	Kovács György	Gy	50
Kondor István	Kg	38	Kovács Sebestyén	Ph	66
Kondor Lajos SVD	Gy	48	Kovordányi Krisztián	Ph	91
Konkoly Manriko dr.	Ph	96	Kozma András	Ph	99
Kontor Elemér József dr.	So	46	Kozma Bogrnár Tamás	Gy	94
Konzili Ignác	Gy	78	Kozma Imre OH sac.	Gy	58
Koór Sándor dr.	Ph	65	Kozma László	Ptl	52
Koppán András	Ph	91	Kozma Rikárd dr.	Bp	40
Kordik László	Ko	38	Kozmon László dr.	Ko	39
Korentsy Endre	Ph	61	Kőhalmi Bálint	Bp	52

Kóhalmi Kornél	Ph	95	Kuti József	Ph	73
Kóhalmi László	Eg	34	Kuti Pál	Ph	57
Kóhalmi Pál	Gy	50	Kuzma György	Ph	98
Kókény István	Ph	77	Kükedi Vilmos	Eg	40
Kölcsényi Zoltán	Bp	53	Künnle Tamás	Ph	58
Kőműves Pál	So	49	Kvaszinger László	Gy	77
Kőműves János	Gy	66	Lábady Csaba	Ph	81
Könözi Béla	Eg	53	Lábady Miklós dr.	Ph	60
Könnyid Krisztián	Gy	04	Laborc György Péter	Ph	73
Könyves Tóth Kálmán dr.	Ph	47	Laborci Jenő	Kg	45
Körmendi Dezső	Ph	63	Laborcz Ákos dr.	Bp	34
Körmendi Kálmán	Kg	49	Laborcz Iván dr.	Bp	37
Körmendi László dr.	Kg	51	Laborcz Géza ev. lelkész	Gy	75
Körmendi Szabolcs dr.	Ph	89	Labricz István	Gy	67
Körmöczy László	Gy	87	Lackovits Emőke dr.	Ptl	
Környei Miklós dr.	Gy	85	Laczus Géza	Ph	58
Környei Tamás Miklós dr.	Gy	69	Laczus Péter	Gy	89
Kőrösi Kálmán	Ph	51	Lacska Géza	Ko	46
Kőrösi Péter	Ph	65	Ladányi Gergely	Ph	98
Kőrösi Tamás dr.	Ph	73	Ladó László dr.	Bp	38
Kóváry György dr.	Ph	69	Ladocsy Gáspár dr. püspök	Gy	70
Kövér Ferenc dr.	Gy	72	Lajkó Károly dr.	Ph	66
Kövér József	So	42	Lajtai Katalin (Catheline Nemeth)	Cs	55
Kóvessy Péter	Ph	92	Lakatos Lajos	Kg	40
Krajczár Pongrác	Ph	65	Lakatos László dr.	Ph	80
Krámlí Péter	Gy	82	Laki Tamás	Gy	92
Kránitz Ferenc	Ph	60	Lakner Domonkos	Ph	98
Krein Péter	Gy	90	Lambert Zoltán sac.	Ph	60
Krempf Ferenc vitéz	Eg	48	Lámfalussy Sándor dr.	So	47
Kricsfalusy Mihály dr.	Ph	75	Lami Jenő	Ko	49
Kriegler Ferenc	Ph	66	Lánczky László	Ph	64
Kriván Miklós	Gy	52	Láng András	Gy	67
Kroll Miklós	Gy	67	Láng Béla	Gy	52
Krúdy Ödönne			Lang Dezső dr.	Gy	47
Kubinszky Mihály dr.	Bp	45	Lang Ferenc	Gy	00
Kubovich István	Eg	48	Láng István Ágoston	Ph	81
Kubovics Gyula	Eg	39	Langer István dr.	Bp	43
Kukor Gyula dr.	Ph	75	László Ferenc dr.	Ko	41
Kukorelli István dr.	Ph	70	László G. Farkas dr.	Ko	34
Kulcsár Sándor	Gy	52	Látits György dr.	Ph	57
Kún Józsefné Fürcht Mária	Cs	51	Laurinyecz Mihály dr. sac.	Gy	81
Kun László	Gy	85	Lay Zsuzsanna	Ptl	97
Kuncz Elemér dr.	Gy	47	Lázár Ádám	Gy	66
Kundermann Jenő	Ph	55	Lázár János	Gy	70
Kuntz Zoltán	Ph	74	Léber Mihály dr. sac.	Ph	66
Kurcz Ferenc	Gy	85	Léber Miklós sac.	Ph	58
Kurcz Mihály dr.	Gy	50	Légár Béla	Ph	57
Kurucz István Remig OSB	Ph	47	Léglí Attila	Gy	80
Kuslits Alajos	Gy	84	Léglí Géza Péter	Gy	85
Kuslits Béla dr.	Bp	51	Léglí Ottó	Gy	77
Kuslits Ferenc	Gy	69	Légrády Gábor	Ph	68
Kuszál Balázs	Bp	48	Lehner László	Ph	54
Kutas László	Ph	58	Lei Attila dr.	Ph	84
Kuti István	Eg	49	Leitner Jenő	Gy	41

Lékai Róbert	Bp	48	Májér Ferenc	Ko	43
Lelkes Péter	Ph	63	Majer János dr.	Ph	65
Lénárd György dr. sac.	Bp	43	Major Ferenc dr.	Ph	72
Lendvai Ernő	Gy	82	Major Zoltán dr.	Ph	77
Lendvai Imre	Ph	61	Major Zsolt	Gy	45
Léner Ferenc	Ph	84	Majsa József	Eg	43
Lengyel Antal sac.	Ph	62	Majthényi István v.	Bp	48
Lengyel Ervin sac.	Ph	98	Makay László	Ph	90
Lengyel Gyula dr. sac.	Ph	73	Maklár Ákos gk. pap	Gy	83
Lenkei Tibor	Bp	37	Makó László	Gy	87
Lepénye Oszkár	Bp	50	Makó Zsolt	Gy	37
Lepp Pál	Ph	88	Mányoki István	So	52
Lévay István	Ph	91	Márcz Ferenc dr.	Gy	66
Ligeti Angelus OFM	Ph	73	Marek József	Ph	62
Lippai Csaba gk. pap	Ph	81	Márfi Gyula dr. érsek	Ph	00
Lippay György dr.	Bp	35	Márk Roland	Ph	93
Lippay Istvánné dr.-né	Bp	33	Markó Ákos dr.	Ph	63
Lipták Béla	Ph	56	Markó János	Ph	78
L.Kecskés András	Ph	60	Markó Mihály	Ph	65
Locsmándi Alajos	Gy	83	Markovits Ferenc dr.	Ph	72
Lohr Ferencné			Márkus István	Gy	73
Lomnici Lajos dr.	Cs	53	Marossy András	Gy	71
Lonkay Géza dr.	Ph	65	Marossy József sac.	Eg	42
Lovas Károly	Gy	43	Marossy Ottó	Bp	48
Lovas Róbert	Eg	43	Marosvölgyi László	Gy	76
Lovassy Klára	Kg	69	Marosy András	Gy	73
Lökkös J.-né dr.-né Gondzsinszky Zsuzsanna	Cs	53	Marosy György dr.	Ko	44
Lőrincz Balázs Bendegúz dr.	Ph	92	Marosy J.dr.-né Horváth Mária Magdolna dr.	Ph	76
Lőrincz György dr.	Ph	65	Marót János	Ph	61
Lőrincz József Pál OSB sac.	Ph	77	Maróth Miklós dr.	Ph	51
Lövey György dr.	Bp	53	Maróti Lajosné Kelemen Sára	Ph	59
Lövey József dr.	Ph	86	Marton Ferenc	Ph	63
Lövey József Félix OSB sac.	Bp	50	Marton István sac.	Gy	76
Lubics László	Ph	81	Marton József	Ph	76
Lucskai Péter	Gy	72	Marton Tibor	So	49
Ludvig Rezső	Bp	52	Marx Gyula dr.	Eg	41
Lukács Béla	Ph	53	Mátrai Árpád	Cs	52
Lukács Ferenc dr.	Ph	67	Mátrai Ferencné Nyerges Olga	Bp	44
Lukács Tibor	Ph	81	Matuz Károly	Gy	60
Lukácsi Géza sac.	Gy	76	Maurer Gábor	Gy	83
Lukovits Istvánné Sas Piroska dr.	Cs	52	Maurer György	Gy	52
Macho István	Gy	62	Maurer Konrád	Ph	87
Madaras Aurél dr.	Bp	35	May Zsolt dr.	Ph	56
Madaras Jenő	Bp	40	McDonnell, Ari (Biczó Aranka)	Gy	58
Madarász György	Ph	59	Mecséri István sac.	Ph	56
Magassy Dániel dr.	Gy	57	Medgyesy Mihály	Ph	69
Magyar Endre Lénárd	Ph	99	Medveczky Miklós	Ph	72
Magyar Rezső dr.			Megyeri Sándorné	Ph	57
Magyar Sándor	Ph	85	Megyeri Pál	Ph	64
Magyaros Ferenc dr.	Ph	74	Meggyes Bálint dr.	Ph	60
Magyaros Ferenc	Ph	01	Meggyes Gábor	Ko	39
Magyarosy András PhD.	Ph	60	Méhes Előd dr.		
Magyarosy István dr.	Ph	58	Méhes Gábor dr.		
Májér Ferenc	Ph	91	Méhes Károly	Ph	

Méhes Miklós dr.	Bp	40	Mogyorós Miklós	Kg	51
Meleg Attila László	Pp	46	Mohácsi Károly dr.	Eg	43
Mensáros Tamás	Ph	74	Mohácsi Miklós	Eg	50
Mensáros Zoltán	Bp	39	Mohácsi Péter	Ph	79
Mentsik Győző Imre dr.	Bp	48	Mohi-Mayer György	Bp	44
Menyhárt Károly	Ph	57	Mohilla Rezső	Gy	49
Menyhárt Károly dr.	Ph	89	Mohos András	Gy	74
Mercz Ferenc	Ph	54	Mohos László	Ph	77
Mercz László	Ph	58	Moldovai Márton Álmos	Ph	02
Merencsics István	Ph	72	Molnár A. J. Attila	Bp	49
Merényi András	Ph	81	Molnár Antal dr.	Ph	88
Mersei Gyula	Pp	46	Molnár Attila	Gy	71
Mester András	Cs	54	Molnár Attila	Gy	89
Mester Sándor dr.	Ph	75	Molnár Dénes dr.	Gy	70
Mészáros István	Ph	63	Molnár Ernő	Bp	34
Mészáros István dr.	Eg	45	Molnár Ferenc	Gy	03
Mészáros József	Cs	53	Molnár Gábor	Ph	89
Mészáros József	Ph	66	Molnár Gábor dr.	Ph	67
Mészáros Károly dr.	Gy	73	Molnár György dr.	Ph	78
Mészáros László	Eg	48	Molnár István	Ph	64
Mészáros Zsolt	Ph	82	Molnár János Szabolcs	Gy	62
Mezei András dr. sac.	Ph	64	Molnár Jenő	Gy	80
Mezei György	Gy	45	Molnár Jenő dr.	Gy	55
Mezey Árpád	Eg	46	Molnár Lajos dr.	Ph	82
Mező György gk. pap	Ph	88	Molnár László	Ph	67
Mező Imréné dr.-né	Ptl		Molnár László dr.	Ph	58
Mezriczky László	Ph	58	Molnár Mihály	Pp	44
Michaletzky Vilmos dr.	Bp	37	Molnár Miklós	Gy	50
Mihalik Szabolcs	Ph	02	Molnár Miklós	Ph	71
Mihálkovicz Tivadar	Bp	51	Molnár Richárd	Ph	98
Mihályfi Miklós dr.	Pp	42	Molnár Zoltán dr. vitéz	So	32
Mihályi Ferenc dr.	Eg	48	Molnár Zsolt	Gy	85
Mihályi Géza	Ph	48	Molnár Zsolt	Ph	93
Mihályi Levente	Ph	94	Mondovits István	Ph	50
Mihóczy Zsolt	Ph	85	Mondovits Lajos	Gy	45
Mike György	Gy	74	Monostori Rezső	Bp	48
Mikes István dr.	Bp	52	Monszpart, Adalbert (Béla) Dipl. Ing.	Cs	51
Miklósfalvi Gusztáv	Ph	71	Móri János	Bp	36
Miklósy Dezső	Bp	39	Móricz Béla	Ph	62
Mikófalvy Bertalan dr.	Eg	47	Morva László dr.	Gy	50
Mikolay József	Eg	45	Morvay Imre Pio OH sac.	Gy	58
Mikolcsó László	Bp	40	Morvay Pál dr.	Gy	35
Mikulásik Endre	Ph	83	Mosolygó Béla gk. pap	Ptl	67
Milánkovich György	Ph	78	Mosolygó Dénes	Ph	72
Milanovich László	Gy	47	Mosolygó Dénes gk. pap	Ph	98
Miló Miklós gk. pap	Ph	68	Mosolygó Marcell dr. gk. pap	Ph	72
Mischinger Ferenc sac.	Ph		Mosolygó Péter gk. pap	Ph	92
Misefay Tibor dr.	Bp	53	Mosolygó Tamás gk. pap növ.		
Miskei Antal dr.	Ph	86	Mosonyi Péter	Gy	95
Miskolczi László	Ptl		Mosonyi Richárd dr.	Ph	81
Miszlai József	Ph	64	Mozsolits Imréné	Ptl	
Mitterer Ákos	Ph	75	Mugits Károly dr.	Gy	71
Mocsári Miklós			Murányi Gyula	Ph	67
Módos Tibor	Ph	66	Mustos Péter	Ph	69

Muzsay Géza dr.	Gy	49	Német Ádám dr., v.	Bp	44
Müller Imre	Ph	60	Németh Andor dr.	Bp	37
Nagy Aladár v. dr.	Eg	42	Németh András		
Nagy Álmos István dr.	Gy	85	Németh Antal	Bp	52
Nagy András	Gy	89	Németh Attila	Eg	47
Nagy Antal	Ko	39	Németh Attila sac.	Gy	62
Nagy Béla dr.	Ph	61	Németh Barnabás		
Nagy Csaba Attila dr.	Ph	79	Németh Csaba	Gy	84
Nagy Endre dr.	Ph	60	Németh Csaba dr.	Gy	89
Nagy Ferenc	Bp	40	Németh Csóka Mihály dr.	Kg	45
Nagy Ferenc	Ph	85	Németh Ernő	Gy	82
Nagy Gáspár	Ph	67	Németh Ferenc	Gy	
Nagy György	Ph	70	Németh Gábor dr.	So	47
Nagy György dr.	So		Németh György	Gy	66
Nagy Imre dr. sac.	Eg	53	Németh György dr.	Ph	52
Nagy István	Bp	52	Németh István	Ph	61
Nagy János dr.	Kg	52	Németh István dr.	Ptl	96
Nagy Jenő dr.	Gy	46	Németh István dr.	Gy	74
Nagy Jenő László	Gy	86	Németh Iván	Gy	66
Nagy József sac.	Ptl		Németh Iván dr.	Ph	69
Nagy József Miklós dr.	Ph	68	Németh János dr. sac.	Ph	69
Nagy Károly	Kg	50	Németh Jenő	Pp	48
Nagy Károly	Ph	66	Németh József dr.	Ph	88
Nagy Károlyné dr.-né Kurucz Emma dr.	Cs	53	Németh Károly	Ph	78
Nagy Kristóf Attila	Gy	04	Németh Lajos	Ph	79
Nagy Lajos	Gy	59	Németh László dr.	Pp	44
Nagy Lajos	Ph	81	Németh László	Pp	45
Nagy László v.	Gy	37	Németh László	Ph	54
Nagy László	Gy	65	Németh László	Ph	84
Nagy László	Gy	65	Németh László dr.	Gy	66
Nagy László	Gy	66	Németh László dr. sac.	Ptl	75
Nagy László dr.	Gy	38	Németh Szilárd dr.	Ph	81
Nagy Mihály dr.	Cs	54	Németh Szilveszter	Ph	79
Nagy Péter	Ph	82	Németh Tamás	Gy	87
Nagy Sándor	Ph	57	Németh Tihamér	Ph	78
Nagy Szabolcs	Ph	98	Németh Zoltán	Gy	00
Nagy Tamás	Ph	89	Németh Zoltán sac.	Gy	73
Nagy Tihamér	Gy	70	Nényei Zoltán Benedek dr.	Ph	90
Nagy Zoltán	Gy	65	Niederland Vilmos dr.	Gy	48
Nagybaczoni Béla dr.	Ph	74	Niszler László	Eg	48
Nagygyörgy Elemér	Ph	60	Nizsalovszky László dr.	Gy	45
Nagygyörgy Szilveszter	Ph	65	Nobilis Mária sac., püspöki tanácsos	Ph	84
Nánai László	Eg	46	Nógrádi László	Cs	53
Nedeczky Árpád dr.	Ph	70	Nógrádi László	Ph	66
Nedeczky Ferenc	Ph	71	Nógrádi Péter	Ph	00
Nedeczky (Ferenczi) Attila	Gy	84	Nónay, T. Tamás	Bp	44
Nelhiebel Gyula	Eg	49	Nonn Ferenc	Bp	51
Nelhiebel József dr.	Eg	46	Novák Antal	Gy	50
Nemcsics Antal dr.	Pp	45	Novák Árpád	Ph	80
Nemcsik János dr.	Ph	95	Novák Jenő dr.	Ph	54
Nemes András	Gy	78	Novák Péter	Gy	96
Nemes Gábor	Ph	80	Nyárai Horváth Péter	Ph	85
Nemes József	Ph	53	Nyirati Csaba dr.	Ph	86
Nemes Zoltán	Ph	77	Nyíri-Szabó Attila	Ph	84

Obbágy László gk. pap	Gy	67	Palinay Gyula	Ko	30
Oberling Antal	Gy	83	Palinay László dr.	Ko	33
Oberling János dr.	Gy	79	Pálinkás Attila dr.	Ph	80
Odhiambo Raymond	Ph	94	Pálinkás István SVD	Kg	48
Ódor Tamás	Ph	78	Pálinkás Péter	Ph	98
Ohetring Pál	Ptl		Palkovics Szilárdné dr.-né Legeza Jolán	Cs	51
Oláh András László	Gy	91	Pálkóvi Gyula	Gy	40
Oláh György	Ph	61	Pálla József dr.	Ph	84
Oláh Gyula			Pállinger Ottóné dr.-né Thierry Éva	Cs	53
Oláh János dr.	Kg	45	Pallós Henrik	Ph	89
Oláh Lászlóné dr.-né Thomschitz Sarolta	Ko	30	Pálmai Péter Godfréd OSB sac.	Bp	43
Olajos Csongor	Ph	59	Palócz András		
Olasz Imre	Ph	55	Palotai Károlyné Solymár Klára	Ph	57
Olgay György prof. PhD	Ph	48	Palotás Árpád	Ph	65
Olofsson Károly Placid dr. OSB sac.	Bp	33	Palotás Tibor	Ph	64
Olosz Gergely	Ph	95	Pálvölgyi Attila dr.	Ph	89
Ónodyné Mihályi Ágnes	Ph	56	Panek I. Ödön	Bp	39
Orbán Aladár dr.	So	50	Pap János dr.	Gy	79
Orbán Balázs	Ph	04	Pápai János Gyula	Gy	46
Orbán István sac.	Gy	68	Papanek Ernő	Ph	83
Ormai Lóránt	Ph	64	Pápay István	Gy	46
Oross Imre dr.	Gy	49	Papp András gk. pap	Ph	82
Orosz Ferenc	Ph	81	Papp Béla dr.		
Orosz Imre	Gy	88	Papp Ferenc	Ph	70
Orosz Károly	Ph	81	Papp György Mag. gk. pap	Ph	74
Orosz Lajos gk. pap	Ptl	54	Papp István	Gy	67
Orosz Lajos	Ptl		Papp János dr.	Ph	60
Orosz László Atanáz gk. pap	Ph	78	Papp Károly	Ph	62
Orosz Péter dr.	Ph	71	Papp László	Gy	74
Osvaid Árpádné Melcher Edith	Ko	44	Papp Miklós gk. pap	Ph	79
Osztermayer László	Gy	89	Papp Szabolcs dr. gk. pap	Ph	86
Osztie György	Bp	51	Papp Zoltán	Bp	47
Osztovics Dénes	Gy	48	Parászka László dr.	Eg	51
Osztroits László	Gy	83	Pardavi Andor dr.	Gy	43
Ott György dr.	Gy	52	Pári András	Ph	00
Ott Gyula dr.	Gy	36	Páros Zoltán	Gy	43
Őlbei László	Ph	76	Pasteiner Iván	Bp	39
Ósz István	Ph	63	Pásztó Péter dr.	Bp	48
Pacher Pál dr.	Gy	62	Pataki András	Ph	75
Pacz Bence Tamás	Gy	01	Pataky László	Ph	89
Pácz Gábor	Gy	78	Patkó Márton	Ph	58
Padeczký Józsefné			Pattantyús Ábrahám Ádám dr.	Ph	47
Paiger István	Gy	77	Pattantyús Á. Tamás dr.	Gy	51
Pákh Tibor dr.	Ko	42	Pátzay József dr.	Gy	85
Pákozdi József	Ph	81	Paulay Dezső	Bp	42
Paksa István dr.	Ph	65	Paulik Dezső	So	53
Pakucs János dr.	Gy	58	Paulina András	Ptl	52
Palásty István	Ph	85	Paulovits Imre dr.	Bp	51
Páldi László	Eg	45	Pavek László	Gy	42
Pálfí Antal	Gy	52	Péché Béla	Ph	61
Pálfy Aladár dr.	So	47	Péché Kálmán	Ph	57
Pálhegyi Sándor	Gy	87	Péché Szabolcs dr.	Ph	59
Pálhidai Rezső	Pp	42	Péczezy Tibor	Bp	51
Palikó Barna dr.	Ph	94	Pék Győző	Ph	73

Pekk Antal	Ph	58	Polgár Kornél	Gy	43
Péley Iván dr.	Ko	44	Pólik Sándor	Ph	98
Pellionis Péter	Ph	63	Polniczky József	Ph	55
Pem László dr. PhD sac.	Ph	70	Polniczky Zsolt	Gy	86
Perczel Béla	Gy	76	Pompéry Béla dr.	Bp	36
Peresztegi Gyula	Ph	76	Pongrácz József dr.	Ph	69
Péringér Miklós	Gy		Ponory (Klimó) Viktor	Bp	40
Perlaki Ferenc	So	40	Pór András	Gy	82
Perschi Ottó dr.	So	43	Pór Gábor	Gy	84
Pesztenlehre István dr.	Gy	58	Pór Péter	Gy	87
Petán Imre	Bp	48	Pordán Mihály dr.	Pp	50
Pete András	Gy	69	Pósfai László sac. (szalézi)	Eg	42
Petényi Márk	Ph	00	Posgay György	So	46
Pete-Pikó Pál	Gy	80	Posgay Györgyné Rády Mária	Ko	47
Péter Béla dr.	Ph	47	Póta György	Ph	64
Péter Tamás	Gy	00	Pótsa Róbert Emil	Eg	43
Péterfi Árpád	Gy	52	Pottyondy Ákos	Ph	99
Pethes Flórián	Gy	56	Povázsai Károly	Gy	50
Pethő István	Ph	65	Pozsgai Jenő dr.	Ph	67
Pethő Szilveszter dr.	Gy	42	Pozsgai József		
Petik Ferenc dr.	Gy	47	Pozsgai Zoltán dr.	Ph	51
Pető Klára			Prauer János	Gy	57
Pető László dr.	Bp	46	Pregitzer Ernő	Bp	48
Pető Vilmos	Bp	44	Pregun István dr. gk. pap	Ph	61
Pető Zoltán	Ph	87	Pregun István dr.	Ph	89
Petőcz Miklós dr.	Gy	38	Pregun Tamás dr.	Ph	88
Petőfalvi István	So	51	Prohászka János	Eg	48
Petrás Antal	Gy	36	Prokopp László dr.	Bp	49
Petrits Péter	Gy	93	Prokopp Sándor	Bp	46
Petrits Szilveszter	Gy	92	Prónay Aladár	Bp	48
Petróczy Gábor	Gy	62	Prugberger Emil dr.	Ph	57
Pettkó Szandtner Aladár	Gy	61	Puchner Károly	Ph	60
Pfeffer Imre Ferenc	Ph	00	Pucz (Putz?) András	Gy	81
Piatró Antal	Eg	47	Puhovics Mihály	Gy	50
Piliskó Ferenc	Ph	67	Puhr Károly	Ph	78
Pinezich Ákos	So	50	Pulsfort Edwárd	Ph	81
Pintér Gábor	Gy	92	Pup Vilmos	Gy	66
Pirisi Péter	Gy	79	Pusker Imre	Ph	74
Pirisi Tibor	Ph	88	Puster Ernőné Kaubek Sarolta	Ko	46
Pirót László dr.	Ph	78	Putnoki Péter dr.	Ph	75
Pleidell János	Ko	35	Rab Attila	Ph	60
Pletenyik Zoltán dr.	Ph	95	Rába László	Gy	50
Plochmann Pál	Gy	58	Rábel Kristóf	Ph	00
Plósz Béla	Ph	59	Rabi István	Gy	82
Pock Vilmos	Gy	68	Rábl Ferenc Antal	Ph	55
Podlovics Péter	Ph	84	Rácz Béla	Gy	50
Pogány András	Gy	61	Rácz Béla	Gy	69
Pogátsa Gábor dr.	So	50	Rácz György	Gy	85
Pogátsa-Murray József dr.	Gy	47	Rácz László	Ph	96
Pogátsnik Olivér	Ph	84	Rácz Miklós	Gy	93
Pohárnok Péter dr.	Gy	49	Radán György dr.	Bp	42
Pohl Tibor dr.	Ph	68	Radda István	Ph	57
Polán Hildebrand OSB sac.	So	48	Radics János dr.	Ph	58
Polgár Károly	Eg	47	Radnai Imréné	Ptl	

Radnai István	Ph	75	Roll István	Ph	60
Radó András	Gy	64	Rónaszéki Aladár dr. med. habil.	Ph	74
Radziwon András	Gy	88	Rónaszéki Áron dr.	Ph	97
Rajczy András	Cs	50	Rónaszéki Gábor sac.	Ph	81
Rákász Márton	Gy	52	Rongits Ferenc	Gy	54
Rákos Gyula	Ph	54	Rosenstingel Antal	Ph	62
Rakovits Zoltán dr.	Ph	58	Rosta László	Bp	44
Rakusz Zoltán	Ko	41	Rostás Ákos	Ph	57
Ramada Péter	Ph	98	Rórh Péter (Róth ?)	Ph	98
Rapkay László	Gy	50	Rovni István	Ph	04
Raskó György	Ph	70	Roýkó Ádám dr.	Ph	80
Ratatics Mihály	Gy	76	Rozmán Miklós	Gy	68
Ráti József	Ph	69	Rozmán Vilmos	Kg	49
Rátkai Imre	Gy	86	Rózsa Attiláné özv.	Gy	73
Rátkai László dr. sac.	Gy	62	Rozsonits István	Gy	71
Rauchmarter Tamás	Gy	66	Rubovszky György dr.	Ptl	62
Rausz Ágoston	Bp	50	Rucz Károly dr.	Ph	80
Rechnitzer Hubert	Gy	52	Rudan Péter dr.	Ph	57
Rédly Dénes	Ph	55	Rudolf Zoltán	Ph	98
Rédly Dénes ifj.	Ph	86	Ruff Flórián dr.	Ph	81
Rédly Elemér dr. sac.	Ph	53	Ruff János	Ph	66
Rédly László	Bp	51	Ruff Viktor dr.	Ph	87
Rednik András dr.	Ph	60	Rumanné Bíró Nóra	Ko	46
Réfy Imre	Bp	40	Ruszina László	Ph	65
Reichardt Gyula Aba OSB sac.		42	Ruttmayer Imre	Gy	50
Reichardt Akos	Ph	73	Ruzicska Béla dr.	Bp	42
Reichardt Tamás	Ph	75	Ruzsics Balázs dr.		
Rékási Zoltán dr.	Ph	80	Rybach László	So	53
Reményi Ferenc	Ph	85	Sághegyi Bálint Elemér	Gy	39
Reményi Viktor	So	46	Ságghi Zoltán	Pp	39
Rendi László	Gy	47	Sági László	Ph	76
Rendi Tibor dr.	Ph	54	Sági Péter dr.	Ph	87
Rendi Zsolt	Ph	75	Salamon Ákos dr.	Bp	49
Rentenher I. dr.			Salamon János	Ph	77
Répássy Attila	Ph	59	Salgó László	Ko	24
Répássy Csaba	Ph	58	Sallai Géza	Gy	85
Rész Albert dr.	Ko	43	Samu László	Ph	69
Rettesi István	Gy	78	Sándor György	Ph	74
Révtelesi László	Ph	61	Sándor Márk	Ph	90
Ribiánszky Miklós	Ph	03	Sántha Tamás	Ph	94
Richter Vladimir	Bp	37	Sára Attila	Ph	84
Ricsóy Béla	Bp	44	Sára Botond	Ph	98
Riedel René	Ph	84	Sára Mihály	Ph	69
Rieger Tibor	Gy	58	Sárai László Ing.	Ko	50
Rigler Richárd dr.	Bp	35	Sárdy Csaba	Ph	83
Rigó Gyula dr.	Ph	70	Sárdy László	Bp	48
Rimai János	Ph	74	Sárdy László dr.	Ph	78
Rimfel Ferenc sac.	Ph	78	Sári Gyula	Ph	60
Ringhofer János	So	51	Sárosi Zoltán	Gy	52
Ripszám István	Gy	83	Sas Rudolf sac.		78
Ripszám János	Gy	76	Sasvári Géza	Gy	61
Rödler Miklós	Ph	71	Sasvári György	Bp	42
Róka László	Gy	69	Sasvári László dr.	Bp	39
Róka László ifj.	Gy	88	Sasvári Zoltán dr.	Pp	41

Schamschula György dr.	Ph	62	Simon Miklós dr.	Ph	80
Schauer József	Ph	84	Simon Tamás dr.	Ph	86
Schéder Ákos dr.	Gy	74	Simon Tamás dr.	Ph	97
Scheffer József	Gy		Simonsits István	Gy	
Scheiling Antal dr.	Bp	51	Singlovics Béla	Ph	64
Schell Tamás	Ph	02	Sinka András	Ph	68
Scherer Norbert dr.	Bp	48	Sipos András dr.	So	51
Schindler József dr.	Ph	81	Sipos Arnold	Ph	98
Schindler Mátyás sac.	Ph	77	Sipos Dénes	Bp	51
Schlemmer Tamás dr.	Ph	47	Sipos László	Ph	67
Schlemmer Tamás ifj.	Ph	82	Siposs Klára	Ko	46
Schmidt Lajos dr.	Bp	38	Siska Gábor	Ph	82
Schmidt László	Gy	83	Siska Imre	Ph	97
Schmidt Pál dr.	Bp	48	Sivadó János gk. pap	Ph	81
Schmidt Péter dr.	Gy	70	Sivadó László	Ph	83
Schmiedel Ferenc dr.	Gy	84	Sivadó Miklós gk. pap	Ph	80
Schneider Ferenc	Pp	38	Skuta Kálmán dr.	Eg	46
Schmotzer Imre dr.	Ph	54	Smuk János	Gy	64
Schönweitz Tivadar dr.	Ph	62	Sodró László	So	50
Schramkó Péter	Ph	82	Sója Csaba dr.	Ph	56
Schreindorfer Károly	Ph	75	Sója Kenéz	Ph	62
Schrenk Gyula	Ph	70	Sója Miklós	Ph	90
Schubert Miklós dr.	Gy	85	Sója Szabolcs dr.	Ph	58
Schulz Gyula	Ph	88	Sója Szabolcs Péter dr.	Ph	98
Schumacher István	Ph	73	Soltész János dr. gk. pap	Ph	76
Schwanner Endre	Bp	46	Soltész László	Ptl	
Schwarzenberger Ferenc	Cs	54	Solti Balázs	Ph	99
Scitovszky Tamás	Bp	44	Solti Endre	Cs	54
Scsaurszki Péter	Ph	65	Sólymos Istvánné	Ptl	
Sebestény Andor	Bp	49	Sólymos Szilveszter dr. OSB	So	37
Sebestény István	Bp	52	Solymosi Attila	Ph	98
Sebestyén Balázs	Gy	92	Sólyom Jenő	Gy	54
Sebő Imre	Ph	67	Somfai György	Eg	39
Sedlmayr Tamás	So	48	Somody Endre	Eg	53
Seffer József	Gy	50	Somogyi György	Gy	65
Seleznik Tibor	Gy	68	Somogyi Imre sac.	Ph	82
Sellei Tamás	Ph	88	Somogyi István dr.	Ph	77
Serédi Béla	Eg	48	Somogyi Szilveszter dr.	Ko	44
Serényi Tibor	Kg	51	Somorjai Ádám dr. OSB	Ph	74
Seszták Oszkár	Gy	83	Sonnevend Imre dr.	Ptl	
Siegler András	Ph	60	Soóky Júlia	Ko	35
Siegler Péter	Ph	58	Soós Géza	Ph	81
Sik Miklós (Nicholas Schick)	Ph	48	Soós József	Gy	74
Sillinger Tamás dr.	Gy	83	Soós Pál Zoltán dr.	Pp	48
Simay Pál	Bp	51	Soproni Géza	Bp	48
Siminszky Zsolt	Bp	52	Soproni Zoltán	Ptl	
Simkó Elemér dr.	Bp	50	Sopronyi János Pál	Ph	74
Simó István	Ph	92	Sóth Ervin	Pp	48
Simon Ferenc dr.	Gy	68	Sprincsecs Lajos	Ph	89
Simon Gábor	Ph	76	Springer Miklós dr.	Bp	46
Simon Gábor dr.	Eg	42	Staindl László	Bp	45
Simon György dr.	Gy	48	Stánitz Józsefné	Ptl	
Simon József	Eg	42	Stánitz Rudolf dr.	Gy	82
Simon László	Ph	71	Stark Ferenc dr.	Bp	51

Stefánich Jánosné Szerdahelyi Éva	Ptl		Szabó Jenő	Gy	45
Steiner Attila	Ph	01	Szabó József sac.	Kg	46
Steiner Mátyás	Ph	80	Szabó József	Cs	51
Steinwender József	Eg	41	Szabó József	Ph	57
Stekovics József	Kg	46	Szabó József	Gy	75
Sterl József	Gy	67	Szabó József Béla sac.	Ph	64
Sticzay Rezső	Cs	54	Szabó Kálmánné	Ptl	
Stifner Gábor dr.	Ph	73	Szabó Kornél sac.	Ph	54
Stift László	Gy	55	Szabó László	Ph	78
Stipkovits István	Ptl		Szabó László dr.	Ph	59
Stipsicz István	Ph	56	Szabó László dr.	Gy	69
Stipsicz Josef	Ph	57	Szabó Örs	Gy	90
Stockert Dávid	Ph	00	Szabó Pál	Pp	43
Strohmayer János ifj.			Szabó Péter	Gy	75
Stummer László	Gy	79	Szabó Sóki István	Eg	45
Subert Péter	Ph	81	Szabó Tamás	Ph	98
Sudár János sac.	Gy	72	Szabó Zoltán	Ph	93
Sugár Miklósné	Ptl		Szakács Áron	Ph	99
Sumbszky Gábor	Ph	94	Szakács Lajosné Garancsy Julianna	Cs	51
Surányi Béla dr.	Ph	61	Szakács László	Gy	47
Surányi Gyula dr.	Ph	76	Szokolczai György dr.	Bp	46
Surányi Tamás	Ph	99	Szalai Attila sac.	Gy	92
Suskó Mihály dr.	Ph	81	Szalai Béla	Ph	58
Sükösd József	Ptl		Szalai Béla dr.	Gy	46
Süle Lajos sac.	Gy	71	Szalai Lajos	Gy	50
Sümege Mihály	Kg	44	Szalay Béla dr.	Ph	64
Sümege Mihály dr.	Gy	60	Szalay Endre dr.	Ph	62
Swegler Pál (M. Parncy)	Kg	48	Szalay Ferenc Dipl. Ing.	Ph	53
Szabadi János	Gy	67	Szalay László	Ph	98
Szabadváry Ferenc dr.	Kg	41	Szalay Miklós	Ph	69
Szabadváry László dr.	Kg	49	Szalczer Lajos dr.	Ph	75
Szabó Ákos	Ph	98	Szalka Béla gk. pap	Ph	55
Szabó Ambrus	Gy	52	Szalóky Tibor	Gy	69
Szabó András	Ph	83	Szántay György László dr.	Ph	84
Szabó Attila	Ph	98	Szántó András dr.	Ph	67
Szabó Balázs	Ph	74	Szapáry György dr.	Ph	57
Szabó Balázs	Ph	76	Szaploncay Miklós gk. pap	Ph	80
Szabó Barnabás György	Ph	00	Szaradits József dr. sac.	Gy	69
Szabó Béla	Gy	52	Szarka István	Ph	56
Szabó Csaba	Ph	97	Szarka V. László dr.	Ph	53
Szabó Csanád István	Kü	96	Szárnyas Tibor	Ptl	
Szabó Dezső	Ko	38	Szatmári József dr.	Bp	40
Szabó Dezső	Gy	85	Szatmári-Satmer Ferenc	Gy	47
Szabó Endre	Gy	49	Szauer Tibor	Bp	53
Szabó Endre Zerind OSB sac.	Bp	49	Szebedy Örs	Ph	75
Szabó Ferenc	Ph	79	Szederkényi Miklós	Eg	51
Szabó György	Eg	52	Szegedy Lujza	Cs	52
Szabó Gyula	Gy	48	Szeghalmi Elemér dr.	Bp	47
Szabó István	Gy	68	Szeifert Ferenc dr. sac.	Eg	49
Szabó István dr.	Ph	86	Székely Béla	Gy	61
Szabó János	Ph	66	Székely István dr.	Ph	70
Szabó János	Ptl		Székely Tiborné		
Szabó János dr.	Bp	34	Szekendy Alajos	Ph	64
Szabó János dr.	Eg	43	Szekendy Szaniszló	So	48

Szekér Aladár	Ph	58	Szijaártó János	Gy	74
Szekér Miklós	Gy	69	Szikla Károly dr.	Ph	60
Szekerényes András	Gy	69	Szikora István dr.	Ph	70
Szele Imre	Ph	81	Szikora József	Ph	67
Szelezky Józsefné dr.-né	Ptl		Szikszy László	Bp	48
Szelencsik Gábor	Gy	88	Sziládi Ferenc sac.	Gy	79
Szelestei Gábor dr.	Ph	88	Szilágyi Ákos	Gy	89
Szelestei Tamás dr.	Ptl	53	Szilágyi Béla	Gy	58
Szelestei Tamás Ottó dr.	Ph	85	Szilágyi Csaba	Gy	78
Szelid Zsolt dr.	Gy	58	Szilveszter Péter dr.	Ph	76
Szél Kálmán	Ph	57	Szily István dr.	Gy	43
Szelle Zoltán	Ph	47	Szily Kornél	Ph	91
Szemerjay Tamás	Ph	64	Szirányi Jánosné	Ptl	
Szemes Istvánné dr.-né	Bp	38	Szirkib Albert	Ph	98
Szemethy Károly	Gy		Szita András	Ph	64
Szénási Tünde	Ptl		Szita Balázs	Ph	98
Szendró Zsolt dr.	Ph	74	Szita János	Ph	76
Szendrődy Gábor	Gy	82	Szkalák Attila	Ph	93
Szendrói Pál	Kg	51	Szoboszlai József László	Ko	46
Szendrói Péter	Kg	48	Szodfrid István dr.	Gy	49
Szenes Márk	Ph	02	Szoleczky Ferenc	Eg	46
Szenftner József	Gy	50	Szolnoki Gyula	Gy	66
Szenkovits Zoltán	Eg	49	Szombatfalvy Rudolfné dr.-né	Ptl	
Szent Benedek Leányai	Ptl		Szomor Iván	Eg	54
Szentfülöpi Antal dr.	Bp	45	Szórád Antal	Ko	41
Szentgáthi Péter	Gy	58	Szovák (Szorák?) Kornél	Ph	81
Szentgyörgyi Miklós	Gy	65	Szögi András	Ph	99
Szentimrey Gábor			Szöke Attila dr.	Ph	58
Szentirmai István dr.	Bp	50	Szöke Gábor	Ph	84
Szentirmai Szabolcs	Ph	60	Szöke Géza	Ph	85
Szent-Iványi Kristóf	Ph	73	Szökendy Tamás		
Szentkúti Gyula dr.	Eg	27	Sztaics István	Bp	36
Szentkúti János	Eg	39	Sztankay Árpád dr.	Ph	74
Szentmihályi Szabó Péter	Ph	63	Sztankó István dr.	Ph	64
Szentmiklósi Gábor	Bp	52	Sztankovszki Ervin	Ph	73
Szép Ferenc	Ph	60	Sztankovszki László	Ph	76
Szépe László dr.	Eg	30	Sztrányóczi Dávid	Ph	02
Szepes Béla	Gy	72	Sztrányóczi Imre	Ph	94
Szepes László	Bp	46	Szuchentrunk József sac.	Gy	51
Szepesi Arthur	Gy	37	Szuchentrunk Mihály sac.	Gy	50
Szerdahelyi Endre dr.	Kg	43	Szucsányi Károly	Gy	45
Szerdahelyi László	Bp	64	Szűcs Bertalan	Gy	67
Szergényi István dr.	Ph	52	Szűcs Imre	Ph	82
Szeri István dr.	Ph	72	Szűcs János	Ph	84
Szeyffert Ödön	Ph	66	Szűcs József dr.	Kg	46
Szí Vince dr.	Ph	93	Szűcs László	Kg	46
Szigeccsán Pál Tamás	Ph	66	Szűcs Lászlóné dr.-né	Ph	74
Szigeccsán Tamás Zsolt dr.	Ph	89	Szűcs Miklós dr.	Bp	43
Szigeti Béla	Bp	40	Szűts János	Bp	44
Szigeti Miklós	Kg	52	Tabányi György	Ph	67
Szigony Gyula	Ph	74	Tahy Ábel	Ph	00
Szigyártó Gusztáv	Bp	54	Takács Béla	Gy	66
Szijaártó Ottó	Ph	79	Takács Ernő dr.	Eg	45
Szijaártó Zoltán	Ph	82	Takács Ervin dr.	Bp	51

Takács Ervin	Gy	83	Tihanyi Kálmán	Gy	47
Takács Imre	Ph	78	Tihanyi Sándor	Gy	79
Takács István dr.	Eg	39	Tilai László	Ph	99
Takács Jenő	Gy	61	Till István	Eg	51
Takács Krisztián	Ph	90	Till János dr.	Ph	60
Takács Lajos	Gy	50	Tima László	Pp	47
Takács Lajos	Ph	94	Timár Béla	Ph	57
Takács Lajos dr. sac.	Pp	55	Timár Lajos dr.	Gy	51
Takács László	Kg	53	Tiringer Imre	Ph	73
Takács László	Ph	87	Tirnitz József	So	44
Takács László sac.	Gy	63	Tirnitz Tamás	Gy	90
Takács Norbert dr.	Ph	75	Tittel Oszkár	Bp	47
Takács Pál	Ko	43	Tkálics Ferenc	Gy	47
Takács Péter	Gy	79	Tóbiás Ervin	Bp	52
Takács Tibor	Ph	86	Tok Miklós	Ko	40
Takács Zoltán ing. dr.	Ko	45	Tokai György	Bp	47
Takáts István sac.	Ph	91	Toldi Gergely	Ph	04
Takáts János	So	50	Tolnay Lajos dr.	Gy	51
Takáts Lajos	Gy	49	Tombázt Lajos	So	43
Takátsy Péter			Tomcsányi Gábor	Ph	88
Takátsy Tibor			Tomka Barna	Ph	98
Talián János	Ph	72	Tomka Emil	Ph	62
Tálos János	Gy	03	Tomka Ferenc dr. sac.	Ph	60
Tamás Ferenc	Gy	89	Tomka József dr.	Ph	64
Tamás Gábor	Ph	67	Tomka Miklós dr.	Ph	59
Tamás János	Bp	38	Tomka Péter	Ph	64
Tamás László	Ko	41	Tompos Imréné	Ptl	
Tamása Róbert	Gy	82	Torbágyi Pál	Ph	75
Táncsics Jenő Adorján O.Praem. sac.	Gy	46	Torbágyi Zoltán	Ph	75
Tanyik János	Cs	54	Torda István dr.	Ph	67
Tarcai Zoltán	Ph	51	Torda Lajos	Tb	
Tarczay Tibor	Bp	43	Torma József	Ph	67
Tarcsay József	Ph	55	Torma Tamás	Ph	84
Tari Zsolt sac.	Ph	87	Tornóczi József dr.	Gy	40
Tarnóy Egon	Bp	51	Toron János dr.	Bp	42
Taródi István	Gy	00	Tóta Tamás	Ph	73
Tarsoly Csaba	Ptl		Tóth Ádám dr.	Ph	84
Tarsolyné Rónaszéki Erika	Ptl		Tóth Ákos		
Tas József	Ph	64	Tóth Ambrus	Ph	88
Tászler László	Ph	73	Tóth András gk. pap	Ph	86
Tatár József	Eg	50	Tóth András	Ph	89
Tauer Oszkár	Ph	67	Tóth András dr.	Ph	90
Temesi Balázs	Ph	71	Tóth Antal	Gy	39
Temesi Tamás	Ph	01	Tóth Antal Veremund OSB sac.	Kg	42
Temesy Imre	Gy	74	Tóth Árpád	Ph	87
Terdik M. Gergely	Ph	92	Tóth Bálint	Ph	48
Terdik Sebestyén gk. papnöv.	Ph	88	Tóth Béla	Ph	81
Ternyák Csaba dr. érsek	Gy	72	Tóth Béla	Gy	90
Terplán Zénó dr. özvegye			Tóth Elek gk. pap	Ph	84
Ther Antal	Ptl		Tóth Ernő	Kg	47
Thomay László	Kg	43	Tóth Ferenc	Ph	68
Thuránszky László	Bp	38	Tóth Frigyes dr.	Ph	59
Tibold Csaba dr.	Ph	75	Tóth Gábor	Gy	
Tibold Ferenc	Gy	50	Tóth Gergely dr.	Ph	97

Tóth Gergely	Ph	98	Tringer László dr.	Ph	57
Tóth Gyula sac.	Ph	75	Trombitás Andorné (Lívía)	Bp	
Tóth Imre	Ph	58	Tuba Jenő	Ph	65
Tóth Imre	Ph	64	Tuboly József	Gy	74
Tóth István	Ph	69	Tullner János	Gy	42
Tóth István	Ph	89	Tullner Mátyás Győző	Kg	47
Tóth János			Tulok András	Ph	53
Tóth János	Ph	98	Turczer Géza	Ph	68
Tóth József	Gy	86	Turi György	Ph	99
Tóth József	Ph	98	Turner Ferenc	Pp	43
Tóth Józsefné dr.-né	Ptl		Turner Lajos sac.	Gy	69
Tóth Kálmán	Ph	49	Tüske József sac.	Gy	64
Tóth Károly	Ph	56	Udvardi Pál	Ph	64
Tóth Károly	Ph	58	Udvarhelyi Miklós dr.	Ph	91
Tóth Lajos dr.	Ph	??	Udvarnok Lajos (Lewis Royes)	Ko	41
Tóth László	Gy	41	Ugron András	Ph	66
Tóth László	Bp	47	Ugron Béla	Ph	64
Tóth László	Gy	58	Uher Zita Magyarosy dr.-né	Ptl	
Tóth László	Ph	63	Uhereczky Klára	Ko	52
Tóth László	Gy	67	Uhlár Tivadar dr.	Pp	47
Tóth László	Ph	73	Újfalussy Balázs	Ph	83
Tóth László	Ph	77	Újfalussy Béla	Bp	45
Tóth László dr.	Ko	39	Újfalussy Miklós	Ph	74
Tóth László dr.	Ph	74	Újj Írisz dr.	Ptl	
Tóth Márton	Ph	89	Ujszászi Ákos	Ph	04
Tóth Péter-Pál	Ph	91	Ulbing István dr.	Cs	52
Tóth Rudolf	Ko	48	Ulrich Miklós	Kg	48
Tóth Sándor	Bp	48	Unger Endre dr.	Pp	47
Tóth Sándor	Gy	93	Unger Ilona	Ptl	
Tóth Sándor dr.	Ph	55	Urbán Tibor	Ph	84
Tóth Szabolcs	Ph	66	Úrvölgyi György dr.	Eg	48
Tóth Szabolcs	Gy	90	Úregi Sándor	Ph	78
Tóth Tamás	Ph	59	Üsth Ágoston	Gy	87
Tóth Tamás	Ph		Vácitay József dr.	Ph	77
Tóth Tamás dr.	Pp	47	Vadász István	Ph	66
Tóth Tibor	Ph	60	Vadászi Jenő	Pp	39
Tóth Tibor	Ph	81	Vadkerty György	Pp	42
Tóth Zoltán	Ph	87	Vadkerty Gyula dr.	Bp	39
Tóth Zsolt dr.	Ph	86	Vágvölgyi Szilárd	Ptl	
Tótmárton Balázs	Ph	69	Vajda Antal	Ph	75
Tótmárton Tamás	Ph	71	Vajta Dénes	Ph	64
Tölgyesi Béla	Ph	62	Valkony Károly	Bp	47
Tölgyesi Zoltán	Ph	88	Valler József	Ph	74
Tömör László	Ph	77	Vámos László	Gy	78
Tömördi Sándor P. Viktor OFM sac.	Gy	75	Vámosi Antal	Gy	52
Tőrek Iván	Ph	57	Vámossy Béla	Gy	82
Török József dr.	Ph	56	Vancsura Gábor Imre	Ph	86
Török Lajos Sándor	Ph	57	Vancsura László	Ph	84
Török Péter Pál	Gy	81	Vancsura Miklós	Ptl	
Török Szabolcs dr.	Ph	89	Vannay-Skody Tamás	Gy	86
Török Tamás	Gy	48	Vans Ayre	Ko	52
Trabert György dr.	Ph	63	Váradai Szabó László	Ph	66
Tremmel János	Ph	55	Váradai Szilárd	Gy	90
Treuer Sebestyén	Kg	49	Várady Gábor	Ph	98

Varga András	So	35	Venczel Ferenc	Eg	39
Varga Attila	Ph	87	Venezs Ernő	Ph	49
Varga Barnabás	Gy	81	Venezs György	Gy	70
Varga Dezső	Ph	77	Venezs Péter	Gy	03
Varga Előd	Ph	02	Verdes Miklós dr. gk. pap	Ph	63
Varga Endre	Gy	83	Verdes Sándor dr.	Ph	67
Varga Gábor sac.	Gy	72	Veres Gábor dr.	Ptl	
Varga Gábor dr.	Ph	86	Vereskuti Bálint	Gy	97
Varga Gyula dr.	Gy	77	Veress Dávid	Ph	89
Varga Gyula István	Ph	77	Veress Péter	Ph	58
Varga Imre	Bp	44	Verő József dr.	So	51
Varga István	Ph	64	Vértessy Péter	Ph	60
Varga István			Veszeley József dr.	Gy	65
Varga István	Ph	83	Vezenyi Pál dr.		
Varga József	Ph	72	Vida Imre dr.	Ph	74
Varga József dr.	Gy	75	Vida Sándor dr.	Bp	42
Varga Károly	Ph	80	Vidos Árpád	Gy	50
Varga Károly dr. prof.	Gy	48	Vigh Béla dr.	Bp	36
Varga Konstantin dr.	Ph	88	Vigyázó György dr.	Bp	47
Varga Lajos dr.	Ph	54	Világhy András	Ph	98
Varga László	Ko	31	Világi Gyula dr.	Ko	44
Varga László	Gy	66	Világosi Gábor dr.	Ph	74
Varga László dr. sac.	Gy	70	Villányi Árpád dr.	So	45
Varga László sac.	Gy	77	Villányi László	Gy	60
Varga Márton	Ph	97	Villányi László	Ph	64
Varga Miklós	Gy	85	Vincze Imre	Ph	71
Varga Miklós dr.	Gy	85	Vincze Tibor	Gy	84
Varga Ottó dr.	Ph	69	Viola Ernő	Ph	81
Varga Péter Piusz	Ph	79	Virág József	Ph	84
Varga Tamás	Ph	98	Virág Miklós	Ph	71
Varga Tibor	Ph	84	Virágh Imre	Gy	54
Várhelyi Endre dr.	Ph	81	Virágh Imre Zsolt	Gy	85
Varjú József	Ph	73	Visnyovszky Roland	Eg	48
Várkonyi Balázs	Gy	67	Visontai Kovách Zoltán	Ph	63
Várnai László sac.	Ph	73	Vissy László dr.	Gy	37
Városi Lajos			Vitéz József	Ph	00
Varsányi Tamás	Bp	53	Vitéz Zoltán	Gy	71
Várszegi Asztrik dr. OSB főapát-püspök		64	Viz István	Bp	50
Varvasovszky János	Gy	59	Vizi E. Szilveszter dr.	Bp	55
Vas László			Vizkelety György	Gy	70
Vas-Wanek László	So	48	Vizkelety András dr.	Gy	44
Vásárhelyi János	Gy	78	Vizkelety Imre	Ph	47
Vasas András	Gy	79	Vízúr János dr.	Ph	73
Vass Gábor dr.	Ph	63	Vízvári Endre dr.	Gy	53
Vass Gyula	Bp	50	Volf Kálmán	Gy	69
Vasvári Gergely Pál	Ph	98	Volf Péter	Ph	04
Vaszary László	Gy	54	Volkai Miklós	Gy	68
Vattay Gyula dr.	Pp	39	Voltolina, Mária Amália	Ptl	
Vattay László	Pp	43	Votin József	Bp	54
Vedrődi Károly dr.	Ko	39	Völgyi Balázs dr.	Ph	89
Veér András dr.	Gy	57	Völner Pál dr.	Ph	81
Végh László dr.	Bp	49	Vörös János	Gy	88
Veidinger Ottó	Pp	41	Vörös Kálmán	Ph	74
Veiland László	Pp	39	Vöröskői István	Ph	75

Wacha Imre	Gy	50	Zárdai Gyula	Gy	62
Wachsler György	Ph	85	Zatik István dr.	Ph	85
Wácsek Frigyes	Ph	67	Zatik János dr.	Ph	80
Wágner Tibor	Ph	78	Zavetz József sac.	Ph	56
Wallis Jánosné Tóth J.	Cs	53	Zékány Antal dr.	Bp	51
Wessely Antal ifj.			Zelescsényi Béla		
Wiesner Jenő	Bp	45	Zichy Mihály	Ph	77
Wilhelm Gyula	Bp	48	Zilahy Szabó Tibor	Ph	54
Wimmer Károly	Ph	55	Zoltai György	Ph	61
Wittmann Mihály	Ph	57	Zoltai Mihály	Ph	60
Wittmann Tibor	Ph	69	Zoltai Zsolt		
Wolleszky Tibor sac.	Ph	75	Zoltay Tamás	Gy	91
Zabó Attila	Ph	81	Zotter Alajos	Pp	45
Záborszky Csaba ev. lelkész	Eg	45	Zotter Tibor	Pp	42
Zachár Gyula	So	51	Zsámboki Sándor	Ph	53
Zágorhidi Czigány Ákos	Gy	92	Zsávolya Zoltán (Grudl József)	Gy	86
Zágorhidi Czigány Balázs	Gy	84	Zseli Miklós dr.	Ph	94
Zalay Buda	Ph	56	Zsiga János	Eg	45
Zambó István	Ph	67	Zsigmond Balassa	Gy	60
Zapf István			Zsinkó Gábor	Ph	75

A BDSZ halottai,

akiknek haláláról 2004. április 29-től 2005. április 15-ig szereztünk tudomást.

Kedves Barátaink, nyugodjatok békében!

Ács György	Ko	37	Laky Dezső	Ph	65
Ákos Róbert dr.	Bp	43	Magos Kálmán	Eg	49
Bíró András	Ph	63	Marsó Miklós	Bp	39
Blazovich Ágoston dr. OSB	Kg	40	Medvei Tibor		
Császár Elemér	Bp	48	Merendiák Károly	Bp	44
Csiba Árpád dr.	Gy	47	Nagy László	Bp	38
Degenfeld-Schonburg Ottó	Bp	39	Nedeczky György dr.	Bp	36
Dorosmai Imre dr.	So	38	Pál József dr.	Bp	35
Farkas Iván dr.	Gy	40	Poós Miklós	Bp	40
Fáth Rezső	So	49	Riemer Ödön dr.	Bp	35
Fehér Ignác	Gy	48	Róka Lászlóné	Ptl	
Fekete Ferenc dr.	Bp	48	Sarlós László	Ptl	
Fodor Ferenc Béla dr.	Gy	32	Scheuring Imre	Bp	49
Fodor László dr.	Bp	37	Spolarich János	Bp	44
Gergely János	Bp	48	Süle András sac.	Pp	34
Herczku György	Ph	65	Szerdahelyi Ödön	Kg	37
Hermann Ödön	Pp	34	Szkalla Imre	Bp	41
Jankó János	Bp	50	Takács József	Pp	34
Jankovich Józsefné Zsirkó Mária	Ko	43	Tibiássy Béla	Ph	65
Kéthely Mátyás, vitéz	Bp	40	Tomschey Ottó dr.	Bp	34
Király Sándor dr.	Bp	35	Tóth Ferenc	Bp	37
Király Sándorné dr.-né özv.			Tótvölgyi László sac.	Bp	58
Kölley György sac.	Bp	39	Vágvölgyi Ádám dr.	Bp	40
Kövesdy László	So	50	Zakariás Zoltán dr.	So	28

**Animae eorum et animae omnium defunctorum
per misericordiam Dei requiescant in pace!**

Kedves Diáktársaim!

Állandó tapasztalatunk, hogy mintegy 100 diáktársunk nálunk feljegyzett címéről sokféle ok miatt visszajön a posta. Pedig folyamatosan kapjuk a címhelyesbítéseket – ezeket hálásan köszönjük –, mégis. A legutóbbi hírlevélből is vagy 20-at visszahozott a posta, a „rosszcíműek” csapata sajnálatos módon mindig „újratermelődik”.

A hibás címekre hiába küldünk bármit is, és még jó, ha visszahozza a posta. Egyre többet, *belföldről és külföldről is, talán jó címekről is* visszajön a küldemény *a címzés „nem ottani szokás szerinti”* (vagy talán gépi feldolgozásra alkalmatlan) *formája*, újabban pedig sokszor a háztömbökben a pontosabb megjelölés hiánya (lépcsőház, emelet, ajtó) *miatt*. Kérem ezért, hogy *a címetekkel együtt a címzés helyes, részletes formáját is próbáljátok jelezni* (sorrend, sorokba tagolás stb.), – így legalább azt is megtudhatjuk, hogy konkrétan miért lett helytelen az addig helyesnek tűnő, „jól funkcionáló” cím.

Szeretettel és köszönettel várom tehát jelzéseiteket, mihelyt tudomást szereztek valaki címváltozásáról (akár levélben, akár telefonon, akár elektronikus postán), mint a nyilvántartás gondozója:

Dr. Könyves Tóth Kálmán (Ph 47)
H-1103 Budapest, Salamon u. 11/b.
Tel.: 00/36/1/262-5071
E-mail: drktk@freemail.hu

Országos bencésdiák-találkozó Pannonhalmán – 2005. május 28. –

Mind a bencés (öreg)diákokat, mind családtagjaikat, barátait, a testvér-diák-szövetségek képviselőit várjuk-várják szeretettel Pannonhalmán a közös liturgiára a bazilikába (11 órakor), a szokásos virsliebédre, a baráti találkozóra.

Találkozónk díszvendége **Nagy Gáspár (Ph 67)** Kossuth-díjas költő barátunk lesz. Előre is kíváncsian várjuk, mivel fog megörvendeztetni bennünket. Ezt üzente: „Ha akad érdemes mondandóm, akkor azt Szent Márton hegyén, a Tornaterem Szentélyében megosztom a diáktársakkal.”

2005. május 28-án, szombaton külön autóbusz indul **Győrből Pannonhalmára és vissza**, csatlakozva a budapesti Keleti pályaudvarról reggel **8.05-kor** induló **helyjegyes** expresszvonathoz. Az autóbusz költsége: **750 Ft/fő**. **Előre jelentkezni kell** *Kiss Elemér Vilmos* (Bp 39) barátunknál; üzenetrögzítő telefonja: 06/1/316-0180.